

S LOVENSKI

T EHNIŠKI

S LOVAR

A-B

Zbirka Slovarji

Uredniki zbirke: Metka Furlan, Marjeta Humar, Majda Merše, Jožica Škofic, Andreja Žele

Slovenski tehniški slovar A–B

© 2007, ZRC SAZU

Uredniki

Andrej Paulin, Andrej Šmalc, Anton Stušek (tehniški del)
Cvetana Tavzes (jezikovna in leksikografska obdelava)

Komisija za izdelavo Slovenskega tehniškega slovarja

Andrej Čadež, Leon Čelik, Peter Glavič, Božo Igljč, Sonja Malej, Andrej Paulin (predsednik),
Jože Spanring, Anton Stušek, Andrej Šmalc, Matija Tuma, Jože Unk, Florijan Vodopivec

Slovarske članke in gradivo so še prispevali

† Stane Bonač, † Alojz Gregorič, † France Mlakar, † Franc Spiller-Muys, † Srdjan Turk, † Vlasto Zemljič

Terminografski pregled in korekture

Milka Bokal, Marjeta Humar, Borislava Košmrlj - Levačič, Cvetana Tavzes

Obdelava gradiva, računalniški vnos in usklajevanje z računalniškim programom SlovarRed 2.1
Tomaža Seliškarja in Borislave Košmrlj - Levačič

Izdajatelj

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
zanj: Varja Cvetko Orešnik

Založnik

Založba ZRC, ZRC SAZU

Za založbo

Oto Luthar

Glavni urednik

Vojislav Likar

Oblikovanje

Milojka Žalik Huzjan

Tisk

Present, d. o. o., Ljubljana

Naklada: 750

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

62(038)=163.6

SLOVENSKI tehnični slovar / [uredniki Andrej Paulin ... [et al.]; slovarske članke in gradivo so še prispevali
Andrej Čadež ... et al.]. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007-. - (Zbirka Slovarji / Založba ZRC, ZRC
SAZU)

Dosedanja vsebina:

1: A-B. - 2007

ISBN 978-961-254-012-8

1. Paulin, Andrej

234462976

Digitalna različica (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:
<https://doi.org/10.3986/9789612540128>

**SLOVENSKI
TEHNIŠKI SLOVAR
A–B**

LJUBLJANA 2007

KAZALO

Uvod.....	7
Vsebina in ureditev slovarja.....	9
Krajšave in oznake.....	11
Krajšave označevalnikov strok	12
Viri	13
Slovar	15
A.....	17
B.....	83

UVOD

Do sedaj sta izšli dve izdaji Splošnega tehniškega slovarja, vsaka v dveh knjigah, in sicer prva v letih 1962 in 1964 in druga v letih 1978 in 1981. Obe izdaji sta predstavljali ob svojem izidu zbir bogate tehniške terminologije, imeli pa sta veliko nejasnosti in nedoslednosti. Pokazala se je nuja, da se začne pripravljati razlagalni slovar, v katerem se ta zbir ne samo dopolni z novimi izrazi, ampak tudi slovaropisno sistematsko uredi z bolj preglednim prikazom gesel in geselskih zvez, opremi z razlagami, prikaže odnose med njimi, se časovno in stilsko ovrednoti ipd.

Tako je v začetku leta 1988 Tehniška sekcija tedanje Terminološke komisije Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU sklenila, da začne s kritičnim pregledom 2. izdaje Splošnega tehniškega slovarja in pripravo novega tehniškega slovarja. Kmalu se je pokazalo, da je zastavljeno delo obsežnejše, kot se je sprva zdelo, da je treba zaradi razvoja tehniških strok, posebno informacijske tehnike, novih spoznanj, postopkov, vpeljati nove izraze, da je treba najprej razrešiti nekaj osnovnih vprašanj za gradivo vseh črk, kot so nosilne razlagalne besede, ki uvrščajo izraz v določeno pojmovno skupino, ugotoviti nosilne besede v razlagah določenih skupin, pripraviti seznam strokovnih označevalnikov, način prikaza razmernih izrazov ipd. Pri obdelavi slovarskih člankov posamezne črke se seveda nabira tudi gradivo za ostale črke. Ker smo želeli, da bi se slovar lahko čim prej uporabljal, smo se odločili, da ga bomo izdajali po delih. Tako sta sedaj pred uporabnikom črki A in B novega Slovenskega tehniškega slovarja (STS).

Slovar je skupinsko delo, posamezni člani tehniške komisije pokrivajo posamezne tehniške stroke, obenem pa so zadržani še za sorodne stroke, za nekatere so odgovorni zunanji sodelavci. Člani komisije so se v teh letih menjali, nekaterih, žal, ni več med nami, zato je bilo treba pridobiti nove. Seznam sodelavcev po glavnih strokah, navedenih po abecedi, ki so sodelovali z gradivom, razlagami slovarskih člankov ali so se tudi udeleževali sej tehniške komisije, je naslednji:

- agrotehnika: † prof. dr. France Adamič, prof. dr. Jože Spanring,
- elektrotehnika: † France Mlakar, univ. dipl. inž., † prof. dr. Albin Wedam, † Franc Spiller-Muys, univ. dipl. inž., Jože Unk, univ. dipl. inž.,
- fizika, astronomija, matematika: prof. dr. Andrej Čadež,
- geodezija: prof. dr. Florijan Vodopivec,
- gozdarstvo: prof. dr. Marko Kmecl, prof. dr. Niko Torelli,
- gradbeništvo, arhitektura: † prof. dr. Srdjan Turk, Peter Černigoj, univ. dipl. inž.,
- grafična tehnika, tiskarstvo: Leon Čelik, univ. dipl. inž.,
- kemija in kemijska tehnologija: prof. dr. Peter Glavič, dr. Andrej Šmalc, Leon Čelik, univ. dipl. inž.,
- lesarstvo: prof. dr. Igor Smolej,
- letalstvo: prof. dr. Dominik Gregl, † Franc Spiller-Muys, univ. dipl. inž.,
- metalurgija, rudarstvo, geologija: prof. dr. Andrej Paulin,
- papirništvo: † Stane Bonač, univ. dipl. inž., Božo Igljč, univ. dipl. inž.,
- promet: † dr. Vlasto Zemljič, Jože Unk, univ. dipl. inž.,
- strojništvo: prof. dr. Jože Puhar, mag. Anton Stušek, prof. dr. Matija Tuma,
- tekstilstvo: † prof. dr. Alojz Gregorič, prof. dr. Sonja Malej.

Pri pripravi gradiva, reševanju terminoloških vprašanj, zasnovi slovarja in leksikografski obdelavi slovarskih člankov ter na sejah tehniške komisije so z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša sodelovale najprej Borislava Košmrlj - Levačič, prof., specialistka v humanistiki, sledile so ji Meta Kalin, prof., Zvonka Leder, prof., Cvetana Tavzes, prof., specialistka v humanistiki. Besedilo slovarskih člankov je v računalniški medij v glavnem vnesla Cvetana Tavzes, sodelovala sta še tehnična sodelavca Marija Djurovič, samostojna tehničarka, in Simon Atelšek, dipl. univ. prof. Geslovník je vnesla Karmen Nemeč, višja tehničarka. Gradivo je vneseno in obdelano z računalniškim programom SlovarRed 2.1 Tomaža Seliškarja in Borislave Košmrlj - Levačič.

Tehniško komisijo je pri pripravi slovarja vodil prof. dr. Andrej Paulin.

VSEBINA IN UREDITEV SLOVARJA

Slovenski tehniški slovar (STS) je razlagalni normativni slovar tehniškega izrazja. Prvotna ideja, da se gradivo Splošnega tehniškega slovarja (2. izdaja), ki ga je izdala in založila Zveza inženirjev in tehnikov SR Slovenije v sodelovanju s Tehniško sekcijo Terminološke komisije Slovenske akademije znanosti in umetnosti, samo kritično pregleda in popravi, se je zaradi potrebe po posodobitvi in razlagah posameznih izrazov preoblikovala v delo za nov tehniški slovar. Tako je izbor besedja pregledan, posodobljen, dopolnjen, izločenih je precej iztočnic in iztočničnih zvez. Ob splošnem strokovnem izrazju vsebuje slovar še lastna imena, povezana z občnoimenskimi zvezami (npr. Abbe, Ernst, Abbejev, Abbejevo načêlo, Abbejevo število), pomembnejše kratice (npr. AAS – atomska absorpcijska spektroskopija, AATT – Ameriško združenje za tekstilno tehnologijo), okrajšave (npr. ALG – alginatno vlakno, And – Andromeda), simbole (npr. Ar – argon, at – tehniška atmosfera). Upoštevana so tudi nekatera angleška poimenovanja (npr. air-flow, air-jet), če se v stroki pogosto uporabljajo. Tehniško izrazje zajema več kot 40 strok, posamezni izrazi pa se seveda uporabljajo v več strokah, včasih tudi z odenki v pomenih, kar je v slovarskem članku prikazano z ustreznimi označevalniki. Zastarelo besedje je označeno z označevalnikom zastar. (npr. akrilnitril).

Iztočnice so eno-, dvo- in večbesedne, samostalniki (npr. algébra) in zveze s samostalniškim jedrom (algébra lógicnih vézij) ter pridevniki (npr. algorítemski) in njihove zveze s samostalniškim jedrom (npr. algorítemski jêzik) praviloma v ednini, glagoli (npr. adjustírati) in glagoli v zvezah s samostalniškim jedrom v nedoločniku (npr. adjustírati pločevíno). Nekaj je tudi prislovov (npr. biolóško). Pisne dvojnice niso prikazane kot samostojne iztočnice. Načeloma je vsak polnopomenski izraz, ki nastopa v večbesedni slovarski iztočnici, posebna iztočnica (npr. absolutna adrésa, absolutni, adrésa; biolóško plítva tlá, biolóško, plítvi, tlá). Zaradi večje obvestilnosti so pri enobesednih iztočnicah pod **GL tudi** navedene zveze, katerih sestavni del so in bodo razložene glede na abecedo pri ustrezni črki (npr. acetátni -a -o prid. kem. ki se nanaša na acetat **GL tudi:** acetátna celulóza, acetátna filamêntna prêja, acetátna svíla, acetátni ión, acetátni púfer, acetátno vlákno; anaerób -a m biol. organizem, ki za življenje ne potrebuje prostega kisika **PRIM.:** aerób **GL tudi:** fakultatívni anaerób, obligátni anaerób). Seznam teh zvez pa ni popoln, ker obsega prvi zvezek slovarja samo črki A in B in ker še ni bilo obdelano vse gradivo do Ž. Tako se bo v prihodnje verjetno še povečeval in spreminjal in bo dokončen šele v izdaji celotnega slovarja.

Slovarski članki so urejeni abecedno, številke pred iztočnico ne vplivajo na abecedo. Grške črke in zloženke, ki se začenjajo z njimi, so umeščene na koncu ustrezne latinske črke (npr. α za ažurno vezenje, β za byte).

Iztočnice so prikazane kot prvine jezika in prvine poimenovalnega sistema stroke. Slovarski članek ima zato več delov: glava, zaglavje, razlagalni, ustrezniški in informativni del.

Glava vsebuje iztočnico z označenim naglasom (mesto, kakovost in dolžina), morebitne pisne dvojnice (npr. brónsa -e in brónca -e in brónza -e), izgovor, podatek o spolu samostalnika ali zveze s samostalniškim jedrom, drugosklonsko končnico, pri nesklonljivih oznako -- (npr. á¹ -- m simbol), podatek o številu, če je iztočnica v množini (mn., npr. agrúmi, aligátorske škárje, amfibóli) ali

se navadno uporablja v množinski obliki (nav. mn., npr. amídne smôle). Pri pisavi in onaglaševanju je upoštevan Slovenski pravopis (2001), razen v nekaterih primerih, ko je v stroki že ustaljeno drugače (npr. amóniak). Če se naglašeni del besede zapisuje drugače, kot se izgovarja, je naglas zapisan samo v izgovoru, iztočnica ali njen del pa nista onaglašena. Izgovor se navaja samo pri tujejezičnih izrazih in tujih osebnih imenih, kadar se razlikuje od slovenskega, in je zapisan za besedo v celoti. Splošne izgovorne posebnosti pri slovenskih besedah niso navajane.

Zaglavje lahko vsebuje podatek o razvezavi strokovnega izraza (npr. pri kraticah in okrajšavah: BSI ... (British Standards Institution), Aql ... (Aquila)), pri osebnih imenih letnici rojstva in smrti, pri oznakah kemijskih elementov, fizikalnih veličin in podobno oznako simbol.

Pomenski del vsebuje opise pomena ali pomenov. Če je pomenov več, so označeni z zaporednimi arabskimi številkami. Praviloma je pod prvi pomen uvrščena splošna razlaga, sledijo ji pomeni z razlagami iz različnih strok, označeni s področnimi označevalniki (npr. kem., fiz., strojn.). Razlaga, ki nima področnega označevalnika, velja za vse stroke, zajete v slovarju. Nekaterim razlagam sledijo ilustrativni zgledi (npr. brálnik -a m ...: bralnik črtne kode; bralnik dokumentov; bralnik kartic). Ti zgledi niso slovarske iztočnice. Razlago lahko nadomesti kazalka k strokovno in/ali jezikovno ustrežnejšemu in/ali pogostejšemu izrazu (npr. →; bolje). Slovarski članki imajo lahko samo polnopomenske razlage ali samo kazalke, lahko pa pri različnih pomenih obe vrsti razlag. Pridevniške iztočnice, izpeljane iz priimkov, nimajo razlag, sledi jim samo informativni del **GL tudi**. Razlagi lahko sledi razmerni izraz. Lahko jih je tudi več, tedaj kažejo na enakovrednost (**S**), podrejenost (**Sp**), neustreznost (**Spn**), zastarelost (**Sz**) navedenih strokovnih izrazov. Številka v oklepaju pri razmernih izrazih kaže, na kateri pomen izraza se razmerni izraz nanaša (npr. arkádni hodník ... **Sp**: arkáda (2)). Kadar se del kake besedne zveze ne uporablja samostojno, je njegova razlaga nadomeščena z: v zvezi (npr. benzénsulfónski -a -o prid. v zvezi: benzensulfonska kislina).

Informativni del slovarskega članka vsebuje oznake: **Si**: – za njo so navedene oznake za simbole (npr. antimón ... **Si**: Sb); **K**: – za njo so navedene oznake za kratice in okrajšave (npr. astronómska enôta ... **K**: AE; arginín ... **K**: Árg); **PRIM.:** – za njo so navedeni pomensko sorodni izrazi (npr. analógni ... **PRIM.:** digitálni, diskrétni); **GL tudi**: – za njo so navedene besedne zveze, katerih del je posamezna iztočnica (npr. acetátni ... **GL tudi**: acetátna celulóza, acetátna filamêtna prêja, acetátna svíla, acetátni ión, acetátni púfer, acetátno vlákno; atenuátor ... **GL tudi**: ločilni atenuátor, stôpenjski atenuátor, upórovni atenuátor, vhdni atenuátor) in so ali tudi bodo iztočnice. Zaradi tega načela se pri slovarskih geselskih člankih posamezna zveza, če je hkrati tudi razmerni izraz, pojavi dvakrat (npr. bráda ... **S**: vlaknéna bráda **GL tudi**: vlaknéna bráda).

V Ljubljani, julij 2007

Andrej Paulin, Cvetana Tavzes

KRAJŠAVE IN OZNAKE

bolje	strokovno pravilnejši izraz
dov.	dovršni glagol ali dovršna glagolska besedna zveza
GL tudi:	glej besedne zveze, ki vsebujejo iztočnico
in	uvaja enakovredno pisno različico
K:	kratica, okrajšava
krat.	kratica
m	samostalnik ali samostalniška besedna zveza moškega spola
mn.	množina
nav. mn.	navadno v množini
nedov.	nedovršni glagol ali nedovršna glagolska besedna zveza
neustr.	strokovno neustrezen izraz
okr.	okrajšava
prid.	pridevnik
prisl.	prislov
PRIM.:	primerjaj pomensko soroden izraz
s	samostalnik ali samostalniška besedna zveza srednjega spola
S:	enakovredna sopomenka (sinonim)
Si:	simbol
Sp:	podrejena sopomenka (sinonim)
Spn:	neustrezna podrejena sopomenka
Sz:	zastarela sopomenka
tudi	uvaja manj rabljeno pisno različico
zastar.	zastarel strokovni izraz
ž	samostalnik ali samostalniška besedna zveza ženskega spola
žarg.	žargonsko poimenovanje
→	glej strokovno in/ali jezikovno ustrežnejši ali/in pogosteje uporabljan strokovni izraz
()	okrogli oklepaj za navajanje pojasnil, letnic, številčnih oznak pomenov
[]	oglati oklepaj za navajanje izgovora

KRAJŠAVE OZNAČEVALNIKOV STROK

agr.	agrotehnika, pedologija
arh.	arhitektura
astr.	astronomija
biol.	biologija, genetika, genska tehnika, antropologija
bioteh.	biotehnika, biokemija, biofizika
bot.	botanika
ekol.	ekologija, okoljska tehnika
elektr.	elektrotehnika, elektronika, elektroenergetika
fiz.	fizika
fot.	fotografija
geod.	geodezija, satelitska geodezija, kartografija
geofiz.	geofizika
geol.	geologija, mineralogija, kristalografija
gozd.	gozdarstvo
grad.	gradbeništvo, hidrotehnika in komunalne dejavnosti
graf.	tiskarstvo, grafična tehnika
inf.	informatika, informacijska tehnika
jedr.	jedrska tehnika
kem.	anorganska kemija, organska kemija, fizikalna kemija, geokemija
kem. teh.	kemijska tehnika, kemijska tehnologija
les.	lesarstvo
mat.	matematika, aritmetika, geometrija, numerične metode
med.	medicinska tehnika
meh.	mehanika
metr.	metrologija, merilna tehnika
met.	metalurgija
meteor.	meteorologija
opt.	optika
papir.	papirništvo
PEK	pošta in elektronske komunikacije
prom.	promet, prometnice, prometna tehnika
rač.	računalništvo
rud.	rudarstvo, geotehnika
stroj.	strojništvo, pogonski in delovni stroji, obdelovalna tehnika
tekst.	tekstilstvo
topl.	toplotna tehnika
urb.	urbanizem
var.	varilstvo
voj.	vojaška tehnika
zoot.	zootehnika, zoologija
živil.	živilska tehnologija, prehrana

VIRI

- Chambers Science and Technology Dictionary, Chambers Ltd., Edinburgh 1991.
- Collin, S., Dictionary of Science and Technology, Bloomsbury Publishing, London 2003.
- Černigoj, B., Nemško-slovenski strojniški slovar (1992), Slovensko-nemški strojniški slovar (1994), Fakulteta za strojništvo, Ljubljana.
- Duden, Fizika (prev. in ur. M. Štuhec), Učila International, Tržič 2002.
- Duden, Matematika (prev. G. Lešnjak), Učila International, Tržič 2002.
- Ebertshäuser, H., Helduser, S., Fluidtechnik, vom A bis Z (2. izdaja), Vereinigte Fachverlage – Mainz, 1995.
- Fergusson, R., The New Penguin Dictionary of Abbreviations, Penguin Books, London 2000.
- Fister, P., Slovenski arhitekturni glosar (poskusni snopič), VTOZD Arhitektura, Univerza v Ljubljani, 1985.
- IUPAC Nomenklatura anorganske kemije, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1986.
- Kraut, B., Strojniški priročnik (6. slovenska izdaja), Strojniški vestnik, Ljubljana 1981.
- McGraw-Hill Dictionary of Scientific and Technical Terms (6. izdaja), The McGraw-Hill Companies, Inc., New York, Chichago, San Francisco 2003.
- Mednarodni slovar osnovnih in splošnih izrazov s področja meroslovja, Urad RS za standardizacijo in meroslovje, Ljubljana 1999.
- Naravoslovje, Leksikoni Cankarjeve založbe, Ljubljana 1996.
- Pahor, D., Leksikon računalništva in informatike, Pasadena, Ljubljana 2002.
- Papirniški terminološki slovar, sestavila in uredila Marjeta Humar s strokovnjaki za papirnišvo na podlagi gradiva inž. Staneta Bonača, Znanstvenoraziskovalni inštitut SAZU, Ljubljana 1996.
- Parker, S. P., Mc Graw-Hill Encyclopedia of Science & Technology (6. izdaja), Mc Graw-Hill Book Company, New York, St. Louis, San Francisco 1987.
- Paulin, A., Tehniški metalurški slovar, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1995.
- Pavšič, J. (ur.), Geološki terminološki slovar, Zbirka Slovarji, Oddelek za geologijo Naravoslovno-tehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 2006.
- Požanel, P., Trojezični elektrotehniški slovar, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1999.
- Požanel, P., Trojezični strojniški slovar, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2005.
- Römpp, H., Chemie Lexicon, Franckh, Stuttgart 1958.
- Schröter, W., Lautenschläger, K.-H., Bibrack, H., Schnabel, A., Kemija, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1993.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. – 1. do 5. Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1970, 1975, 1979, 1985, 1991.
- Slovenski pravopis. – Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 2001.
- Standard SIST ISO 31, Veličine in enote, Slovenski inštitut za standardizacijo, Ljubljana 1998.
- Tavzes, M. (ur.), Veliki slovar tujk, Cankarjeva založba, Ljubljana 2002.
- Tekstilni leksikon, ur. Orešič L., Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, VTOZD Tekstilna tehnologija, Univerza E. K. v Ljubljani, DO Paralele, Ljubljana 1989.
- Trenc, F., Trojezični slovar avtomobilizma, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 1999.
- Vodnik po nomenklaturi organskih spojin IUPAC, SAZU, Ljubljana 1999.

SLOVAR

A

á¹ -- m simbol **1.** ar

2. leto

á² -- m znak za desetiški manjkrajnik ato-, 10⁻¹⁸

á -- m simbol **1.** fiz. pospešek

2. kem., fiz. dolžinski absorpcijski koeficient

3. kem. masna (specifična) aktivnost

4. kem. masna (specifična) prosta energija

5. kem. aktivnost (2), ionska aktivnost

6. fiz., met. osnovna mrežna konstanta

Á¹ -- m fiz. simbol amper

Á² -- m znak za obliko: A-drog; A-format papirja

Á -- m simbol **1.** fiz. aktivnost (3)

2. kem. afiniteta

3. ploščina

4. kem. Helmholtzova prosta energija

5. elektr. dolžinski električni tok

6. fiz. nukleonsko število, masno število

7. fiz., zastar. delo

Å -- [ångstrem] m simbol angstrom

a-, **ab**- (pred samoglasnikom) predpona v sestavljenkah, ki izraža nasprotje tega, kar je pomen osnovne besede (npr. abnormalen)

a-, **an**- (pred samoglasnikom) predpona v sestavljenkah, ki izraža manjkanje, odsotnost tega, kar je pomen osnovne besede (npr. alogičen, anorganski)

A · h -- [á (krát) há] in **A h** -- [á (krát) há] simbol elektr. amper ura

A · s -- [á (krát) ès] in **A s** -- [á (krát) ès] simbol coulomb

AAAS AAAS-a in -- [aaaèš aaaèša] m krat. (American Association for the Advancement of Science) Ameriško združenje za napredek znanosti

AAS AAS-a in -- [aaèš aaèša] m krat. atomska absorpcijska spektroskopija

AATCC AATCC-ja in -- [aatececé aatececéja] m krat. (American Association of Textile Chemists and Colorists) Ameriško združenje tekstilnih kemikov in koloristov

AATT AATT-ja in -- [aateté aatetéja] m krat. (American Association for Textile Technology, Inc.) Ameriško združenje za tekstilno tehnologijo

A-B -- [á bé] m oznaka za smer pogleda na tehniški risbi **GL tudi:** preréz A-B

ába -e ž tekst. groba gladka tkanina v platnovi vezavi

abaca -e [ábaka] ž bot. → ábaka

ábak -a m → ábakus (1, 3)

ábaka -e ž bot. tropska rastlina iz družine bananovk, *Musa textilis* **Sp:** abaca **GL tudi:** ábaka vlákno

ábaka vlákno -- -a s tekst. dolgo, trdno vlakno, pridobljeno iz abake, za izdelavo vrvic, ladijskih vrvi, mrež **S:** manílsko vlákno

ábakus -a m **1.** v starem in srednjem veku plošča za računanje **Sp:** ábak

2. računalo, pri katerem se števila predstavljajo s premičnimi kroglicami na paličnih vodilih

3. arh. vrhnja plošča na stebrnem kapitelu **Sp:** ábak

Abbe, Ernst -ja, -a [ábe êrnst] m (1840–1905) nemški fizik

Abbejev -a -o [ábejev] prid. **GL tudi:** Abbejevo načêlo, Abbejevo števílo

Abbejevo načêlo -ega -a [ábejevo] s načelo, ki pove, kako velike morajo biti leče optičnega instrumenta, da se dobi prava (nepopačena) slika

Abbejevo števílo -ega -a [ábejevo] s fiz. število, ki označuje moč disperzije optičnega sredstva **S:** koeficiênt disperzije

abecéda -e ž ustaljeno zaporedje črk v kaki pisavi, zlasti v latinici: grška abeceda **Sp:** alfabét **GL tudi:** brzójávna abecéda, Mórsejeva abecéda, telegráfska abecéda

abecedni -a -o prid. ki se nanaša na abecedo **Sp:** alfabétski **GL tudi:** abecedni índeks, abecedni sezñám, abecedni vlóžek

abecedni índeks -ega -a m kartonski vložek za regístratorje z natisnjeno črko na posameznem vložnem listu za razporejanje spisov **S:** abecedni vlóžek

abecedni sezñám -ega -áma m seznam, urejen po abecedi

abecedni vlóžek -ega -žka m kartonski vložek za regístratorje z natisnjeno črko na posame-

znem vložnem listu za razporejanje spisov **S:** abecedni indeksi

Ábel, Frederick Augustus -a, -a -a [fréderik avgústus] m (1827–1902) angleški kemik

Ábelov -a -o prid. **GL tudi:** Ábelov tést

Ábelov tést -ega -a m kem. ugotavljanje plamenišča v odprtem lončku po metodi Penskega med +5 °C in +65 °C

aberácija -e ž **1.** napaka, motnja, odklon **GL tudi:** aberácija svetlóbe

2. opt. lastnost leče, zaradi katere se pri optični preslikavi žarki, ki izvirajo iz ene točke, ne združijo natančno v skupnem gorišču **S:** optična aberácija **GL tudi:** kromátična aberácija, optična aberácija, sférna aberácija

3. opt. napaka oblike leče ali zrcala, ki povzroči aberacijo

4. astr. navidezni odklon zvezd, ki nastaja zaradi gibanja Zemlje **GL tudi:** dnévná aberácija, létna aberácija

aberácija svetlóbe -e -- ž opt. pojav, pri katerem je navidezna smer svetlobe zelo oddaljenega svetila odvisna tudi od velikosti in smeri hitrosti opazovalca glede na to svetilo

abhezija -e ž fiz. pojav, pri katerem se dve različni snovi ne privlačita in sprijemata, ker med njima ni medmolekulskih sil

abhezívni -a -o prid. ki se ne lepi, ne sprijema **GL tudi:** abhezívni papír

abhezívni papír -ega -ja m papir. papir, izdelan in/ali obdelan s posebnimi pomožnimi sredstvi, navadno s silikoni ali kromovimi kompleksnimi spojinami, da se ne sprijema

abhezívnost -i ž lastnost abhezivnega

ábiótični -a -o prid. → ábiótski

ábiótski -a -o prid. ki je brez življenja **Sp:** ábiótični **PRIM.:** nežív **GL tudi:** ábiótski dejávník, ábiótsko okólje

ábiótski dejávník -ega -a m dejavnik, ki izvira iz neživega okolja

ábiótsko okólje -ega -a s neživo okolje (zemlja, voda, zrak)

ablácija -e ž fiz. izgubljanje, odvzemanje materiala pri segrevanju zaradi velikega trenja

ablacijski -a -o prid. ki se nanaša na ablacijo **GL tudi:** ablacijski ščit

ablacijski ščit -ega -a m snov za oblaganje teles ali njihovih delov kot zaščita pred čezmernim segrevanjem (npr. pri vesoljskih plovilih)

ábnormální -a -o prid. ki se razlikuje od navadnega, pravilnega **PRIM.:** anomální **GL tudi:** ábnormálno jéklo

ábnormálno jéklo -ega -a s met. jéklo, pri kate-

rem se s toplotno obdelavo ne doseže trdota, kakršna se pričakuje po kemični sestavi **abradírati** -am nedov. in dov. **1.** odstranjevati površinski sloj s trenjem, drgnjenjem

2. z rezilom risati na kovinsko ploščo in jo nato jedkati, da se risba zaje vanjo

Abrams, Duff A. -a [êbrams dáf á] m (1880–1965) ameriški tehnolog

Abramsov -a -o [êbramsov] prid. **GL tudi:** Abramsov módul fínosti, Abramsov stôžec

Abramsov módul fínosti -ega -a -- [êbramsov] m grad. značilno število, ki označuje zrnatost gramoza na podlagi sejalne analize

Abramsov stôžec -ega -žca [êbramsov] m grad. standardizirana stožčasta forma za ugotavljanje konsistence betona

abrazija -e ž **1.** obraba površine, robov zaradi drgnjenja

2. geol. izpodjedanje in rušenje morske, jezerske ali rečne obale zaradi delovanja (udarjanja) valov **S:** môrska erozija

abrazijska obrába -e -e ž stroj., grad. obraba gibajočih se stičnih površin zaradi abrazivnih delcev

abrazijski -a -o prid. ki se nanaša na abrazijo: abrazijska odpornost **GL tudi:** abrazijska obrába

abraziométer -tra m tekst. naprava za drgnjenje tekstilij z abrazivnim sredstvom za ugotavljanje njihove odpornosti proti drgnjenju

abrazív -a m zelo trd material, sredstvo za brušenje, poliranje **PRIM.:** brusílno srédstvo, brusívo

abrazívna tkanína -e -e ž tekst. platno z nanesenim slojem trdih delcev **S:** smírkovo plátno

abrazívni -a -o prid. ki povzroča abrazijo: abrazívni delec **GL tudi:** abrazívna tkanína, abrazívni papír, abrazívno srédstvo

abrazívni papír -ega -ja m papir. papir, ki zaradi abrazivnega polnila med predelavo, npr. v tiskarni, povzroča čezmerno obrabo valjev, nožev, vprege

abrazívno srédstvo -ega -a s zelo trd material z vezivom ali brez njega za brušenje, glajenje (poliranje, honanje, lepanje)

abrazívnost -i ž lastnost materiala, da povzroča abrazijo ali omogoča abradiranje

ABS¹ ABS-a in -- [abeèš abeèša] m krat. (akrilonitril-butadien-stiren) kem. mešani polimer akrilonitrila, butadiena in stirena **S:** ABS-kòpolimèr

ABS² ABS-a in -- [abeèš abeèša] m krat. (Antiblockiersystem) prom. protiblokirni zavorni sistem

abscísa -e ž mat. razdalja katere koli točke od ordinatne osi v pravokotnem koordinatnem sistemu

abscisna os -e osí ž vodoravna os v pravokotnem koordinatnem sistemu **S:** os x

abscisni -a -o prid. ki se nanaša na absciso **GL tudi:** abcisna os

ABS-kòpolimêr -a [abeès] m kem. mešani polimer akrilonitrila, butadiena in stirena **S:** ABS

absolutna adrêsa -e -e ž rač. → absolutni naslov

absolutna atòmska mása -e -e -e ž kem. masa enega atoma elementa, molska masa (enotomskih molekul) elementa, deljena z Avogadrovim številom **Sp:** atòmska mása (2)

absolutna dieléktričnost -e -i ž → permitivnost

absolutna gòzдна tlá -ih -ih tál s mn. gozd. tla, na katerih lahko brez človekove pomoči trajno raste le gozd

absolutna hitróst -e -i ž meh. vektorski seštevek vodikne in relativne hitrosti (npr. obodne hitrosti in hitrosti v smeri lopatic pri turbinskem stroju)

absolutna kòda -e -e ž rač. koda, ki je med izvajanjem programa vedno na istih (absolutnih) lokacijah

absolutna krma -e -e ž agr. krma, ki vsebuje najustreznejše razmerje hranilnih sestavin, predvsem beljakovin in ogljikovih hidratov

absolutna mása seména -e -e -- ž agr. masa enega litra semena

absolutna merilna metóda -e -e -e ž metoda, ki temelji na merjenju osnovnih veličin in se uporablja za definiranje veličine

absolutna natánčnost -e -i ž najmanjša vhodna vrednost, na katero se odziva merilnik

absolutna ničla -e -e ž ničla Kelvinove temperaturne lestvice (-273,15 °C)

absolutna občútljivost -e -i ž najmanjša vrednost, ki jo merilnik zazna, izražena v enotah merjene veličine

absolutna permeabilnost -e -i ž fiz. zmnožek relativne permeabilnosti snovi in permeabilnosti vakuumu **Si:** μ

absolutna permitivnost -e -i ž → permitivnost

absolutna selektivnost -e -i ž bioteh. izbira, odbira najboljših osebkov iz populacije

absolutna spremémba -e -e ž razlika med vrednostjo veličine pred spremembo in po njej, izražena v merskih enotah: absolutna sprememba hitrosti **PRIM.:** rëlativna spremémba

absolutna stárost drevésa -e -i -- ž gozd. v letih izražena starost drevesa od vznika do določenega trenutka **S:** dejánska stárost drevésa

absolutna suhòta -e -e ž papir. suhota lesa, vlaken, papirja, ki se izraža z razmerjem med maso popolnoma suhe snovi (brez kapilarne,

medmolekulske ali strukturne vode) in maso nesušene snovi **PRIM.:** sušilnična suhòta

absolutna temperatúra -e -e ž fiz. temperatura, merjena od absolutne ničle, enota kelvin **Si:** K

absolutna várnostna razdálja -e -e -e ž prom. seštevek dolžine, prevožene v reakcijskem času, čiste zavorne dolžine in varnostnega razmika ob ustavitvi vozila

absolutna višina -e -e ž višina kake točke na zemeljskem površju nad morsko gladino **S:** nadmòrska višina

absolutna vlážnost -e -i ž **1.** masa vodne pare v enoti mase zraka
2. meteor., fiz. masa vodne pare v enoti prostornine zraka **S:** vlážnost

absolutna vrédnost -e -i ž **1.** vrednost, izražena v merskih enotah
2. vrednost števila ne glede na njegov predznak

absolutni -a -o prid. **1.** fiz. neodvisen od dogovorjenih standardov ali od določenih lastnosti snovi, sistemov **PRIM.:** rëlativni **GL tudi:** absolutna atòmska mása, absolutna dieléktričnost, absolutna gòzдна tlá, absolutna hitróst, absolutna krma, absolutna mása seména, absolutna merilna metóda, absolutna natánčnost, absolutna občútljivost, absolutna permeabilnost, absolutna permitivnost, absolutna selektivnost, absolutna spremémba, absolutna stárost drevésa, absolutna suhòta, absolutna várnostna razdálja, absolutna višina, absolutna vlážnost, absolutna vrédnost (1), absolutni čas, absolutni pogrêšek, absolutno gibanje, absolutno krmilo

2. fiz. ki se nanaša na sistem merskih enot SI, temelječ na osnovnih enotah centimeter-gram-sekunda **GL tudi:** absolutni mérski sistem, absolutni systém mérskih enót

3. fiz. ki se nanaša na meritev, temelječo na absolutni ničli **GL tudi:** absolutna ničla, absolutna temperatúra, absolutni tlák, absolutni vákuum

4. kem. čist, brez primesi **GL tudi:** absolutni alkohol

5. rač. ki je značilen za računalnik in ne potrebuje prevajanja **PRIM.:** simbólni **GL tudi:** absolutna adrêsa, absolutna kòda, absolutni naslov

6. mat. ki pove, da velja izraz za pozitivno ali negativno vrednost spremenljivke **GL tudi:** absolutna vrédnost (2)

absolutni alkohol -ega -a m kem. alkohol, ki vsebuje vsaj 99 % etanola **Sp:** brezvòdni alkohol

absolutni čas -ega časa m fiz. čas, ki teče ena-

komerno sam od sebe, ne da bi pojavi kaj vplivali nanj

absolutni mérski sistém -ega -ega -a m neutr. → absolutni sistém mérskih enót

absolutni naslòv -ega -òva m rač. pomnilniški naslov, ki se pri povezovanju in nalaganju programa v pomnilnik ne spremeni **Sp:** absolutna adrésa

absolutni pogrèšek -ega -ška m razlika med izmerjeno in pravo vrednostjo veličine

absolutni sistém mérskih enót -ega -a -- -- m sistem mérskih enot, pri katerem so osnovne enote SI meter, kilogram, sekunda, amper, kelvin, mol in kandela **Spn:** absolutni mérski sistém

absolutni tlák -ega -a m fiz. tlak, merjen od vakuuma

absolutni vákuum -ega -a m fiz. → vákuum

absolutno prisl. prisl. od absoluten **GL tudi:** absolutno súh

absolutno gíbanje -ega -a s fiz. gíbanje telesa glede na dogovorno mirujočo točko **PRIM.:** rélatívno gíbanje (2)

absolutno krmílo -ega -a s agr. krmilo, ki vsebuje najustreznejše razmerje hranilnih sestavin, predvsem beljakovin in ogljikovih hidratov

absolutno súh -- -a -- -- -o prid. osušen do stopnje, na kateri se z nadaljnjim sušenjem masa ne spreminja več

absorbánca -e ž kem. logaritem razmerja med vpadno in prepuščeno sevalno energijo **Si:** α (1) **PRIM.:** absorptánca, óptična gostóta

absorbát -a m kem. snov, ki se absorbira v absorbentu **Sp:** absorbírana snòv

absorbènt -ènta m kem. snov, ki absorbira absorbent **Sp:** absorbírna snòv

absórber -ja tudi absorbêr -ja m 1. kem. teh. naprava za absorpcijo plinov (npr. absorpcijska kolona) **GL tudi:** absórber pri hladílniku, valòvni absórber

2. fiz. snov, sredstvo, ki absorbira sevanje **GL tudi:** síví absórber

3. del absorpcijskega hladilnika, v katerem se absorbira plin (npr. amoniak v vodi)

4. jedr. snov, ki absorbira nevtrone ali drugo ionizirajoče sevanje

absórber pri hladílniku -ja -- -- m kem. teh. del absorpcijskega hladilnika, v katerem poteka absorpcija

absorbírana dóza -e -e ž fiz. doza ionizirajočega sevanja, ki jo prejme element obsevanega snovi, deljena z maso tega elementa (npr. energija, ki jo absorbirata kri in tkivo bolnika pri razpadanju radionuklida med diagnostici-

ranjem ali zdravljenjem, deljena z maso tkiva in krvi), enota gray **Si:** D

absorbírana snòv -e snoví ž kem. → absorbát **absorbírani** -a -o prid. ki ga je absorbirala druga snov **GL tudi:** absorbírana dóza, absorbírana snòv

absorbíranje -a s postopek, pri katerem se plinasta komponenta v tekočini veže selektivno: absorbíranje plina

absorbírati -am nedov. in dov. fiz., kem. vpíjati, vsrkavati: snov absorbira vlago; voda absorbira ogljikov dioksid

absorbírna snòv -e snoví ž → absorbènt

absorbírna tekočina -e -e ž kem. tekočina v absorpcijskih kolonah za izpiranje plinov

absorbírni -a -o prid. kem. ki je namenjen za absorbíranje: absorbírna raztopina; absorbírna kolona **Sp:** absorpcijski (3) **GL tudi:** absorbírna snòv, absorbírna tekočina

adsórcija -e ž 1. fiz. pojav, pri katerem ena snov vpíja ali raztaplja drugo snov, ne da bi z njo kemično reagirala: adsórcija vode (npr. v kamnu, lesu, opeki) **S:** vpíjanje (1), vpój (1) **PRIM.:** adsórcija, desórcija, sórcija

2. kem. pojav, pri katerem tekoča ali trdna snov raztaplja drugo snov in z njo kemično reagira: adsórcija amoniaka v žveplovi kislini **S:** vézanje, vpíjanje (2), vpój (2)

3. fiz. pojav, pri katerem tok energije ali delcev (npr. radioaktivno sevanje, svetloba) pri prehodu skozi snov oslabi: adsórcija naelektrenih delcev; adsórcija radioaktivnega sevanja; adsórcija sevanja; adsórcija svetlobe pri fotosintezi; adsórcija zvoka **S:** vpíjanje (3), vpój (3)

4. kem. teh. selektivno vezanje plinaste komponente v tekočini: konstanta adsórcije **GL tudi:** koeficiènt adsórcije

absorpcijska báza -e -e ž → absorpcijska osnòva

absorpcijska cévka -e -e ž kem. steklena cévka, napolnjena z absorbentom, ki se uporablja v kemični analizi za prestrezanje npr. vode, ogljikovega dioksida

absorpcijska črta -e -e ž fiz. spektralna črta pri absorpciji

absorpcijska entalpíja -e -e ž fiz., kem. sprememba entalpije pri absorpciji **Sp:** absorpcijska toplòta

absorpcijska izgúba -e -e ž PEK → absorpcijsko slabljénje

absorpcijska kolóna -e -e ž kem. teh. naprava za absorbíranje plinov v tekočini **Sp:** absorpcijski stòlp

absorpcijska osnòva -e -e ž kem. zmes emulga-

torja, parafina in olj, ki daje z vodo stabilne emulzije, za izdelavo krem za kožo **Sp**: absorpcijska baza

absorpcijska spektralna analiza -e -e -e ž kem. področje analizne kemije, ki na podlagi absorpcijskega spektra preiskovane snovi ugotavlja vrsto in koncentracijo sestavin v njej

absorpcijska spektroskopija -e -e ž kem. spektroskopija, ki obravnava absorpcijske spektre preiskovane snovi

absorpcijska sposobnost -e -i ž bolje absorptivnost (2)

absorpcijska toplôta -e -e ž → absorpcijska entalpija

absorpcijski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na absorpcijo: absorpcijska kapaciteta **GL tudi**: absorpcijska baza, absorpcijska cevka, absorpcijska črta, absorpcijska entalpija, absorpcijska izguba, absorpcijska kolóna, absorpcijska osnôva, absorpcijska spektralna analiza, absorpcijska spektroskopija, absorpcijska sposobnost, absorpcijska toplôta, absorpcijski faktor, absorpcijski hladilnik, absorpcijski koeficient, absorpcijski spekter, absorpcijski stôlp, absorpcijski trák, absorpcijsko slabljênje, atómska absorpcijska spektroskopija, dolžinski absorpcijski koeficient

2. → absorptívni

3. → absorbírni

absorpcijski faktor -ega -ja m količnik med močjo sipanja in prepuščenega zvoka ter močjo vpadlega zvoka **Si**: α (1)

absorpcijski hladilnik -ega -a m kem. teh. hladilnik, ki za hlajenje izkorišča absorpcijo amoniaka v vodi

absorpcijski koeficient -ega -ênta m **1.** fiz. razmerje med energijo, ki jo telo absorbira, in energijo, ki vanj vstopa **Sp**: koeficient absorpcije

2. kem. prostornina plina pri 0 °C in 101,3 kPa, ki se pri dani temperaturi in tlaku 101,3 kPa raztopi v določeni prostornini ali masi tekočine

absorpcijski spekter -ega -tra m fiz., kem. spekter, sestavljen iz vrste absorpcijskih spektralnih črt ali trakov

absorpcijski stôlp -ega stôlpa m kem. teh. → absorpcijska kolóna

absorpcijski trák -ega trakú m skupek strnjenih absorpcijskih črt v molekulskem (trakastem) spektru

absorpcijsko slabljênje -ega -a s fiz. slabljenje valovanja ali sevanja pri prehodu skozi snov

zaradi absorpcije energije **Sp**: absorpcijska izguba

absorptánca -e ž fiz. razmerje med absorbirano in vpadno sevalno energijo **PRIM.**: absorptánca

absorptívni -a -o prid. ki je sposoben absorbirati, vpijati: absorptívni material **S**: vpójni **Sp**: absorpcijski (2)

absorptívnost -i ž **1.** lastnost snovi, da absorbira

2. fiz. značilna konstanta snovi, ki podaja stopnjo absorpcije sevalne energije v njej **Spn**: absorpcijska sposobnost

abstráktni -a -o prid. ki s čúti ni zaznaven **S**: pojmovni **PRIM.**: konkretni

abutilón -a m bot. baržunasti oslez (*Abutilon theophrasti*) iz rodu oslezovcev

abutilónski -a -o prid. tekst. ki se nanaša na abutilon **GL tudi**: abutilónsko vlákno

abutilónsko vlákno -ega -a s tekst. juti podobno vlákno iz stebel baržunastega osleza ali lipovolistnega slezincea, nadomestek za juto **S**: kitájska júta

AC AC-ja in -- [acé acêja], tudi ac -ja in -- [acé acêja] m krat. (alternating current) izmenični tok

Ac -- [acé] m simbol kem. aktinij

acetál -a m kem. spojina, R-CH(OR₁)(OR₂), ki nastane pri reakciji med aldehidom in alkoholom

acétaldehíd -a m kem. lahko hlapna brezbarvna tekočina za proizvodnjo očetne kisline, CH₃CHO **S**: etanál

acetát -a m **1.** kem. sol očetne kisline **GL tudi**: alumínijev acetát, amónijev acetát, bázični svinčev acetát

2. kem. ester očetne kisline **GL tudi**: acetát celulóze, amíl acetát, butíl acetát, celulózni acetát

acetát celulóze -a -- m kem. ester celuloze z očetno kislino **Sp**: celulózni acetát

acetátna celulóza -e -e ž kem. acetat celuloze z različno stopnjo zaestrenja, ki se uporablja za izdelovanje kemičnih vlaken, lepil, lakov, fotografskih filmov

acetátna filaméntna prêja -e -e -e ž tekst. filamentna preja iz acetatne celuloze **Spn**: acetátna svíla

acetátna svíla -e -e ž tekst. bolje acetátna filaméntna prêja

acetátni -a -o prid. kem. ki se nanaša na acetat **GL tudi**: acetátna celulóza, acetátna filaméntna prêja, acetátna svíla, acetátni ión, acetátni púfer, acetátno vlákno

acetátni ión -ega -a m kem. kislinski ostanek očetne kisline, ion CH₃COO⁻

acetatni púfer -ega -fra m kem. pufrska raztopina iz natrijevega acetata in očetne kisline

acetatno vlákno -ega -a s tekst. vlakno iz acetatne celuloze

acetil -a m kem. kislinski radikal očetne kisline, CH_3CO - **S:** acetilna skupina, acetilni radikal, etanol

acetil kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z acetilno skupino (npr. acetil klorid, CH_3COCl)

acetil- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin, ki vsebujejo acetilno skupino (npr. acetilsalicilna kislina)

acetilén -a m 1. kem. osnovni alkin, $\text{CH}\equiv\text{CH}$, brezbarven plin, ki gori z zelo vročim in svetlim plamenom, za plamensko rezanje, varjenje **S:** etin **GL tudi:** plamensko varjenje z acetilénom

2. kem. splošno ime za derivat acetilena, $\text{R}-\text{C}\equiv\text{CH}$ (npr. metilaceten, $\text{CH}_3\text{C}_2\text{H}$)

acetilénka -e ž svetilka na acetilen **Sp:** acetilén-ska svetilka, karbidovka

acetilén-kisíkov -a -o prid. ki se nanaša na acetilen in kisik **GL tudi:** acetilén-kisíkov plámen

acetilén-kisíkov plámen -ega plaména m plamen, ki nastane pri gorenju acetilena v kisiku

acetilénka kemíja -e -e ž kem. področje kemije in kemijske tehnologije, ki temelji na acetilenu in reakcijah z njim

acetilén-ska svetíлка -e -e ž → acetilénka

acetilén-ski -a -o prid. kem. ki se nanaša na acetilen: acetilén-ski plámen **GL tudi:** acetilén-ska kemíja, acetilén-ska svetíлка, acetilén-ski gorílnik, acetilén-ski razvíjálNIK, acetilén-sko rézanje, acetilén-sko varjénje

acetilén-ski gorílnik -ega -a m gorílnik na acetilen

acetilén-ski razvíjálNIK -ega -a m kem. teh. naprava za razvijanje acetilena za varjenje z reakcijo med kalcijevim karbidom in vodo

acetilén-sko rézanje -ega -a s → plamensko rézanje z acetilénom

acetilén-sko varjénje -ega -a s → plamensko varjénje z acetilénom

acetilíd -a m kem. spojina, ki nastane z zamenjavo atomov vodika v acetilenu z atomi kovine: srebrov acetilid, Ag_2C_2 **S:** etiníd

acetilirani -a -o prid. kem. pri katerem se uvede acetilna skupina v organsko molekulo, ki vsebuje hidroksilno ali aminoskupino

acetilirati -am nedov. in dov. 1. kem. uvajati acetilno skupino v organsko molekulo, ki vsebuje hidroksilno ali aminoskupino

2. tekst. zamrežiti regenerirana beljakovinska

vlakna za izboljšanje njihovih mehanskih lastnosti in zmanjšanje nabrekovanja v vodi

acetilna skupina -e -e ž kem. kislinski radikal očetne kisline, CH_3CO - **S:** acetil (1), acetilni radikal

acetilni -a -o prid. kem. ki se nanaša na acetil **GL tudi:** acetilna skupina, acetilni radikal

acetilni radikal -ega -a m kem. kislinski radikal očetne kisline, CH_3CO - **S:** acetil (1), acetilna skupina

acetón -a m kem. propanon, $(\text{CH}_3)_2\text{CO}$, brezbarvna, lahko hlapna, vnetljiva tekočina, ki se meša z vodo, topilo za maščobe, smole

acidimétrična analiza -e -e ž kem. → acidimetrija

acidimétrični -a -o prid. kem. ki se nanaša na acidimetrijo: acidimétrična titracija **GL tudi:** acidimétrična analiza

acidimetrija -e ž kem. metoda kemične analize za ugotavljanje koncentracije kislin na podlagi titracije s standardno raztopino hidroksida **Sp:** acidimétrična analiza

aciditéta -e ž → kislóst **GL tudi:** aciditéta tál

aciditéta tál -e -- ž → kislóst tál

acidnost -i ž → kislóst

acidofilni -a -o prid. bot. ki uspeva na kisljih tleh: acidofilna rastlina

áciklični -a -o prid. kem. ki je iz verigastih (ne obročastih) molekul: aciklična spojina **S:** alifátski

acikulárna zlíftina -e -e ž met. zlitina z mikrostrukturo iz igličastih kristalov

acikulárni -a -o prid. met. ki je iz igličastih kristalov **GL tudi:** acikulárna zlíftina

acil kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z acilno skupino (npr. acil klorid) **GL tudi:** acil halogeníd

acil -a m kem. organski kislinski radikal, RCO - (npr. acetil, CH_3CO -, benzoil, $\text{C}_6\text{H}_5\text{CO}$ -) **S:** acilna skupina, acilni radikal

acil- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin, ki vsebujejo acilno skupino (npr. acilamin)

acil halogeníd -- -a m kem. derivat karboksilne kisline, ki nastane, če se hidroksilna skupina kisline zamenja z atomom halogena (npr. acetil bromid, CH_3COBr , benzoil klorid, $\text{C}_6\text{H}_5\text{COCl}$)

acilirati -am nedov. in dov. kem. uvajati acilno skupino v organsko molekulo, ki vsebuje hidroksilno skupino ali aminoskupino

acilna skupina -e -e ž kem. organski kislinski radikal, RCO - (npr. acetil, CH_3CO -, benzoil, $\text{C}_6\text{H}_5\text{CO}$ -) **S:** acil, acilni radikal

acilni -a -o prid. kem. ki se nanaša na acil **GL tudi:** acilna skupina, acilni radikal

acilni radikál -ega -a m kem. organski kislinski radikál, RCO– (npr. acetil, CH₃CO–, benzoil, C₆H₅CO–) **S:** acil (1), acilna skupina

ACIMÍT ACIMÍT-a in -- m krat. (Associazione Costruttori Italiani di Macchinario per l'Industria) Združenje italijanskih proizvajalcev tekstilne strojne opreme

àconálna prst -e prstí ž bioteh. mlada prst z nerazvitim talnim horizontom

àconální -a -o tudi àzonální -a -o prid. bioteh. ki je brez con, plasti **GL tudi:** àconálna prst

ACS ACS-a in -- [aceès aceèsa] m krat. (American Chemical Society) Ameriško kemijsko združenje

ACT ACT-ja in -- [aceté acetèja] m krat. (Agreement on Textiles and Clothing) Sporazum o trgovanju s tekstilom in oblačili

ACWE ACWE-ja in -- [aceveé aceveèja] m krat. (Australian Council of Wool Exporters) Združenje avstralskih izvoznikov volne

adaptácija -e ž **1.** funkcionalna in konstrukcijska prireditev, preureditev, prenovitev prostorov, stavbe, stroja **S:** prilagoditev (1) **GL tudi:** adaptácija obremenitvi

2. biol. sprememba fizioloških lastnosti organizma zaradi spremenjenih razmer v okolju: adaptacija organizma **S:** prilagoditev (2)

adaptácija obremenitvi -e -- ž **1.** grad. samodejna preureditev notranjih napetosti v elementu, konstrukciji pri obremenitvi

2. samodejna prilagoditev lastnosti sistema, organizma obremenitvi

adaptacijska cóna -e -e ž grad., prom. vhodni del predora z močnejšo razsvetljavo, ki omogoča prilagoditev vidnosti

adaptacijski -a -o prid. ki se nanaša na adaptacijo **GL tudi:** adaptacijska cóna

adápter -ja m prilagoditveni del, sestavina, naprava za mehanično ali električno povezavo posameznih enot, ki niso načrtovane, konstruirane za uporabo v neposredni povezavi: konektorski adapter; podaljševalni adapter **GL tudi:** vtični adápter

adaptíranost -i ž končno stanje po preurejanju, prenavljanju, prilagajanju: adaptiranost na svetlobo **S:** prilagojenost

adaptívna óptika -e -e ž fiz. tehnologija, ki izboljšuje ločljivost optičnih naprav s hitrim prilagajanjem optičnega sistema zunanjim motnjam

adaptívni -a -o prid. ki se prilagaja spremembam v okolju, pri obratovanju **GL tudi:** adaptívna óptika, adaptívno krmiljenje

adaptívno krmiljenje -ega -a s krmiljenje tehniškega sistema s samodejnim prilagajanjem

parametrov sistema spremenljivim obratovnim razmeram

adaptívnost -i ž sposobnost česa, da se prilagodi spremembam v okolju, pri obratovanju: adaptívnost sistema **S:** prilagodljivost

adherénca -e ž fiz. → adhezija (1)

adherírati -am nedov. in dov. fiz. → sprijémati se

adhezija -e ž **1.** fiz. pojav, pri katerem se dve različni snovi zaradi medmolekulskih sil privlačita in sprijemata **Sp:** adherénca **GL tudi:** adhezija tál

2. neutr. → trénje

adhezija tál -e -- ž agr. adhezija delcev zemlje

adhezíjska laminácija -e -e ž tekst. z adhezivnim sredstvom doseženo trajno sprijetje plasti ploskih tekstilij med seboj ali tekstilij z drugimi materiali (npr. kaširanje, plastificiranje, gumiranje)

adhezíjska obrába -e -e ž stroj. obraba površin v stiku, ki se zaradi obremenitve tako približata, da pride do njenega kratkotrajnega zvarjenja

adhezíjska téža -e -e ž prom., neutr. → tórna téža

adhezíjska želéznica -e -e ž prom., neutr. → tórna želéznica

adhezíjski -a -o prid. ki se nanaša na adhezijo: adhezíjska sila **GL tudi:** adhezíjska laminácija, adhezíjska obrába, adhezíjska téža, adhezíjska želéznica

adhezív -a m fiz., kem. sredstvo, ki omogoča vez med predmeti s sprijemanjem, lepljenjem **S:** adhezívno sredstvo

adhezívna tlá -ih tál s mn. agr. tla iz trdnih delcev in lepljivih snovi

adhezívni -a -o prid. ki je sposoben adhezije **S:** lepljivi, sprijemljivi **GL tudi:** adhezívna tlá, adhezívno mazivo, adhezívno sredstvo

adhezívno prisl. prislov od adhezívni **GL tudi:** adhezívno vézana vlaknovína

adhezívno mazivo -ega -a s stroj. mazivo za povečanje trenja (npr. za pogonske jermene)

adhezívno sredstvo -ega -a s fiz., kem. sredstvo, ki omogoča vez med predmeti s sprijemanjem, lepljenjem **S:** adhezív

adhezívnost -i ž **1.** sposobnost za adhezijo **S:** lepljivost, oprijemljivost, sprijemljivost

2. prom. lastnost prožnejše snovi, da se prilagodi obliki trše podlage in s tem preprečuje drsenje

adhezívno vézana vlaknovína -- -e -e ž tekst. koprena vlaken, povezanih med seboj z adhezivnimi sredstvi

adiabáta -e ž fiz., kem. krivulja, ki opisuje spre-

membo stanja, pri katerem ne pride do prenosa toplote ali spremembe entropije

adiabátni -a -o prid. ki poteka, deluje brez izmenjave toplote: adiabatna sprememba; adiabatni reaktor

adícija -e ž **1.** kem. kemična reakcija, pri kateri iz dveh molekul ali več nastane ena sama nova molekula spojine: adicija halogena na nenasičene ogljikovodike **S:** adicijska reakcija **PRIM.:** eliminácija (2) **GL tudi:** aldólina adícija

2. mat. → seštévanje

adicijska konstánta -e -e ž geod. določena številčna vrednost (npr. konstanta merilnika), ki se prišteva izmerjeni vrednosti veličine

adicijska polimerizácija -e -e ž kem. polimerizacija, pri kateri nastajajo makromolekule z adicijo monomerov

adicijska reakcija -e -e ž kem. kemična reakcija, pri kateri iz dveh molekul ali več nastane ena sama nova molekula spojine **S:** adicija **PRIM.:** eliminácija (2)

adicijska spojína -e -e ž kem. → adúkt

adicijski -a -o prid. **1.** kem. ki se nanaša na adicijo (1) **GL tudi:** adicijska polimerizácija, adicijska reakcija, adicijska spojína, adicijski polimér, adicijsko bárvanje, adicijsko imé

2. mat. ki se nanaša na adicijo (2) **GL tudi:** adicijska konstánta

adicijski polimér -ega -a m kem. polimer, ki nastane pri adicijski polimerizaciji

adicijsko bárvanje -ega -a s tekst. prebarvanje kosov blaga iz predhodno obarvane preje

adicijsko imé -ega -na s kem. v kemijski organski in anorganski nomenklaturi ime spojine, ki vsebuje formalna imena vseh sestavin, ne da bi se pri tem odstranili atomi ali atomske skupine iz njih (npr. natrijev klorid, sulfuril klorid, metil jodid, etil alkohol) **PRIM.:** substitucijsko imé

adip-, **adipo-** (pred soglasnikom) kem. prvi del v nesistemskih imenih spojin, ki se izvajajo iz adipinske kisline (npr. adipamid, adiponitril)

adipamid -a m kem. diamid adipinske kisline, $H_2NOC(CH_2)_4CONH_2$

adipinát -a m kem. sol ali ester adipinske kisline: natrijev adipinat

adipínska kislína -e -e ž kem. heksandiojska kislina, brezbarvna kristalinična snov, $HOOC(CH_2)_4COOH$, ki se uporablja za izdelavo najlona

adipínski -a -o prid. kem. ki se nanaša na adipinsko kislino, izolirano pri oksidaciji nenasičenih maščob **GL tudi:** adipínska kislína

adipoíl -a m kem. radikal adipinske kisline, $-OC(CH_2)_4CO-$

adipoíl- kem. prvi del v nesistemskih imenih spojin, ki vsebujejo radikal adipoíl

adiponitríl -a m kem. heksandinitril, $CN(CH_2)_4CN$, brezbarvna, težko hlapna tekočina, iz katere se pridobiva najlon

adiranje -a s **1.** kem. izvajanje adicijske reakcije **2.** mat. → seštévanje

adirati -am dov. in nedov. **1.** kem. izvesti adicijsko reakcijo: adirati brom na etan

2. mat. → seštévati

áditeks -a m tekst. porozna hidromembrana za izdelavo za vodo neprepustnih oblačil in obutve, ki pa prepušča telesno vlago

aditív -a m snov ali spojina, ki se dodaja za izboljšanje določene lastnosti osnovne snovi **S:** dodátek

aditívna bárvá -e -e ž barva, nastala z aditivnim mešanjem

aditívni -a -o prid. **1.** ki se da seštévati, dodajati **2.** ki je nastal s seštevanjem, dodajanjem **GL tudi:** aditívna bárvá, aditívno méšanje bárv

aditívno méšanje bárv -ega -a -- s ustvarjanje barve z mešanjem svetlobe dveh ali več valovnih dolžin ali svetlobe iz dveh virov ali več **S:** óptično méšanje bárv, seštéválno méšanje bárv

aditívnost -i ž lastnost aditivnega: aditívnost barve

adjustáža -e ž **1.** → adjustíranje

2. bolje adjustírnicá

adjustírani -a -o prid. ki je tehnološko pripravljen za prodajo, npr. z glajenjem, obrezovanjem, zavijanjem, signiranjem: adjustirana ploščevina; adjustirana pošiljka; adjustirani papir

adjustíranje -a s **1.** met. tehnološka priprava za prodajo, npr. z glajenjem, obrezovanjem, zavijanjem, signiranjem **Sp:** adjustáža (1)

2. tekst. priprava in opremljanje tekstilij za prodajo, navijanje, zlaganje, vezanje, zavijanje, etiketiranje

adjustírati -am dov. in nedov. **1.** tehnološko pripraviti za prodajo, npr. z glajenjem, obrezovanjem, zavijanjem, signiranjem **PRIM.:** justírati **GL tudi:** adjustírati nabój, adjustírati papír, adjustírati ploščévino

2. preveriti in z znakom potrditi točnost in ustreznost: adjustírati uteži, mere, analízno tehtnico

adjustírati nabój -am -- dov. in nedov. rud. opremiti naboj z vžigalnikom

adjustírati papír -am -- dov. in nedov. papir. pripraviti papir, navadno manjšega formata, za

prodajo z obrezovanjem, zavijanjem, signiranjem, etiketiranjem

adjustírati pločevíno -am -- dov. in nedov. met. zrvnati in dodatno gladilno zvaljati, obrezati pločevino ter jo pripraviti in opremiti za uporabo ali prodajo

adjustírni -a -o prid. ki je za adjustiranje: adjustirni stroj **GL tudi:** adjustírni obrát

adjustírnica -e ž obrat, oddelek za adjustiranje **Sp:** adjustírni obrát **Spn:** adjustáža

adjustírni obrát -ega -áta m → adjustírnica

admitánca -e ž elektr. recipročna vrednost impedance **S:** kompléksni prevód **PRIM.:** impedánca

adréma -e ž nekdanj uporabljan adresirni stroj **PRIM.:** adresírni stròj

adrésa -e ž → naslòv **GL tudi:** absolútna adrésa **adresírni** -a -o prid. ki se nanaša na adresu **GL tudi:** adresírni stròj

adresírni stròj -ega stròja m stroj za večkratno tiskanje naslovov (npr. naročnikov) **PRIM.:** adréma

A-dróg -a m elektr. drog v obliki črke A

ADS ADS-a in -- [adeès adeêsa] m krat. (Adaptives Dämpfungssystem) prom. prilagodljiv sistem dušenja pri pnevmatičnem vzmetenju vozil

adsorbát -a m fiz., kem. snov, ki se veže na površino (trdne) snovi **Sp:** adsorbírana snòv

adsorbènt -ènta m fiz., kem. trdna snov, na kateri površino se veže druga snov **Sp:** adsorbírna snòv

adsorbírana snòv -e snoví ž → adsorbát

adsorbírani -a -o prid. ki ga je adsorbirala druga snov **GL tudi:** adsorbírana snòv

adsorbírati -am nedov. in dov. fiz., kem. vezati na svoji površini druge snovi: aktivno oglje adsorbira pline; plini se adsorbirajo na aktivnem oglju

adsorbírna snòv -e snoví ž → adsorbènt

adsorbírni -a -o prid. ki je namenjen za adsorpcijo: adsorbírni papir; adsorbirno sredstvo **Sp:** adsorpcíjski (3) **GL tudi:** adsorbírna snòv

adsórcija -e ž fiz. pojav, pri katerem se kaka snov veže na površino trdne snovi: adsorpcija na aktivno oglje **PRIM.:** absórcija, desórcija, sórcija **GL tudi:** selektívna adsórcija

adsorpcíjska analíza -e -e ž → adsorpcíjska kromatografíja

adsorpcíjska entalpíja -e -e ž kem. sprememba entalpije pri adsorpciji **Sp:** adsorpcíjska toplòta

adsorpcíjska izotérma -e -e ž kem., fiz. izoterma, ki ponazarja zvezo med relativno zračno vlažnostjo in ravnotežno vlažnostjo trdne snovi pri adsorpciji (npr. pri lesu) **PRIM.:** desorpcíjska izotérma, sorpcíjska izotérma

adsorpcíjska kapacitéta tál -e -e -- ž gozd. naj-večja množina adsorbirane snovi na delcih tal

adsorpcíjska kromatografíja -e -e ž kem. kromatografska metoda, pri kateri se različne sestavine zmesi različno hitro adsorbirajo na trdnem adsorbentu in desorbirajo z njega **Sp:** adsorpcíjska analíza

adsorpcíjska sposóbnost -e -i ž → adsorptívnost

adsorpcíjska toplòta -e -e ž kem. → adsorpcíjska entalpíja

adsorpcíjski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na adsorpcijo: adsorpcíjska kapaciteta **GL tudi:** adsorpcíjska analíza, adsorpcíjska entalpíja, adsorpcíjska izotérma, adsorpcíjska kapacitéta tál, adsorpcíjska kromatografíja, adsorpcíjska sposóbnost, adsorpcíjska toplòta

2. → adsorptívni

3. → adsorbírni

adsorptívna sposóbnost -e -i ž → adsorptívnost

adsorptívni -a -o prid. ki je sposoben adsorbirati: adsorptívni material **Sp:** adsorpcíjski (2) **GL tudi:** adsorptívna sposóbnost

adsorptívnost -i ž fiz., kem. lastnost trdne snovi, da na svojo površino veže druge snovi **Sp:** adsorpcíjska sposóbnost, adsorptívna sposóbnost

adstringénca -e ž kem. lastnost, npr. strojil, ki povzroča koagulacijo beljakovin v vrhnji plasti tkiva

adstringènt -ènta m kem. aktivna sestavina, npr. strojila, ki povzroča koagulacijo beljakovin v tkivu in zato njegovo zgoščanje na površini

adúkt -a m kem. molekulska zvrst, ki nastane z neposrednim spajanjem dveh različnih molekulskih zvrsti, pri čemer sta slednji bolj ali manj rahlo vezani, tako da ohranita svojo kemično identiteto **Sp:** adcíjska spojína

adventívni -a -o prid. **1.** bioteh. ki je prinesen od drugod: adventívne rastline

2. biol. ki zraste iz obstoječega tkiva: adventívne korenine

AE AE-ja in -- [aé aêja] m krat. astronomska enota

aerátor -ja m **1.** kem. naprava za nasičevanje z zrakom, navadno za tekočine, v katerih potekajo aerobni procesi

2. met. naprava za rahljanje formarskega peska z uvajanjem zraka **S:** prezračéválnik

aerírani -a -o prid. **1.** → prezračèni

2. grad. → ozračèni **GL tudi:** aerirani betón

aerírani betón -ega -a m grad. beton, ki vsebuje zračne mikropore

aerirati -am nedov. in dov. **1.** uvajati zrak, npr. v vodo, zemljo, pesek **S:** ozračiti, prezračevati
2. grad. uvajati zrak, npr. v beton, z namenom, da v njem ostane

aero- in **aêro-** prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša na zrak, letalstvo

aerób -a m biol. organizem, ki za življenje potrebuje prosti kisik **PRIM.:** anaerób

aerobiónt -a m **1.** biol. organizem, ki za življenje potrebuje prosti kisik
2. agr. nadzemeljski del rastline

aerobiótski -a -o prid. → aeróbni

aeróbni -a -o prid. **1.** biol. ki za življenje potrebuje prosti kisik: aerobne bakterije **Sp:** aerobiótski **PRIM.:** anaeróbni (1)
2. ki za delovanje potrebuje prosti kisik **Sp:** aerobiótski **PRIM.:** anaeróbni (2) **GL tudi:** aeróbni proces, aeróbno čiščenje, aeróbno dihanje

aeróbni proces -ega -a m biokemični proces, za katerega je potreben prosti kisik

aeróbno čiščenje -ega -a s kem. biološko čiščenje, npr. odplak, pri katerem potekajo aerobni procesi

aeróbno dihanje -ega -a s biol. izmenjava prostega kisika med organizmom in okoljem v dihalni verigi pri živalih in rastlinah

aerodín -a m prom. letalnik, težji od zraka **PRIM.:** aerostát

aêrodinámíčna oblika -e -e ž prom. oblika, ki povzroča čim manjši zračni upor

aêrodinámíčna síla -e -e ž fiz., prom. síla, ki deluje na telo pri gibanju skozi zrak

aêrodinámíčna téhtnica -e -e ž prom. naprava za merjenje aerodinamičnih sil v vetrovniku

aêrodinámíčna tetíva -e -e ž prom. zveznica med skrajno sprednjo in skrajno zadnjo točko na aerodinamičnem profilu

aêrodinámíčna zavóra -e -e ž prom. naprava za zaviranje letala v letu s povečanjem zračnega upora

aêrodinámíčni -a -o prid. **1.** ki se nanaša na aerodinamiko **GL tudi:** aêrodinámíčna síla, aêrodinámíčna téhtnica, aêrodinámíčna tetíva, aêrodinámíčna zavóra, aêrodinámíčni laboratórij, aêrodinámíčni odpòr, aêrodinámíčni predílnik, aêrodinámíčni tunél, aêrodinámíčni upòr, aêrodinámíčni vzgòn, aêrodinámíčno izdelováne koprén, aêrodinámíčno predênje, aêrodinámíčno središče, aêrodinámíčno tkánje
2. oblikovan tako, da povzroča čim manjši zračni upor: aerodinamična oblika prometnih sredstev; aerodinamično telo **GL tudi:** aêrodinámíčna oblika, aêrodinámíčni profil, aêrodinámíčno zvítje, zvítje aêrodinámíčnega profíla

aêrodinámíčni laboratórij -ega -a m neutr. → laboratórij za aêrodinámiko

aêrodinámíčni odpòr -ega -ôra m bolje aêrodinámíčni upòr

aêrodinámíčni predílnik -ega -a m tekst. → rótorski predílnik

aêrodinámíčni profil -ega -a m prom. profil, ki zagotavlja čim manjši aerodinamični upor in/ali čim boljši aerodinamični vzgon

aêrodinámíčni tunél -ega -a m neutr. → vetróvnik

aêrodinámíčni upòr -ega -ôra m prom. komponenta aerodinamične sile v smeri dotekajočega zraka ali nasproti smeri gibanja profíla, telesa **Spn:** aêrodinámíčni odpòr

aêrodinámíčni vzgòn -ega vzgóna m fiz., prom. dinamični vzgon v plinu, navadno v zraku **PRIM.:** dinámíčni vzgòn, hídrodinámíčni vzgòn

aêrodinámíčno izdelováne koprén -ega -a -- s tekst. pihanje vlaknenih kosmičev z zračnim tokom na sitasto podlago, na kateri se gostijo v kopreno **S:** pnevmátíčno izdelováne koprén

aêrodinámíčno predênje -ega -a s tekst. → rótorsko predênje

aêrodinámíčno središče -ega -a s prom. točka na profilu krila, v katero se prestavi aerodinamična síla, da je moment te síle okoli te točke konstanten

aêrodinámíčno tkánje -ega -a s tekst. tkanje, pri katerem se votek vnaša neposredno s curkom zraka **Sp:** air-jet tkánje

aêrodinámíčno zvítje -ega -a s prom. → zvítje aêrodinámíčnega profíla

aêrodinámíka -e ž **1.** fiz. področje mehanike fluidov, ki obravnava lastnosti in pojave pri gibanju zraka in teles v njem: zakoni aerodinamike **GL tudi:** laboratórij za aêrodinámiko
2. prom. veda, ki se ukvarja z relativnim gibanjem teles (letalnikov) v zraku, s poudarkom na obravnavi aerodinamike profilov (kril, propelerjev)

aerodróm -a m → letališče **GL tudi:** mednárodní pótniški aerodróm, pótniški aerodróm

aerodrómški -a -o prid. → letališki

aêrofotografíja -e ž **1.** geod. snemanje iz zraka, navadno iz letal **S:** aêrosnémanje
2. geod. fotografski posnetek iz zraka **S:** aêroposnétek

aêrofotogrametríja -e ž geod. fotografiranje zemeljskega površja iz zraka in izdelovanje topografskih kart po teh posnetkih

aêrofotogrametríjski -a -o prid. ki se nanaša na aêrofotogrametrijo

aerográm -a m **1.** meteor. termodinamični dia-

- gram, ki prikazuje stanje zračne atmosfere v odvisnosti od temperature in tlaka
- 2.** PEK letalsko pismo iz enega samega lista, ki se prepogne in zalepi, da dobi obliko poštno ovojnice **S:** letalska zaléпка
- aêrohidrávlični** -a -o prid. ki se nanaša na pnevmatiko in hidravliko **GL tudi:** aêrohidrávlični strôj
- aêrohidrávlični strôj** -ega strôja m energetski stroj, ki deluje pri temperaturi okolice in pri katerem ni treba upoštevati stisljivosti delovne snovi (npr. vodna turbina, vetrnica)
- aêrohidroplán** -a m prom. amfibijsko letalo, ki vzleta in pristaja na kopnem in na vodi
- aêrokámera** -e ž geod. naprava za fotografiranje iz zraka
- aerolinija** -e ž prom. redna proga za letalski promet **S:** letalska próga
- aerologíja** -e ž meteor. področje meteorologije, ki preučuje prosto atmosfero
- aêromehánični** -a -o prid. ki se nanaša na aeromehaniko **S:** aêromehánski
- aêromehánik** -a m prom. mehanik, vzdrževalec letal in letalskih motorjev
- aêromehánika** -e ž meh. veda o ravnotežju in gibanju plinov, predvsem zraka (deli se na aerostatiko in aerodinamiko)
- aêromehánski** -a -o prid. ki se nanaša na aeromehaniko **S:** aêromehánični
- aerométer** -tra m fiz. naprava za merjenje mase, gostote zraka, plinov **Sp:** zrakoméer
- aeronávt** -a m → letálec
- aeronávtični** -a -o prid. → letálski
- aeronávtika** -e ž prom. veda o letenju in dejavnost, povezana z letenjem **Sp:** aviátika, zrakoplóvstvo **PRIM.:** letálstvo
- aeronomíja** -e ž meteor. veda o dogajanjih v visokih plasteh ozračja
- aeroplán** -a m → letálo
- aeroplánski** -a -o prid. → letálski
- aeropórt** -a m → letalíščé
- aêroposnétek** -tka m geod. fotografski posnetek iz zraka **S:** aêrofotografíja (2)
- aeroskóp** -a m agr. priprava za merjenje zračnosti tal
- aêrosnémanje** -a s geod. snemanje iz zraka, navadno iz letal **S:** aêrofotografíja (1)
- aerosól** -a m kem. teh. koloidna disperzija kapljic tekočine ali trdnih delcev v plinu (npr. megla, dim)
- aerosólna dóza** -e -e ž → aerosólna pršílka
- aerosólna pršílka** -e -e ž posodica z ventilom in šobo za zelo fino razprševanje snovi z ute-
- kočinjenim pogonskim, nosilnim plinom **Sp:** aerosólna dóza
- aerosólni** -a -o prid. ki se nanaša na aerosol **GL tudi:** aerosólna dóza, aerosólna pršílka
- aerostát** -a m prom. letalnik, lažji od zraka **PRIM.:** aerodín
- aerostátični** -a -o prid. ki se nanaša na aerostatiko **GL tudi:** aerostátični vzgòn
- aerostátični vzgòn** -ega vzgóna m fiz., prom. statični vzgon v plinu, navadno v zraku **PRIM.:** hídrostátični vzgòn, státični vzgòn
- aerostátika** -e ž **1.** fiz. področje mehanike fluidov, ki obravnava lastnosti in pojave v mirujočem zraku in obnašanje teles v njem **PRIM.:** fluídika, hídrostátika
- 2.** prom. veda o gradnji in vodenju zrakoplovov in balonov
- aêrotranspórt** -a m boljše zračni prevóz, zračni transpórt
- aêrotriangulácija** -e ž geod. določitev koordinat trigonometričnih točk na podlagi aeroposnetkov
- AFC** AFC-ja in -- [aefcé aefcêja] m krat. (Automatic Frequency Control) avtomatsko sledenje frekvence
- afélij** -a m astr. točka planetovega ali kometovega tira, najbolj oddaljena od Sonca **S:** odsónčje **PRIM.:** perihélij, prisónčje
- afgalén** -a m tekst. volnena tkanina iz močno sukanane preje z mahovnatno površino
- afgán** -a m tekst. preproga iz grobe volnene preje z barvami in vzorci turkestarske tradicije
- afinácija** -e ž met. medsebojno ločenje zlahatnih kovin z raztapljanjem v žveplovi kislini
- afini** -a -o prid. mat. ki označuje odvisnost med geometrijskimi tvorbami, za katero je značilna tudi ohranitev delilnega razmerja
- afinitéta** -e ž **1.** sposobnost dveh snovi, da se združita, ostaneta skupaj: afiniteta barvila do tekstilnih vlaken
- 2.** kem. sposobnost, težnja elementov in spojin, da se spajajo v nove snovi **Si:** Á¹ (2)
- 3.** agr. sposobnost dveh rastlin, da se med seboj zrasteta
- afinitétni** -a -o prid. ki se nanaša na afiniteto: afinitetne snovi
- afino** prisl. prislov od afini: afino povezan
- afinost** -i ž mat. lastnost afino povezanih tvorb
- afíšni** -a -o prid. graf. ki se nanaša na oglas, lepak **GL tudi:** afíšni papír
- afíšni papír** -ega -ja m papir. enostransko gladek, malo klejen in manj kakovosten tanjši tiskovni papir za lepake
- AFMA** AFMA-ja in -- [aefemá] m krat. (American

Fiber Manufacturers Association, Inc.) Združenje ameriških proizvajalcev vlaken

A-format -a m po ISO standardizirani osnovni format pisalnega papirja, označen z A 0 do A 10 (npr. A4-format ima velikost 210 mm × 297 mm)

AFRC AFRC-ja in -- [aefercê aefercêja] m krat. (Agricultural and Food Research Council) Raziskovalni svet za poljedelstvo in prehrano

afrik -a m tekst. palmova vlakna za polnjenje žimnic

áfriška konôplja -e -e ž tekst. vlakna iz listov lilij *Sansevieria*

áfriška vólna -e -e ž 1. tekst. dolga, groba pramenasta severnoafriška volna (maroška, alžirska, egiptovska)

2. tekst. fina volna merinskih ali križanih ovc z juga Afrike

áfriški -a -o prid. ki se nanaša na celino Afriko

GL tudi: áfriška konôplja, áfriška vólna

Ag -- [agé] m simbol kem. srebro

ágar -ja m biol. želatini podoben polisaharid iz rdečih alg **S:** ágarágar

ágarágar -ja m biol. želatini podoben polisaharid iz rdečih alg **S:** ágar

agávin -a -o prid. ki se nanaša na tropsko rastlino agavo **GL tudi:** agávino vlákno

agávino vlákno -ega -a s tekst. dolgo vlakno, pridobljeno iz liča tropske rastline agave za izdelavo vrvi, mrež, predpražnikov, preprog

ágens -a m snov z določenim učinkom na kaj: kemijski agens

agilónski -a -o prid. tekst. ki se nanaša na vodenje filamentne preje čez segreto konico rezila

GL tudi: agilónski teksturírni postópek

agilónski teksturírni postópek -ega -ega -pka m tekst. teksturírni postopek z vodenjem filamentne preje čez segreto konico rezila

agitátor -ja m 1. kem. → mešálnik

2. → mešálo

aglomerácija -e ž 1. sprijemanje istovrstnih delcev v večje grude **GL tudi:** aglomerácija rúde

2. met. → aglomerírnica

3. urb. večja, v enoto strnjena skupina zgradb ali naselij: aglomeracija industrije

aglomerácija rúde -e -- ž met. industrijski proces sprijemanja drobnih delcev rude

aglomerát -a m 1. met. grude koncentrata ali rude, nastale s sprijemanjem delcev

2. geol. sprimek odlomkov kamnin, mineralov

aglomerírati -am dov. in nedov. narediti, povzročiti, da se delci snovi sprimejo

aglomerírnica -e ž met. obrat, v katerem pote-

ka proces sprijemanja drobnih delcev v večje grude **Sp:** aglomerácija (2)

aglutinácija -e ž tekst. sprijemanje, zlepljanje drobnih, razpršenih delcev

agrarizácija -e ž agr. spreminjanje nekmetijske površine zemljišč v kmetijsko

agrárna meteorologíja -e -e ž → ágrometeorologíja

agrárni -a -o prid. ki se nanaša na kmetijstvo: agrarna reforma **S:** kmetijski **GL tudi:** agrárna meteorologíja

agregácija -e ž 1. kem. združitev, spojitve, oblikovanje funkcionalne enote

2. kem. združevanje molekul v agregate **Sp:** asociácija (3)

agregát -a m 1. kar je iz rahlo povezanih delcev, delov: agregat molekul; molekularni agregat **S:** skúpek

2. stroj., elektr. sestav dveh ali več samostojnih sestavin, naprav, strojev, povezanih v funkcionalno celoto: pogonski agregat **GL tudi:** dízelski agregát, eléktrični varílني agregát, kosílني agregát, pomóžni agregát, varílني agregát

3. grad. zrnati, predvsem kamni material, navadno različnih velikosti zrn, za izdelavo betona, asfalta, malte **PRIM.:** granulat **GL tudi:** fini agregát, kakóvost agregáta, láhki agregáti

4. geol. nepravilno zraščeni različni mineralni ali kamninski delci ali mešanica obojih, ki se lahko mehansko ločijo **GL tudi:** tálni agregát

agregátna oblika -e -e ž agr. oblika agregata zaradi načina razporeditve ali zlepljenja talnih delcev v njem

agregátni -a -o prid. ki se nanaša na agregat **GL tudi:** agregátna oblika, agregátno stánje

agregátno stánje -ega -a s fiz., kem. stanje, v katerem se pojavlja snov (npr. trdno, tekoče, plinasto)

agregírani -a -o prid. združen v skupke, sestave, agregate **GL tudi:** agregírano gradívo

agregírano gradívo -ega -a s po ploskvah povezani delci, dobljeni z mešanjem in aglomeriranjem (v trdni ali tekoči fazi) delcev

agregírati -am dov. in nedov. 1. združevati v skupke, sestave, oblikovati agregate

2. kem. združevati molekule v agregate

agresívni -a -o prid. ki razjeda, razkraja ali kako drugače načenja materiale: agresivna kemikalija; agresivna žlindra

agresívnost -i ž lastnost agresivne snovi: agresivnost kisline

agri- prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na zemljo, kmetijstvo **S:** agro-

agrikultúra -e ž gospodarska dejavnost, ki se

- ukvarja s kmetijstvom in gozdarstvom **GL tudi:** sönarävna agrikultúra
- agrikultúrna kemija** -e -e ž → árokemija (1)
- agrikultúrni** -a -o prid. ki se nanaša na agrikulturo **GL tudi:** agrikultúrna kemija
- agro-** in **ágro-** prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša na zemljo, kmetijstvo **S:** agri-
- ágrobiologija** -e ž agr. veda o bioloških zakonitostih, pomembnih za kmetijstvo in gozdarstvo
- ágrobotánika** -e ž agr. veda, ki preučuje botanične lastnosti gojenih rastlin in plevela
- ágrokémični** -a -o prid. agr. ki se nanaša na agrokemične izdelke, uporabljane v kmetijstvu in gozdarstvu: agrokemična sredstva
- árokemija** -e ž **1.** agr., kem. področje kemije, ki preučuje kemično sestavo zemlje, rastlin, pridelkov in izdelkov **Sp:** agrikultúrna kemija
- 2.** agr., kem. dejavnost, ki se ukvarja z izdelovanjem kemičnih sredstev za uporabo v kmetijstvu in gozdarstvu
- árokemijski** -a -o prid. ki se nanaša na agrokemijo: agrokemijska služba
- árokombinát** -a m gospodarska enota, sestavljena iz kmetijskih in živilskopredelovalnih obratov ter trgovske mreže
- áromeliorácija** -e ž preureditev in izboljšanje zemljišč za kmetijstvo z mehanskimi in kemičnimi sredstvi
- áromelioracijski** -a -o prid. ki se nanaša na agromelioracijo: agromelioracijski ukrep
- árometeorologija** -e ž meteor. veda o vplivu meteoroloških veličin na kmetijstvo **Sp:** agrárna meteorologija
- agronóm** -a m strokovnjak za agronomijo
- agronomija** -e ž **1.** veda o poljedelstvu: inženir agronomije
- 2.** veda o kmetijstvu
- agronómski** -a -o prid. ki se nanaša na agronomijo ali agronome
- ágotéhnični** -a -o prid. ki se nanaša na agrotehniko: agrotehnični ukrep
- ágotéhnika** -e ž tehnika v agronomiji
- ágroživílstvo** -a s stroke, panoge in dejavnosti, ki se ukvarjajo s pridelavo in predelavo hrane
- agrúmen** -mna m papir. tanek papir za zavijanje agrumov
- agrúmi** -ov m mn. južno sadje kiselkastega okusa iz rodu *Citrus*
- AGS AGS**-a in -- [ageèš ageèša] m krat. (Adaptive Gearbox Shift) samodejno prilagodljivo krmljenje menjalnika
- A_h** -- [á indeks há] m simbol fiz. Hallov koeficient
- ahát** -a m geol. okrasni kamen, sestavljen iz zaporednih brezbarvnih kremenovih plasti in obarvanih kalcedonovih plasti
- ahatírani** -a -o prid. papir. ki je obdelan na ahatnem gladilniku: ahatirana lepenka
- ahatírati** -am nedov. in dov. papir. obdelovati lepenko z ahatnim gladilnikom
- ahátni** -a -o prid. ki je iz ahata, z ahati: ahatna ploščica; ahatna terilnica **GL tudi:** ahátni gladílnik, ahátni stròj
- ahátni gladílnik** -ega -a m papir. stroj za zgoščevanje in glajenje specialnih lepenk, pri katerem je v nihalo vpeta ahatna ploščica **Sp:** ahátni stròj
- ahátni stròj** -ega stròjja m papir. → ahátni gladílnik
- AI AI**-ja in -- [ái] m krat. (Artificial Intelligence) umetna inteligenca
- AICHe** AICHe-ja in -- [aihaé aihaèja] m krat. (American Institute of Chemical Engineers) Ameriško združenje kemijskih inženirjev
- AIEE** AIEE-ja in -- [aieé aieèja] m krat. (American Institution of Electrical Engineers) Ameriška inštitucija inženirjev elektrotehnike
- air-bag** -a [êrbeg] m prom. → zračna blazína
- air-flow** -a [êrflov] m zračni tok **GL tudi:** air-flow metóda
- air-flow metóda** -- -e [êrflov] ž tekst. → metóda z zračnim tókom
- air-jet** [êrdžet] prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša na zračni curek **GL tudi:** air-jet bárvanje, air-jet teksturiranje, air-jet tkánje
- air-jet** -a [êrdžet] m zračni curek **GL tudi:** bárvanje air-jet, teksturiranje air-jet
- air-jet bárvanje** -- -a [êrdžet] s tekst. → bárvanje air-jet
- air-jet teksturiranje** -- -a [êrdžet] s tekst. → teksturiranje air-jet
- air-jet tkánje** -- -a [êrdžet] s tekst. → aërodinámično tkánje
- Ajax-Wyattov** -a -o [êjdžeksvájetov] prid. **GL tudi:** Ajax-Wyattova indukcijska péč
- Ajax-Wyattova indukcijska péč** -e -e peč [êjdžeksvájetova] ž elektr., met. indukcijska peč z železnim jedrom in talilnim kanalom **S:** indukcijska kanálna péč
- ájda** -e ž bot. kulturna rastlina iz družine dresnovk (*Fagopyrum*)
- ájdiv** -a -o prid. agr. ki je iz ajde: ajdova kaša; ajdova moka
- ájňštajnij** -a in einsteinij [ájňštajnij] m kem. umetno dobljen radioaktivni element iz skupine transuranskih elementov **Si:** Es

akacijevina -e ž les. les subtropskih in tropskih vrst dreves iz rodu *Acacia* **PRIM.:** robinjevina

akála -e ž tekst. vrsta bombaža (*Gossypium hirsutum*), ki zgodaj dozori

akántov -a -o prid. bot. ki se nanaša na sredozemsko rastlino akant **GL tudi:** akántov list

akántov list -ega -a m arh. okras na antičnih, predvsem korintskih stebrih v obliki bodičastih listov sredozemske rastline akant

akaricíd -a m kem. kemično sredstvo za zatiranje pršic

akcelerácija -e ž **1.** fiz. → pospešek

2. pospešitev, pospešenost: akceleracija rasti

akcelerátor -ja m **1.** → pospeševálnik

2. kem. → pospeševálo

3. papir. naprava za pospešeno čiščenje kalnih odpadnih vod, odplak **GL tudi:** vódni akcelerátor

akcelerométer -tra m fiz. merilnik pospeška

akcelerótor -ja m tekst. naprava za merjenje odpornosti tekstilij proti drgnjenju

akcépt -a m papir. kakovostno ustrezen del toka snovi, ki se pri obdelavi usmerja v nadaljnje postopke do izdelave končnega izdelka **Sp:** akcéptna snóv

akcéptna snóv -e snoví ž papir. → akcépt

akcéptni -a -o prid. ki se nanaša na akcept **GL tudi:** akcéptna snóv

akcéptor -ja m **1.** kem. atom, ki sprejema elektronski par od drugega atoma, s katerim tako vzpostavi koordinativno kovalentno vez **S:** elektrónski akcéptor **PRIM.:** dónor (1), elektrónski dónor **GL tudi:** elektrónski akcéptor

2. kem. molekula, ki veže druge ione v nov, kompleksni ion: protonski akceptor **PRIM.:** dónor (2), protónski dónor

akcéptorski -a -o prid. ki se nanaša na akceptor: akceptorski nivo

akcesórna sestavína -e -e ž gozd., les. snov, ki se pojavlja ob glavnih sestavinah v rastlini, lesu (npr. smole, škrob, čreslovina, eterična olja)

akcesórni -a -o prid. postranski, dodatni **GL tudi:** akcesórna sestavína, akcesórni minerál

akcesórni minerál -ega -a m geol. snov, ki spremelja glavne sestavine kamnine

akcidénčni -a -o prid. priložnostni, stranski, naključni **GL tudi:** akcidénčni papír, akcidénčni tisk

akcidénčni papír -ega -ja m papir. papir za priložnostno tiskanje manjših količin tiskovin

akcidénčni tisk -ega -a m **1.** graf. priložnostni tisk tiskovin v manjših količinah

2. graf. tisk z okrasnimi črkami, npr. vizitk, voščilnic

ákcija -e ž **1.** fiz. sila, ki deluje na telo **PRIM.:** reakcija

2. tvorno poseganje v delovanje

akcijska turbína -e -e ž zastar., stroj. → enakotláčna turbína

akcijski -a -o prid. ki se nanaša na kako delo, delovanje **GL tudi:** akcijska turbína, akcijski rádij, akcijski rádij letála

akcijski rádij -ega -a m prostorski doseg delovanja

akcijski rádij letála -ega -a -- m prom. največja razdalja, ki jo lahko letalo varno preleti brez pristanka in se spet vrne na kraj vzleta

áker ákra m anglosaška ploščinska enota, 4047 m²

akermanít -a m geol. mineral kalcij-magnezijev silikat, sestavina kristaliziranih metalurških žlinder

akirálni -a -o prid. ki se nanaša na akiralnost: akiralna molekula

akirálnost -i ž kem. lastnost molekul, ki sicer vsebujejo npr. asimetrične ogljikove atome, vendar imajo tudi ravnino simetrije in zato niso kiralne

aklimatizácija -e ž biol. prilagoditev, prilagajanje organizma na spremenjeno okolje, podnebje: aklimatizacija bombaževca **Sp:** akomodácija (2)

aklimatizácijski -a -o prid. ki se nanaša na aklimatizacijo: aklimatizacijska sposobnost organizma **Sp:** akomodácijski (2)

aklimatizírani -a -o prid. ki je prilagojen na spremenjeno okolje, podnebje **Sp:** akomodírani (2)

aklimatizírati -am dov. in nedov. biol. prilagoditi organizem na spremenjeno okolje, podnebje **Sp:** akomodírati (2)

akomodácija -e ž **1.** biol. prilagoditev, prilaganje novim razmeram (npr. vida za gledanje predmeta na kaki razdalji)

2. → aklimatizácija

akomodácijski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na akomodacijo

2. → aklimatizácijski

akomodírani -a -o prid. **1.** ki je prilagojen za gledanje predmeta na kaki razdalji

2. → aklimatizírani

akomodírati -am dov. in nedov. **1.** biol. prilagoditi vid za gledanje predmeta na kaki razdalji

2. → aklimatizírati

3. agr. prilagoditi stroje, nasade za uspešno obdelavo, pridelavo

ákon -a in akón -a m tekst. bombažu podobno se-

mensko vlakno nekaterih trav (svilnic in pasjih strupnic) s svilnatim leskom

akórd -a m **1.** fiz. istočasno zvenenje najmanj treh različnih tonov **S:** sôzvôčje

2. sporazum glede obračunavanja zaslučka za opravljeno delo (navadno po učinku)

akórdni -a -o prid. ki se nanaša na akord: akordna mezda; akordni učinek; akordni zaslužek; akordno delo

akreditirani -a -o prid. poverjeni, pooblašteni

GL tudi: akreditirani laboratórij

akreditirani laboratórij -ega -a m laboratorij, ki ima pravico izdajati ustrezne certifikate z logotipom državnega ali mednarodnega organa za akreditiranje laboratorijev

akreditiranje -a s poverjanje, pooblaščenje **GL tudi:** akreditiranje laboratórija

akreditiranje laboratórija -a -- s formalno priznavanje, odobranje in registriranje laboratorija, ki je dokazal svojo usposobljenost in verodostojnost za opravljanje nalog s področja atestiranja, certificiranja

akridín -a m kem. heterociklična spojina, $C_{13}H_9N$, brezbarvni kristali, topni v etanolu, etru, zmerno topni v vroči vodi, za proizvodnjo barvil

akridínski -a -o prid. ki se nanaša na akridin **GL tudi:** akridínsko barvilo

akridínsko barvilo -ega -a s kem. organsko bazično barvilo na podlagi akridina

akríl-, **akrílo-** (pred soglasnikom) kem. prvi del v imenih spojin, ki se izvajajo iz akrilne kisline (npr. akrilamid, akrilonitril)

akrílamíd -a m kem. amid akrilne kisline, $CH_2C(H)CONH_2$ **S:** propénamid

akrílát -a m kem. sol ali ester akrilne kisline: metil akrilat; natrijev akrilat

akrílna bárvá -e -e ž kem. hitro sušeča se sintetična barvna smola, podobna oljni barvi

akrílna kislína -e -e ž kem. propenojska kislina, $CH_2CHCOOH$, brezbarvna tekočina ostrega vonja, surovina za proizvodnjo akrilnih vlaken

akrílni -a -o prid. **1.** kem. ki se nanaša na akrilno kislino, nastalo z oksidacijo akroleina, in spojine, materiale, ki izhajajo iz nje **GL tudi:** akrílna bárvá, akrílna kislína, akrílni poliméri, akrilno stétklo, akrílnó vlákno

2. kem. → poliakrílni

akrílni poliméri -ih -ov m mn. kem. termoplastični polimeri ali kopolimeri akrilne in/ali metakrilne kisline ali njenih estrov

akrílnitríl -a m zastar. → akrílonitríl

akrílnó stétklo -ega -a s kem. prozoren akrilni

polimer, navadno polimetilmetakrilat, nadomestek za steklo **Spn:** pléksi stétklo

akrílnó vlákno -ega -a s boljše poliakrilonitrílnó vlákno

akríloíl kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z akrilolno skupino: akrilolil klorid

akríloíl -a m kem. kislinski radikal akrilne kisline, CH_2CHCO- **S:** akríloílna skupína, akríloílni radikál

akríloílna skupína -e -e ž kem. kislinski radikal akrilne kisline, CH_2CHCO- **S:** akríloíl, akríloílni radikál

akríloílni -a -o prid. ki se nanaša na akrilolil **GL tudi:** akríloílna skupína, akríloílni radikál

akríloílni radikál -ega -a m kem. kislinski radikal akrilne kisline, CH_2CHCO- **S:** akríloíl, akríloílna skupína

akrílonitríl -a m kem. nitril akrilne kisline, CH_2CHCN , surovina za proizvodnjo sintetičnih vlaken **S:** propénitríl **Sp:** vinílcianíd **Sz:** akrílnitríl

akrobátski -a -o prid. ki se nanaša na težko izvedljivo, nenavadno gibanje **GL tudi:** akrobátsko letálo

akrobátsko letálo -ega -a s prom. letalo, zgrajeno za hoteno nenavadno manevriranje med poletom

akroleín -a m kem. nesistemska ime za propenal **PRIM.:** propenál

akromát -a m opt. sistem navadno dveh leč, ki daje sliko predmeta brez barvnih robov **Sp:** akromátíčno léčje

akromátíčna bárvá -e -e ž fiz., graf. barva brez barvnih odtenkov, ki se kaže kot bela, siva, črna **S:** nêpêstra bárvá, nêpísana bárvá

akromátíčna príзма -e -e ž opt. prizma, ki zmanjšuje barvni razklon svetlobe

akromátíčni -a -o prid. fiz., graf. ki daje sliko predmeta brez barvnih robov: akromátíčna lupa **Sp:** akromátíski **GL tudi:** akromátíčna bárvá, akromátíčna príзма, akromátíčno léčje

akromátíčno léčje -ega -a s → akromát

akromatízem -zma m opt. lastnost lečja, da omogoča sliko predmeta brez barvnih robov

akromatízirati -am dov. in nedov. opt. odstraniti barvne napake (obarvanost robov) pri slikah predmetov

akromátíski -a -o prid. → akromátíčni

akrotêrij -a m arh. okras na slemenu strehe nad čeli antičnih templjev ali sarkofagov

aksiálna bátna črpálka -e -e -e ž stroj. batna črpalka z batom ali več bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksiálna bátna enóta -e -e -e ž stroj. batna enota

(črpalka, motor, črpalka-motor) z batom ali več bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksialna črpalka -e -e ž **1.** stroj. turbinska črpalka z aksialnim tokom skozi gonilnik

2. stroj. batna hidrostatična črpalka z bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksialna obremenitev -e -tve ž obremenitev vzdolž osi ali vzporedno z osjo vrtenja oziroma simetrije

aksialna orientacija -e -e ž → ósna orientacija

aksialna parna turbína -e -e -e ž stroj. parna turbína, skozi katero teče para vzdolž osi

aksialna plinska turbína -e -e -e ž stroj. plinska turbína, skozi katero teče plin vzdolž osi (npr. letalski reakcijski motor)

aksialna simetrija -e -e ž simetrija glede na os
S: ósna simetrija

aksialna turbína -e -e ž stroj. turbína, ki deluje po načelih fluidodinamičnih strojev z aksialnim tokom

aksialna turbinska črpalka -e -e -e ž stroj. turbinska črpalka, pri kateri teče delovna snov, največkrat voda, vzdolž osi

aksialna vétrnica -e -e ž stroj. vetrnica, pri kateri piha zrak vzdolž osi

aksialna vódna turbína -e -e -e ž stroj. vodna turbína, skozi katero teče voda vzdolž osi (npr. Kaplanova turbína)

aksialni -a -o prid. vzporeden z osjo: aksialna sila; aksialna smer; aksialni pospešek; aksialni tlak **GL tudi:** aksialna bálna črpalka, aksialna bálna enóta, aksialna črpalka, aksialna obremenitev, aksialna orientacija, aksialna parna turbína, aksialna plinska turbína, aksialna simetrija, aksialna turbína, aksialna turbínska črpalka, aksialna vétrnica, aksialna vódna turbína, aksialni bální kompréSOR, aksialni bální motór, aksialni fluidodinamični stróJ, aksialni kompréSOR, aksialni ležáj, aksialni nihální kotální ležáj, aksialni pópek, aksialni pritíSK, aksialni puhálník, aksialni rahljálník, aksialni razstòp, aksialni tók, aksialni turbínski kompréSOR, aksialni turbínski stróJ, aksialni véktor, aksialno mešálo, aksialno premíkanje

aksialni bální kompréSOR -ega -ega -ja m stroj. batni kompresor z batom ali bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksialni bální motór -ega -ega -ja m stroj. batni motor z batom ali bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksialni bální stróJ -ega -ega strója m stroj. batni stroj z batom ali bati, nameščenimi vzporedno z osjo vrtenja

aksialni elemént lesá -ega -ênta -- m les. vzdolž-

ni elemént lesa iz vseh celic v lesu, razen iz stržena

aksialni fluidodinamični stróJ -ega -ega strója m stroj. stroj, ki deluje po načelih prenosa oziroma pretvarjanja fluidodinamične energije z aksialnim tokom (npr. vodna turbína, centrifugalna črpalka, aksialni kompresor)

aksialni kompréSOR -ega -ja m stroj. turbokompresor, ki deluje po načelih fluidodinamičnih strojev z aksialnim tokom

aksialni ležáj -ega -a m stroj. ležáj, ki prenaša obremenitve v smeri osi vrtenja

aksialni nihální kotální ležáj -ega -ega -ega -a m stroj. aksialni kotalni ležáj, ki dopušča nagibanje tečaja

aksialni pópek -ega -pka m bot. popek, ki leži v smeri telesne osi rastline

aksialni pritíSK -ega -a m fiz. potisna sila vzdolž aksialne smeri **PRIM.:** ósni pritíSK

aksialni puhálník -ega -a m stroj., agr. transportni stroj, ki deluje po načelih fluidodinamičnih strojev z aksialnim tokom

aksialni rahljálník -ega -a m tekst. rahljalnik z enim rahljalnim valjem ali dvema rahljalnima valjema in aksialnim pretokom materiala
aksialni razstòp -ega -ópa m stroj. osni, vzdolžni ohlap

aksialni tók -ega -a m **1.** vzdolžni tok, vzporeden z osjo tokovoda (cevi, kanala, struge)

2. stroj. smer delovnega toka fluida v fluidodinamičnih napravah in strojih, vzporedna z osjo gonilnika, rotorja

aksialni turbínski kompréSOR -ega -ega -ja m stroj. turbínski kompresor, pri katerem teče delovna snov, največkrat zrak, vzdolž osi

aksialni turbínski stróJ -ega -ega strója m stroj. turbínski stroj, pri katerem teče delovna snov vzdolž osi

aksialni véktor -ega -ja m fiz., mat. vektor, usmerjen vzdolž osi, trajektorije gibanja ali tokovnice

aksialno prisl. prislov od aksialni **GL tudi:** aksialno rádialni króglíčni ležáj, aksialno tláčni ležáj

aksialno mešálo -ega -a s stroj. naprava, ki povzroča močne mešalne tokove vzporedno z osjo vrtenja

aksialno premíkanje -ega -a s fiz. premíkanje vzdolž osi ali vzporedno z osjo vrtenja ali simetrije oziroma vodila

aksialno rádialni króglíčni ležáj -- -ega -ega -a m → rádialno aksialni ležáj

aksialno tláčni ležáj -- -ega -a m stroj. ležáj, ki prenaša le enosmerno aksialno obremenitev

aksinit -a m geol. rjavi, modri, zeleni, sivi ali škrlatni steklasti mineral, $H_2(Ca,Fe,Mn)_4(BO)Al_2(SiO_4)_5$, polprevodnik

aksióm -a m temeljna resnica, ki ne potrebuje dokazov

aksióméter -tra m prom. merilna naprava, ki kaže kot odklona krmila na plovilih

aksonométrična projékcija -e -e ž opisnogeometrijsko upodabljanje prostorskih tvorb v pravokotnem premočrtnem koordinatnem sistemu tako, da so vzporedni robovi prikazani z vzporednimi črtami

aksonométrični -a -o prid. ki se nanaša na aksonometrijo **GL tudi:** aksonométrična projékcija

aksonometrija -e ž mat. metoda opisnogeometrijskega upodabljanja teles z aksonometričnimi projekcijami **GL tudi:** centralna aksonometrija, inženirska aksonometrija, normalna aksonometrija, ortogonalna aksonometrija, pošévná aksonometrija, pravokótna aksonometrija

aksonometrijski -a -o prid. ki se nanaša na aksonometrijo: aksonometrijska naloga; aksonometrijska perspektiva; aksonometrijska projekcija; aksonometrijska risba

aktiníčni -a -o prid. fiz. ki se nanaša na elektromagnetno sevanje, zaradi katerega lahko nastanejo fotokemične reakcije (npr. v fotografiji, pri bledenju barv): aktiníčno sevanje **Sp:** aktiníjski

aktiníd -a m kem. → aktinóid

aktinídni -a -o prid. kem. → aktinóidni

aktinij -a m kem. radioaktivni element III. skupine periodnega sistema **Si:** Ac

aktiníjski -a -o prid. → aktiníčni

aktinizem -zma m kem. nastajanje kemičnih sprememb v snovi zaradi elektromagnetnega sevanja

aktinógráf -a m → aktinóméter

aktinóid -a m kem. element iz skupine elementov z atomskimi števili od 90 do 103 **Sp:** aktiníd

aktinóidna vřsta -e -e ž kem. skupina aktinoidov, v kateri so elementi razvrřeni po rastočih atomskih številih

aktinóidni -a -o prid. kem. ki se nanaša na aktinoidne **Sp:** aktinídni **GL tudi:** aktinóidna vřsta

aktinóméter -tra m fiz., astr. naprava za merjenje gostote energijskega toka sevanja, navadno sončnega obsevanja **Sp:** aktinógráf **PRIM.:** solariméter

aktinometrija -e ž fiz. nauk o merjenju sevalne, predvsem sončne energije

aktinón -a m kem. radioaktivni izotop radona z relativno atomsko maso 219

aktivácija -e ž **1.** pojav, pri katerem se snov

aktivira **PRIM.:** pasivácija **GL tudi:** energija aktivácije

2. → aktivíranje (1)

3. → aktivíranje (2)

aktivácijska analiza -e -e ž kem. metoda v analizi kemiji, pri kateri z obsevanjem vzorca z nevtroni nastanejo radioaktivni izotopi, katerih radioaktivnost se meri in tako ugotovi delež sestavine

aktivácijska energija -e -e ž kem. energija, navadno toplota, potrebna, da začne potekati reakcija **S:** aktivírna energija, energija aktivácije

aktivácijska polarizácija -e -e ž kem. elektrodna polarizácija zaradi prestopa elektrine, prestopne prenapetosti

aktivácijski -a -o prid. ki se nanaša na aktivácijo **GL tudi:** aktivácijska analiza, aktivácijska energija, aktivácijska polarizácija

aktivátor -ja m **1.** kem. snov, ki poveča aktivnost katalizatorjev, fermentov **S:** promótor **PRIM.:** ántikatalizátor, inhibitor

2. elektr. nečistoča ali premaknjeni atom v kristalni mreži, ki okrepi sevanje luminescentne snovi

aktivíranje -a s **1.** postopek, s katerim se doseže, da se kaj aktivira, da kaj lahko deluje, reagira **Sp:** aktivácija (2) **GL tudi:** aktivíranje katóde, energija aktivíranja

2. fiz., kem. postopek, s katerim se doseže, da snov postane radioaktivna **Sp:** aktivácija (3)

aktivíranje katóde -a -- s elektr. postopek, s katerim se ustvari ali poveča emisija katode

aktivírati -am dov. in nedov. **1.** napraviti, da kaj lahko deluje: aktivírati raketo

2. kem. napraviti sposobno za kemične reakcije: aktivírati lepilo

aktivírna energija -e -e ž kem. energija, navadno toplota, potrebna, da začne potekati reakcija **S:** aktivácijska energija, energija aktivácije

aktivírna kopél -e -i ž elektr., kem. raztopina, ki povzroča tvorbo začetne tanke kovinske plasti **PRIM.:** galvánska kopél

aktivírna prenapétost -e -i ž elektr., kem. prenapetost, ki aktivira elektrokemično reakcijo pri galvanskih postopkih

aktivírni -a -o prid. ki povzroči aktivíranje: **GL tudi:** aktivírna energija, aktivírna kopél, aktivírna prenapétost

aktivna alkalijska -e -e ž nav. mn. papir. delež natrijevega hidroksida pri soda postopku in vsota deležev natrijevega hidroksida in natrijevega sulfida pri sulfatnem postopku v kuhlalni lužini, izražena kot natrijev oksid

aktivna anténa -e -e ž elektr. antena z vgrajenimi aktivnimi elementi, sestavi

aktivna komponénta -e -e ž elektr. komponenta z zunanjim napajanjem, ki omogoča pretvarjanje in krepitev signala

aktivna óptika -e -e ž fiz. optični sistem, ki z ustreznimi pretvorniki popravi obliko svojih zrcal, da doseže čim natančnejšo preslikavo

aktivna površina elektróde -e -e -- ž kem. stična površina elektrode z elektrolitom, na kateri poteka elektrodna reakcija

aktivna rezérva -e -e ž elektr. naprava, ki lahko brez zaznavne prekinitve nadomesti napravo, stroj, ki sta odpovedala

aktivna snóv -e snóvi ž kem. nestabilna trdna snov, ki počasi prehaja v stabilno, z energijo revnejšo obliko

aktivni -a -o prid. ki dela, deluje **S:** dejávni, delujúči **GL tudi:** aktivna alkálíja, aktivna anténa, aktivna komponénta, aktivna óptika, aktivna površina elektróde, aktivna rezérva, aktivna snóv, aktivni elemént, aktivni kisík, aktivni klór, aktivno óglje, aktivno zaznaválo, aniónsko aktivna snóv, katiónsko aktivna snóv, nèiόnsko površinsko aktivno srédstvo, površinsko aktivna snóv

aktivni elemént -ega -énta m elektr., stroj. del, sestavina, ki za delovanje potrebuje zunanji vir energije, neodvisno od vhodnega krmilnega signala, velikost izhodnega signala pa je premosorazmerna vhodnemu krmilnemu signalu (npr. elektronski ojačevalnik, pnevmatično stikalo, hidravlični krmilni ventil)

aktivni kisík -ega -a m kem. delež reaktivnega kisika v belilu na podlagi kisika (npr. v natrijevem perboratu)

aktivni klór -ega -a m kem., tekst. delež reaktivnega klora v belilu na podlagi klora (npr. v klorovem apnu, varekini)

aktivno óglje -ega -a s kem. oglje, ki ima zaradi velike masne površine veliko moč adsorpcije

aktivnost -i ž **1.** delovanje, dejavnost **GL tudi:** aktivnost ceménta, óptična aktivnost

2. kem. veličina, ki se pri natančnem obravnavanju kemijskega ravnotežja v matematičnih izrazih za ravnotežno konstanto uporablja namesto koncentracije **S:** iónska aktivnost **Sp:** tērmodinámična aktivnost **Si:** \dot{a}^2 (5) **GL tudi:** iónska aktivnost, koeficiént aktivnosti, másna (specifíčna) aktivnost, tērmodinámična aktivnost

3. fiz. število atomov radionuklida, ki razpade v časovni enoti **Si:** \dot{A}^1 (1)

aktivnost ceménta -i -- ž grad. sposobnost cementa, da bolj ali manj učinkovito veže agregat, kar se ugotavlja po standardnem postop-

ku, in je navadno odvisna od finosti mletja cementa

aktivnostni -a -o prid. ki se nanaša na aktivnost

GL tudi: aktivnostni koeficiént

aktivnostni koeficiént -ega -énta m kem. število, manjše od ena, s katerim se pomnoži koncentracija topljenca v raztopini, da se dobi njegova aktivnost **S:** koeficiént aktivnosti

aktivno zaznaválo -ega -a s zaznavalo, ki pri učinkovanju fizikalno-kemijske veličine samo (brez pomožne energije) tvori merilni signal (npr. termočlen, piezokristal, svetlobna celica) **PRIM.:** pásvino zaznaválo

aktórika -e ž **1.** veda o aktuatorjih, njihovih izvedbah, lastnostih in uporabi

2. del krmilnega sistema, ki na podlagi krmilnih signalov iz procesorike opravlja izvršne (pogonske) funkcije krmiljenja (naprave, stroja, procesa) **Sp:** aktórika sistéma **GL tudi:** aktórika sistéma

aktórika sistéma -e -- ž → aktórika (2)

aktuálna suhóta -e -e ž papir. → dejánska suhóta

aktuální -a -o prid. dejanski, stvarni **GL tudi:** aktuálna suhóta

aktuátor -ja m sestavina, naprava, ki na sprejeti signal sproži, opravi kako delovanje, če je vključena v krmilni sistem

akumulácija -e ž nakopičena in/ali shranjena energija, snov, informacija **GL tudi:** dnévná akumulácija, létna akumulácija, tédenska akumulácija

akumulacijska elektrárna -e -e ž elektr. vodna elektrárna z akumulacijskim jezerom, bazenom, ki z izravnavanjem dotoka vode k turbinam omogoča hitro prilagajanje obremenitvi elektrarne, elektroenergetskega sistema **PRIM.:** črpálnó-akumulacijska elektrárna

akumulacijska péč -e peči ž električna peč s toplotnim zbiralnikom, v katerem se kopiči toplota, ki jo oddajajo električna grela **S:** tērmoakumulacijska péč

akumulacijski -a -o prid. ki se nanaša na akumulacijo: akumulacijsko jezero **GL tudi:** akumulacijska elektrárna, akumulacijska péč, akumulacijski bazén

akumulacijski bazén -ega -a m elektr., grad. umešno jezero za hidroelektrarne, namakanje, zaloge vode

akumulatívno -i ž sposobnost akumuliranja **GL tudi:** toplótna akumulatívno

akumulátor -ja m **1.** priprava ali naprava za zbiranje, hranjenje česa: polnjenje akumulatorja; praznjenje akumulatorja **PRIM.:** hranílník, zbirálník **GL tudi:** bátni akumulátor, eléktrični akumulátor,

hidravlični akumulator, kapaciteta električnega akumulatorja, kapaciteta toplotnega akumulatorja, polnilnik akumulatorjev, preizkuševalnik akumulatorjev, preskuševalnik akumulatorjev, procesorski akumulator, toplotni akumulator, 12-voltni akumulator, zmogljivost toplotnega akumulatorja

2. → električni akumulator **PRIM.:** baterija **GL tudi:** alkalni akumulator, kadmij-nikljev akumulator, nikelj-kadmijev akumulator, nikelj-železov akumulator, stacionarni akumulator, stárterski akumulator, svinčev akumulator, trácijski akumulator, zaganjalni akumulator, železo-nikljev akumulator

3. → akumulatorska baterija **GL tudi:** avtomobilski akumulator

akumulatorska baterija -e -e ž več zaporedno ali vzporedno vezanih sekundarnih galvanjskih členov **Sp:** akumulator (3), avtomobilski akumulator, baterija (2)

akumulatorska célica -e -e ž **1.** prekat v akumulatorski posodi

2. → akumulatorski člen

akumulatorska delavnica -e -e ž delavnica za polnjenje in vzdrževanje akumulatorjev

akumulatorska kislina -e -e ž 22–28-odstotna žveplovega kislina, ki se uporablja kot elektrolit v svinčevih akumulatorjih

akumulatorska plôšča -e -e ž elektroda v akumulatorju (npr. pozitivna, negativna elektroda)

akumulatorska posôda -e -e ž navadno plastična posoda s prekati za člene akumulatorske baterije **S:** baterijska posôda

akumulatorska postája -e -e ž **1.** polnilnica akumulatorjev

2. prostor, v katerem je nameščena stacionarna akumulatorska baterija

akumulatorski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na akumulator **GL tudi:** akumulatorska posôda, akumulatorski polnilnik

2. ki se nanaša na električni akumulator: akumulatorska polnilnica **GL tudi:** akumulatorska baterija, akumulatorska célica, akumulatorska delavnica, akumulatorska kislina, akumulatorska plôšča, akumulatorska postája, akumulatorski člen, akumulatorski polnilnik, zaganjalna akumulatorska baterija

3. ki uporablja električni akumulator kot vir energije: akumulatorska lokomotiva; akumulatorska rudarska svetilka; akumulatorski pogon; akumulatorski voziček

akumulatorski člen -ega -a m posamezni člen akumulatorske baterije **Sp:** akumulatorska célica (2)

akumulatorski polnilnik -ega -a m **1.** poljud. na-

prava za polnjenje električnih akumulatorjev

Sp: polnilnik akumulatorjev

2. stroj. naprava za predpolnjenje in nadzor hidravličnih akumulatorjev

akumulirati -am nedov. in dov. kopicíti in/ali hraníti energijo: akumulirati elektriko; akumulirati hidravlično, pnevmatično energijo; akumulirati toploto

akústična impedánca -e -e ž fiz. impedanca, izražena kot količnik kompleksne vrednosti zvočnega tlaka in prostorninskega zračnega toka

akústična izolácija -e -e ž → zvočna izolácija

akústična linija -e -e ž elektr. akustični ustreznik električnega prenosnega voda **Sp:** akustični vòd

akústična upórnost -e -i ž boljše akustični upòr

akústični -a -o prid. ki se nanaša na akustiko: akustični pojavi **GL tudi:** akústična impedánca, akústična izolácija, akústična linija, akústična upórnost, akústični filter, akústični les, akústični liják, akústični mikrovál, akústični radióméter, akústični signál, akústični upòr, akústični vòd, akústični znák, akústično sévanje, specifična akústična impedánca, specifična akústična reaktánca

akústični filter -ega -tra m → zvočni filter

akústični les -ega lesá m les. les, ki krepí ali duší zvok in se navadno uporablja za izdelavo glasbil oziroma za zvočno izolacijo

akústični liják -ega -a m elektr. → zvočni liják

akústični mikrovál -ega -a m → zvočni mikrovál

akústični radióméter -ega -tra m fiz. instrument za merjenje jakosti zvoka

akústični signál -ega -a m → zvočni signál

akústični upòr -ega -ôra m fiz. realna komponenta akustične impedance **Spn:** akústična upórnost

akústični vòd -ega vóda m elektr. → akústična linija

akústični znák -ega -a m → zvočni znák

akústično sévanje -ega -a s fiz. širjenje infra-zvočnih, zvočnih ali ultrazvočnih valov skozi trdnine, tekočine ali pline

akústičnost -i ž lastnost, značilnost akustičnega: akustičnost prostora **S:** zvočnost

akústik -a m strokovnjak za akustiko

akústika -e ž **1.** fiz. nauk o zvoku

2. lastnost, značilnost prostora, da se v njem dobro sliši: akustika dvorane, dobra akustika **S:** zvočnost **GL tudi:** arhitektónska akústika, arhitektúrna akústika

akútni -a -o prid. ki se hitro razvíja in traja navadno krajši čas, trenutno delujoči, pomembni: akutna drevesna bolezen

akva- in **ákva-** **1.** kem. prvi del v imenih kom-

pleksnih spojin, v katerih nastopajo kot ligandi molekule vode

2. prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša na vodo

akvadúkt -a m grad. mostu, viaduktu podoben objekt za pretok vode **Spn:** akvedúkt

ákvakompléks -a m kem. kompleksna spojina z vodo kot ligandom (npr. tetraakvabakrov ion)

akvamarín -a m **1.** geol. modrikastozelen mineral, berilijev alumosilikat

2. modrikastozelena barva

ákvaplán -a m vodna smučarska deska, ki jo vleče motorni čoln

ákvapláning -a m prom. drsenje avtomobila na mokri cesti zaradi sloja vode med avtomobilskim plaščem in cestiščem

akvarél -a m **1.** slikarska tehnika, pri kateri se slika na papir s prosojnimi vodnimi barvami

2. tako izdelana slika

akvarélna bárva -e -e ž vodotopno barvilo iz barvnega pigmenta **S:** vodna bárva

akvarélni -a -o prid. ki se nanaša na akvarél

GL tudi: akvarélna bárva, akvarélni risálni papír, akvarélni tisk

akvarélni risálni papír -ega -ega -ja m papir. navadno bel, enostransko zelo hrapav papir iz beljenih celuloznih vlaknin, močno klejen, za slikanje z akvarelnimi barvami

akvarélni tisk -ega -a m graf. kombinacija dveh ali več fotomehaničnih tiskov za barvno reprodukcijo starih tiskov, faksimilov, uporabljana konec 19. stol.

akvárij -a m steklena posoda z vodo za gojenje vodnih rastlin in živali ali zgradba za tako gojenje

akvárijski -a -o prid. ki se nanaša na akvarij

akvatinta -e ž **1.** graf. grafična tehnika, pri kateri jedkanje kovinske plošče omogoča odtis z odtenci od svetlega do temnega

2. tako izdelana slika

akvedúkt -a m bolje akvadúkt

A_h -- [á indeks há] m simbol fiz. Hallov koeficient

Al -- [aèl] m simbol kem. aluminij

Al -- [aèl] m simbol fiz. Alfvénovo število

alabáster -tra m geol. kompakten, zelo drobnozrnat različek sadre

alabástrni -a -o prid. ki je iz alabastra: alabastrna posoda; alabastrna vaza **Sp:** alabástrov (2)

alabástrov -a -o prid. **1.** ki se nanaša na alabáster: alabastrov prah

2. → alabástrni

alabastrovína -e ž izdelki iz alabastra

alabástrski -a -o prid. ki je tak kot iz alabastra

GL tudi: alabástrski kartón, alabástrsko stétklo

alabástrski kartón -ega -a m papir. gladek, iz več enakih plasti belega brezlesnega papirja zlepljen trd karton bleščeče, rahlo modrikaste barve za najfinejše tiskarske izdelke

alabástrsko stétklo -ega -a s geol. svetel, prosojen alabaster

alán -a m kem. aluminijev hidrid, (AlH₃)_n

alanát -a m kem. hidridoaluminat **GL tudi:** lftijev alanát

alanín -a m kem., zoot. α-aminopropanojska kislina, sestavina večine beljakovin

alárm -a m zvočni ali optični znak, ki opozarja na nevarnost **GL tudi:** glávni alárm, intèrni alárm, láhki alárm, línijski alárm, težki alárm

alármna napráva -e -e ž prom. opozorilna naprava z zvočnim in/ali svetlobnim signalom (npr. na policijskih, reševalnih, gasilskih vozilih)

alármni -a -o prid. ki se nanaša na alarm: alarmna sirena **GL tudi:** alármna napráva, alármni signál, alármni zvônec

alármni signál -ega -a m opozorilni zvočni in/ali svetlobni signal

alármni zvônec -ega -nca m prom. zvonec kot opozorilna naprava z zvočnim signalom

álba -e ž **1.** tekst. široko, do peta segajoče belo liturgično spodnje oblačilo

2. bela starorimska halja

albalín -a m tekst. tkanina iz mešanice volne in acetatne filamentne preje

Álbers, Heinrich Christian -a, -a -a [hájnrih krístijan] m (1773–1833) nemški kartograf

Álbersov -a -o prid. **GL tudi:** Álbersova projékcija

Álbersova projékcija -e -e ž geod. enakoploščinska projekcija izdelave topografskih kart

albinizem -zma m zoot. podedovano pomanjkanje pigmenta v koži, laseh in očeh

albít -a m geol. natrijev alumosilikat, Na₂ Al₂ Si₆ O₁₆

albitní -a -o prid. ki se nanaša na albit: albitni granit

álbum -a m papir. knjiga za vlaganje fotografij, znamk, značk

albumín -a m kem., biol. enostavna, v vodi topna beljakovina **GL tudi:** jájčni albumín, mléčni albumín, sérumski albumín

albuminoid -a m kem. vlaknati protein, npr. kolagen v koži, elastin v kitah, keratin v nohtih, laseh, roževini **S:** sklêroprotein

albumínski -a -o prid. ki se nanaša na albumin

- GL tudi:** albumínski fotografski papír, albumínski papír, albumínsko lepilo, albumínsko vezivo
- albumínski fotografski papír** -ega -ega -ja m papir. fotografski papir, oslojen z mešanico albumina in natrijevega klorida ter obdelan s srebrom nitratom
- albumínski papír** -ega -ja m zastar. → albumínski fotografski papír
- albumínsko lepilo** -ega -a s kem. naravno vodotopno lepilo iz krvnega albumina za les, papir
- albumínsko vezivo** -ega -a s zastar., kem. vezivo med barvilom in vlakni na podlagi albumina
- albumóza** -e ž živil. prva stopnja presnove beljakovin pred prehodom v peptone
- álbumski** -a -o prid. ki se nanaša na album **GL tudi:** álbumski kartón, álbumski papír
- álbumski kartón** -ega -a m papir. klejen, temno-barven debelejši papir za liste albumov **S:** álbumski papír
- álbumski papír** -ega -ja m papir. klejen, temno-barven debelejši papir za liste albumov **S:** álbumski kartón
- albúrnum** -a m gozd., les. → beljáva
- aldehid** -a m kem. oksidacijski produkt primarnih alkoholov z značilno aldehidno skupino
- aldehidna kislina** -e -e ž kem. bifunkcionalna kislina, ki vsebuje poleg karboksilne tudi aldehidno skupino
- aldehidna skupína** -e -e ž kem. funkcionalna skupina aldehidov, -CHO
- aldehidna smóla** -e -e ž kem. produkt kondenzacije aldehidov, ki se uporablja za izdelavo lakov
- aldehidni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na aldehid **GL tudi:** aldehidna kislina, aldehidna skupina, aldehidna smóla, aldehidni sládkor
- aldehidni sládkor** -ega sládkórja m agr. enostavni sládkor z aldehidno skupino **S:** aldóza
- aldoksim** -a m kem. spojina, ki nastane pri reakciji aldehida s hidroksilaminom, RCH=NOH
- aldól** -a m kem. spojina (β -hidroksialdehid), ki nastane z adicijo ene molekule aldehida na drugo
- aldólina adícija** -e -e ž kem. adicija, pri kateri nastane aldol **Sp:** aldólina kondenzácija
- aldólina kondenzácija** -e -e ž → aldólina adícija
- aldólni** -a -o prid. ki se nanaša na aldol **GL tudi:** aldólina adícija, aldólina kondenzácija
- aldóza** -e ž agr. enostavni sládkor z aldehidno skupino **S:** aldehidni sládkor
- aldrey** -a [áldrej] m met. trgovsko ime za aluminijevo zlitino z 0,5 % Mg in 0,6 % Si
- alêja** -e ž urb. cesta, ulica z drevesi na eni strani ali na obeh straneh
- aleksandrít** -a m geol. temnozelen različek hrizoberila, ki pri rdeči svetlobi spreminja barve
- alelopatija** -e ž biol. medsebojni kemični vplivi med osebkami različnih rastlinskih vrst ali osebkami iste vrste
- alén** -a m kem. ogljikovodik s kumuliranimi dvojnimi vezmi, $\text{CH}_2=\text{C}=\text{CH}_2$ **S:** propadién **Sz:** alilén
- alepín** -a m tekst. tkanina iz dolgovlaknatih ostankov prave svile in volne
- alépski** -a -o prid. ki se nanaša na sirsko mesto Alep **GL tudi:** alépski bór
- alépski bór** -ega bôra m bot. vrsta gojenega bora (*Pinus halepensis*) na Koprskem s parom dolgih iglic in visečimi storži
- alevrón** -a m kem., biol. trdna beljakovina v rastlinskih celicah
- álfa** -e ž prva črka grške abecede, znak α
- álfa** prvi del zloženka, ki izraža, da je kaj na prvem mestu v zaporedju **GL tudi:** álfa celulóza, álfa délec, celulóza álfa, kót álfa, vlákno álfa, žárki álfa, želézo álfa
- alfabét** -a m → abecéda
- alfabétski** -a -o prid. → abecédni: alfabetska ureditév
- álfa celulóza** -- -e in álfacelulóza -e ž neutr. → α -celulóza, celulóza álfa
- álfacelulózna vlaknína** -e -e in α -celulózna vlaknína -e -e ž kem., papir. beljena, oplemenitena vlaknina z več kot 92 % celuloze álfa
- álfacelulózni** -a -o prid. ki se nanaša na celulozo álfa **GL tudi:** álfacelulózna vlaknína
- álfa délec** -- -lca in álfadélec -lca m fiz., neutr. → délec álfa
- álfanumêrični** -a -o prid. ki je sestavljen iz znakov za črke in številke: alfanumerični prikazovalnik **S:** črkóvno-štévkóvni
- álfatráva** -e ž bot. → tráva espárto
- álfavlákno** -a s → vlákno álfa, vlákno espárto
- Alfvén, Hannes** -a, -a [hánes] m (1908–1995) švedski fizik
- Alfvénov** -a -o prid. **GL tudi:** Alfvénova hitróst, Alfvénovo števílo
- Alfvénova hitróst** -e -i ž fiz. hitrost magnetohidrodinamskega vala
- Alfvénovo števílo** -ega -a s fiz. razmerje med Alfvénovo hitrostjo in hitrostjo zvoka **Si:** A^P
- ALG** ALG-ja in -- [aelg aelgêja] m okr. alginatno vlakno
- álge** álg ž mn. bot. nižje razvite rastline brez korenine, stebela, listov, ki živijo predvsem v vodi **GL tudi:** kreménasta álga

algarobíla -e ž nav. mn. bot. sadovi grmov, posebno grma *Caesalpinia brevifolia*, ki se uporablja za izdelovanje strojila

algarobílin -a -o prid. ki je pridobljen iz algarobile: algarobilina čreslenica

algébra -e ž mat. veda o računanju s črkami in matematičnimi simboli **PRIM.:** aritmetika **GL tudi:** algébra lógičnih vézij, algébra stikálnih vézij, Boolova algébra, matrična algébra, preklópná algébra

algébra lógičnih vézij -e -- -- ž → Boolova algébra

algébra stikálnih vézij -e -- -- ž → Boolova algébra

algebrski -a -o prid. ki se nanaša na algebro: algebrska enačba; algebrska funkcija; algebrska krivulja; algebrska ploskev; algebrski izraz; algebrski jezik; algebrsko seštevanje; algebrsko število

algin -a m kem. → algínska kislína

alginát -a m nav. mn. kem. sol ali ester alginse kisline, ki se uporablja za izdelavo klejiv, škrobil, apretirnih sredstev, tiskarskih gostil, vlaken, farmacevtskih in kozmetičnih izdelkov

alginátni -a -o prid. ki se nanaša na alginat **GL tudi:** alginátno vlákno

alginátno vlákno -ega -a s tekst. kemično, v vodi topno ali netopno vlakno iz alginse kisline ali njene soli (npr. kalcijevega alginata), predvsem kot filamentna preja **K:** ALG

algínska kislína -e -e ž kem. hidrofilna koloidna snov iz raznih vrst morskega rastlinja, ki se uporablja kot gostilo za hrano **Sp:** algin

algínski -a -o prid. ki se nanaša na algin **GL tudi:** algínska kislína

Algól -a m astr. druga najsvetlejša zvezda v ozvezdju Perzeja, prva poznana pomračitvena spremenljivka

ALGÓL ALGÓL -a in -- in Algól -a m okr. (Algorithmic Language) rač. programski jezik za računanje z algoritmi, ki je postavil standard za zapis algoritmov in omogočil nastanek novih, zelo strukturiranih programskih jezikov

algorítem -tma m **1.** navodilo, ki določa vrsto in zaporedje operacij v računskem postopku

2. mat. vsak računski proces s ponavljajočimi se računskimi shemami **GL tudi:** konvergéntni algorítem

3. rač. zaporedje definiranih pravil in ukazov, ki omogočajo rešitev kakega problema v končnem številu korakov

algorítemski -a -o prid. ki se nanaša na algorítem **GL tudi:** algorítemski jézik

algorítemski jézik -ega jezika m rač. jezik, ki omogoča preprosto zapisovanje algoritmov

algrafíja -e ž graf. ploski tisk z jedkanimi aluminijastimi ploščami namesto cinkovih **Sp:** aluminíjski tisk

alhidáda -e ž geod. okrov teodolita

alhidádna libéla -e -e ž geod. libela na alhidadi za uravnavanje geodetskih instrumentov v vodoravno lego

alhidádna ós -e ósí ž geod. navpična os, okoli katere se vrti alhidada

alhidádni -a -o prid. ki se nanaša na alhidado **GL tudi:** alhidádna libéla, alhidádna ós

alíciklični -a -o prid. kem. ki je iz obročastih molekul, vendar ima zaradi odsotnosti dvojnih vezi alifatski značaj

alifát -a m kem. alifatska spojina

alifátski -a -o prid. kem. ki je iz verigastih (ne obročastih) molekul: alifatska spojina; alifatski ogljikovodik **S:** áciklični **GL tudi:** alifátski amín

alifátski amín -ega -a m kem. amin, v katerem so vsi radikali, ki so vezani na dušikov atom, alifatski

aligátorske škarje -ih -rij ž mn. met. strojne škarje, katerih rezili se odpirata in zapirata kot aligatorjeve čeljusti

aligátorski -a -o prid. ki je podoben aligatorjevimi čeljustim **GL tudi:** aligátorske škarje, aligátorski možnik

aligátorski možnik -ega -a m grad. obročasti možnik z zobci na zunanjo stran

alíkvótni -a -o prid. mat. ki deli število brez ostanka

alíl kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alilno skupino **GL tudi:** alíl alkohól

alíl -a m kem. radikal propena, $\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}_2-$ **S:** alílna skupína, alílni radikál, propeníl, propenílna skupína, propenílni radikál

alíl- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin, ki vsebujejo alilno skupino (npr. alilsečnina)

alíl alkohól -- -a m kem. propenól, $\text{CH}_2=\text{CHCH}_2\text{OH}$

alilén -a m kem., zastar. → alén

alílna skupína -e -e ž kem. radikal propena, $\text{CH}_2=\text{CHCH}_2\text{OH}$ **S:** alíl, alílni radikál, propeníl, propenílna skupína, propenílni radikál

alílni -a -o prid. kem. ki se nanaša na alíl **GL tudi:** alílna skupína, alílni radikál

alílni radikál -ega -a m kem. radikal propena, $\text{CH}_2=\text{CHCH}_2\text{OH}$ **S:** alíl, alílna skupína, propeníl, propenílna skupína, propenílni radikál

alimentácijski -a -o prid. les. ki se nanaša na dobavo surovine, odvisno od prirastka (npr. lesa) **GL tudi:** alimentácijski bazén, alimentácijski potenciál

- alimentacijski bazén** -ega -a m les. surovinsko zaledje z lesom za trajno dobavo surovine industrijskim podjetjem (za mehanično in kemično predelavo)
- alimentacijski potencial** -ega -a m les. zmožnost alimentacijskega bazena za sprotno dobavo surovine, odvisna od prirastka
- alitirani** -a -o prid. met. ki je dobljen, pripravljen z alitiranjem: alitirano jeklo
- alitiranje** -a s met. prevlečenje jekla z zaščitno plastjo aluminija: alitiranje jekla
- alitirati** -am dov. in nedov. met. prevleči jeklo z zaščitno plastjo aluminija
- alizarin** -a m kem. 1,2-dihidroksiantrakinon, oranžno rdeči kristali, topni v aromatskih topilih, zmerno topni v vodi, za proizvodnjo predvsem čimžnih barvil **GL tudi:** narávni alizarín, sintétični alizarín
- alizarinski** -a -o prid. ki se nanaša na alizarin **GL tudi:** alizarinski lák, alizarínsko barvílo
- alizarinski lák** -ega -a m kem. obarvana spojina, ki nastane pri reakciji med alizarinom in kovinskim (npr. aluminijevim) oksidom **PRIM.:** bárvni lák (2)
- alizarínsko barvílo** -ega -a s kem. naravno ali sintétično barvílo na podlagi alizarina
- alkadién** -a m kem. nenasičeni ogljikovodik z dvema dvojnima vezema v molekuli (npr. butadién, $\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}_2$)
- alkadiín** -a m kem. nenasičeni ogljikovodik z dvema trojnima vezema v molekuli (npr. butadiín, $\text{CH}\equiv\text{C}-\text{C}\equiv\text{CH}$)
- alkálicelulóza** -e ž kem., tekst. → alkálijska celulóza (1)
- alkálija** -e ž **1.** nav. mn. v vodi topni hidroksidi alkalijskih kovin, amoniak, kalijev in natrijev karbonat **PRIM.:** anorgánska báza **GL tudi:** aktívna alkálija
2. kem. → lúžina **PRIM.:** báza² (1)
- alkálijska bárvna obstójnost** -e -e -i ž tekst. obstojnost obarvanja, barv v alkalnem mediju
- alkálijska celulóza** -e -e ž **1.** kem., tekst. s hladno, razmeroma koncentrirano raztopino alkalij obdelana celuloza **Sp:** alkálicelulóza
2. papir. → alkálijska celulózna vlaknína
- alkálijska celulózna vlaknína** -e -e -e ž papir. celulozna vlaknina, izdelana po sulfatnem, soda, polisulfidnem postopku **Sp:** alkálijska celulóza (2)
- alkálijska lúžina** -e -e ž papir. lužina za razklop lesa, slame po sulfatnem, soda, polisulfidnem postopku
- alkálijska lúžnica** -e -e ž papir. lužnica po razklopu lesa, slame po enem od alkalijskih po-
- stopkov, ki vsebuje alkalije in iz lesa, slame izlužene spojine
- alkálijska talína** -e -e ž papir. talina alkalij na dnu kemičnega parnega kotla po sežigu zgoščene alkalijske lužnice
- alkálijska tópnost** -e -i ž **1.** papir. posledica degradacije celulozne vlaknine, ki se ugotovi s kuhanjem vzorca v 1-odstotni raztopini natrijevega hidroksida
2. tekst. topnost keratinskih in celuloznih vlaken v raztopini natrijevega hidroksida predpisane koncentracije za ugotavljanje poškodb vlaken
- alkálijske kovíne** -ih kovín ž mn. kem. elementi prve skupine periodnega sistema, mehke, zelo reaktivne enovalentne kovine litij, natrij, kalij, rubidij, cezij in francij
- alkálijske solí** -ih solí ž mn. kem. soli alkalijskih kovin (npr. natrijev klorid)
- alkálijski** -a -o prid. ki se nanaša na alkalije **GL tudi:** alkálijska bárvna obstójnost, alkálijska celulóza, alkálijska celulózna vlaknína, alkálijska lúžina, alkálijska lúžnica, alkálijska talína, alkálijska tópnost, alkálijske kovíne, alkálijske solí, alkálijski postópek, alkálijsko nabrékanje, prèdzorènje alkálijske celulóze
- alkálijski postópek** -ega -pka m papir. pridobivanje celulozne vlaknine po soda, sulfatnem, polisulfidnem postopku
- alkálijsko-kálcijev** -a -o prid. ki se nanaša na alkalijske kovine in kalcij **GL tudi:** alkálijsko-kálcijeva stékla
- alkálijsko-kálcijeva stékla** -ih stékel s mn. kem. silikatna stekla, ki vsebujejo poleg silicijevega dioksida še aluminijev, natrijev, kalijev, magnezijev oksid in za posebne vrste še majhne količine oksidov kalija, bora in barija
- alkálijsko nabrékanje** -ega -a s tekst. nabrekanje bombažnih vlaken v raztopini natrijevega hidroksida predpisane koncentracije za ugotavljanje mercerizirne sposobnosti ali za mercerizacijo
- alkalimétrični** -a -o prid. ki se nanaša na alkalimetrijo: alkalimetrična titracija
- alkalimetrija** -e ž kem. metoda kemijske analize za ugotavljanje koncentracije alkalij oziroma baz na podlagi titracije s standardno raztopino kisline
- alkáliti** -im nedov. in dov. kem. z dodajanjem presežne množine alkalij delati alkalno (npr. raztopino) **Sp:** alkalizirati **PRIM.:** naalkáliti
- alkalizirati** -am dov. in nedov. → alkáliti
- alkalizirna stôpnja** -e -e ž papir. stopnja alkalne

ekstrakcije, ena od stopenj večstopenjskega postopka beljenja celulozne vlaknine

alkalizirni -a -o prid. papir. ki sodeluje pri alkaljenju **GL tudi:** alkalizirna stópnja

alkáljenje -a s papir. obdelava celulozne vlaknine z raztopino natrijevega hidroksida visoke koncentracije za povečanje deleža celuloze alfa

alkálna ekstrákcija -e -e ž **1.** papir., tekst. obdelava celulozne vlaknine z razredčeno raztopino natrijevega hidroksida za odstranitev kloro-lignina pri večstopenjskem beljenju

2. papir., tekst. obdelava celulozne vlaknine z bolj koncentrirano raztopino natrijevega hidroksida za povečanje deleža celuloze alfa

alkálna izdeláva -e -e ž papir. izdelava papirja iz snovi z vrednostjo pH 7 ali več

alkálna kamnína -e -e ž geol. kamnina, ki vsebuje več oksidov alkalijskih in zemeljskoalkalijskih kovin, kot znaša povprečje za skupino, ki ji pripada

alkálna obstójnost -e -i ž tekst. obstojnost, npr. barve, v alkalnem mediju

alkálna odpórnost -e -i ž tekst. odpornost proti delovanju alkalnega medija

alkálna patróna -e -e ž rud. patrona za dihalni aparat, ki vsebuje alkalijo za absorpcijo izdihanega ogljikovega dioksida

alkálna raztopína -e -e ž kem. raztopina, ki vsebuje presežne hidroksidne ione in je zato njen pH večji od 7

alkálna reákcija -e -e ž kem. reakcija alkalne raztopine z indikatorjem, npr. rdečim lakmusovim papirjem, ki pri tem pomodri **Sp:** bázična reákcija

alkální -a -o prid. **1.** kem. → bázični **GL tudi:** alkálna ekstrákcija, alkálna izdeláva, alkálna obstójnost, alkálna odpórnost, alkálna patróna, alkálna raztopína, alkálna reákcija, alkální akumulátor, alkální člen, alkální postópek, alkální stólp, alkálno klejénje, alkálno klejívó, alkálno polnílo, alkálno prèdzorénje, alkálno razmáščanje

2. geol. ki vsebuje okside kalija, natrija, rubidija, cezija **GL tudi:** alkálna kamnína

alkální akumulátor -ega -ja m električni akumulator z jekleno ali kadmijevo in nikljevo elektrodo v kalijevem lugu kot elektrolitu

alkální člen -ega -a m elektr. člen, v katerem je elektrolit natrijev lug

alkální postópek -ega -pka m → alkálijski postópek

alkální stólp -ega stólpa m papir. stolp pri večstopenjskem beljenju celulozne vlaknine, v katerem poteka alkalna ekstrakcija

alkálno klejénje -ega -a s papir. klejenje predvsem s sintetičnimi klejivi, ki omogoča izdelavo papirja, kartona iz snovi z vrednostjo pH 7 ali več

alkálno klejívó -ega -a s papir. sintetično polimerno klejivo za klejenje v snovi z vrednostjo pH 7 ali več

alkálnoodpórni -a -o prid. bolje próti alkálijam odpórni **GL tudi:** alkálnoodpórni papír

alkálnoodpórni papír -ega -ja m papir. bolje próti alkálijam odpórni papír

alkálno polnílo -ega -a s papir. polnilo (npr. kalcijev karbonat), ki se uporablja za izdelavo papirja, klejenega v snovi s pH 7 ali več

alkálno prèdzorénje -ega -a s → prèdzorénje alkálijske celulóze

alkálno razmáščanje -ega -a s odstranjevanje maščob s površine predmetov z raztopino alkalije

alkálnost -i ž **1.** kem. lastnost raztopine, ki vsebuje presežek hidroksidnih ionov in je zato njen pH večji od 7 **Sp:** lúžnatost

2. geol. večja koncentracija alkalnih kamnin glede na povprečno sestavo kamnin **GL tudi:** alkálnost tál

alkálnost tál -i -- ž gozd., agr. → bázičnost tál

alkaloíd -a m kem. vsaka od heterocikličnih dušikovih spojin, ki nastajajo v rastlinah in večinoma močno vplivajo na različne centre živčnega sistema (npr. kodein, kofein, koka-in, morfín)

alkán -a m kem. nasičeni ogljikovodik s splošno formulo C_nH_{2n+2} (npr. metan, CH_4 , etan, C_2H_6 , propan, C_3H_8 , butan, C_4H_{10} , imena nadaljnjih alkanov se izvajajo iz grških števnikov: pentan, heksan itd.)

alkán- prvi del v substitucijskih sistemskih imenih kislin ali kislinskih amidov, izpeljanih iz alkanov

alkánamid -a m kem. sistemsko ime za amid karboksilne kisline s splošno formulo $C_nH_{2n+1}CONH_2$ (npr. etanamid, CH_3CONH_2)

alkándioíl kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alkandioilno skupino

alkándioíl -a m kem. kislinski radikal alkandiojske kisline (npr. etandioil, $-OC-CO-$, propandioil, $-OC-CH_2-CO-$) **S:** alkándioílna skupína, alkándioílni radikál **GL tudi:** alkándioíl díhalogeníd

alkándioíl díhalogeníd -- -a m kem. acil dihalogenid, izpeljan iz alkandiojske kisline (npr. propandioil dibromid, $CH_2(COBr)_2$)

alkándioílna skupína -e -e ž kem. kislinski ra-

- dikal alkandiojske kisline **S:** alkándioíl, alkándioílñi radikál
- alkándioílñi** -a -o prid. ki se nanaša na alkandioíl **GL tudi:** alkándioílña skupína, alkándioílñi radikál
- alkándioílñi radikál** -ega -a m kem. kislinski radikal alkandiojske kisline **S:** alkándioíl, alkándioílña skupína
- alkándiojska kislína** -e -e ž kem. dikarboksilna kislína, izpeljana iz alkana z enakim številom ogljikovih atomov (npr. etandiojska kislína, HOOC-COOH, propandiojska kislína, HOOC-CH₂-COOH)
- alkándiojski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na dikarboksilno kislino, izpeljano iz alkana **GL tudi:** alkándiojska kislína
- alkánkarboksilna kislína** -e -e ž kem. monokarboksilna kislína, izpeljana iz alkana, s splošno formulo C_nH_{2n+1}COOH (npr. metankarboksilna kislína, CH₃COOH, etankarboksilna kislína, CH₃CH₂COOH)
- alkánkarboksilni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkan, v katerem je en vodikov atom nadomeščen s karboksilno skupino **GL tudi:** alkánkarboksilna kislína
- alkanoíl** kem. prvi del v adicijskih sistemskih imenih spojin z alkanoílno skupino **GL tudi:** alkanoíl halogenid
- alkanoíl** -a m kem. kislinski radikal alkanojске kisline (npr. metanoíl, H-CO-, etanoíl, CH₃-CO-, propanoíl, C₂H₅-CO-, butanoíl, C₃H₇-CO-, pentanoíl, C₄H₉-CO-) **S:** alkanoílña skupína, alkanoílñi radikál
- alkanoíl halogenid** -- -a m kem. acil halogenid, izpeljan iz alkanojске kisline (npr. etanoíl bromid, CH₃COBr, propanoíl klorid, C₂H₅-COCl)
- alkanoílña skupína** -e -e ž kem. kislinski radikal alkanojске kisline **S:** alkanoíl, alkanoílñi radikál
- alkanoílñi** -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkanoíl **GL tudi:** alkanoílña skupína, alkanoílñi radikál
- alkanoílñi radikál** -ega -a m kem. kislinski radikal alkanojске kisline **S:** alkanoíl, alkanoílña skupína
- alkanójska kislína** -e -e ž kem. monokarboksilna kislína, izpeljana iz alkana z enakim številom ogljikovih atomov (npr. metanojska kislína, HCOOH, etanojska kislína, CH₃COOH)
- alkanójski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na monokarboksilno kislino, izpeljano iz alkana **GL tudi:** alkanójska kislína
- alkanól** -a m kem. alkohol z eno hidroksilno skupino, izpeljan iz alkana, s splošno formulo C_nH_{2n+1}OH (npr. metanol, CH₃OH, etanol, C₂H₅OH, propanol, C₃H₇OH) **Sp:** alkíl alkohol
- alkánsulfonamid** -a m kem. sistemsko ime za amid alkansulfonske kisline s splošno formulo C_nH_{2n+1}SO₂NH₂
- alkánsulfonáti** -ov m mn. kem. soli alkansulfonskih kislin, površinsko aktivne snovi, ki se uporabljajo npr. za izdelavo detergentov
- alkánsulfónska kislína** -e -e ž kem. sistemsko ime za sulfonsko kislino, izpeljano iz alkana, s splošno formulo C_nH_{2n+1}SO₃H (npr. metansulfonska kislína, CH₃SO₃H)
- alkánsulfónski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkan, v katerem je en vodikov atom nadomeščen s sulfonsko skupino **GL tudi:** alkánsulfónska kislína
- alkantára** -e ž tekst. umetno usnje tipa velur iz poliestrskih mikrovlakn
- alkántioíl** -a m kem. tiol z eno sulfhidrilno skupino, izpeljan iz alkana, s splošno formulo C_nH_{2n+1}SH (npr. metantioíl, CH₃-SH, etantioíl, CH₃-CH₂-SH)
- alkántriójska kislína** -e -e ž kem. organska trikarboksilna kislína, izpeljana iz ustreznega alkana z enakim številom ogljikovih atomov (npr. heksantriojska kislína, HOOC-CH₂-CH(COOH)-CH₂-COOH)
- alkántriójski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na trikarboksilno kislino, izpeljano iz alkana **GL tudi:** alkántriójska kislína
- alkatrién** -a m kem. sistemsko ime za nenasičeni aciklični ogljikovodik s tremi dvojnimi vezmi v verigi ogljikovih atomov in splošno formulo C_nH_{2n-4} (npr. 1,3,5-heksatrién, CH₂=CH-CH=CH-CH=CH₂)
- alkatrién-** kem. prvi del v sistemskih imenih kislin ali kislinskih amidov, izpeljanih iz alkatriena (npr. alkatriénkarboksilna kislína, alkatriénamid)
- alkatriín** -a m kem. sistemsko ime za nenasičeni aciklični ogljikovodik s tremi trojnimi vezmi v verigi ogljikovih atomov in splošno formulo C_nH_{2n-10} (npr. 1,3,5-heksatriín, CH≡C-C≡C-C≡CH)
- alkatriín-** kem. prvi del v sistemskih imenih kislin ali kislinskih amidov, izpeljanih iz alkatriína (npr. alkatriínkarboksilna kislína, alkatriínamid)
- alkemíja** -e ž → alkimíja
- alkén** -a m kem. sistemsko ime za nenasičeni aciklični ogljikovodik z eno dvojno vezjo v verigi ogljikovih atomov in splošno formulo C_nH_{2n} (npr. eten, CH₂=CH₂, propen, CH₂=CH-CH₃; imena se izvajajo iz imen

ustreznih alkanov, končnico -an zamenja končnica -en) **Sp:** alkilen (2)

alkén- kem. prvi del v substitucijskih imenih kislina ali kislinskih amidov, izpeljanih iz alkenov (npr. alkensulfonamid)

alkénamid -a m kem. sistemsko ime za amid karboksilne kisline s splošno formulo $C_nH_{2n-1}CONH_2$ (npr. etenamid, $CH_2=CHCONH_2$)

alkéndiojska kislina -e -e ž kem. dikarboksilna kislina, izpeljana iz alkena z enakim številom ogljikovih atomov (npr. butendiojska kislina, $HCOO-CH=CH-COOH$)

alkéndiojski -a -o prid. kem. ki se nanaša na dikarboksilno kislino, izpeljano iz alkena **GL tudi:** alkéndiojska kislina

alkenil kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alkenilno skupino **GL tudi:** alkenil alkohol

alkenil -a m kem. enovalentni radikal alkena s splošno formulo C_nH_{2n-1} (npr. etenil, $CH_2=CH-$, propenil, $CH_2=CH-CH_2-$, 1-butenil, $CH_2=CH-CH_2-CH_2-$, 2-butenil, $CH_3-CH=CH-CH_2$) **S:** alkenilna skupina, alkenilni radikal

alkenil- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z alkenilno skupino

alkenil alkohol -- -a m → alkenól

alkenilén kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alkenilensko skupino (npr. alkenilen klorid)

alkenilén -a m kem. dvovalentni radikal alkena s prostima valencama na obeh končnih ogljikovih atomih, s splošno formulo $-C_nH_{2n-2}-$ (npr. propenilen, $-CH_2-CH=CH-$, etenilen, $-CH=CH-$) **S:** alkenilenska skupina, alkenilénski radikal, vinilén

alkenilénska skupina -e -e ž kem. dvovalentni radikal alkena s prostima valencama na obeh končnih ogljikovih atomih, s splošno formulo $-C_nH_{2n-2}-$ **S:** alkenilén, alkenilénski radikal

alkenilénski -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkenilen **GL tudi:** alkenilénska skupina, alkenilénski radikal

alkenilénski radikal -ega -a m kem. dvovalentni radikal alkena s prostima valencama na obeh končnih ogljikovih atomih, s splošno formulo $-C_nH_{2n-2}-$ **S:** alkenilén, alkenilénska skupina

alkenilna skupina -e -e ž kem. enovalentni radikal alkena s splošno formulo C_nH_{2n-1} **S:** alkenil, alkenilni radikal

alkenilni -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkenil **GL tudi:** alkenilna skupina, alkenilni radikal

alkenilni radikal -ega -a m kem. enovalentni radikal alkena s splošno formulo C_nH_{2n-1} **S:** alkenil, alkenilna skupina

alkenín -a m kem. nenasičeni ogljikovodik z eno dvojno in eno trojno vezjo v molekuli (npr. butenin, $CH_2=CH-C\equiv CH$)

alkénkarboksilna kislina -e -e ž kem. monokarboksilna kislina, izpeljana iz alkena, s splošno formulo $C_nH_{2n-1}COOH$ (npr. etenkarboksilna kislina, $CH_2=CH-COOH$)

alkénkarboksilni -a -o prid. kem. v katerem je en vodikov atom nadomeščen s karboksilno skupino **GL tudi:** alkénkarboksilna kislina

alkenójska kislina -e -e ž kem. monokarboksilna kislina, izpeljana iz alkena z enakim številom ogljikovih atomov (npr. propenojska kislina, $CH_2=CH-COOH$)

alkenójski -a -o prid. kem. ki se nanaša na monokarboksilno kislino, izpeljano iz alkena **GL tudi:** alkenójska kislina

alkenól -a m kem. alkohol z eno hidroksilno skupino, izpeljan iz alkena, s splošno formulo $C_nH_{2n-1}OH$ (npr. propenol, C_3H_5OH) **Sp:** alkenil alkohol

alkénsulfonamid -a m kem. sistemsko ime za amid alkensulfonske kisline s splošno formulo $C_nH_{2n-1}SO_2NH_2$

alkíd -a m kem. duroplastični polimerni material, ki nastane s kondenzacijo večvalentnega alkohola (glicerol, glikol) in večbazne kisline (oksalna kislina, adipinska kislina) **S:** alkídna smóla

alkídna smóla -e -e ž kem. duroplastični polimerni material, ki nastane s kondenzacijo večvalentnega alkohola (glicerol, glikol) in večbazne kisline (oksalna kislina, adipinska kislina) **S:** alkíd

alkídni -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkíd **GL tudi:** alkídna smóla

alkíl kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alkilno skupino **GL tudi:** alkíl alkohol, alkíl halogenid

alkíl -a m kem. enovalentni radikal alkana s splošno formulo C_nH_{2n-1} (npr. metil, CH_3- , etil, C_2H_5-) **S:** alkílna skupina, alkílni radikal

alkíl- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z alkilno skupino (npr. alkilamin, RNH_2)

alkíl alkohol -- -a m → alkanól

alkílamín -a m kem. alkan, v katerem je en atom vodika nadomeščen z aminoskupino

alkílarílsulfonáti -ov m mn. kem. površinsko aktivne snovi, močna penila in omakala, ki se uporabljajo za izdelovanje pralnih sredstev, tekstilnih pomožnih sredstev

alkilén -a m kem., zastar. → alkén

alkíl halogeníd -- -a m kem. spojina s splošno

- formulo $C_n H_{2n+1} X$, v kateri je en vodikov atom alkana nadomeščen z atomom halogena
- alkilidén** kem. prvi del v sistemskih imenih spojin, ki vsebujejo alkilidensko skupino (npr. alkiliden fluorid)
- alkilidén** -a m kem. dvovalentni radikal alifatskega ogljikovodika s prostima valencama na istem ogljikovem atomu (npr. etiliden, $CH_3-CH=$, viniliden, $CH_2=C=$) **S:** alkilidénska skupína, alkilidénski radikál
- alkilidénska skupína** -e -e ž kem. dvovalentni radikal alifatskega ogljikovodika s prostima valencama na istem ogljikovem atomu **S:** alkilidén, alkilidénski radikál
- alkilidénski** -a -o prid. ki se nanaša na alkiliden **GL tudi:** alkilidénska skupína, alkilidénski radikál
- alkilidénski radikál** -ega -a m kem. dvovalentni radikal alifatskega ogljikovodika s prostima valencama na istem ogljikovem atomu **S:** alkilidén, alkilidénska skupína
- alkilidín** kem. prvi del v sistemskih imenih spojin, ki vsebujejo alkilidínsko skupino (npr. alkilidin klorid)
- alkilidín** -a m kem. trivalentni radikal alifatskega nasičenega ogljikovodika, ki ima vse tri proste valence na istem ogljikovem atomu (npr. metilidín, $CH\equiv$, etilidín, $CH_3-C\equiv$) **S:** alkilidínska skupína, alkilidínski radikál
- alkilidínska skupína** -e -e ž kem. trivalentni radikal alifatskega nasičenega ogljikovodika, ki ima vse tri proste valence na istem ogljikovem atomu **S:** alkilidín, alkilidínski radikál
- alkilidínski** -a -o prid. ki se nanaša na alkilidín **GL tudi:** alkilidínska skupína, alkilidínski radikál
- alkilidínski radikál** -ega -a m kem. trivalentni radikal alifatskega nasičenega ogljikovodika, ki ima vse tri proste valence na istem ogljikovem atomu **S:** alkilidín, alkilidínska skupína
- alkilirani** -a -o prid. kem. ki ima uvedeno alkilno skupino: alkilirana spojina
- alkiliranje** -a s kem. uvajanje alkilne skupine v organsko spojino
- alkilirati** -am dov. in nedov. kem. uvajati alkilno skupino v organsko spojino
- alkilna skupína** -e -e ž kem. enovalentni radikal alkana **S:** alkíl, alkílíni radikál
- alkílíni** -a -o prid. ki se nanaša na alkil **GL tudi:** alkilna skupína, alkílíni radikál
- alkílíni radikál** -ega -a m kem. enovalentni radikal alkana **S:** alkíl, alkílína skupína
- alkimija** -e ž staroveška in srednjeveška kemija, ki je poskušala spreminjati navadne kovine v zlato in srebro **Sp:** alkemija
- alkín** -a m kem. nenasičeni ogljikovodik z eno trojno vezjo v molekuli (npr. etin, $CH\equiv CH$, propin, $CH\equiv C-CH_3$)
- alkiníl** kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z alkinilno skupino (npr. alkinil halogenid, $R-C\equiv CX$)
- alkiníl** -a m kem. enovalentni radikal alkina (npr. etinil, $CH\equiv C-$) **S:** alkinílína skupína, alkinílíni radikál
- alkinílína skupína** -e -e ž kem. radikal alkina **S:** alkiníl, alkinílíni radikál
- alkinílíni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkinil **GL tudi:** alkinílína skupína, alkinílíni radikál
- alkinílíni radikál** -ega -a m kem. radikal alkina **S:** alkiníl, alkinílína skupína
- alklád** -a m met. poaluminjeni duralumin
- alkohól** -a m 1. kem. organska alifatska spojina z eno hidroksilno skupino ali več hidroksilnimi skupinami, ki nadomeščajo enako število vodikovih atomov v molekuli ogljikovodika **PRIM.:** etanól **GL tudi:** absolutní alkohól, alkeníl alkohól, alíl alkohól, aleníl alkohól, alkíl alkohól, amíl alkohól, aromátski alkohól, brezvodní alkohól, butíl alkohól, dvóvalétní alkohól, énovalétní alkohól, primárni alkohól, sekundárni alkohól, terciárni alkohól, trivalétní alkohól
2. splošno ime za etanol, C_2H_5OH **Sp:** etanól, etíl alkohól **GL tudi:** etíl alkohól
3. papir. sulfítíni etanol, pridobljen s povretjem sladkorjev v lužnici pri izdelavi hidrogensulfidne celulozne vlaknine **GL tudi:** sulfítíni alkohól
- alkoholát** -a m neutr. → alkoksíd
- alkohólna hidroksílína skupína** -e -e -e ž kem. funkcionalna skupina alkoholov
- alkohólna raztopína** -e -e ž kem. raztopina (npr. kalijevega hidroksida) v etanolu
- alkohólni** -a -o prid. ki se nanaša na alkohol ali vsebuje alkohol **GL tudi:** alkohólna hidroksílína skupína, alkohólna raztopína, alkohólni termométer, alkohólni vrñenje
- alkohólni termométer** -ega -tra m termometer z alkoholom kot termometriško tekočino
- alkohólno vrñenje** -ega -a s agr. pretvorba glukoze v etanol pod vplivom kvasovk oziroma encimov, pri kateri se sproščajo mehurčki ogljikovega dioksida
- alkoholométer** -tra m kem. areometer za merjenje koncentracije etanola v vodni raztopini
- alkóksi-** kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z alkoksilno skupino (npr. metoksi-etan, $CH_3OC_2H_5$)
- alkoksíd** -a m kem. spojina alkohola s kovino, ki v njem nadomešča vodikov atom hidroksilne skupine (npr. natrijev metoksid, CH_3ONa ,

aluminijev etoksid, $(C_2H_5O)_3Al$ **Spn:** alko-holat

alkoksídni -a -o prid. ki se nanaša na alkoksíd: alkoksídni ion OR–

alkoksíl -a m kem. alkoholni radikal –OR (npr. metoksíl, $-OCH_3$, etoksíl, $-OC_2H_5$) **S:** alko-ksílina skupína, alkoksílíni radikál

alkoksílina skupína -e -e ž kem. alkoholni radi-kal –OR **S:** alkoksíl, alkoksílíni radikál

alkoksílíni -a -o prid. kem. ki se nanaša na alkoksíl **GL tudi:** alkoksílina skupína, alkoksílíni radikál

alkoksílíni radikál -ega -a m kem. alkoholni radi-kal –OR **S:** alkoksíl, alkoksílina skupína

álotéšt -a m prom. merilna naprava za ugotav-ljanje deleža alkohola v izdihanem zraku

alkôva -e ž **1.** arh. obokana soba brez oken, ki dobiva svetlobo iz drugih prostorov
2. arh. zidna vdolbina za posteljo

almandín -a m geol. svetlordeč granat s kationi železa in aluminija

Almen-Wieland, Heinrich Otto -a, -a -a [álmen víland hájnríh óto] m (1877–1957) nemški kemik

Almen-Wielandov -a -o [álmen vílandov] prid. **GL tudi:** Almen-Wielandov stròj

Almen-Wielandov stròj -ega stròja [álmen vílandov] m stroj. starejša izvedba preskuševališča za ugotavljanje faktorja trenja in nosil-nih lastnosti maziv

almukantarát -a m **1.** geod. namišljena krožni-ca na površini Zemlje, na kateri so vse točke enako oddaljene od pola določenega koordinatnega sistema
2. geod. krožnica na nebesni krogli, ki jo sestavljajo vse točke z enako zenitno razdaljo (oziroma višino)

alo- prvi del zloženik, ki izraža, da je kaj drugo, drugačno, različno

alogamíja -e ž agr., gozd. križno opraševanje cve-tov **S:** krížanje **PRIM.:** ávtogamíja, sámoopraševánje

alohtóna tlá -ih tál s mn. agr. plast tal, ki je bila odnesena z matične podlage in se je nato raz-vijala drugje **PRIM.:** avtohtóna tlá

alohtóna vrsta -e -e ž **1.** gozd. priseljena rastlin-ska vrsta
2. mn. gozd. rastlinske vrste, ki so najbolj raz-širjene nad drevesno mejo

alohtóni -a -o prid. ki je prinesen, preseljen s kraja nastanka na drugotno mesto **PRIM.:** avtohtóni **GL tudi:** alohtóna tlá, alohtóna vrsta, alohtóno nahajališče

alohtóno nahajališče -ega -a s geol. nahajališče, nastalo s prenosom kamnin, fosilov, minera-

lov s prvotnega mesta na sedanje mesto **S:** drugotno nahajališče, sekundárno nahajališče

alója -e ž **1.** bot. agavi podobna (sub)tropska ra-stlina iz družine lilijevk z mesnatimi bodiča-stimi listi
2. med. grenka odvajalna droga iz listov aloje in drugih rastlin, ki vsebujejo antrakinonski glikozid (emodin aloje)

alójin -a -o prid. ki se nanaša na alojo **GL tudi:** alójino vlákno

alójino vlákno -ega -a s tekst. vlakno iz listov različnih aloj, podobno agavinemu

alokromátíčni -a -o prid. geol. ki je po prvotni sestavi brezbarven in je obarvan le od vključ-kov ali prvín, raztopljenih v osnovnem mine-ralu: alokromatični mineral

alokromízem -zma m obarvanost snovi kot po-sledica dodatka barvil

alónža -e ž met. ležeča kovinska posoda valja-ste oblike, v kateri se pri retortnem destila-cijskem postopku pridobivanja cinka useda cinkov prah

alopaládij -a m geol. heksagonalna oblika samo-rodnega paladija

alotriomórfni -a -o prid. ki kristalizira enako, a ima različno kemično sestavo **GL tudi:** alotri-omórfni kristál

alotriomórfni kristál -ega -a m geol. kristal, ki je prevzel obliko okolice, ker ni mogel razviti oblike glede na svojo običajno kristalizacijo

alotróp -a m kem. ena izmed oblik, v katerih na-stopa element (npr. pri ogljiku grafit in dia-mant, pri kisiku dikisik O_2 in ozon) **S:** alotróp-ska modifikácija **Sp:** alotrópna modifikácija

alotropíja -e ž kem. lastnost elementov, da se po-javljajo v več oblikah

alotrópna modifikácija -e -e ž → alotróp, alo-trópska modifikácija

alotrópni -a -o prid. kem. ki se nanaša na alotropi-jo **S:** alotrópski **GL tudi:** alotrópna modifikácija

alotrópska modifikácija -e -e ž kem. ena izmed oblik, v katerih nastopa element (npr. pri oglji-ku grafit in diamant, pri kisiku dikisik O_2 in ozon O_3) **S:** alotróp **Sp:** alotrópna modifikácija

alotrópski -a -o prid. kem. ki se nanaša na alo-tropíjo **S:** alotrópni **GL tudi:** alotrópska modi-fikácija

alpáka -e ž **1.** met. staro trgovsko ime za novo srebro
2. zoot., agr. živalska vrsta iz rodu lam s fino, lesketajočo se dlako
3. tekst. vlakno, preja in izdelki iz dlake te ži-vali

alpákasti -a -o prid. met. ki je iz alpake

alpaka -e [alpáka] ž tekst. kratkovlaknata poškodovana volna, regenerirana iz polvolnenih tekstilij

álpska cóna -e -e ž gozd. višinski pas nizkega drevja in grmovja nad zgornjo gozdno mejo

álpska črnica -e -e ž agr. temna zemlja pod travo nad zgornjo gozdno mejo

álpski -a -o prid. ki se nanaša na Alpe **GL tudi:** álpska cóna, álpska črnica

altána -e ž arh. zaprt balkon ali zaprta terasa v nadstropju

áltázimut -a m astr. naprava za hkratno merjenje višine in azimuta nebesnega telesa **S:** áltázimutni teodolít **Sp:** astronómski teodolít

áltázimutni -a -o prid. ki se nanaša na altazimut **GL tudi:** áltázimutni teodolít

áltázimutni teodolít -ega -a m astr. naprava za hkratno merjenje višine in azimuta nebesnega telesa **S:** áltázimut **Sp:** astronómski teodolít

alternácija -e ž menjanje, spreminjanje **GL tudi:** alternácija drevésnih vrst

alternácija drevésnih vrst -e -- -- ž gozd. naravni pojav, pri katerem kako drevesno vrsto sčasoma zamenja druga

alternatívni -a -o prid. nadomestni, izmenični

alternátor -ja m elektr. generator izmeničnega toka: trifazni alternator; varilni alternator **S:** izménéični generátor **GL tudi:** ásinhrónski alternátor, avtomobilski alternátor, sinhrónski alternátor

alternátorski -a -o prid. ki se nanaša na alternator **GL tudi:** avtomobilski alternátorski regulátor

alternirajóči -a -e prid. ki se menja po določenem pravilu, zaporedju **GL tudi:** alternirajóči kòpolimêr

alternirajóči kòpolimêr -ega -a m kem. kopolimer, v katerem si dve monomerni enoti ali več monomernih enot sledi vzdolž verige v pravilno ponavljajočem se zaporedju **S:** izménéični kòpolimêr

altiméter -tra m geod., prom. → višinómér

altimetríja -e ž veda, ki se ukvarja z ugotavljanjem nadmorskih in relativnih višin **S:** višinómérstvo

altitúda -e ž 1. prom. nadmorska ali relativna višina

2. geod. geografska širina

altokúmulus -a m meteor. kopasti oblak na višini 2–6 km

altostrátus -a m meteor. plastoviti oblak na višini 2–6 km

aluminát -a m kem. sol aluminijeve kisline, ki nastane pri raztapljanju aluminijevega hidroksida v alkalijah: natrijev aluminat, NaAlO₂

aluminátna lúžnica -e -e ž kem., met. raztopina,

ki nastane pri raztapljanju boksita v raztopini natrijevega hidroksida, iz katere se nato obori čisti aluminijev hidroksid

aluminátni -a -o prid. kem. ki se nanaša na aluminat: aluminatna raztopina; aluminatni ion **GL tudi:** aluminátna lúžnica, aluminátni cemènt

aluminátni cemènt -ega -ênta m kem., grad. cement, ki nastane s taljenjem boksita in apnenca in vsebuje 30–50 % CaO, 30–50 % Al₂O₃, in največ 30–50 % SiO₂, Fe₂O₃ idr., za betoniranje pri nizkih temperaturah, odporen proti sulfatom in morski vodi **Sp:** boksítini cemènt

aluminíj -a m kem. element, najpomembnejša lahka kovina, dober prevodnik električnega toka in toplote: čistota aluminija; litje aluminija **Si:** Al' **GL tudi:** čistóta aluminíja, metalúrški aluminíj, primárni aluminíj, rafinírani aluminíj, téhnični aluminíj

aluminíjasta fólija -e -e ž zelo tanek list aluminija, navadno za embalažo, toplotno izolacijo **Sp:** aluminíjska fólija

aluminíjasta pločevína -e -e ž pločevina iz aluminija ali njegove zlitine

aluminíjasta žíca -e -e ž žíca iz aluminija **Sp:** aluminíjska žíca

aluminíjasti -a -o prid. ki je iz aluminija ali njegovih zlitin: aluminíjasta cev; aluminíjasta jermenica; aluminíjasta tuba; aluminíjasta vrv; aluminíjasti profil; aluminíjasto vlakno **Sp:** aluminíjski (2) **GL tudi:** aluminíjasta fólija, aluminíjasta pločevína, aluminíjasta žíca

aluminíjev -a -o prid. ki se nanaša na aluminij kot element, zlasti v spojini ali zlitini: aluminíjev lot; aluminíjev prah; aluminíjeve soli; aluminíjeve zlitine; aluminíjevo vlakno **GL tudi:** aluminíjeva brónsa, aluminíjev acetát, aluminíjeva mást, aluminíjeva méd, aluminíjev bròn, aluminíjev fluoríd, aluminíjev fosfát, aluminíjev hidroksíd, aluminíjev klorát, aluminíjev kloríd, aluminíjev nitrát, aluminíjev oksíd, aluminíjev sulfát

aluminíjeva brónsa -e -e tudi aluminíjeva brónca -e -e tudi aluminíjeva brónza -e -e ž bronsa s srebru podobnim sijajem na podlagi aluminija **S:** srebřna brónsa

aluminíjev acetát -ega -a m kem. aluminíjeva sol očetne kisline, ki se uporablja kot čimža

aluminíjeva mást -e mastí ž kem. mazivo iz aluminíjevega stearata in mineralnega olja

aluminíjeva méd -e medí ž met. med, ki se ji dodaja aluminij zaradi boljše tekočnosti pri ulivanju in preoblikovanju

aluminíjev bròn -ega bróna m met. zlitina bakra in aluminija, ki vsebuje 4–10 % aluminija, konstrukcijski material, ki se toplotno utrjuje

aluminijev fluorid -ega -a m kem. aluminijeva sol fluorovodikove kisline, AlF_3 , ki se uporablja pri elektroliznem pridobivanju aluminija

aluminijev fosfat -ega -a m kem. aluminijeva sol fosforjeve kisline, $AlPO_4$, ki se uporablja za zobni cement, v industriji papirja in lakov

aluminijev hidroksid -ega -a m kem. spojina aluminija, $Al(OH)_3$, ki vsebuje hidroksidne ione

aluminijev klorat -ega -a m kem. aluminijeva sol klorove kisline, $Al(ClO_3)_3$, ki se uporablja pri tisku na tkanine

aluminijev klorid -ega -a m kem. aluminijeva sol klorovodikove kisline, $AlCl_3$, ki se uporablja npr. kot katalizator

aluminijev nitrát -ega -a m kem. aluminijeva sol dušikove kisline, $Al(NO_3)_3$, ki se uporablja pri tiskanju na tkanine in v usnjarstvu

aluminijev oksid -ega -a m kem. spojina aluminija in kisika, Al_2O_3 , surovina za pridobivanje aluminija in za tehnično keramiko

aluminijev sulfát -ega -a m kem. aluminijeva sol žveplove kisline, $Al_2(SO_4)_3 \cdot 18H_2O$, najpomembnejša aluminijeva sol, ki se uporablja v usnjarstvu, papirni in tekstilni industriji

aluminij-nikelj-želézov -a -o prid. ki vsebuje aluminij, nikelj, železo **GL tudi:** aluminij-nikelj-želézov brón

aluminij-nikelj-želézov brón -ega bróna m met. aluminijev bron (10 % Al), ki vsebuje 3–5 % Ni in okoli 4 % Fe

aluminij-silicijev -a -o prid. ki vsebuje aluminij in silicij **GL tudi:** aluminij-silicijeva zlitina

aluminij-silicijeva zlitina -e -e ž → silicij-aluminijeva zlitina

aluminijiska elektrolizna célica -e -e -e ž elektrolizna celica za pridobivanje aluminija

aluminijiska fólija -e -e ž → aluminijasta fólija

aluminijiska industrija -e -e ž industrija za pridobivanje in predelavo aluminija

aluminijiska pločevina -e -e ž → aluminijasta pločevina

aluminijiska žica -e -e ž → aluminijasta žica

aluminijiski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na aluminij: aluminijiska livarna; aluminijiska valjarna **GL tudi:** aluminijiska elektrolizna célica, aluminijiska industrija, aluminijiski tisk

2. → aluminijasti: aluminijiski profil **GL tudi:** aluminijiska fólija, aluminijiska pločevina, aluminijiska žica

aluminijiski tisk -ega -a m graf. → algrafija

aluminij-želézo-mangánov -a -o prid. ki vsebuje aluminij, železo, mangan **GL tudi:** aluminij-želézo-mangánov brón

aluminij-želézo-mangánov brón -ega bróna m met. aluminijev bron (10 % Al), ki vsebuje okoli 4 % Fe in okoli 3 % Mn

aluminij-želézov -a -o prid. ki vsebuje aluminij in železo **GL tudi:** aluminij-želézov brón

aluminij-želézov brón -ega bróna m met. aluminijev bron (6–8 % Al), ki vsebuje 2–4 % Fe

aluminiti -im nedov. prekrivati s plastjo aluminija, navadno zaradi zaščite **Sp:** aluminizirati **PRIM.:** poaluminiti

aluminizirati -am nedov. in dov. → aluminiti

aluminjeni -a -o prid. prekrit s plastjo aluminija: aluminjena površina **S:** poaluminjeni

aluminjenje -a s prekrivanje s plastjo aluminija, navadno zaradi zaščite: aluminjenje jekla **PRIM.:** kalorigranje, poaluminjenje **GL tudi:** omakálno aluminjenje

aluminotérmična redúkcija -e -e ž **1.** met. postopek za pridobivanje čistih težkotaljivih kovin brez ogljika, npr. kroma, vanadija, kobalta, z redukcijo oksidov z aluminijem **S:** aluminotérmični postópek **PRIM.:** termíttni postópek

2. met. redukcija kovinskih oksidov z aluminijem **S:** aluminotermija

aluminotérmični -a -o prid. kem., met. ki uporablja kemično reakcijo med aluminijem in oksidi drugih kovin **GL tudi:** aluminotérmična redúkcija, aluminotérmični postópek, aluminotérmično varjenje

aluminotérmični postópek -ega -pka m met. postopek za pridobivanje čistih težkotaljivih kovin brez ogljika (npr. kroma, vanadija, kobalta) z redukcijo oksidov z aluminijem **S:** aluminotérmična redúkcija (1) **PRIM.:** aluminotérmično varjenje, termíttni postópek

aluminotérmično varjenje -ega -a s met. uporaba kemične reakcije med aluminijem in železovim(III) oksidom za razvijanje toplote pri varjenju jeklenih delov (npr. železniških tirnic) **S:** termíttni postópek, termíttno varjenje **PRIM.:** aluminotérmični postópek

aluminotermija -e ž met. redukcija kovinskih oksidov z aluminijem **S:** aluminotérmična redúkcija (2)

alúmobórosilikátni -a -o prid. kem. pri katerem so silicijevi atomi delno nadomeščeni z aluminijevimi in borovimi atomi: alúmoborosilikatno steklo

alúmosilikát -a m kem. silikat, v katerem so silicijevi atomi delno nadomeščeni z aluminijevimi atomi **S:** glinéneč **GL tudi:** berilijev alúmosilikát

alúmosilikátni -a -o prid. ki se nanaša na alúmosilikat **GL tudi:** alúmosilikatno stéklo

alúmosilikátno stêklo -ega -a s kem. steklo, ki vsebuje aluminijev in silicijev oksid

alúndum -a m kem. taljena glinica kot brusivo

aluviálna naplavína -e -e ž geol. material, ki ga v dolinah odloži tekoča voda **S:** aluviálni nanòs, alúvij

aluviálni -a -o prid. geol. ki se nanaša na aluvij: aluvialna tla **S:** naplavinski **GL tudi:** aluviálna naplavína, aluviálni nanòs, aluviálno rudíšče

aluviálni nanòs -ega -òsa m geol. material, ki ga v dolinah odloži tekoča voda **S:** aluviálna naplavína, alúvij

aluviálno rudíšče -ega -a s rud. rudíšče, nastalo kot aluvialna naplavína **S:** naplavínsko rudíšče

alúvij -a m geol. material, ki ga v dolinah odloži tekoča voda **S:** aluviálna naplavína, aluviálni nanòs

alvéole -ol ž mn. graf. v tiskovno formo vgravirane različno globoke jamice za tiskarsko barvo

Am -- [aèm] m simbol kem. americij

AM AM-a in -- [aèm aèma] m krat. (Amplitude Modulation) amplitudna modulacija

amalgám -a m met. zlitina živega srebra s kovino ali več kovinami **GL tudi:** srèbrov amalgám, zòbni amalgám

amalgamácija -e ž met. → amalgamiranje (2)

amalgamírani -a -o prid. prevlečen z amalgamom: amalgamirani izdelek

amalgamiranje -a s **1.** met. raztapljanje kovine v živem srebru ob tvorbi amalgama
2. met. pridobivanje zlata in srebra iz njihovih rud z raztapljanjem teh kovin v živem srebru **Sp:** amalgamácija
3. prevlečenje z amalgamom

amalgamírati -am nedov. in dov. **1.** met. raztapljati kovino v živem srebru ob tvorbi amalgama
2. prevleči z amalgamom (npr. kovino, steklo)

amalgamírna kopél -e -i ž elektr., kem. raztopina, ki vsebuje živosrebrovo spojino in se uporablja za prevlečenje kovine z njenim amalgamom, navadno pred elektroliznim srebrenjem

amalgamírni -a -o prid. ki se uporablja za amalgamiranje **GL tudi:** amalgamírna kopél

amalgámska metalurgija -e -e ž met. veja metalurgije, ki pri postopkih pridobivanja kovin uporablja raztapljanje kovin z živim srebrom

amalgámska plómba -e -e ž zobna plomba na podlagi amalgama

amalgámski -a -o prid. ki je iz amalgama ali se nanj nanaša **GL tudi:** amalgámska metalurgija, amalgámska plómba, amalgámski postópek

amalgámski postópek -ega -pka m kem. postopek za proizvodnjo klorida in natrijevega hidroksida z elektrolizo raztopine natrijevega klorida ob uporabi živosrebrne katode

amazonít -a m geol. zelenkast različek triklinskega minerala mikrokлина **Sp:** amazónski kámen

amazónski -a -o prid. ki se nanaša na južno-ameriško reko Amazonko **GL tudi:** amazónski kámen

amazónski kámen -ega -mna m geol., zastar. → amazonít

amberlít -a m kem. ena izmed umetnih smol, ki se uporablja kot ionski izmenjalec

ambièntni -a -o prid. ki se nanaša na (bivalno) okolje, razpoloženje **GL tudi:** ambièntni postópek, ambièntni vzórec

ambièntni postópek -ega -pka m tekst. tiskarski ali barvalni postopek, pri katerem se na plosko tekstilijo s šobami nanaša barvilo in nato tekstilijo ožema med valji

ambièntni vzórec -ega -rca m tekst. progast fantazijski barvni vzorec, dobljen pri ambientnem postopku

ámbra -e ž agr. sivorjav izloček črevesja kitov glavačev, surovina za parfume

ameliorácija -e ž agr. izboljš(év)anje predvsem rodnosti zemljišč s spreminjanjem vrednosti pH in vodnega režima po melioraciji

ameliorácijski -a -o prid. ki se nanaša na melioracijo

ameliorírati -am dov. in nedov. agr. izboljšati predvsem rodnost zemljišč s spreminjanjem vrednosti pH in vodnega režima po melioraciji

americij -a m kem. umetno dobljen radioaktivni element iz skupine transuranskih elementov **Si:** Am¹

amerikánka -e ž **1.** gozd. žaga z značilno obliko zob **S:** žaga amerikánka
2. stroj. vpenjalna glava pri obdelovalnih strojih s hkratnim premikanjem čeljusti, npr. s ključem
3. PEK podolgovata pisemska ovojnica

amerikánski -a -o prid. → amêriški

amêriška tóna -e -e ž enota mase zunaj SI, 907,184 7 kg, ki se uporablja v borznih poročilih

amêriška trta -e -e ž agr. vinska trta iz Amerike, odporna proti trtni uši filokseri

amêriški -a -o prid. ki se nanaša na celino Ameriko **Sp:** amerikánski **GL tudi:** amêriška tóna, amêriška trta, amêriški bombáževce, amêriško žično merílo

amêriški bombáževce -ega -vca m bot. bomba-

ževce (*Gossypium hirsutum*), ki daje bombaž s krajšimi vlakni in raste skoraj samo v Ameriki

amêriško žično merilo -ega -ega -a s standardni premeri za žice iz neželeznih kovin in zlitin (nekdanj Brown and Sharp Gage) **K:** AWG

ametist -a m geol. vijoličast različek kremenata

ametistni -a -o prid. ki se nanaša na ametist: ametistna barva

amfi- prvi del zloženka, ki izraža dvojnost

amfibija -e ž prom. vozilo, ki se lahko giblje na kopnem ali po vodi **S:** amfibijsko vozilo

amfibijski -a -o prid. ki se lahko giblje na kopnem ali po vodi **GL tudi:** amfibijsko letalo, amfibijsko vozilo

amfibijsko letalo -ega -a s prom. letalo, ki lahko vzleta in pristaja na kopnem in na vodi

amfibijsko vozilo -ega -a s prom. vozilo, ki se lahko giblje na kopnem ali po vodi **S:** amfibija

amfibóli -ov m mn. **1.** geol. rombski in monoklinski silikati, predvsem magnezija in železa (npr. rogovača)

2. tekst. minerali, nitasti silikati

amfiprótični -a -o prid. kem. ki protone lahko sprejema ali oddaja **GL tudi:** amfiprótično topilo

amfiprótično topilo -ega -a s kem. topilo, ki lahko enemu topljencu oddaja protone in deluje kot kislina, od drugega pa jih lahko sprejema in deluje kot baza (npr. voda, H_2O , nasproti amoniaku, NH_3 , oziroma vodikovemu kloridu, HCl)

amfolít -a m kem. amfoterni elektrolit

amfolítni -a -o prid. kem. ki se nanaša na amfolit **GL tudi:** amfolitni ión

amfolítni ión -ega -a m kem. ion, ki ima na isti skupini atomov tako negativni kot pozitivni naboj in lahko deluje kot kislina (oddaja protone) ali kot baza (sprejema protone) **S:** dipolárni ión, ión dvójček

amfotêrni -a -o prid. kem. ki se obnaša kot kislina ali kot baza, odvisno od medija, v katerem je **GL tudi:** amfotêrni oksid, amfotêrni polielektrolit, amfotêrno barvílo

amfotêrni oksid -ega -a m kem. oksid, za katerega je značilno amfoterno obnašanje (npr. aluminijev oksid, ki se raztaplja v kislinah in pri tem tvori aluminijeve soli in tudi v bazah, pri čemer nastajajo aluminati)

amfotêrni polielektrolít -ega -a m kem. polielektrolit, ki se, odvisno od vrednosti pH medija, v katerem je, obnaša kot polikislina ali kot polibaza **S:** poliamfolít

amfotêrno barvílo -ega -a s kem. barvílo, ki vse-

buje v molekuli hkrati kislo sulfonsko skupino, $-SO_3H$, in bazično aminoskupino, $-NH_2$

Amici, Giovanni Batista -ja, -ja -- [amíči džoványi batístá] m (1786–1863) italijanski optik in astronom

Amicijev -a -o [amíčijev] prid. **GL tudi:** Amicijeva prizma

Amicijeva prizma -e -e [amíčijeva] ž opt. prizma pri daljnogledih, ki obrne sliko

amid -a m **1.** kem. spojina, ki nastane, če enega izmed vodikovih atomov v molekuli amoniaka zamenja atom kovine: natrijev amid

2. kem. spojina, ki nastane, če en vodikov atom v molekuli amoniaka zamenja acilna skupina (oziroma če hidroksilno skupino v molekuli kisline zamenja aminoskupina, NH_2-): kislinski amid

amidáza -e ž kem. encim, ki hidrolitsko cepi vez med atomoma ogljika in dušika v organskih spojinah (npr. ureaza, ki cepi sečnino na ogljikov dioksid in amoniak)

amidna véz -e vezí ž kem. → peptídna véz

amidne smóle -ih smól ž mn. kem. polimerni materiali na podlagi sečnine

amidni -a -o prid. kem. ki se nanaša na amid **GL tudi:** amidna véz, amidne smóle

amído -a m kem. enovalentni radikal v kislinskih amidih, $-CO-NH_2$

amído- kem. prvi del v imenih anorganskih kislín, v katerih je ena izmed hidroksilnih skupín, OH , nadomeščena z amidoskupino, NH_2 (npr. amidožveplova kislina, $HOSO_2NH_2$)

amídoradikál -a tudi amído radikál -- -a m kem. enovalentni radikal v kislinskih amidih, $-CO-NH_2$ **S:** amídoskupína

amídoskupína -e tudi amído skupína -- -e ž kem. enovalentni radikal v kislinskih amidih, $-CO-NH_2$ **S:** amídoradikál

amígdalín -a m agr., kem. heteroglikozid, ki je v grenkih mandljih

amíkróni -ov m mn. → nánodélci

amíl kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z amilno skupino **GL tudi:** amíl acetát, amíl alkohol

amíl -a m kem. nesistemska ime za enovalentni radikal pentana, C_5H_{11} **S:** amílna skupína, amílni radikál, pentíl

amíl- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z amilno skupino (npr. amílsalicilna kislina)

amíl acetát -- -a m kem. ester amíl alkohola in očetne kisline, brezbarvna tekočina z vonjem po hruškah, topilo, dišava (npr. v esencah)

amíl alkohol -- -a m kem. → pentánól

amíláza -e ž agr., kem. rastlinski, živalski ali bak-

- terijski encim, ki cepi škrob v dekstrine in naprej v maltozo, v tekstilni industriji uporabljan za razškrbljenje
- amilna skupina** -e -e ž kem. nesistemska ime za enovalentni radikal pentana, C_5H_{11} **S:** amil, amilni radikal, pentil
- amilni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na amil **GL tudi:** amilna skupina, amilni radikal
- amilni radikal** -ega -a m kem. nesistemska ime za enovalentni radikal pentana, C_5H_{11} **S:** amil, amilna skupina, pentil
- amilopektin** -a m kem. ogljikov hidrat, polisaharid z razvejeno molekulo, netopna sestavina škroba
- amilóza** -e ž kem. ogljikov hidrat, polisaharid z nerazvejeno molekulo, topna sestavina škroba
- amín** -a m kem. organska bazična spojina, ki nastane z zamenjavo enega vodikovega atoma ali več vodikovih atomov v molekuli amonijaka z radikali ogljikovodikov (npr. metilamin, dietilamin) **GL tudi:** alifátski amín, amín kompleksí, aromátski amín, méšani amín, nésimétríčni amín, primárni amín, sekundárni amín, simétríčni amín, terciárni amín
- amín-** kem. prvi del v imenih kompleksnih spojin kot označba za amonijak (npr. diaminsrebrov ion, $[Ag(NH_3)_2]^+$)
- aminirati** -am nedov. in dov. kem. uvajati aminoskupino v molekulo (npr. z redukcijo nitroskupine)
- amín kompléksi** -- -ov m mn. kem. kompleksne spojine z amonijakom kot ligandom (npr. diaminsrebrov ion)
- amíno** kem. označba za spojine, ki vsebujejo skupino NH_2^-
- amíno-** kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z aminoskupino (npr. aminopropanol, $NH_2-C_3H_6OH$)
- amínoalkohól** -a m kem. alkohol, ki vsebuje poleg alkoholne hidroksilne skupine tudi aminoskupino
- amínoázo** kem. označba za spojine, ki vsebujejo aminoskupino, $-NH_2$, in azoskupino, $-N=N-$
- amínofenól** -a m kem. fenol, ki vsebuje poleg fenolne hidroksilne skupine tudi aminoskupino
- amínokislína** -e ž kem. bifunkcionalna karboksilna kislina, ki ima v molekuli poleg karboksilne skupine tudi aminoskupino: aciklična aminokislina; aromatska aminokislina; eksogena aminokislina
- aminoplást** -a m kem. zastar. označba za polimerne materiale na podlagi sečnine (npr. melamin)
- amínoskupína** -e ž kem. enovalentni radikal $-NH_2$
- amínospojína** -e ž kem. spojina, ki vsebuje eno aminoskupino ali več aminoskupin
- amínske solí** -ih -- ž mn. kem. amonijevim solem analogne soli, ki nastanejo pri reakciji med amini in kisljinami (npr. metilamonijev klorid)
- amínski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na amine **GL tudi:** amínske solí
- amón-** 1. zastar. prvi del v imenih za amonijeve soli (npr. amonitrat za amonijev nitrat)
2. prvi del v tržnih imenih nekaterih izdelkov na podlagi amonijevih spojin (npr. amonitratna razstreliva)
- amonál** -a m kem., rud. varnostno razstrelivo na podlagi amonijevega nitrata in aluminijevega prahu za uporabo v rudnikih, pri gradbenih delih
- amóniak** -a m kem. spojina dušika in vodika, NH_3 , plin z ostrim vonjem, ki nastaja pri razkroju beljakovin, zelo topen v vodi (raztopina je alkalna), šibka baza **GL tudi:** sintézni amóniak
- amoniakálni** -a -o prid. kem. ki vsebuje prosti amonijak: amoniakalna raztopina
- amóniakov** -a -o prid. kem. ki se nanaša na amonijak: amoniakova hladilna naprava **GL tudi:** amoniakova vóda
- amóniakova vóda** -e -e ž zastar. vodna raztopina amoniaka
- amóniakovica** -e ž zastar. vodna raztopina amoniaka
- amonifikácija** -e ž agr. mikrobiološki razkroj organskih dušičnih snovi v amonijak
- amónij** -a m kem. atomska skupina NH_4^+ , ki tvori spojine, podobne spojinam alkaljskih kovin
- amónijev** -a -o prid. kem. ki se nanaša na amonij: amonijeve soli **GL tudi:** amónijev acetát, amónijev bromíd, amónijev dihidrogénfosfát, amónijev fosfát, amónijev hidrogénfosfát, amónijev hidrogénkarbonát, amónijev hidroksíd, amónijev ión, amónijev karbonát, amónijev kloríd, amónijev nitrát, amónijev perklorát, amónijev peróksodisulfát, amónijev persulfát, amónijev pikrát, amónijev sulfát, kvaternárna amónijeva sól, primárni amónijev fosfát, sekundárni amónijev fosfát
- amónijev acetát** -ega -a m kem. amonijeva sol očetne kisline, NH_4CH_3COO , ki se uporablja za konzerviranje mesa
- amónijev bromíd** -ega -a m kem. amonijeva sol bromovodikove kisline, NH_4Br , ki se uporablja v fotografiji in za graviranje
- amónijev dihidrogénfosfát** -ega -a kem. kisl.

amonijeva sol fosforjeve kisline, $\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4$
Sp: primárni amónijev fosfát

amónijev fosfát -ega -a m kem. amonijeva sol fosforjeve kisline

amónijev hidrogénfosfát -ega -a m kem. amonijeva sol fosforjeve kisline, $(\text{NH}_4)_2\text{HPO}_4$, pomembno umetno gnojilo **S:** diamónijev fosfát **Sp:** sekundárni amónijev fosfát

amónijev hidrogénkarbonát -ega -a m kem. kislá amonijeva sol ogljikove kisline, NH_4HCO_3 , za izdelovanje porozne sadre, dušikovih gnojil, za gašenje, sintezo barvil in kot sestavina pecilnih praškov

amónijev hidroksíd -ega -a m kem., zastar. vodna raztopina amoniaka

amónijev ión -ega -a m kem. ion NH_4^+

amónijev karbonát -ega -a m kem. nevtralna amonijeva sol ogljikove kisline, $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$, sestavina pecilnih praškov

amónijev klorid -ega -a m kem. amonijeva sol klorovodikove kisline, NH_4Cl , za umetna gnojila, čiščenje kovin pri lotanju, kot elektrolit v suhih galvanskih členih, v barvarstvu, keramiki, medicini idr.

amónijev nitrát -ega -a m kem. amonijeva sol dušikove kisline, NH_4NO_3 , ki se uporablja za umetna gnojila (nitramonkal), razstreliva (amonali), kot sol za mrazine

amónijev perklorát -ega -a m kem. amonijeva sol perklorove kisline, NH_4ClO_4 , ki se uporablja za razstreliva

amónijev peróksodisulfát -ega -a m kem. amonijeva sol peroksidizveplove kisline, $(\text{NH}_4)_2\text{S}_2\text{O}_8$, oksidant, ki se uporablja za beljenje, v fotografiji **Sp:** amónijev persulfát

amónijev persulfát -ega -a m kem., zastar. → amónijev peróksodisulfát

amónijev pikrát -ega -a m kem. amonijeva sol pikrinske kisline, brizantno razstrelivo

amónijev sulfát -ega -a m kem. amonijeva sol žveplove kisline, $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$, ki se uporablja za umetna gnojila

amónnitrátni -a -o prid. ki se nanaša na amonijev nitrat **GL tudi:** amónnitrátno razstrelivo

amónnitrátno razstrelívo -ega -a s grad., rud. varnostno razstrelivo na podlagi amonijevega nitrata

amórfna kovína -e -e ž met. nekristalinična kovina, dobljena z zelo hitrim ohlajanjem

amórfni -a -o prid. ki je brez kristalne zgradbe: amorfna snov **S:** nekristalinični **PRIM.:** brezoblični **GL tudi:** amórfna kovína

amortizácija -e ž **1.** postopno odpisovanje vre-

dnosti (industrijske) opreme zaradi obrabe in dotrajanosti

2. stroj. blaženje sunkov in dušenje mehanskega nihanja

amortizácijski -a -o prid. ki se nanaša na amortizacijo **GL tudi:** amortizácijski odpádek

amortizácijski odpádek -ega -dka m material izrabljenih naprav, strojev

amortizêr -ja m stroj. → blažilnik **GL tudi:** bátni amortizêr, kótni amortizêr

amortizírati -am nedov. in dov. **1.** postopno odpisovati vrednost (industrijske) opreme zaradi obrabe in dotrajanosti

2. stroj. blažiti sunke, udarce in/ali dušiti mehansko nihanje, vibracije

amortizírna nôga -e -e ž stroj. podporna noga stacionarnega ali mobilnega stroja z vgrajenim amortizerjem

amortizírni -a -o prid. ki blaži sunke in duši nihanje **GL tudi:** amortizírna nôga

ampelografíja -e ž agr. opis(ovanje) vrst vinske trte in nauk o vinski trti

ampelotéhniká -e ž agr. nega vinske trte

ampêr -a m osnovna enota v SI za električni tok **Si:** A^2 (1) **GL tudi:** ampêr ovòj, ampêr sekúnda, ampêr úra

Ampêre, André Marie -ra, -ja -- [ampêr andré marí] m (1775–1836) francoski fizik

ampêrméter -tra m elektr. instrument za merjenje električnega toka **GL tudi:** daljínski ampêrméter

amperométrična analíza -e -e ž → amperometrija

amperométrični -a -o prid. kem. ki se nanaša na amperometrijo: amperometrična titracija **GL tudi:** amperometrična analíza

amperometrija -e ž kem. volumetrična metoda kvantitativne analize, pri kateri se končna točka titracije določi z merjenjem enosmernega toka, ki teče skozi preiskovano raztopino pri konstantni napetosti **Sp:** amperometrična analíza

Ampêrov -a -o [ampêrov] prid. **GL tudi:** Ampêrov zákon

ampêr ovòj -- -òja m elektr. mera za izračun navitij (npr. transformatorja) kot zmnožek števil ovojev navitja in toka, ki teče v njih **Sp:** ampêrski ovòj

Ampêrov zákon -ega zakóna [ampêrov] m fiz. zakon, ki pravi, da je integral jakosti magnetnega polja po zaključeni zanki enak toku, ki teče skozi to zanko

ampêr sekúnda -- -e ž → coulomb

ampêrska úra -e -e ž → ampêr úra

ampêrski -a -o prid. ki se nanaša na amper: 6-amperska varovalka **GL tudi:** ampêrska úra, ampêrski ovòj

ampêrski ovòj -ega -òja m → ampêr ovòj

ampêr úra -- -e ž enota za elektrino, ki se uporablja pri opredeljevanju zmogljivosti električnih akumulatorjev **Sp:** ampêrska úra **Si:** A · h

amplitúda -e ž **1.** največji odklik od srednje vrednosti pri nihanju **GL tudi:** dvójna amplitúda

2. mat. argument kompleksnega števila

amplitúdna modulácija -e -e ž elektr. oblikovanje amplitude visokofrekvenčnega nosilnega nihanja z nizkofrekvenčnim signalom **K:** AM

amplitúdna rezêrva -e -e ž faktor ojačenja odprte krmilne zanke, ki še zagotavlja stabilnost

amplitúdni -a -o prid. ki se nanaša na amplitudo **GL tudi:** amplitúdna modulácija, amplitúdna rezêrva, amplitúdno ojačenje, amplitúdno razmêrje

amplitúdno-fázna karakterístika -e -e ž elektr. stroj. prikaz dinamičnih lastnosti z diagramom amplitudnega razmerja in faznega kota v odvisnosti od krožne frekvence

amplitúdno-fázni -a -o prid. ki se nanaša na amplitudo in fazni kot **GL tudi:** amplitúdno-fázna karakterístika

amplitúdno-frekvénčna karakterístika -e -e ž stroj., elektr. del frekvenčnega diagrama (npr. Bodejevega), ki ponazarja odvisnost amplitude od krožne frekvence pri obravnavi frekvenčnega odziva gradnika ali sistema

amplitúdno-frekvénčni -a -o prid. ki se nanaša na amplitudo in krožno frekvenco **GL tudi:** amplitúdno-frekvénčna karakterístika

amplitúdno ojačenje -ega -a s → amplitúdno razmêrje

amplitúdno razmêrje -ega -a s elektr., stroj. razmêrje amplitude izstopnega in vstopnega signala (npr. električnih krmilnih signalov pri elektromehaničnem servomehanizmu ali hidravličnega toka in električnega krmilnega signala pri elektrohidravličnem servoventilu) **Sp:** amplitúdno ojačenje

ampúla -e ž **1.** zataljena steklena ali hermetično zaprta plastična cevka oziroma posodica z odmerjeno količino tekočine (npr. zdravila)

2. kem. zataljena steklena cevka ali hermetično zaprta plastična cevka oziroma posodica za shranjevanje snovi, občutljivih za zračni kisik ali vlago

AMS AMS-a in -- [aemès aemêsa] m krat. (American Mathematical Society) Ameriško matematično združenje

Ámslerjev -a -o prid. **GL tudi:** Ámslerjev planiméter, Ámslerjev stròj

Ámslerjev planiméter -ega -tra m geod. polarni planimeter po Ámslerju

Ámslerjev stròj -ega stròja m stroj za preskušanje trdnostnih lastnosti materialov in konstrukcij

Ámsler-Lásson, Jákob -a, -a m (1823–1912) švicarski tehnik, finomehanik

an-, **ana-** pred soglasnikom predpona v sestavljenkah, ki izraža pomen na, ob, po, nad, prek

anabiónt -a m agr., gozd. organizem, ki z mirovanjem, podobnim navidezni smrti, preživi ob hujši suši ali hujšem mrazu (npr. seme)

anabióza -e ž agr., gozd. biološko mirovanje, podobno navidezni smrti, ki omogoča preživetje ob hujši suši ali hujšem mrazu

anaerób -a tudi anaeróbij -a m biol. organizem, ki za življenje ne potrebuje prostega kisika

PRIM.: aerób **GL tudi:** fakultatívni anaerób, obligátni anaerób

anaerobiótski -a -o prid. → anaeróbni

anaerobióza -e ž življenje brez kisika

anaeróbne baktêrije -ih -ij ž mn. biol. bakterije, ki živijo in se razmnožujejo v okolju brez prostega kisika (obligatne) ali občasno z njim (fakultatívne) (npr. mlečnokislinske bakterije)

anaeróbni -a -o prid. **1.** biol. ki za življenje ne potrebuje prostega kisika: anaerobni razkrojevalec celuloze **Sp:** anaerobiótski **PRIM.:** aeróbni (1) **GL tudi:** anaeróbne baktêrije, anaeróbno dihanje

2. v katerem ni prostega kisika: anaerobno okolje **Sp:** anaerobiótski **PRIM.:** aeróbni (2)

anaeróbno dihanje -ega -a s biol. izmenjava plinov brez prostega kisika med organizmom in okoljem ob istočasnem pridobivanju energije v dihalni verigi, značilno za živali in rastline

anáfe -- -- prid. tekst. ki se nanaša na sviloprejke iz rodu *Anaphe* **GL tudi:** anáfe svíla

anáfe svíla -- -e ž tekst. naravna svíla iz kokonov afriških negojenih sviloprejk *Anaphe infreta* in *Anaphe pernyi*

anaglíf -a m geod. slika, posneta iz dveh različnih zornih kotov in v komplementarnih barvah, ki ob gledanju, projekciji skozi ustrezne barvne filtre daje vtis prostorske globine

anaglífni -a -o prid. ki se nanaša na anaglif: anaglífna karta; anaglífna tehnika; anaglífni posnetek

analít -a m sestavina, katere delež se ugotavlja **analítična fúnkcija** -e -e ž mat. funkcija, ki jo je mogoče izraziti s konvergentno Taylorjevo vrsto

analítična geometrija -e -e ž mat. študij geome-

trijskih struktur z uporabo koordinat in metod algebre

analitična rešitev -e -tve ž mat. rešitev, ki se da izraziti s funkcijami

analitični -a -o prid. ki se nanaša na analizo: analitična metoda **GL tudi:** analitična funkcija, analitična geometrija, analitična rešitev

analitik -a m **1.** kdor kaj analizira **GL tudi:** analitik časa, analitik dela

2. kem. kdor se ukvarja s kemijskimi analizami

analitika -e ž nauk o analizi

analitik časa -a -- m kdor meri in zapisuje efektivne čase trajanja elementov delovnega procesa ter ocenjuje učinkovitost pri delu

analitik dela -a -- m kdor razčlenjuje delo na elemente delovnega procesa

analitska kemija -e -e ž kem. → analizna kemija

analitska metoda -e -e ž kem. → analizna metoda

analitska téhtnica -e -e ž kem. → analizna téhtnica

analitski -a -o prid. kem. ki se nanaša na kemijsko analitiko **GL tudi:** analitska kemija, analitska metoda, analitska téhtnica, analitski laboratorij, analitski postopek

analitski laboratorij -ega -a m kem. → analizni laboratorij

analitski postopek -ega -pka m kem. → analizni postopek

analiza -e ž **1.** razčlenjevanje kake enote ali celote na njene dele, sestavine, značilnosti za ugotavljanje njihove narave, razmerij, funkcije in njihovih povezav: analiza izpušnih plinov; analiza kakovosti materiala; analiza motenj; analiza okvar; analiza procesov; analiza sistema; analiza vlaken; mikrostrukturna analiza; statistična analiza; strukturna analiza **PRIM.:** sinteza (1) **GL tudi:** absorpcijska spektralna analiza, acidimétrična analiza, adsorpcijska analiza, aktivacijska analiza, amperométrična analiza, analiza dëbla, analiza kakovosti sistema, analiza krme, analiza krmil, analiza nosilnosti, analiza odpovedi, analiza sestöja, analiza siläže, analiza sistema, analiza stabilnosti, analiza täl, analiza töčnosti, analiza vplívov, diferénčna térmična analiza, dimenzijska analiza, dimenzionalna analiza, dinámična analiza, eksperimentalna analiza, kvalitativna analiza, kvantitativna analiza, pedolöška analiza, polarogräfska analiza, potenciométrična analiza, refraktométrična analiza, sedimentacijska analiza, sejälna analiza, sekvénčna analiza, temperatürna analiza, térmična analiza, toplötna analiza, volumétrična analiza, vrédnostna analiza, zfnatostna analiza

2. rezultat analize (1): analiza sistema; analiza zgozrevanja plinov

3. kem. ugotavljanje sestave: analiza taline; granulometrijska analiza **GL tudi:** analiza dímnih plínov, analiza s kromatografijo, analiza s spektrografijo, bakteriölöška analiza, eléktrokemíjska analiza, elementärna analiza, elemétna analiza, foliärna analiza, fotométrična analiza, gravimétrična analiza, hidrometrijska analiza, kapilärna analiza, kolorimétrična analiza, mikrostruktürna analiza, plínska analiza, sekvénčna analiza, térmogravimétrična analiza, weendska analiza

4. mat. veja matematike, vključno z infinitezimalnim računom, ki se ukvarja s funkcijami, njihovimi limitami in posplošitvami: algebrska analiza; funkcijska analiza; korelacijska analiza; vektorska analiza **GL tudi:** gräfična analiza, harmónična analiza, mätürna analiza, polarimétrična analiza

analiza dëbla -e -- ž gozd. ugotavljanje prostorninskega prirastka debela

analiza dímnih plínov -e -- -- ž ugotavljanje sestave plinov po zgorevanju kuriva ali plinov, ki izhajajo iz industrijske peči

analiza kakövosti sistéma -e -- -- ž stroj., elektr. postopek ugotavljanja kakovosti statičnih in dinamičnih lastnosti sistema (npr. krmilja)

analiza krme -e -- ž agr. ugotavljanje hranilnosti in zdravstvene neoporečnosti krme z ustrezno analizo (npr. z weendsko analizo)

analiza krmil -e -- ž agr. ugotavljanje hranilnosti in zdravstvene neoporečnosti krmil z ustrezno analizo (npr. z weendsko analizo)

analiza nosilnosti -e -- ž **1.** grad., stroj. ugotavljanje odvisnosti deformacij konstrukcije ali nosilnega elementa od obremenitev

2. grad., stroj. določitev sposobnosti za prevzem obremenitev brez trajnih deformacij ali porušitve

analiza odpövedi -e -- ž odkrivanje vzrokov za motnje in okvare

analiza sestöja -e -- ž gozd. ugotavljanje biolöških in gospodarskih značilnosti gozda

analiza siläže -e -- ž agr. ugotavljanje hranilnosti in zdravstvene neoporečnosti siläže z ustrezno analizo

analiza sistéma -e -- ž postopek teoretičnega in/ali eksperimentalnega raziskovanja sistema (npr. krmilnega)

analiza s kromatografijo -e -- -- ž → kromatografija

analiza s spektrografijo -e -- -- ž → spektrografija

analiza stabilnosti -e -- ž **1.** stroj., grad. preverja-

nje statične in/ali dinamične stabilnosti konstrukcije, nosilnega elementa

2. grad. ugotavljanje mejnih statičnih ali dinamičnih obremenitev, pri katerih postane konstrukcija labilna

analiza tál -e -- ž gozd., agr. ugotavljanje kemičnih in mehanskih lastnosti talnih delcev **Sp:** pedoločka analiza

analiza tóčnosti -e -- ž na podlagi več meritev izračunano odstopanje od dane, želene, najverjetnejše vrednosti

analizátor -ja m **1.** naprava ali sistem za analiziranje česa **GL tudi:** bárveni analizátor

2. kem. navadno avtomatizirana naprava za kemično analizo **GL tudi:** analizátor izpušnih plínov

3. fiz., kem. druga, vrtljiva Nicolova prizma v polarimetru, polarizacijskem mikroskopu, s katero se ugotavljata kot in smer zasuka polarizacijske ravnine linearno polarizirane svetlobe v raztopini preiskovane snovi **PRIM.:** polarizátor (2)

analizátor izpušnih plínov -ja -- m stroj., prom. standardizirana naprava za analizo ekološke sprejemljivosti zgorevanja v motorjih z notranjim zgorevanjem (posebno pri vozilih in mobilnih strojih)

analizátorski -a -o prid. ki se nanaša na analizator

analiza vplívov -e -- ž ugotavljanje posledic delovanja kakih dejavnikov

analizírati -am nedov. in dov. razčlenjevati celoto na sestavne dele z namenom, da se pregledajo in ugotovijo njihova narava, razmerja, funkcija in medsebojne povezave

analizna kemija -e -e ž kem. področje kemije, ki obravnava identifikacijo snovi z ugotavljanjem njenih sestavin (kvalitativna analiza) in njihovih deležev (kvantitativna analiza) **Sp:** analitska kemija

analizna metóda -e -e ž kem. metoda, s katero se ugotavlja delež posamezne sestavine v preiskovani snovi **Sp:** analitska metoda

analizna téhtnica -e -e ž kem. natančna tehtnica, ki se uporablja pri kvantitativni kemični analizi **Sp:** analitska téhtnica

analizni -a -o prid. kem. ki se nanaša na kemično analizo **GL tudi:** analizna kemija, analizna metoda, analizna téhtnica, analizni laboratórij, analizni postópek, analizni pribòr

analizni laboratórij -ega -a m kem. laboratorij za opravljanje analiz **Sp:** analitski laboratórij

analizni postópek -ega -pka m kem. zaporedje operacij pri analizi **Sp:** analitski postópek

analizni pribòr -ega -òra m kem. pripomočki, ki se uporabljajo pri analizi

analogíja -e ž podobnost med pojavi v sistemih z različnimi delovnimi mediji **GL tudi:** eléktrična analogíja, eléktromehánska analogíja, hídro-mehánska analogíja

analogna regulácija -e -e ž elektr., stroj. regulacija z analognimi signali oziroma krmilnimi vezji, sistemi **PRIM.:** brezstòpenjska regulácija, digitálna regulácija, diskrétna regulácija, zvezna regulácija

analogna téhnika -e -e ž elektr., stroj. področje tehnike, ki obravnava zvezno delujoče računalniške in krmilne sisteme ob upoštevanju analognih lastnosti fizikalno različnih sestavin, enot in vezij **Sp:** analogna tehnologija

analogna tehnológija -e -e ž → analogna téhnika

analogna telefoníja -e -e ž PEK generiranje, prenos in komutacija govora v obliki analognih električnih signalov čez prostorski multipleks

analogna telefónska centrála -e -e -e ž PEK telefonska centrala, ki analogne govorne signale komutira v analogni tehniki

analogna televizíja -e -e ž PEK generiranje, prenos in prikazovanje slik, zapisanih z analognimi električnimi signali

analogna veličina -e -e ž zvezno spremenljiva veličina

analogni -a -o prid. **1.** podobni, zvezni, skladni **PRIM.:** digitálni (1), diskrétni **GL tudi:** analogna regulácija, analogna téhnika, analogna tehnologija, analogna telefoníja, analogna telefónska centrála, analogna televizíja, analogna veličina, analogni filter, analogni merílnik, analogni množílnik, analogni podátki, analogni signál, analogno krmíljenje, analogno vézje

2. ki se nanaša na sistem (npr. merjenje), pri katerem se zvezno spreminjajoča se veličina proporcionalno pretvori v drugo zvezno spreminjajočo se veličino (npr. v električno napetost) **GL tudi:** analogni računalnik

analogni filter -ega -tra m elektr. filter v vezju iz pasivnih oziroma uporovnih, induktivnih in kapacitivnih elementov, sestavin, vezij

analogni merílnik -ega -a m merilnik, ki veličine meri zvezno

analogni množílnik -ega -a m množilnik analognih veličin

analogni podátki -ih -ov m mn. podatki, izraženi z analognim zapisom vrednosti veličin

analogni računalnik -ega -a m rač. računalnik iz analognih, navadno električnih gradnikov, ki

opravlja računske operacije z zveznim spreminjanjem električnih signalov

analógni signál -ega -a m zvezno spreminjajoči se signal, navadno električni, kot amplitudni ali frekvenčni odziv na spremembe analognih veličin (npr. položaja, hitrosti, pospeška, sile, tlaka, toka, temperature)

analóžno-digitalni -a -o prid. ki se nanaša na analogno in digitalno delovanje **GL tudi:** analóžno-digitalni pretvornik

analóžno-digitalni pretvornik -ega -a m sestavina ali enota, ki analogni signal preoblikuje v digitalni signal

analóžno-hibridni -a -o prid. ki je sestavljen iz analognega delovanja in delovanja na kaki drugi podlagi

analóžno krmiljenje -ega -a s krmiljenje z analognimi signali oziroma vezji, sistemi

analóžno vézje -ega -a s **1.** vezje gradnikov izbrane fizikalne narave, ki procesira analogne signale

2. vezje za analogno obdelavo računske ali krmilne naloge

anamorfót -a m fot. sistem cilindričnih leč pred objektivom za cinemaskopske filme, ki skrčijo sliko skoraj za polovico

anamorfóza -e ž opt. glede na optične zakone popačena slika, ki dobi v določenih razmerah normalen videz

anamorfózni -a -o prid. ki se nanaša na anamorfozo: anamorfозна slika

ánanas -a m bot. tropska rastlina iz družine ananasovk z dolgimi ozkimi listi ali njeni navadno veliki, sočni sadovi (*Ananas comosus*)

ánanasov -a -o prid. ki se nanaša na ananas **GL tudi:** ánanasov batist, ánanasovo vlákno

ánanasov batist -ega -a m tekst. prozorna tkanina s svilastim videzom iz preje najfinejših ananasovih vlaken in bombaža

ánanasovo vlákno -ega -a s tekst. vlakno iz listov ananasa

anastátični -a -o prid. obnavljajoči, prenašajoči **GL tudi:** anastátični tisk

anastátični tisk -ega -a m graf. reprodukcija tiskanih strani s prenašanjem prvotiska na cinkovo ploščo, kamen in z razmnoževanjem

anastáza -e ž **1.** obnavljanje, prenašanje

2. graf. → razmnoževanje

anastigmát -a m opt. objektiv ali sestav leč, pri katerem je astigmatizem zelo dobro odpravljen **S:** anastigmátsko léčje

anastigmátični -a -o prid. → anastigmátski

anastigmátski -a -o prid. opt. ki se nanaša na

odpravo astigmatizma **Sp:** anastigmátični **GL tudi:** anastigmátsko léčje

anastigmátsko léčje -ega -a s opt. objektiv ali sestav leč, pri katerem je astigmatizem zelo dobro odpravljen **S:** anastigmát

anatáz -a m geol. tetragonalna modifikacija titanovega dioksida, ki se uporablja kot beli pigment v premazih, kot polnilo v papirništvu in motnilo v kemičnih vlaknih

anatomija -e ž biol. veda o zunanji in notranji zgradbi rastlin in živali: anatomija lesa; primerjalna anatomija; rastlinska anatomija; živalska anatomija

anatómska sestáva -e -e ž → anatómska zgrádba

anatómska zgrádba -e -e ž biol. notranja zgrádba rastline, živali **Sp:** anatómska sestáva

anatómški -a -o prid. ki se nanaša na anatomijo: anatomska zgrádba lesa **GL tudi:** anatómska sestáva, anatómska zgrádba

And -- [aendé] m okr. Andromeda

andaluzít -a m geol. rombski aluminijev silikat, mineral za nakit in surovina za industrijsko keramiko

andezít -a m geol. magmatska predornina, ki se uporablja kot gradbeni in dekorativni material

Andréjev -a -o prid. ki se nanaša na sv. Andreja **GL tudi:** Andréjev križ, Andréjev pošévni križ

Andréjev križ -ega -a m prom. diagonalno sekajoči se križ kot prometni znak za nezavarovan prehod ceste čez železniško progó

Andréjev pošévni križ -ega -ega -a m znak v obliki diagonalno sekajočega se enakokrakega poševnega križa na embalaži za zdravju nevarne snovi

Andrómeda -e ž astr. ozvezdje na severnem nebu z rektascenzijo 1 h in deklinacijo 40° **N K:** And

anemo- prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša na veter

anemográf -a m meteor. anemometer, ki zapisuje hitrost, moč in smer vetra

anemohórna rastlina -e -e ž agr., bot. rastlina, katere seme in plodove raznaša veter

anemohórni -a -o prid. ki se nanaša na raznašanje z vetrom **GL tudi:** anemohórna rastlina

anemométer -tra m **1.** meteor. merilnik za merjenje hitrosti vetra **Sp:** vetromér **PRIM.:** vétrnica

2. fiz. naprava za merjenje hitrosti v toku plina

anemométrski -a -o prid. ki se nanaša na anemometer

anergija -e ž stroj. del notranje energije snovi, iz

- katerega se v toplotnih strojih ne da pridobiti tehničnega dela
- aneroíd** -a m fiz., meteor. merilnik zračnega tlaka s kovinsko membrano **PRIM.:** mehanski barometer
- aneroídni** -a -o prid. ki se nanaša na aneroíd: aneroídni višinomer
- anervín** -a m zoot. → vitamín B₁
- angledózer** -ja m agr. traktor goseničar s poševno ravnalno desko
- angléška ljúlka** -e -e ž bot. nizka, gosto rastoča trava za gojene trate, *Lolium perenne* **S:** trpéžna ljúlka
- angléška prêja** -e -e ž tekst. preja, česana v olju po postopku, razvitem v Angliji
- angléška tóna** -e -e ž anglosáška enota mase zunaj SI, 1016,047 kg (uporablja se v borznih poročilih)
- angléška trdótna stopínja** -e -e -e ž zastar. merilo za trdoto vode, izraženo kot količina kalcijevega karbonata, raztopljenega v vodi, enota µg/L
- angléške jáslí** -ih -- ž mn. agr. viseče jasli za konje
- angléške škárije** -ih -rij ž mn. škarje z dvignjenimi ročaji za rezanje trave, žive meje
- angléški** -a -o prid. ki se nanaša na Anglijo **GL tudi:** angléška ljúlka, angléška prêja, angléška tóna, angléška trdótna stopínja, angléške jáslí, angléške škárije, angléški blagóvni vzórci, angléški kamín, angléški kljúč, angléški króžni pletílnik, angléški párk, angléški sistém označevánja, angléški snoválnik, angléško rdéče, angléško snoválo, angléško snovánje, angléško stétklo, angléško úsnje, angléško žíčno merílo
- angléški blagóvni vzórci** -ih -ih -ev m mn. tekst. skupno ime za vezave tkanin, značilnih v Veliki Britaniji (npr. tvid, irski tvid, ribja kost)
- angléški kamín** -ega -a m arh. kamin z odprtim kuriščem
- angléški kljúč** -ega -a m stroj. ročno orodje za vijačenje z enostranskim zevom, ki se nastavlja z navojnim valjčkom
- angléški króžni pletílnik** -ega -ega -a m tekst. pletilnik s trdno vstavljenimi bodičastimi iglami na krožečem valju
- angléški párk** -ega -a m arh. park, urejen tako, da ohranja naravni videz pokrajine
- angléški sistém označevánja** -ega -a -- m tekst. označevanje grobosti, finosti tekstilnih vlaken, prej, vrvi glede na dolžinsko maso v angleških merskih enotah
- angléški snoválnik** -ega -a m tekst. širinski snovalnik za snovanje osnovnih niti v razredčeni gostoti **Sp:** angléško snoválo
- angléško rdéče** -ega -ega s pigment na podlagi železovega(III) oksida
- angléško snoválo** -ega -a s tekst. → angléški snoválnik
- angléško snovánje** -ega -a s tekst. širinsko snovanje v razredčeni gostoti in kasnejše združevanje več osnovnih valjev za doseg polne gostote **PRIM.:** širinsko snovánje
- angléško stétklo** -ega -a s → flíntno stétklo
- angléško úsnje** -ega -a s **1.** tekst. močna, gladka bombažna hlačevina kot imitacija usnjene irhovine **Sp:** moleskín (2)
- 2.** tekst. težka, gosta snukovina
- angléško žíčno merílo** -ega -ega -a s standardni premeri za jeklene, telefonske, telegrafске in druge žice, ki se uporabljajo v Veliki Britaniji (nekdaj Birmingham and British Imperial Gage) **K:** BWG
- anglezít** -a m geol. rombični svinčev sulfat, svinčev mineral v rudah
- anglosáške mére** -ih mér ž mn. mere zunaj SI, ki temeljijo na čevlju, funtu in sekundi
- anglosáški** -a -o prid. ki se nanaša na Angleže in angleško govoreče Američane **GL tudi:** anglosáške mére
- angórec** -rca m zoot. pasma kunca s svilnato dlako, dolgo do 5 cm **S:** angórski kúnec
- angórka** -e ž zoot. pasma koze s fino dlako **S:** angórška kóža
- angórška kóža** -e -e ž zoot. pasma koze s fino dlako **S:** angórka
- angórška vólna** -e -e ž → angórsko vlákno
- angórski** -a -o prid. ki izvira z območja mesta Ankara **GL tudi:** angórška kóža, angórška vólna, angórski kúnec, angórsko vlákno
- angórski kúnec** -ega -nca m zoot. pasma kunca s svilnato dlako, dolgo do 5 cm **S:** angórec
- angórsko vlákno** -ega -a s tekst. fina, mehka dlaka angorskega kunca, tekstilna surovina **Sp:** angórška vólna
- ángstrem** -a in ángström -a [óngstrem] m dolžinska enota zunaj SI, 10⁻¹⁰ m **Si:** A
- anhidríd** -a m kem. spojina, ki z vodo tvori kislino
- anhidríť** -a m geol. mineral ortorombični brezvodni kalcijev sulfat, ki se uporablja v cementni industriji
- ánideks** -a tekst. sintetično vlakno iz najmanj 50 % estra enovalentnega alkohola in propenojske kisline
- anihilácija** -e ž fiz. prenehanje obstoja delca in antidelca ob hkratni sprostitvi ustrezne energije
- anilíd** -a kem. kislinski derivat, v katerem je sku-

pina –OH v karboksilni skupini –COOH nadomeščena s fenilamino skupino C_6H_5NH-
anilín -a m kem. aminobenzen, $C_6H_5NH_2$, brezbarvna oljnata strupena tekočina, surovina za barvila, zdravila, razstreliva **GL tudi:** suróvi anilín

anilínij -a m kem. atomska skupina $C_6H_5NH_3$
anilínijev -a -o prid. ki se nanaša na anilínij **GL tudi:** anilínijeva sól, anilínijev ión, anilínijev klorid

anilínijeva sól -e soli ž kem. sol anilínijevega iona (npr. anilínijev klorid) **Sz:** anilínska sól
anilínijev ión -ega -a m kem. ion $C_6H_5NH_3^+$, ki nastane iz anilina ob dodatku kisline

anilínijev klorid -ega -a m kem. anilínijeva sol klorovodikove kisline, $C_6H_5NH_3Cl$
anilínska bárvá -e -e ž neustr. → anilínsko barvílo
anilínska sól -e soli ž zastar. → anilínijeva sól
anilínska tóčka -e -e ž kem. najnižja temperatura, pri kateri se zmes enakih prostornin anilina in bencina loči na dve fazi in je zato merilo za delež cikloalkanov v bencinu

anilínske smóle -ih smól ž mn. kem. produkti kondenzacije anilina in formaldehida, duroplastični polimerni materiali
anilínski -a -o prid. ki se nanaša na anilín **GL tudi:** anilínska bárvá, anilínska sól, anilínska tóčka, anilínske smóle, anilínsko barvílo, anilínsko ólje
anilínsko barvílo -ega -a s kem. barvílo na podlagi anilina **Spn:** anilínska bárvá **PRIM.:** katránsko barvílo

anilínsko ólje -ega -a s kem. frakcija pri destilaciji premogovega katrana **S:** suróvi anilín
animalizirati -am dov. in nedov. tekst. kemično obdelati nebeljakovinska vlakna, da se dajo barvati z barvili za živalska (beljakovinska) vlakna: animalizirati bombaž

animáljni -a -o prid. → živalski **GL tudi:** animálno správiló
animálno správiló -ega -a s gozd. správiló lesa z živalsko vprego (navadno iz gozda)

anión -a m kem. ion z negativnim nabojem
aniónski -a -o prid. ki se nanaša na anion **GL tudi:** aniónski izmenjálec, aniónski tenzíd, aniónsko barvílo, aniónsko izmenjálo

aniónski izmenjálec -ega -lca m kem. ionski izmenjalec, ki izmenjuje anione **Sp:** aniónsko izmenjálo
aniónski tenzíd -ega -a m nav. mn. kem. površinsko aktivna snov, pri kateri učinkuje anionski del spojine
aniónsko prisl. prislov od anionski **GL tudi:** aniónsko aktivná snóv

aniónsko aktivná snóv -- -e snóví ž kem. površinsko aktivna snov (npr. mila, arilalkil sulfonati, alkil sulfati), pri kateri učinkuje anion spojine s svojim hidrofobnim delom in hidrofilijskimi skupinami COO^- , SO_3^- in se uporablja za detergente, pralna sredstva, tekstilna pomožna sredstva

aniónsko barvílo -ega -a s kem., tekst. → kísló barvílo
aniónsko izmenjálo -ega -a s kem. → aniónski izmenjálec
anizotropija -e ž fiz. pojav, pri katerem imajo nekatere snovi v raznih smereh različne fizikalne lastnosti (npr. v kristalih razkolnost, topnost, trdota, lom svetlobe)

anizotrópni -a -o prid. fiz. ki se nanaša na anizotropijo: anizotrópni kristal
anizotrópnost -i ž fiz. lastnost snovi, da kaže anizotropijo **GL tudi:** anizotrópnost magnétné pločevíne

anizotrópnost magnétné pločevíne -i -- -- ž elektr., met. odvisnost magnetnih lastnosti pločevine od smeri valjanja
ankerít -a m geol. svetel romboedrični mineral, kalcijev, magnezijev, železov, manganov karbonat

annabergít -a m geol. mineral v nikljevih rudah, hidratiziran nikljev arzenat
anóda -e ž 1. elektr. pozitivna elektroda, skozi katero električni tok vstopa v električno sestavino, napravo: rotirajoča anoda **PRIM.:** katóda (1) **GL tudi:** anóda elektrónke, glávna anóda, ogléna anóda, pospeševálna anóda, vzbujálna anóda, vzdrževálna anóda

2. kem. elektroda v elektrolizni celici ali galvanskem členu, na kateri poteka oksidacija **PRIM.:** katóda (2) **GL tudi:** anóda za galvanizácijo, ogljikova anóda, prèdpečéna anóda, svínčéna anóda, svínčeva anóda, žrtvoválna anóda
anóda elektrónke -e -- ž elektr. elektroda za sprejemanje elektronov, ki jih oddaja katoda

anóda za galvanizácijo -e -- -- ž kem. navadno plošča iz kovine (nikljeva, bakrena), ki se pri galvanizaciji nanaša na predmet
anodiziranje -a s kem., met. postopek za površinsko olepšanje in/ali zaščito kovine z anodno oksidacijo **PRIM.:** eloksírание

anodizirati -am dov. in nedov. kem., met. površinsko olepšati in/ali zaščititi kovino z anodno oksidacijo **PRIM.:** eloksírati
anódna baterija -e -e ž elektr. baterija za enosmerno napajanje anode v elektroniki

anódna dušílka -e -e ž elektr. dušílka, vgrajena v anodni tokokrog
anódna izgúba -e -e ž elektr. izguba koristnega signala na anodi

anódna karakterístika -e -e ž elektr. značilna krivulja odvisnosti anodne napetosti od osnovnega toka **Sp:** anódno-katódna karakterístika, napétostno-tokóvna karakterístika

anódna kovína -e -e ž met. surova kovina, namenjena za elektrolizno rafiniranje (npr. anodni baker)

anódna napétost -e -i ž elektr., kem. napetost na anodi

anódna oksidácija -e -e ž kem. elektrolitska oksidácija, ki poteka na anodi (npr. eloksiranje)

anódna polarizácija -e -e ž kem. polarizácija anode **PRIM.:** anódni pojav

anódna reakcija -e -e ž kem. (delna) reakcija na anodi, povezana s sproščanjem elektronov (npr. $\text{Cu} \rightarrow \text{Cu}^{2+} + 2\text{e}^-$)

anódna vžigna napétost -e -e -i ž elektr. napetost, pri kateri steče tok skozi tlivko

anódna zaščíta -e -e ž met. postopek za pasiviranje jekla z zaščitnim električnim tokokrogom, v katerem je jekleni predmet anoda **PRIM.:** katódna zaščíta

anódni -a -o prid. ki se nanaša na anodo **GL tudi:** anódna baterija, anódna dušilka, anódna izgúba, anódna karakterístika, anódna kovína, anódna napétost, anódna oksidácija, anódna polarizácija, anódna reakcija, anódna vžigna napétost, anódna zaščíta, anódni blók, anódni glén, anódni inhibitor, anódni múlj, anódni ostánek, anódni pojav, anódni prôstor, anódni štrcelj, anódni tók, anódni tokokróg, anódni upòr, anódni žárki, anódno bláto, anódno pasiviranje, anódno razmáščanje, anódno tlénje

anódni blók -ega -a m met. ogljikov blok, ki se pri elektroliznem pridobivanju aluminija uporablja kot predpečena anoda

anódni glén -ega -a m → anódni múlj

anódni inhibitor -ega -ja m kem. dodatek, ki zavira anodno reakcijo, upočasnjuje korozijo

anódni múlj -ega -a m kem. snóvi v anodi, ki se pri elektrolizi ne raztapljajo (npr. žlahtne kovine pri elektrolizni rafinaciji bakra), temveč kot drobnozrnata usedlina odpadajo z anode in se nabirajo na dnu elektrolizne celice **Sp:** anódni glén, anódno bláto

anódni ostánek -ega -nka m met. del anode, ki preostane pri elektrolizi **Sp:** anódni štrcelj

anódni pojav -ega -áva m kem., met. sprememba napetosti na anodi, ki jo povzroči tok zaradi razkrajanja elektrolita pri elektroliznem pridobivanju aluminija **PRIM.:** anódna polarizácija

anódni prôstor -ega prostóra m kem. ločen prostor v elektrolizni celici, v katerem je anoda

anódni štrcelj -ega -clja m → anódni ostánek

anódni tók -ega -a m elektr. električni tok skozi anodo

anódni tokokróg -ega -a m elektr. tokokrog, ki poleg anode vključuje še pasivne elemente (uporovne, kapacitivne, induktivne)

anódni upòr -ega -ôra m elektr. uporovni element v anodnem tokokrogu za omejevanje anodnega toka

anódni žárki -ih -ov m mn. fiz. pozitivni ioni, ki jih oddaja anoda elektronke, navadno zaradi nečistoč v anodi

anódno bláto -ega -a s → anódni múlj

anódno-katódna karakterístika -e -e ž → anódna karakterístika

anódno-katódni -a -o prid. ki se nanaša na anodo in katodo **GL tudi:** anódno-katódna karakterístika

anódno pasiviranje -ega -a s kem. elektrokemično pasiviranje kovine z anodno oksidacijo

anódno razmáščanje -ega -a s kem. elektrolitsko razmáščanje, pri katerem je predmet, ki se razmášča, vezan kot anoda **PRIM.:** katódno razmáščanje

anódno tlénje -ega -a s fiz. svetleče področje med anodo in temnim anodnim prostorom pri razelektrenju v plinu pri znižanem tlaku (npr. v Geisslerjevi cevi)

anolít -a m kem. elektrolit v anodnem prostoru

anomalija -e ž 1. izjemnost, nepravilnost, posebnost v poteku kakega pojava, dogajanja, odstopanje od splošnega pravila ali zakona **GL tudi:** anomalija téže, anomalija vóde, anomalija zémeljskega magnétnega pólja, detéktor magnetne anomalije

2. astr. položajni kot nebesnega telesa v orbitalni ravnini, merjen od periastrona

anomalija téže -e -- ž fiz. odstopke od normalne téže zaradi posebnosti okolice

anomalija vóde -e -- ž kem. lastnost vode, da ima pri štirih stopinjah Celzija največjo gostoto

anomalija zémeljskega magnétnega pólja -e -- -- ž fiz. odstopanje jakosti in smeri magnetnega polja od normalne smeri zaradi podzemnih ali podmorskih naravnih ali umetnih magnetnih snovi

anomálni -a -o prid. ki odstopa od pravil **PRIM.:** àbnormálni **GL tudi:** anomálni Hállov pojav

anomálni Hállov pojav -ega -ega -áva m fiz. Hállov pojav, do katerega pride v polprevodnikih, navadno pri nizkih temperaturah, in nastane zaradi kvantnih lastnosti nosilcev naboja

anomaloskóp -a m biol. priprava za ugotavljanje anomalij barvnega vida

ánorak -a m tekst. vetrni jopič s kapuco, največkrat iz vodoodbojno apretirane poliamidne tkanine, lahko vatiran s sintetičnimi vlakni in prešit ali samo iz enojne tkanine

anorgánska ántikorozíjska zaščíta -e -e -e ž met. antikorozijska zaščita z anorganskimi prevlekami (npr. emajliranje, galvanske prevleke)

anorgánska báza -e -e ž kem. splošna označba za kovine in njihove hidrokside, okside in karbonate ter amoniak, ki reagirajo s kisljinami in tvorijo z njimi soli **PRIM.:** alkálíja (2)

anorgánska kemíja -e -e ž veja kemije, ki obravnava spojine elementov, razen spojin ogljika z vodikom in njihovih derivatov

anorgánska kislína -e -e ž kem. splošna označba za kisline v anorganski kemiji, predvsem za klorovodikovo, žveplovo, dušikovo in fosforjevo kislino **Sp:** mineralna kislína

anorgánski -a -o prid. ki se nanaša na snovi oziroma spojine, ki niso ogljikovodiki ali njihovi derivati: anorganska spojina; anorganski odpadki; anorganski polimer **GL tudi:** anorganska antikorozijska zaščita, anorganska báza, anorganska kemíja, anorganska kislína, anorgánsko vlákno

anorgánsko vlákno -ega -a s tekst. naravno ali kemično vlakno anorganske sestave (npr. azbestna, steklena vlakna)

anortít -a m geol. rudnina kalcijev alumosilikat, kalcijev glinenec, tudi sestavina metalurških žlinder

ansámbel -bla m **1.** kar sestavlja kako celoto **PRIM.:** skúpek (2)
2. grad. predmeti ali stavbe v prostoru, ki sestavljajo smiselno celoto

ANSI ANSI-ja in -- [aenesí] m krat. (American National Standards Institute) Ameriški inštitut za standardizacijo

ante- predpona v sestavljenkah, ki izraža položaj, čas pred čim

anténa -e ž elektr. sestavina, naprava za sprejemanje ali oddajanje elektromagnetnih valov: avtomobilska antena; bičasta antena; radarska antena; radijska antena; sobna antena **GL tudi:** aktivna anténa, anténa MUSA, anténa Yagi, bilaterálna anténa, dežnikasta anténa, dípólna anténa, dobítek anténe, dolgožíčna anténa, ferítna anténa, iztegljiva dípólna anténa, kratkovalóvna anténa, lástna frekvénca anténe, merílina anténa, mikrovalóvna anténa, oddájna anténa, oddájniška anténa, okvírna anténa, parabólična anténa, parabolóidna anténa, razmotílina anténa, satelítška anténa, sevální dia-

grám anténe, skúpna sprejémna anténa, smérna anténa, smérnost anténe, širokopasóvna anténa, televízíjska anténa, únipólna anténa, večkanálna televízíjska sprejémna anténa, Yagíjeva anténa

anténa MÚSA -e -- ž (multiple-unit steerable array) elektr. linearni niz enakih rombnih anten, katerih izhodi so kombinirani z nastavljivimi faznimi zakasnitvami, kar omogoča spreminjanje smernih lastnosti antene v navpični simetrijski ravnini

anténa Yagi -e -- [jági] ž elektr. kratkovalovna antena iz vodoravnega prevodnika z enim dipolom ali dvema dipoloma, priključenega na sprejemnik ali oddajnik, in niza približno enakih izoliranih dipolov **Sp:** Yagíjeva anténa

anténska skupína -e -e ž elektr. skupina več anten, ki omogoča sprejem več različnih radio-difuzijskih kanalov ali zelo šibkih signalov, ki jih posamična antena ne bi zmogla zadovoljivo zaznati

anténski -a -o prid. ki se nanaša na anteno **GL tudi:** anténska skupína, anténski dovòd, anténski dróg, anténski elemènt, anténski napajální vòd, anténski ojačeválník, anténski prikljúčni vodník, anténski sistém, anténski tók

anténski dovòd -ega -vóda m vod, ki veže anteno z oddajnikom ali sprejemnikom **Sp:** anténski napajální vòd, anténski prikljúčni vodník

anténski dróg -ega -a m del antenske naprave, na katerem je pritrjena antena

anténski elemènt -ega -ènta m sevalni element, ki je del antene

anténski napajální vòd -ega -ega vóda m → anténski dovòd

anténski ojačeválník -ega -a m elektr. naprava, ki ojačuje elektromagnetne signale pred njihovim vstopom v sprejemno napravo

anténski prikljúčni vodník -ega -ega -a m → anténski dovòd

anténski sistém -ega -a m elektr. antena z mehanskimi in električnimi sestavnimi deli, ki ji omogočajo pravilno delovanje

anténski tók -ega -a m elektr. tok, ki teče v anteno ali iz nje, navadno merjen na priključnih sponkah antene

anti- in **ánti**- predpona v sestavljenkah, ki izraža nasprotovanje, nasprotno delovanje, učinkovanje, nasprotni položaj, gibanje v nasprotno smer

antianémíčni -a -o prid. ki se nanaša na faktorje ali snovi, ki preprečijo ali izboljšajo anemijo

antibaktérijski -a -o prid. ki uničuje bakterije

antiberibèrijski -a -o prid. zoot. ki se nanaša na snovi za preprečevanje avitaminoze

zaradi pomanjkanja vitamina B **GL tudi:** antiberibêrijski vitamín

antiberibêrijski vitamín -ega -a m → vitamín B₁

antibiótični -a -o prid. ki se nanaša na antibiotik: antibiotično zdravljenje

antibiótič -a m biol. naravni produkt mikroorganizmov ali kemično podobna sintetizirana spojina, ki zavira razmnoževanje drugih mikroorganizmov ali jih ubija

ánticiklón -a m meteor. območje visokega zračnega tlaka, v katerem zračni tokovi na severni polobli tečejo od središča barometriškega maksimuma v smeri urnega kazalca

anticorodal -a [ántikorodál] m met. trgovsko ime za korozijsko odporne aluminijeve zlitine s silicijem, z magnezijem in manganom

ántidélec -lca m fiz. elementarni delec z zrcalnimi lastnostmi komplementarnega delca, ki se pri združitvi anihilirata

ántidetonátor -ja m kem. dodatek k motornemu bencinu, ki s povečanjem oktanskega števila veča odpornost proti klenkanju

ántifázne méje -ih mēj ž mn. met. meje urejenih območij kristalne mreže, pomembne pri magnetnih materialih

ántifázni -a -o prid. met. ki se nanaša na območje urejene kristalne mreže v mikrostrukturi kovinskih materialov **GL tudi:** ántifázne méje, ántifázno obmóčje

ántifázno obmóčje -ega -a s met. območje z urejeno kristalno mrežo, pomembno pri magnetnih materialih

ántifrikcijske kovíne -ih kovín ž mn. met., stroj. zlitine za drsne ležaje, ki imajo majhen faktor trenja

ántifrikcijski -a -o prid. stroj. ki zmanjšuje trenje **GL tudi:** antifrikcijske kovíne

ántifriz -a m kem. sredstvo proti zmrzovanju (npr. hladilne tekočine)

ántihemorágični -a -o prid. zoot. ki preprečuje krvavitev **GL tudi:** ántihemorágični vitamín

ántihemorágični vitamín -ega -a m → vitamín K

ántikatalizátor -ja m kem. snov, ki upočasni delovanje katalizatorja ali prepreči kemično reakcijo **S:** inhibitor **PRIM.:** aktivátor, antioksidánt, promótor

ántikatóda -e ž elektr. katodi nasprotna elektroda v rentgenski cevi

ántiklór -a m tekst., papir. sredstvo za odstranitev ostankov aktivnega klora po beljenju

ántikoagulánt -a m biol. sredstvo, ki preprečuje koagulacijo krvi **Sp:** ántikoagulatívno sredstvo

ántikoagulatívni -a -o prid. ki preprečuje koa-

gulacijo, predvsem krvi: antikoagulativno delovanje **GL tudi:** ántikoagulatívno sredstvo

ántikoagulatívno sredstvo -ega -a s → ántikoagulánt

ántikorozijska zaščíta -e -e ž → prótikorozíjska zaščíta

ántikorozijski -a -o prid. ki preprečuje korozijo: antikorozijski aditivi; antikorozijski premaz; antikorozijsko sredstvo **S:** prótikorozíjski **Sp:** ántikorozívni **GL tudi:** anorgánska ántikorozíjska zaščíta, ántikorozíjska zaščíta

ántikorozívni -a -o prid. → ántikorozíjski

ántíkva -e ž latinske črke klasicističnega sloga

ántilogarítem -tma m mat. število, dobljeno pri antilogaritmiranju **S:** logaritmánd, numerus

ántilogarítmíranje -a s mat. računska operacija, inverzna logaritmiranju

ántilogarítmírati -am nedov. in dov. mat. računati ali iskati antilogaritem

ántilógni -a -o prid. geol. nasproten, protisloven **GL tudi:** antilógni pól

ántilógni pól -ega -a m geol. del piroelektričnega minerala, ki postane pri segrevanju negativno, pri ohlajanju pozitivno naelektrjen

ántimigrácijski -a -o prid. ki preprečuje neželeeno prehajanje, gibanje **GL tudi:** antimigrácijsko sredstvo

ántimigrácijsko sredstvo -ega -a s tekst. tekstilno pomožno sredstvo, ki se dodaja barvnim kopelim, da se prepreči neželeno potovanje barvil po impregniranju

ántimón -a m kem. element, svetla krhka polkovina **Si:** Sb **GL tudi:** črni ántimón, eksplozívni ántimón, sívi ántimón, suróvi ántimón

ántimonát(III) -a(III) [trí] m kem. sol antimonove(III) kisline **Sp:** antimonít (2)

ántimonát(V) -a(V) [pét] m kem. sol antimonove(V) kisline

ántimonít -a m 1. geol. antimonov sulfid, najpomembnejša antimonova ruda **Sp:** ántimónov síjájnik

2. kem. → antimonát(III)

ántimónov -a -o prid. ki se nanaša na antimon: antimonove rude **GL tudi:** ántimónovo belílo, ántimónov péntasulfíd, ántimónov síjájnik, ántimónov svíneec, ántimónov tríkloríd

ántimónov(III) -a(III) -o(III) [trí] prid. kem. ki se nanaša na trivalentni antimon: antimonova(III) kislina

ántimónovo belílo -ega -a s kem. bel pigment na podlagi čistega antimonovega trioksida

ántimónov péntasulfíd -ega -a m kem. spojina antimona in žvepla, Sb₂S₅, ki se uporablja za vulkanizacijo kavčuka

antimónov sijájník -ega -a m geol. → antimonít (1)
antimónov svíнец -ega -nca m met. zlitina svinca in antimona, ki se uporablja za izdelovanje akumulatorskih plošč

antimónov tríkloríd -ega -a in antimónov(III) kloríd -ega(III) -a m kem. spojina antimona in klora, $SbCl_3$, ki se uporablja kot tekstilna čimža, jedkalo

antimónov(V) -a(V) -o(V) [pét] prid. kem. ki se nanaša na petvalentni antimon: antimonova(V) kislina

antioksidánt -a m kem., biol. dodatek v mazivih, gumi, sintetičnih vlaknih, živilih, kozmetičnih sredstvih, ki preprečuje oksidacijo **Sp:** antioksidirno sredstvo **PRIM.:** antikatalizátor

antioksidírni -a -o prid. ki se uporablja za preprečevanje oksidacije: antioksidirno delovanje **GL tudi:** antioksidirno sredstvo

antioksidírno sredstvo -ega -a s → antioksidánt

antiparalélni -a -o prid. ki je vzporeden in nasprotno usmerjen: antiparalelna vektorja; antiparalelni premik

antiparazitni -a -o prid. **1.** biol. ki deluje proti parazitom: antiparazitno sredstvo

2. elektr. ki preprečuje motnje (npr. parazitna nihanja): antiparazitno vezje

ántipasáti -ov m mn. meteor. stalni topli vetrovi, ki pihajo v višjih plasteh od ravnika proti severu ali jugu

antipódni -a -o prid. ki je na nasprotni strani krogle, zemeljske oble: antipodna točka

ántiprotón -a m fiz. antidelec protona

antirahítíčni -a -o prid. ki preprečuje rahitis **GL tudi:** antirahitični vitamin

antirahítíčni vitamín -ega -a m biol. vitamin, ki preprečuje rahitis **S:** vitamin D

antiremanénčna plóščica -e -e ž fiz. ploščica, ki preprečuje lepenje kotve elektromagneta

antiremanénčni -a -o prid. fiz. ki preprečuje re-manenco **GL tudi:** antiremanénčna ploščica

antiséptični -a -o prid. ki preprečuje okužbo **GL tudi:** antiséptično sredstvo

antiséptično sredstvo -ega -a s biol. razkužilo za uničevanje kužnih klic na človeku ali živalih (npr. za razkuženje rok) **S:** antiséptik **PRIM.:** razkužilo

antiséptik -a m biol. razkužilo za uničevanje kužnih klic na človeku ali živalih (npr. za razkuženje rok) **S:** antiséptično sredstvo **PRIM.:** razkužilo

antiséptika -e ž **1.** biol. uničevanje kužnih klic **2.** ukrepi in postopki proti okuženju

ántiskorbútni -a -o prid. biol. ki preprečuje skorbut **GL tudi:** ántiskorbútni vitamín

ántiskorbútni vitamín -ega -a m → vitamín C **PRIM.:** askorbínska kislína

antistátíčna apretúra -e -e ž tekst. apretura, ki poveča prevodnost in zmanjša statično naelektritev

antistátíčni -a -o prid. elektr. ki preprečuje ali zmanjšuje statično naelektritev: antistatično sredstvo **GL tudi:** antistatična apretúra, antistatično vlákno

antistátíčno vlákno -ega -a s tekst. kemično vlákno, ki ima že pri izdelavi vgrajen antistatik

antistátik -a m elektr. snov za preprečevanje ali zmanjšanje naelektritve

antitóksični -a -o prid. ki deluje proti toksinom: antitoksični učinek

antitoksín -a m biol. snov v organizmu, ki deluje proti toksinu **S:** protistrup

ántivibrátor -ja m elektr. naprava za zmanjšanje nihanja daljnovodnih vodnikov

antlerít -a m geol. (po rudišču Antler v Arizoni) mineral, rombični sulfat, smaragdno zelen ali temnozelen bakrov mineral, bakrov hidroksid-sulfat

antociáni -ov m mn. → antocianíni

antocianíni -ov m mn. kem. velika skupina v vodi topnih glikozidnih pigmentov v sokovih cvetov, sadja in zelenjave **Sp:** antociáni

antracén -a m kem. aromatski ogljikovodik s tremi kondenziranimi benzenskimi obroči, $C_6H_4(CH)_2C_6H_4$, surovina za barvila in druge organske spojine, organske polprevodnike

antracénov -a -o prid. ki se nanaša na antracen: antracena struktura

antracénski -a -o prid. ki vsebuje antracen: antracenska barvila **GL tudi:** antracénsko ólje

antracénsko ólje -ega -a s kem. frakcija pri destilaciji premogovega katrana, iz katere se dobi antracen

antracídi -ov m mn. geol. spojine ogljika z vodikom ali obeh s kisikom in spojine, ki se iz njih izvajajo (npr. premog, šota)

antracít -a m geol. črni premog z najvišjo stopnjo pooglenitve in največjo kurilno vrednostjo med premogi

antracítni -a -o prid. ki se nanaša na antracit: antracitni premogovnik

antrakínón -a m kem. difenilen keton, $C_6H_4(CO)_2C_6H_4$, rumeni kristali, topni v etanolu in etru, netopni v vodi, za izdelavo barvil

antrakínónski -a -o prid. ki se nanaša na antrakinon **GL tudi:** antrakínónsko barvílo

antrakinónsko barvílo -ega -a s kem. organsko redukcijsko barvílo na podlagi antrakinona

antropogén -a -o prid. ki nastaja zaradi človekovega delovanja ali vpliva

ap-, **apo-** (pred soglasnikom) predpona v sestavljenkah, ki izraža ločitev, odmikanje, odstranitev, zmanjšanje, izvor, sorodnost

aparát -a m **1.** samostojna, navadno manjša, industrijsko izdelana naprava, sestavljena iz različnih, v funkcionalno celoto povezanih delov in priprav, za opravljanje določenega dela: aparat za ultrazvočno preiskavo; laboratorijski aparat; polarizacijski aparat; pred zunanjim vplivom zaščiteni aparat; protieksplzijsko zaščiteni aparat **GL tudi:** aparát za nótranjo montažo, aparát za zunánjo montažo, avtomátski aparát, avtomátski telefónski aparát, ažúrni aparát, barválni aparát, belílni aparát, brívski aparát, dekatírni aparát, destilacijski aparát, dihálni aparát, eksplozijsko várni aparát, ekstrakcijski aparát, eléktrični aparát, faksímilni aparát, flotacijski aparát, fotográfski aparát, gasílni aparát, gospodínjski aparát, indúktorski aparát, Kippov aparát, kisékov dihálni aparát, kopírni aparát, krmílni aparát, málonapétostni aparát, mazálni aparát, mehčálni aparát, mercerizírni aparát, merílni aparát, mešálni aparát, mólzni aparát, navijálni aparát, nezakasnitveni aparát, nótranjemontážni aparát, odpíti aparát, odvisno zakasnitveni aparát, oklépljeni aparát, oklépljeni aparát, óljni aparát, Órsatov aparát, pòdnapétostni aparát, povečeválni aparát, prebójni aparát, preskúsní aparát, projekcijski aparát, rádijski aparát, registrírni aparát, réntgenski aparát, reševálni aparát, signálni aparát, slúšni aparát, sortírni aparát, splávni aparát, sprejémni aparát, sterilizacijski aparát, stikálni aparát, telefáksni aparát, telefónski aparát, telegráfski aparát, teleprinterski aparát, upepeljeválni aparát, Usterjev aparát, varílni aparát, varoválni aparát, visokonapétostni aparát, zaganjálni aparát, zapíti aparát, zaslónjeni aparát, zaščítjeni aparát, zlagálni aparát, zunánjemontážni aparát

2. skupek organov z isto osnovno funkcijo **GL tudi:** asimilacijski aparát

aparátni -a -o prid. ki se nanaša na aparat: aparatna tipka; aparatna varovalka **GL tudi:** aparátno stéklo

aparátno stéklo -ega -a s tehnično steklo z garantiranimi kemičnimi in fizikalnimi lastnostmi za izdelavo laboratorijskih naprav in tudi steklenih vlaken

aparátúra -e ž sestav več aparatov, združenih v funkcionalno celoto

aparátúrna opréma -e -e ž → strojna opréma

aparátúrne -a -o prid. ki se nanaša na aparaturo

GL tudi: aparátúrna opréma

aparát za nótranjo montažo -a -- -- -- m naprava, izdelana in namenjena za rabo samo v notranjosti poslopjij **S:** nótranjemontážni aparát

aparát za zunánjo montažo -a -- -- -- m naprava, izdelana predvsem za montažo na prostem **S:** zunánjemontážni aparát

apartmá -ja m urb. skupina hotelskih sob z velikim udobjem

apartmájski -a -o prid. ki se nanaša na apartma **GL tudi:** apartmájsko nasélje, apartmájsko stanóvanje

apartmájsko nasélje -ega -a s urb. naselje z apartmájskimi stanovanji

apartmájsko stanóvanje -ega -a s urb. večje razkošno stanovanje z več sobami

apatít -a m geol. kalcijev fosfat s primesjo predvsem fluoridnih in kloridnih ionov, surovina za pridobivanje fosfatnih gnojil, polifosfatov

àperiódíčna komponéнта -e -e ž komponenta aperiódíčnega pojava

àperiódíčni -a -o prid. ki se ponavlja v neenakomernih časovnih presledkih: aperiódíčni pojav; aperiódíčno gibanje; aperiódíčno nihanje **PRIM.:** periódíčni **GL tudi:** àperiódíčna komponéнта

àperiódíčnost -i ž značilnost aperiódíčnega

apertúra -e ž velikost, premer odprtine (npr. pri optični napravi) **GL tudi:** apertúra lesá, numérična apertúra

apertúra lesá -e -- ž odprtina, razpoka ali špranja v lesu

apertúrni -a -o prid. ki se nanaša na aperturo **GL tudi:** apertúrni kót

apertúrni kót -ega -a m opt. največji kot glede na optično os objektiva, pod katerim vstopajo goriščni žarki

ÁPI ÁPI-ja in -- m krat. (American Petroleum Institute) Ameríški inštitut za nafto **GL tudi:** klasifikáci-ja po ÁPI, stopínja ÁPI

aplanát -a m fiz. lečje s korigiranimi sferno aberacijo in komo

aplanátíčni -a -o prid. → aplanátni

aplanátni -a -o prid. ki se nanaša na aplanat **Sp:** aplanátíčni

aplicírati -am dov. in nedov. uporabiti, uveljaviti

aplikáci-ja -e ž **1.** uporaba, uveljavitev

2. tekst. našit, nalepljen ali vezen okrasni ali označevalni vzorec na izdelku

aplikatívni -a -o prid. ki se nanaša na uporabo, uveljavitev: aplikatívna fizika; aplikatívna matematika; aplikatívna mehanika; aplikatívno delo **GL tudi:** aplikatívno raziskóvanje

aplikatívno raziskóvanje -ega -a s raziskovan-

je, namenjeno praktični uporabi teoretičnih spoznanj **PRIM.:** temeljno raziskovanje

apnánje -a s → apnjénje

ápnar -ja m kdor se ukvarja z žganjem apna

PRIM.: apnéničar

apnárjenje -a s žganje apna v apnenicah

apnárstvo -a s pridobivanje apna

ápnati -a -o prid. ki vsebuje veliko apna: apnata zemlja

apnátí -ám nedov. in dov. → apnítí

apnéna brózga -e -e ž kem. gosta zmes apna in vode, ki nastane iz kalcijevega karbida v mokrih razvijalnikih acetilena

apnéna káša -e -e ž gosta suspenzija apna v vodi

apnéna máлта -e -e ž → máлта

apnéna príst -e prstí ž → apnéncasta príst

apnéna raztopína -e -e ž → ápnica

apnéna vóda -e -e ž → ápnica

apnéna zémľja -e -e ž → apnéncasta zémľja

apnéncasta príst -e prstí ž agr. prst, ki vsebuje veliko apnenca **Sp:** apnéna príst

apnéncasta zémľja -e -e ž agr. zemlja, ki vsebuje veliko apnenca **Sp:** apnéna zémľja

apnéncasti -a -o prid. **1.** ki je iz apnenca: apnenčaste plasti; apnenčaste polžje lupine; apnenčasto pogorje **Spn:** apnéniški

2. ki vsebuje apnenec **PRIM.:** apnéni **GL tudi:** apnéncasta príst, apnéncasta zémľja, apnéncasti lápor

apnéncasti lápor -ega -ja m → apnéncev lápor

apnéncev -a -o prid. **1.** ki se nanaša na apnenec **GL tudi:** apnéncev pések, apnéncev práh

2. ki se nanaša na kamnine, ki vsebujejo apnenec **GL tudi:** apnénceva síga, apnéncev konglomerát, apnéncev lápor, apnéncev oolít, apnéncev peščenják

apnénceva síga -e -e ž geol. prevleka na stenah in stropu kraških jam, ki nastane s kristalizacijo v vodi raztopljenega apnenca

apnéncev konglomerát -ega -a m geol. konglomerat, v katerem je kot vezivo med zrni apnenec

apnéncev lápor -ega -ja m geol. apnenec z 10–30 % glinastih primesi **Sp:** apnéncasti lápor, apnéni lápor, láporasti apnénc, láporasti apnénc

apnéncev oolít -ega -a m geol. oolít z zrni iz apnenca

apnéncev pések -ega -ska m pesek iz apnenca

apnéncev peščenják -ega -a m geol. peščenjak z apnencem kot vezivom med kremenovimi zrni

apnéncev práh -ega práh m v prah zdrobljen apnenec

apnénc -nca m geol. sedimentna kamnina pretežno iz kalcijevega karbonata **Spn:** apnenik **GL tudi:** láporasti apnénc, láporasti apnénc, litografski apnénc, livárski apnénc, metalúrški apnénc, organogéni apnénc, prekristáljeni apnénc, specifična porába apnénc, vrédnostno število apnénc

apnéni -a -o prid. ki se nanaša na apno: apnena zemlja **PRIM.:** apnéncasti (2) **GL tudi:** apnéna brózga, apnéna káša, apnéna máлта, apnéna príst, apnéna raztopína, apnéna vóda, apnéna zémľja, apnéni bélež, apnéni dušík, apnéni lápor, apnéno belló, apnéno mléko

apnéni bélež -ega -a m suspenzija apna v vodi za beljenje sten **Sp:** apnéno belló, bélež (1)

apnénica -e ž preprosta peč za žganje apna

apnéničar -ja m delavec, ki žge apno **PRIM.:** ápnar

apnéni dušík -ega -a m kem. umetno gnojilo iz kalcijevega cianamida

apneník -a m boljše apnénc

apnéni lápor -ega -ja m → apnéncev lápor

apnéniški -a -o prid. boljše apnéncasti

apnénje -a s glagolnik od apneti: apnenje žil **Sp:** apnétev (2)

apnéнка -e ž agr. apnenčasta zemlja

apnéno belló -ega -a s → apnéni bélež

apnéno mléko -ega -a s redka suspenzija apna v vodi

apnéti -ím nedov. in dov. prepajati se s kalcijevim karbonatom: žile apnijo

ápnica -e ž jama za shranjevanje apna

apníca -e ž nasičena vodna raztopina apna **Sp:** apnéna raztopína, apnéna vóda, apnovíca

apnítev -tve ž **1.** → apnjénje

2. → apnénje

apnítí -ím nedov. in dov. dodajati apno: apniti travnik; apniti zemljo **Sp:** apnátí

apnjénje -a s glagolnik od apniti: apnjenje zemlje **Sp:** apnánje, apnétev (1)

ápnó -a s **1.** kem. tehnični kalcijev oksid, dobljen z žganjem apnenca: peč za apno **Sp:** žgáno ápnó, živo ápnó **GL tudi:** bellíno ápnó, bóbnasti gasílnik ápná, dolomítno ápnó, gašénje ápná, gašéno ápnó, grádbeno ápnó, hidrávlično ápnó, hidrírano ápnó, karbídnó ápnó, klájno ápnó, klórovo ápnó, mástno ápnó, metalúrško ápnó, poklájno ápnó, preležáno ápnó, talíniško ápnó, uležáno ápnó, žgánje ápná, žgáno ápnó, živo ápnó

2. kalcijeva baza, npr. kalcijev oksid, hidrok-sid ali karbonat: dodajanje apna zemlji

apnovíca -e ž → apníca

apocím -a m kem. zapletena beljakovinska molekula, sestavni del encima

- apofiza** -e ž gozd. odelbitev lusk na borovih storžih
- apogej** -a m astr. točka v geocentričnem sistemu, v kateri se Luna ali kako drugo nebesno telo najbolj oddalji od Zemlje **PRIM.:** perigej
- apokromát** -a m fiz., opt. lečje, v katerem sta odpravljeni kromatična in sferna aberacija
- apokromátski** -a -o prid. ki je brez kromatične in sferne aberacije
- apopleksija** -e ž agr., bot. odmiranje dela ali vsega organizma zaradi nekroze tkiva
- aposteriórni** -a -o prid. določen na podlagi nadštevilih meritev
- apostilb** -a m → kandéla
- apretêr** -ja m delavec, ki apretira
- apretírani** -a -o prid. ki je obdelan z apretiranjem: apretirana tkanina
- apretiranje** -a s tekst., papir. končno plemenitjenje tekstilij, papirja, usnja, lesa z mehansko obdelavo ali obdelavo s kemičnimi sredstvi **Sp:** apretúra (3) **GL tudi:** kemično apretiranje, mehansko apretiranje
- apretírati** -am nedov. in dov. tekst., papir. uporabljati sredstvo ali postopek za končno plemenitjenje tekstilij, papirja, usnja
- apretirna kopél** -e -i ž tekst. raztopina, emulzija ali disperzija sredstev za apretiranje
- apretírni** -a -o prid. ki se nanaša na apretiranje: apretirni postopek **GL tudi:** apretirna kopél, apretirni prášpan, apretirni učinek, apretirno sredstvo
- apretirnica** -e ž tekst. obrat za apretiranje
- apretirni prášpan** -ega -a m papir., tekst. gladka stisnjena lepenka predpisanih mehanskih lastnosti za glajenje tekstilij
- apretirni učinek** -ega -nka m papir., tekst. dosežena stopnja apretiranja (npr. voodobnosti)
- apretirno srédstvo** -ega -a s kem. kemično sredstvo za apretiranje (npr. maščobe, škrob, sintetične smole) **Sp:** apretirno sredstvo
- apretúra** -e ž 1. tekst., papir. naneseno apretirno sredstvo **GL tudi:** antistátična apretúra, apretúra proti gorênju, apretúra proti inséktom, apretúra proti mečkánju, apretúra proti mikroorganizmom, apretúra proti nečistóčam, kriticna apretúra
2. stanje po mehanskem apretiranju
3. → apretiranje
- apretúra proti gorênju** -e --- ž tekst., papir. apretúra, ki zavira gorenje
- apretúra proti inséktom** -e --- ž tekst. apretúra, ki preprečuje poškodbe od žuželk (npr. moljev)
- apretúra proti mečkánju** -e --- ž tekst. apretúra, ki preprečuje mečkanje tekstilij pri uporabi in/ali vzdrževanju
- apretúra proti mikroorganizmom** -e --- ž tekst. apretúra za povečanje odpornosti proti mikroorganizmom, plesenju
- apretúra proti nečistóčam** -e --- ž tekst. apretúra, ki zmanjšuje umazanje
- apretúrni** -a -o prid. ki se nanaša na apreturo: apreturni stroj; apreturni učinek **GL tudi:** apretúrno srédstvo
- apretúrno srédstvo** -ega -a s → apretírno srédstvo
- apriórni** -a -o prid. ki je vnaprej dognan, ocenjen glede na izkušnjo: apriorna verjetnost
- aproximácija** -e ž mat. matematični rezultat, katerega natančnost ustreza namenu **S:** približek
- aproximativni** -a -o prid. ki je blizu pravi vrednosti **S:** približni
- aproximativnost** -i ž značilnost aproksimativnega **S:** približnost
- APS** APS-a in -- [apeèš apeèsa] m krat. (American Physical Society) Ameriško fizikalno društvo
- ápsida** -e ž arh. polkrožni prostor s kupolo, navadno v romanskih cerkvah
- APU** APU-ja in -- [apeú] m krat. (Auxiliary Power Unit) stroj. pomožna, rezervna pogonska enota
- aq** -- [akú] okr. (aqua) voda v kemijskih enačbah za vodne raztopine
- Aql** -- [akuèl] okr. (Aquila) Orel
- Aqr** -- [akuèr] okr. (Aquarius) Vodnar
- ár** -a m dopuščena enota za ploščino zunaj SI, 1 ar = 100 m² **Si:** á¹ (1)
- A_r** -- [á índeks èr] m simbol relativna atomska masa
- AR** -- [aèr] m okr. aramidno vlakno
- Ar** -- [aèr] m simbol kem. argon
- arábska števílka** -e -e ž številka iz arabskih števk tipa 0, 1, 2, 3 ... 9 **PRIM.:** rímska števílka
- arábski** -a -o prid. ki se nanaša na Arabijo, Arabce **GL tudi:** arábska števílka, arábski gúmi
- arábski gúmi** -ega -ja m kem. → gúmiarábikum
- aragonít** -a m geol. rombični kalcijev karbonat
- aragonítna síga** -e -e ž geol. prevleka iz aragonita, nastala v posebnih razmerah namesto kalcita
- aragonítni** -a -o prid. ki je iz aragonita **GL tudi:** aragonítna síga
- aragonítov** -a -o prid. ki se nanaša na aragonit
- árak** -a m agr. žganje iz riža
- aramidimidni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na aromatski poliidamid **GL tudi:** aramidimidno vlákno
- aramidimidno vlákno** -ega -a s tekst. zelo zmogljivo poliidamidno aromatsko vlakno
- aramidni** -a -o prid. kem. ki se nanaša na aromatski poliamid **GL tudi:** aramidno vlákno

aramidno vlákno -ega -a s tekst. aromatsko poli-amidno vlakno **K:** AR

arašíd -a m bot. subtropska stročnica s podzemnimi plodovi (*Arachis hypogaea*) **S:** zêmejski orešek **Sp:** klokóček

arašídni -a -o prid. ki se nanaša na arašide: arašídna zrna

árbitér -tra m član arbitražnega razsodišča, zunajsodni razsodnik

arbitráža -e ž **1.** zunajsodno razsojanje s sporazumno izbranim razsodnikom
2. končni sklep takega razsojanja

arbitrážni -a -o prid. ki se nanaša na arbitražo: arbitražna analiza; arbitražni postopek **GL tudi:** arbitražno razsodišče

arbitrážno razsodišče -ega -a s razsodišče s tremi člani, od katerih dva izbereta stranki v sporu, tretjega pa prva dva arbitra

arborétum -a m urb. smotno razporejen nasad različnih drevnin, zlasti za študijske namene

arboricíd -a m agr. sredstvo, ki uničuje lesnate rastline

arborikultúra -e ž agr. gojenje drevnin na znanstveni podlagi

arc- [árkus] simbol mat. prvi del simbola za inverzno (ciklotrično) kotno funkcijo **PRIM.:** arcsin, arctan

arcsin -- [árkus sínus] m simbol mat. inverzna funkcija funkciji sin **PRIM.:** arc-, arkus

arctan -- [árkus tángens] m simbol mat. inverzna funkcija funkciji tan **PRIM.:** arc-, arkus

areál -a m območje zemljepisne razširjenosti česa (npr. živalske ali rastlinske vrste)

arén -a m kem. splošno ime za aromatski ogljikovodik (npr. benzen, naftalen, antracen)

arén- kem. prvi del v sistemskih imenih kislín ali kislinskih amidov, izpeljanih iz arena (npr. arenkarboksilen, arensulfonamid)

arénkarboksilna kislína -e -e ž kem. sistemsko ime za karboksilno kislino, ki se izvaja iz arena (npr. benzenkarboksilna kislína, C_6H_5COOH , naftalensulfonska kislína, $C_{10}H_7COOH$)

arénkarboksilni -a -o prid. kem. ki se nanaša na aren, v katerem je en vodik nadomeščen s karboksilno skupino **GL tudi:** arénkarboksilna kislína

arénsulfonamid -a m kem. sistemsko ime za amid arensulfonske kisline (npr. benzensulfonamid, $C_6H_5SO_2NH_2$, naftalensulfonamid, $C_{10}H_7SO_2NH_2$)

arénsulfónska kislína -e -e ž kem. sistemsko ime za sulfonsko kislino, ki se izvaja iz are-

na (npr. benzensulfonska kislína, $C_6H_5SO_3H$, naftalensulfonska kislína, $C_{10}H_7SO_3H$)

arénsulfónski -a -o prid. kem. ki se nanaša na aren, v katerem je en atom vodika nadomeščen s sulfonsko skupino **GL tudi:** arénsulfónska kislína

areométer -tra m kem. priprava za merjenje gostote tekočin iz steklene, spodaj obtežene cevke z merilno lestvico, ki se pri merjenju bolj ali manj pogrezne v tekočino **GL tudi:** Bauméjev areométer

aretíranje -a s trdno nameščanje, zavarovanje gibljivega dela naprave, stroja v določenem položaju

aretírati -am dov. in nedov. trdno namestiti, zavarovati gibljivi del naprave, stroja v določenem položaju

aretírni -a -o prid. ki je namenjen za aretiranje: aretirni čep; aretirni zatič

Arg -- [aergé] m okr. arginin

argentán -a m met. zlitina bakra z nikljem in cinkom, npr. za uporabo v finomehaniki, za orodje, jedilni pribor **S:** nôvo srebró

argentít -a m geol. srebrov sulfidni mineral **S:** srébrov sijájník

argentometrija -e ž kem. starejša volumetrična metoda, ki temelji na obarjalni reakciji med srebrovimi in kloridnimi ioni in pri kateri nastane netopen srebrov klorid

arginín -a m kem. esencialna aminokislína, gradnik v vseh beljakovinah (npr. v kazeinu kravjega mleka) **K:** Arg

árgon -a m kem. element, enoatomski žlahtni plin, sestavina zraka **Si:** Ar

árgonska atmosféra -e -e ž zaščitna atmosfera argona

árgonska matríca -e -e ž matrica, v kateri je kot inertna snov uporabljen argon **S:** árgonska matríka

árgonska matríka -e -e ž matrica, v kateri je kot inertna snov uporabljen argon **S:** árgonska matríca

árgonski -a -o prid. ki se nanaša na argon: argonska plazma **GL tudi:** árgonska atmosféra, árgonska matríca, árgonska matríka, árgonski láser

árgonski láser -ega -ja m fiz. laser, ki uporablja argon kot aktivno sredstvo in sveti zeleno

argument -ênta m mat. neodvisna spremenljivka funkcije **GL tudi:** argument kompléksnega števíla

argument kompléksnega števíla -ênta -- -- m mat. kot med realno osjo in vektorjem, ki ga predstavlja kompleksno število

Arhiméd -a m (ok. 290 do 212 pr. n. š.) starogrški učenjak in iznajditelj

Arhimédov -a -o prid. **GL tudi:** Arhimédova spirála, Arhimédov izrèk, Arhimédovo števílo, Arhimédov princíp, Arhimédov stávek, Arhimédov viják, Arhimédov zákon

Arhimédova spirála -e -e ž mat. ravninska krivulja, ki nastane, če se točka iz središča enakomerno giblje po žarku, ki se hkrati enakomerno vrti okoli središča

Arhimédov izrèk -ega -éka m → Arhimédov zákon

Arhimédovo števílo -ega -a s razmerje med gravitacijsko in viskozno silo v tekočini

Arhimédov princíp -ega -a m → Arhimédov zákon

Arhimédov stávek -ega -vka m → Arhimédov zákon

Arhimédov viják -ega -a m **1.** antična dvizna naprava za vodo, izvedena z nagnjenim vijakom v žlebu

2. stroj. dvizna naprava v sodobni izvedbi nagnjenega vijaka s ploščato navojnico v odprtem ali zaprtem žlebu, ki je primerna tudi za transport zelo viskozni in sipkih materialov

3. stroj. valjasti polž pri polžastem prenosniku s trapeznim vzdolžnim prerezom vijahnice (z ravnimi boki) in prečnim (čelnim) prerezom v obliki Arhimédove spirale

Arhimédov zákon -ega zakóna m fiz. zakon, ki trdi, da na telo, potopljeno v tekočino, deluje sila vzgona, ki je po smeri nasprotna, po velikosti pa enaka sili teže izpodrinjene tekočine **Sp:** Arhimédov izrèk, Arhimédov princíp, Arhimédov stávek

arhitèkt -a m strokovnjak za arhitekturo

arhitektónični -a -o prid. → arhitektónski

arhitektónika -e ž veda o zakonitostih arhitekturne gradnje

arhitektónska akústika -e -e ž → arhitektúrna akústika

arhitektónski -a -o prid. ki se nanaša na arhitektoniko: arhitektonski stil **Sp:** arhitektónični **GL tudi:** arhitektónska akústika

arhitektúra -e ž **1.** tehniška stroka, ki se ukvarja z umetnostjo oblikovanja prostora **PRIM.:** stavbárstvo **GL tudi:** funkciónalna arhitektúra, krajínska arhitektúra, nótranja arhitektúra, profána arhitektúra, sakrálna arhitektúra, uporabna arhitektúra, vítna arhitektúra

2. kompleks stavb, objektov z značilnostmi določene dobe, funkcije, okolja: gotska arhitektúra; mestna arhitektúra; monumentalna arhitektúra; vaška arhitektúra **GL tudi:** vojáška arhitektúra

3. umetniško oblikovalsko in gradbeno tehniško načrtovanje stavbe, prostora

4. notranja zgradba tehniškega sistema: arhitektúra računalnika **S:** struktúra

arhitektúrna akústika -e -e ž akústika prostorov **Sp:** arhitektónska akústika

arhitektúrni -a -o prid. urb. ki se nanaša na arhitekturo: arhitekturno oblikovanje **GL tudi:** arhitektúrna akústika

arhitráv -a m arh. glavna greda, preklada, sloneča na vrhnji plošči stebrih kapitelov

arhív -a m **1.** zbirka gradiv, ki imajo dokumentarno vrednost

2. prostor, stavba za shranjevanje takih gradiv

arhivirati -am dov. in nedov. dati, prenesti, urejeno shraniti v arhiv

arhivólta -e ž arh. relief na loku, oboku med dvema stebroma, slopoma

arhívski -a -o prid. ki se nanaša na arhiv: arhívska vrednost; arhívski prostor; arhívsko gradivo

Ári -- okr. (Aries) Oven

arídna klíma -e -e ž → súšno podnébje

arídna tlá -ih tál s mn. → súšna tlá

arídni -a -o prid. suhi, sušni **GL tudi:** arídna klíma, arídna tlá

aridnost -i ž lastnost sušnega (npr. podnébja)

aril kem. prvi del v adicijskih imenih spojin, ki vsebujejo arilno skupino

aril -a m kem. enovalentni radikal arena (s prosto vezjo neposredno na aromatskem obroču) (npr. fenil, C_6H_5- , naftil, $C_{10}H_7-$) **S:** arílna skupína, arílni radikál

aril- kem. prvi del v substitucijskih imenih spojin z arilno skupino (npr. arilsulfonska kislina)

arilalkán -a m kem. sistemsko ime za alkan, v katerem je vodikov atom nadomeščen z arilno skupino, $C_6H_5CH_3$ (npr. trifenilmetan, $(C_6H_5)_3CH$)

arílna skupína -e -e ž kem. enovalentni radikal arena (s prosto vezjo neposredno na aromatskem obroču) **S:** aril, arílni radikál

arílni -a -o prid. kem. ki se nanaša na aril **GL tudi:** arílna skupína, arílni radikál

arílni radikál -ega -a m kem. enovalentni radikal arena (s prosto vezjo neposredno na aromatskem obroču) **S:** aril, arílna skupína

arílus -a m bot., gozd. posebno tkivo okrog nekatereh semen (npr. pri tisi) **S:** seménski plášč

aritmétična enóta -e -e ž mat. element kolobarja števil, ki vsak drugi element kolobarja pri množenju preslika samega vase

aritmétična operácija -e -e ž vsaka od štirih

osnovnih matematičnih operacij, imenovanih seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje
aritmetična postópica -e -e ž mat., zastar. → aritmetično zaporedje

aritmetična progresija -e -e ž mat. → aritmetično zaporedje

aritmetična sredina -e -e ž mat. seštevek vrednosti, deljen s številom teh vrednosti **S:** aritmetično povpréčje

aritmetični -a -o prid. ki se nanaša na aritmetiko: aritmetični dokaz; aritmetični izraz **GL tudi:** aritmetična enôta, aritmetična operácija, aritmetična postópica, aritmetična progresija, aritmetična sredina, aritmetični operátor, aritmetični račun, aritmetični register, aritmetično povpréčje, aritmetično zaporedje

aritmetični operátor -ega -ja m rač. znak za aritmetično operacijo

aritmetični račun -ega -a m račun z uporabo osnovnih aritmetičnih operacij

aritmetični register -ega -tra m rač. register v računalniškem procesorju, v katerem potekajo osnovne aritmetične operacije

aritmetično povpréčje -ega -a s mat. seštevek vrednosti, deljen s številom teh vrednosti **S:** aritmetična sredina

aritmetično zaporedje -ega -a s mat. zaporedje števil, pri katerem je vsak naslednji člen za konstanto večji od prejšnjega **Sp:** aritmetična progresija **Sz:** aritmetična postópica

aritmetika -e ž mat. večšina računanja, veja matematike, ki se ukvarja z računanjem s števili in z abstraktno teorijo števil, ki tvorijo matematično strukturo z lastnostmi kolobarja glede na njeni osnovni operaciji seštevanje in množenje **S:** računstvo **PRIM.:** algebra

arkáda -e ž **1.** arh. lok nad dvema stebroma, slopoma: slopne arkade

2. → arkádni hodník

arkádni -a -o prid. ki se nanaša na arkado: arkadni lok; arkadni steber; arkadno okno **GL tudi:** arkádni hodník

arkádni hodník -ega -a m arh. hodník z vrsto arkadnih lokov **Sp:** arkáda (2)

árkus mat. prvi del v imenu inverznih kotnih (ciklotričnih) funkcij (npr. arkus sinus)

PRIM.: arcsin, arctan **Si:** arc-

árkus -a m mat. lok na enotski krožnici

armatúra -e ž **1.** grad. skupek sestavnih delov iz materiala z večjo natezno trdnostjo za okrepitev konstrukcije iz materialov z majhno natezno trdnostjo ali majhnim modulom elastičnosti: vgrajena armatura **GL tudi:** armatúra za betón, čelno varjéna armatúra, gládka armatúra,

glávna armatúra, krívljenje armatúre, montažna armatúra, natézna armatúra, négativna armatúra, nosílna armatúra, podaljševánje armatúre na preklòp, podaljševánje armatúre s prekrívanjem, pošévná armatúra, pózitivna armatúra, prèdizdélana armatúra, razdelílna armatúra, rébrasta armatúra, sídrna armatúra, sídrna dolžina armatúre, spirálna armatúra, spódnja armatúra, streménska armatúra, strízna armatúra, tláčna armatúra, vzdólžna armatúra, zgórnja armatúra

2. gradniki in dodatna oprema cevovodov (npr. cevni priključki, cevna zapirala, cevna varovala, krmilni ventili in druga oprema cevovodov) **S:** cevovódna armatúra **GL tudi:** armatúra párnega kòtla, cevovódna armatúra, sanitárna armatúra, visokotláčna armatúra

3. mehanska zaščita občutljivih delov naprav in strojev: armatura cevovoda; armatura kabla **GL tudi:** kábelska armatúra

4. del sestavljenih materialov za okrepitev, povečanje trdnosti

armatúra párnega kòtla -e -- -- ž stroj. cevovodna armatura in merilna oprema parnega kotla

armatúra za betón -e -- -- ž grad. jeklene palice, žice ali vrvi oziroma različna vlakna, s katerimi se okrepi betonska konstrukcija

armatúrna mréža -e -e ž grad. armatura iz jeklenih palic, položenih v dveh med seboj pravokotnih smereh in na križanjih točkovno varjenih, ki se uporablja za armiranje ploskovne konstrukcije

armatúrna plòšča -e -e ž prom. instrumentna plošča v motornih vozilih in mobilnih strojih

armatúrna zánka -e -e ž grad. armaturni del za sidranje pozitivne armature v konkavnem delu vogala sten ali v konkavnem delu nosilca v obliki strešice

armatúrna žíca -e -e ž grad. mehka jeklena žica za vezanje armature

armatúrni -a -o prid. ki se nanaša na armaturo **GL tudi:** armatúrna mréža, armatúrna plòšča, armatúrna zánka, armatúrna žíca, armatúrni kòš, armatúrni načft, armatúrno vlákno, jekléna armatúrna mréža, obojesména armatúrna mréža

armatúrni kòš -ega kòša m grad. vnaprej v železokrivnici pripravljena, krivljena in zvezana armatura za stebre ali pilote **Sp:** prèdizdélana armatúra

armatúrni načft -ega -a m grad. del projektne dokumentacije, v katerem so načrti, risbe in spiski armature ali tudi posamezna risba z načrtom armature

- armatúrno vlákno** -ega -a s vlakno za okrepitev kompozitnih materialov
- armirana betónska cév** -e -e ceví ž grad. beton-ska cev z vgrajeno armaturo
- armirana cév** -e ceví ž **1.** grad. cev z vgrajeno armaturo v steni
2. stroj. z opletom okrepljena gibka cev
- armirana zemljina** -e -e ž grad. konstrukcija iz zemljine, navadno peska, in kovinskih armaturnih trakov, s čelno membrano, za podporne ali oporne zidove ter za opornike mostov
- armirani** -a -o prid. okrepljen, zaščiten z armaturo: armirana papirna ovojnina; armirani kabel **GL tudi:** armirana betónska cév, armirana cév, armirana zemljina, armirani betón, armirano gradivo, armirano stéklo
- armirani betón** -ega -a m grad. beton, okrepljen z armaturo **Sp:** železobetón
- armiranje** -a s **1.** grad. projektiranje ali izdelava gradbenega elementa iz materiala, ki je okrepljen z drugim materialom z večjo natezno trdnostjo
2. stroj. opremljanje občutljivih delov naprav, strojev z mehansko, oklepno zaščito: jeklo za armiranje
3. dodajanje raznih snovi materialom (1) za okrepitev, povečanje trdnosti
- armiranobetónski** -a -o prid. ki se nanaša na armirani beton: armiranobetonska konstrukcija; armiranobetonski nosilec; armiranobetonski pilot; armiranobetonski steber; protipotresna armiranobetonska vez **Sp:** železobetónski
- armirano gradivo** -ega -a s vlakni ali mrežo okrepljeno gradivo (matrica)
- armirano stéklo** -ega -a s steklo z vgrajeno žično mrežo
- armirati** -am nedov. in dov. okrepiti, zaščititi z armaturo
- armirni** -a -o prid. ki je namenjen za armiranje: armirna plošča
- armure** -a [armír] tudi armír -a m tekst. fina tkanina z drobnimi vzorci, izdelanimi z izbiro raznih vezav ali barvnih niti (npr. za kravate, slavnostne obleke)
- árnika** -e ž bot. samorasla zdravilna rastlina (*Arnica montana*), iz katere cvetov in korenik se izdeluje tinktura za celjenje ran
- árnikov** -a -o prid. ki se nanaša na arniko: arnikova tinktura
- aróma** -e ž **1.** prijeten, plemenit vonj: aroma vina
2. → aromát (2)
- aromát** -a m **1.** kem. → aromátska spojína
2. snov, ki daje prijeten, plemenit vonj **Sp:** aróma (2)
- aromátični** -a -o prid. ki ima prijeten, plemenit vonj: aromatično olje; aromatično vino
- aromatizácija** -e ž kem. reakcija, pri kateri iz acikličnih ali alifatskih ogljikovodikov nastanejo aromatski ogljikovodiki, tehnično pomembna za povečanje oktanskega števila bencina
- aromatizirani** -a -o prid. ki mu je dodan aromat **GL tudi:** aromatizirano víno
- aromatizirano víno** -ega -a s živil. aperitivno vino z dodatkom aromato ali dišav
- aromatizirati** -am dov. in nedov. **1.** dodati aromat
2. kem. z dehidrogeniranjem spremeniti cikloalkane v aromatske ogljikovodike
- aromátska spojína** -e -e ž kem. spojína s konjugiranimi dvojnimi vezmi in benzenskimi obroči **Sp:** aromát (1)
- aromátska véz** -e vezí ž kem. vez med ogljikovima atomoma, značilna za benzen in njegove derivate, ki je po dolžini in jakosti med enojno in izolirano dvojno vezjo
- aromátski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na ciklične spojine s konjugiranimi dvojnimi vezmi in benzenskimi obroči **GL tudi:** aromátska spojína, aromátska véz, aromátski alkohol, aromátski amin, aromátski ogljikovodík, aromátski značaj, aromátsko poliamídno vlákno, poliimidamidno aromátsko vlákno
- aromátski alkohol** -ega -a m kem. alkohol s hidroksilno skupino na stranski verigi obroča (npr. benzil alkohol, $C_6H_5-CH_2OH$)
- aromátski amin** -ega -a m kem. amin, v katerem so na dušikov atom vezani sami aromatski radikali
- aromátski ogljikovodík** -ega -a m nav. mn. kem. ciklični ogljikovodik z enim benzenskim obročem ali več benzenskimi obroči v molekuli **Sp:** benzénov ogljikovodík
- aromátski značaj** -ega -a m kem. skupek lastnosti, značilnih za aromatske spojine (npr. dolžina vezi med ogljikovimi atomi, nepričakovano majhna reaktivnost)
- aromátsko poliamídno vlákno** -ega -ega -a s tekst. zelo zmogljivo vlakno iz polimeriziranih aromatskih spojin (npr. nomeks, kevlar, tvaron)
- arondácija** -e ž urb. zaokrožitev posesti ali zemljišča v enoten kompleks z zamenjavo manjših parcel med posameznimi posestniki
- arondirati** -am dov. in nedov. zaokrožiti posest ali zemljišče v enoten kompleks z zamenjavo manjših parcel med posameznimi posestniki
- Áronov** -a -o prid. **GL tudi:** Áronova vezáva, Áronov števec

Áronova vezáva -e -e ž elektr. vezava dveh wattmetrov za merjenje delovne moči bremena

Áronov štévec -ega -vca m elektr. naprava z dvema wattmetroma za merjenje delovne moči bremena v trifaznem sistemu

artéški -a -o prid. ki se nanaša na vodo, ki se nabira pod neprepustnimi plastmi ali vre izpod njih: arteški izvir; arteški studenec; arteški vodnjak

Sp: artézijski

artézijski -a -o prid. → artéški

artičóka -e ž bot. v južnih krajih rastoča vrtnina in zdravilna rastlina (*Cynara scolymus*), katere izvleček iz cvetišča z mesnatimi ovojkovimi listi se uporablja za spodbujanje izločanja žolča in delovanja jeter: divja artičoka; vrtna artičoka

artilérija -e ž **1.** voj. močna strelna orožja kopenske vojske, letalstva in mornarice **S:** tópníštvo (1)

2. voj. rod kopenske vojske, oborožen s takim orožjem **S:** tópníštvo (2)

artilérijski -a -o prid. → tópníški **GL tudi:** artilerijsko orožje

artilérijsko orožje -ega -a s voj. strelno orožje s kalibrom, večjim kot 20 mm

artilérist -a m → tópníčar

arzen -a m kem. element, polkovina, ki obstaja v treh modifikacijah in se uporablja v zlitinah s svincem, bakrom za povečanje trdote, kot galijev arzenid v svetlečih diodah **Si:** As² **GL tudi:** ruměni arzen, sívi arzen

arzenál -a m **1.** voj. skladišče orožja, streliva in druge vojaške opreme **S:** orožárna

2. tovarna orožja

arzenálski -a -o prid. ki se nanaša na arzenal

arzenásti -a -o prid. kem., neutr. → arzenov(III)

arzenát -a m kem. sol arzenove kisline

arzenát(III) -a(III) [trí] m kem. sol arzenove(III) kisline **Sp:** arzenít

arzenát(V) -a(V) [pét] m kem. sol arzenove(V) kisline

arzeníd -a m kem. binarna spojina arzena s kovino: galijev arzenid (GaAs)

arzeník -a m → arzenov tríoksíd

arzenít -a m kem. → arzenát(III)

arzenópírít -a m geol. monoklinski železov arzenid-sulfid, FeAsS, glavna arzenova ruda

arzenov -a -o prid. kem. ki se nanaša na arzen: arzenova ruda; arzenove spojine **GL tudi:** arzenov báker, arzenovo zrcálo, arzenov sulfíd, arzenov trifluoríd, arzenov tríkloríd, arzenov tríoksíd

arzenov báker -ega -kra m met. baker z dodatkom arzena za povečanje trdote

arzenov(III) -a(III) -o(III) [trí] prid. kem. ki se

nanaša na trivalentni arzen: arzenova(III) kislina

Spn: arzenásti

arzenovo zrcálo -ega -a s kem. črnorjava prevleka s kovinskim sijajem, ki nastane na stenah segrete steklene cevi, skozi katero se vodi vodik s primesjo arzina, in se uporablja kot dokaz za navzočnost arzena (npr. pri sumu na zastrupitev z arzenom)

arzenov sulfíd -ega -a m **1.** kem. arzenov monosulfid, As₄S₄, rdeča steklasta snov ali oranžen prah, v naravi kot rdeč mineral realgar, ki se uporablja za goljenje kož, v pirotehniko, kot barvni pigment

2. kem. arzenov(III) sulfid, As₂S₃, rumen prah, v naravi kot rumen avripigment, ki se uporablja za goljenje kož, v pirotehniko, kot barvni pigment

arzenov trifluoríd -ega -a m kem. lahko tekoča brezbarvna tekočina, AsF₃, ki se na zraku kadi in se uporablja kot fluorirno sredstvo, katalizator, za dopiranje z arzenom

arzenov tríkloríd -ega -a m kem. brezbarvna ali rumenkasta oljnata tekočina, AsCl₃, ki se na zraku kadi in se uporablja pri proizvodnji organskih arzenovih spojin

arzenov tríoksíd -ega -a m kem. bel prah ali steklasta snov brez vonja, As₄O₆, močen strup

Sp: arzeník

arzenov(V) -a(V) -o(V) [pét] prid. kem. ki se nanaša na petvalentni arzen: arzenova(V) kislina

arzin -a m kem. arzenov hidrid, AsH₃, zelo strupen plin, ki se uporablja za dopiranje z arzenom

As¹ -- [aès] m okr. azbestno vlakno

As² -- [aès] m simbol kem. arzen

ASA¹ ASA-ja in -- [aesá] in [ása] m krat. (American Statistical Association) Ameriško statistično združenje

ASA² ASA-ja in -- [aesá] in [ása] m krat. (American Standard Association) Ameriško združenje za standardizacijo

asanácija -e ž urb. izboljšanje higienskih razmer v nezdravih mestnih predelih in stanovanjskih zgradbah **PRIM.:** sanácija

asanacijski -a -o prid. ki se nanaša na asanacijo: asanacijski načrt; asanacijski ukrep

asanírati -am dov. in nedov. izboljšati zdravstvene razmere na kakem področju: asanirati vodnjake

ASC ASC-ja in -- [aescé aescéja] m krat. (Anti Slip Control) samodejno krmilje za preprečevanje spodsavanja pogonskih koles pri terenskih vozilih in mobilnih delovnih strojih **S:** ASR

ASCII ASCII-ja in -- [áski] m krat. (American Stan-

dard Code for Information Interchange) rač. ameriški standardni kod za izmenjavo informacij

asfált -a m **1.** geol. zemeljska smola

2. nestrok. bitumenska mešanica **GL tudi:** drenážni asfált, hládni asfált, líti asfált, strójno pológanje asfálta, tíhi asfált, zasúti asfált

asfáltbetón -a m → asfáltni betón

asfaltêr -ja m kdor asfaltira

asfaltirani -a -o prid. prevlečen, zatesnjen z bitumensko mešanico: asfaltirana cesta; asfaltirana površina

asfaltiranje -a s polaganje bitumenskih mešaníc s finišerjem ali ročno in valjanje ali utrijevanje

asfaltirati -am nedov. in dov. **1.** grad. delati asfaltni tlak

2. grad. polagati bitumensko mešanico s finišerjem

asfáltna báza -e -e ž obrat za izdelavo bitumenskih mešaníc

asfáltna méšanica -e -e ž grad. nestrjena zmes bitumna in kamnitega agregata različne zrnivosti

asfáltni -a -o prid. ki se nanaša na asfalt: asfaltna cesta; asfaltna izolacija; asfaltna plast; asfaltni tlak **GL tudi:** asfáltna báza, asfáltna méšanica, asfáltni betón, asfáltni lák

asfáltni betón -ega -a m grad. asfáltna mešanica, ki ima po pravilni vgraditvi visoko trdnost in mehansko odpornost ter praviloma povsem zaprto strukturo, brez por **Sp:** asfáltbetón

asfáltni lák -ega -a m kem. raztopina bitumna v organskem topilu za zaščitne premaze kovin

ásfêrični -a -o prid. opt. ki se nanaša na optične komponente za korekcijo optičnih aberacij (npr. leče, zrcala), katerih površine rahlo odstopajo od kroglastih površin

ASIC ASIC-a in -- [ásik] m krat. (Application Specific Integrated Circuit) elektr. integrirano vezje, izdelano za posebno aplikacijo

asiméter -tra m elektr. priprava za ugotavljanje nesomernosti pri električnih sistemih

ásimétrična célica -e -e ž elektr. celica, v kateri je impedanca za eno smer toka mnogo večja kot za drugo

ásimétrična molékula -e -e ž kem. molekula, ki vsebuje asimetrični ogljikov atom in lahko obstaja v dveh strukturnih oblikah, pri katerih je ena zrcalna slika druge (snov s takimi molekulami je optično aktivna) **PRIM.:** királna molékula

ásimétrična spojina -e -e ž kem. spojina oziroma derivat benzena, ki nastane z zamenjavo treh nesimetrično razporejenih vodikovih

atomov v benzenskem obroču, npr. na mestih 1, 2 in 4, z drugimi atomi ali radikali (npr. 1,2,4-trihidroksibenzen) **PRIM.:** simétrična spojína, vicínalna spojína

ásimétrična svetilka -e -e ž svetilka z asimetrično porazdelitvijo svetlobe

ásimétrična žárnica -e -e ž prom. žarnica za žaromet z asimetrično zasenčenim snopom

ásimétrični -a -o prid. ki ni simetričen **S:** nésimétrični, nésoméni **GL tudi:** ásimétrična célica, ásimétrična molékula, ásimétrična spojína, ásimétrična svetilka, ásimétrična žárnica, ásimétrični element vézja, ásimétrični ogljikov atóm, ásimétrični prevód, ásimétrični žarómêt, ásimétrično prevájanje

ásimétrični element vézja -ega -ênta -- m elektr. dvopolni element, pri katerem je vsaj en parameter odvisen od polaritete napetosti ali smeri toka

ásimétrični ogljikov atóm -ega -ega -a m kem. ogljikov atom, na katerega so vezani 4 različni substituenti **PRIM.:** ásimétrija (2)

ásimétrični prevód -ega -óda m elektr. → ásimétrično prevájanje

ásimétrični žarómêt -ega -éta m prom. žaromet z asimetrično porazdelitvijo svetlobe

ásimétrično prevájanje -ega -a s prevajanje, ki je v eni smeri drugačno od prevajanja v nasprotni smeri **Sp:** ásimétrični prevód

ásimétričnost -i ž lastnost, značilnost asimetričnega **GL tudi:** ásimétričnost napétostnega trifáznega sistéma, ásimétričnost tokóvnega trifáznega sistéma

ásimétričnost napétostnega trifáznega sistéma -i -- -- -- ž elektr. stanje sistema, v katerem vektorska vsota vseh treh napetosti ni enaka nič

ásimétričnost tokóvnega trifáznega sistéma -i -- -- -- ž elektr. stanje sistema, v katerem vektorska vsota vseh treh tokov ni enaka nič

ásimétrija -e ž **1.** kem. odstopanje od pričakovane simetrije: ásimétrija frekvenčne krivulje **S:** nésomérnost

2. kem. molekulska struktura, v kateri so na ogljikov atom s štirimi, v oglišča tetraedra usmerjenimi vezmi vezani štirje različni substituenti **PRIM.:** ásimétrični ogljikov atóm, királnost

asimilácija -e ž biol., kem. sprejemanje in spreminjanje hrane v organizmu lastne sestavine **Sp:** usvájanje

asimilacijski -a -o prid. ki se nanaša na asimilacijo: asimilacijski proces **GL tudi:** asimilacijski aparat, asimilacijski produkt

asimilacijski aparat -ega -a m biol. organi, deli

rastline, katerih glavna funkcija je asimilacija ogljikovega dioksida

asimilacijski produkt -ega -a m → asimilát

asimilát -a m biol., kem. organska snov, ki nastane pri asimilaciji **Sp:** asimilacijski produkt

asimilirati -am nedov. in dov. biol. sprejemati in spreminjati hrano v organizmu lastne sestavine **S:** usvájati

asimptóta -e ž mat. funkcija, navadno premica, ki se ji krivulja limitno približuje

asimptótična vrédnost -e -i ž mat. vrednost funkcije, kakršna bi bila na njeni asimptoti

asimptótični -a -o prid. ki se nanaša na asimptoto: asimptótično približevanje **GL tudi:** asimptótična vrédnost

asimptótni -a -o prid. ki je kot asimptota: asimptotna ravnina

àsinhróni -a -o prid. ki ne poteka hkrati, sočasno **GL tudi:** àsinhróno obratovánje

àsinhronízem -zma m **1.** časovna neuskklajenost dveh dogodkov, pojavov

2. elektr. stanje neenakosti frekvenc dveh sklopljenih periodičnih pojavov

àsinhróno obratovánje -ega -a s **1.** delovanje sinhronskega stroja med zagonom, ko še ni dosegel sinhronske hitrosti

2. elektr. delovanje àsinhronskega elektromotorja (razlika med sinhronsko in dejansko vrtilno frekvenco zaradi obremenitve)

3. obratovanje digitalne komunikacije, pri katerem prenosna naprava sporoči začetek vsakega znaka posebej in časovno usklajevanje za prenos ni potrebno

àsinhrónski -a -o prid. ki temelji na neenakosti frekvenc dveh sklopljenih periodičnih pojavov **GL tudi:** àsinhrónski alternátor, àsinhrónski generátor, àsinhrónski kompenzátor, àsinhrónski momènt, àsinhrónski motór, àsinhrónski navòr, àsinhrónski stròj, àsinhrónski upòr, àsinhrónski zagòn

àsinhrónski alternátor -ega -ja m elektr. → àsinhrónski generátor

àsinhrónski generátor -ega -ja m elektr. stroj, ki deluje kot generator izmeničnega toka **Sp:** àsinhrónski alternátor

àsinhrónski kompenzátor -ega -ja m elektr. kompenzator za àsinhronske motorje, ki kompenzira induktivno jalovo energijo

àsinhrónski momènt -ega -ênta m → àsinhrónski navòr

àsinhrónski motór -ega -ja m elektr. motor na vrtilno magnetno polje, pri katerem vrtilna frekvenca motorja ni v stalnem razmerju s frekvenco napajalnega toka

àsinhrónski navòr -ega -òra m elektr. navor, ki nastane med àsinhronskim obratovanjem generatorja **Sp:** àsinhrónski momènt

àsinhrónski stròj -ega stròjja m elektr. izmenični električni stroj, pri katerem se rotor ne vrti sinhrono z vrtilnim magnetnim poljem

àsinhrónski upòr -ega -òra m elektr. kvocient med delovno komponento povprečne napetosti naznačene frekvence, privzete kot sinusne in simetrične ter vsiljene kotvinemu navitju stroja, ki se ne vrti v sinhronizmu, in povprečno komponento toka iste frekvence

àsinhrónski zagòn -ega -òna m elektr. zagon àsinhronskega motorja

askarél -a m elektr. sintetični ognjevzdržni tekoči dielektrik, ki pri razpadu zaradi električnega obloka razvija predvsem neeksplozivne plinske mešanice

askorbínska kislína -e -e ž kem. organska kislina, ki se pridobiva iz glukoze, pomembna in nujna sestavina prehrane (npr. v šipku, kiviju, papriki) **PRIM.:** àntiskorbútni vitamín, vitamín C

askorbínski -a -o prid. ki se nanaša na askorbinsko kislino **GL tudi:** askorbínska kislína

ASME ASME-ja in -- [aesemé aesemêja] m krat. (American Society of Mechanical Engineers) Ameriško združenje inženirjev strojništva

ASMS ASMS-a in -- [aesemèš aesemêša] m krat. (Automatic Stability Management System) računalniško podprt krmilni sistem za vzdrževanje dinamične stabilnosti vozila v kritičnih razmerah vožnje

Asn -- [aesèñ] m okr. asparagin

asociácija -e ž **1.** zveza, povezava med posameznimi pojmi, predstavami, ki spominja na kaj, povezuje s čim

2. kem. reverzibilno združevanje molekul v večje skupke zaradi delovanja medmolekulskih sil (npr. vodikove vezi): asociacija barvil; asociacija vode; asociacija vodikovega fluorida

3. kem. → agregácija (2)

4. biol. združba rastlin posebnega florističnega sestava, enotnih rastiščnih razmer in enotne fiziognomije, ki velja za osnovno sistematično enoto **S:** rastlínska združba

5. združenje, skupnost, združba enakih ali sorodnih osebkov ali stvari (npr. strokovna društva ali združenja, združena podjetja)

asociatívni -a -o prid. ki se nanaša na asociacijo: asociatívni pomnilnik

asociatívnost -i ž **1.** lastnost, značilnost asociativnega

2. mat. lastnost aritmetične operacije, pri kate-

ri je rezultat več operacij neodvisen od njihovega vrstnega reda (npr. $(a + b) + c = a + (b + c)$)

asortimènt -ênta tudi *asortimá* -ja tudi *asortimán* -a m množina, izbor, kolekcija blaga, izdelkov ali stvari, različnih po vrsti, velikosti in kakovosti **PRIM.:** izbira, *sortimènt*

asortírani -a -o prid. odbran po vrstah, velikostih, kakovosti: *asortirani les*

asortírati -am dov. in nedov. odbrati po vrstah, velikostih, kakovosti

asparagin -a m kem. amid asparaginske kisline, $(\text{NH}_2)\text{OC}-\text{CH}_2\text{CH}(\text{NH}_2)-\text{COOH}$ **K:** Asn

asparaginska kislína -e -e ž kem. aminokislina, $\text{HOOC}-\text{CH}_2\text{CH}(\text{NH}_2)-\text{COOH}$, sestavina mnogih beljakovin

asparagínski -a -o prid. ki se nanaša na asparagin **GL tudi:** *asparagínska kislína*

aspirácija -e ž vsesavanje plinov, tekočin, trdnih delcev

aspirácijski -a -o prid. ki se nanaša na aspiracijo **GL tudi:** *aspirácijski psihrométer, aspirácijski vetróvi*

aspirácijski psihrométer -ega -tra m → *psihrométer*

aspirácijski vetróvi -ih *vetrôv* m mn. meteor. vetrovi, ki pihajo na območje z nizkim zračnim tlakom

aspirátor -ja m **1.** naprava, stroj za vsesavanje plinov, tekočin, trdnih delcev

2. agr. sesalna naprava za čiščenje žita

3. → *sesálnik*

aspirín -a m zaščiteno trgovsko ime za zdravilo na podlagi acetilsalicilne kisline, ki zniža zvišano telesno temperaturo in blaži bolečine

aspirírati -am nedov. in dov. vsesavati pline, tekočine, trdne delce

ASQ *ASQ*-ja in -- [*aeskú*] m krat. (American Society for Quality) Ameriško združenje za kakovost

ASR *ASR*-a in -- [*aesèr aesèra*] m krat. (Antischlupfregelung) samodejno krmilje za preprečevanje zdrsanja pogonskih koles z ustrezno povezanim krmiljenjem zaviranja (povezava z ABS-krmiljem) in navora motorja **S:** *ASC*

àstabil -a m elektr. → *àstabilni mùltivibrátor*

àstabilni -a -o prid. ki nima nobenega stabilnega stanja **GL tudi:** *àstabilni mùltivibrátor*

àstabilni mùltivibrátor -ega -ja m elektr. nihajno vezje brez stabilnega stanja **Sp:** *àstabil*

astát -a m kem. umetno pridobljen radioaktivni element iz skupine halogenov **Si:** *At*

astátični -a -o prid. **1.** fiz. ki ni vezan na določeno lego, smer, ni umirjen

2. elektr. ki ni občutljiv na tuja, zunanja mag-

netna polja: *astatična igla* **GL tudi:** *astatični merilni instrument*

astátični merilni instrument -ega -ega -ênta m

1. fiz. merilni instrument s povečano občutljivostjo merjenja z zmanjšanjem sile, ki vrača merilni organ v mirovno lego

2. elektr. instrument, neobčutljiv na zunanje homogeno magnetno polje

astátičnost -i ž lastnost, značilnost *astatičnega*

asterízem -zma m **1.** opt. pojav zvezdaste slike pri odboju ali prehodu svetlobe skozi nekatere, navadno oblasto brušene kristale

2. opt. zvezdast vzorec na rentgenskem posnetku

3. astr. skupina zvezd, ki na nebu tvori razpoznaven lik

asteróid -a m astr. manjše telo, ki kroži okoli Sonca v prostoru med Marsom in Jupitrom

Sp: *planetoid*

asteróidni -a -o prid. ki se nanaša na asteroid

GL tudi: *asteróidni pás*

asteróidni pás -ega *pasú* m astr. pas med Marsom in Jupitrom, na razdalji med 2,1 in 3,5 astronomske enote od Sonca, v katerem je večina asteroidnih orbit

astigmátični -a -o prid. ki se nanaša na astigmatizem

astigmatizem -zma m **1.** opt. optična aberacija, ki jo povzroča neenakomernost krivine leče ali zrcala glede na različne vpadne ravnine vstopnega žarka

2. opt. napaka pri sferično brušenih lečah, pri kateri se po prehodu vzporednih žarkov ti ne sekajo v točki, ampak tvorijo krog

ASTM *ASTM*-a in -- [*aesteèm aesteèma*] m krat. (American Society for Testing and Materials) Ameriško društvo za preskušanje in materiale: standardi *ASTM*

ástrahan -a m **1.** tekst. dragoceno krzno kodrastih jagnjet iz *Astrahana*

2. tekst. volnena tkanina, podobna temu krznu

astrálني -a -o prid. ki izvira iz zvezde ali je kot zvezda **PRIM.:** *stelárني*

ástro- in *astro-* prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na nebesna telesa, vesolje

ástrobarvanje -a s tekst. barvanje preje, ki po tkanju, pletenju ali iglanju daje neenakomerne barvne vzorce **S:** *prostórsko bárvanje*

ástrofizika -e ž astr. veja astronomije, ki s fizikalnimi metodami preučuje in pojasnjuje pojave v vesolju ter lastnosti, izvor in razvoj vesoljskih teles

ástrofizikálني -a -o prid. ki se nanaša na astrofiziko

astrofotografija -e ž astr. fotografiranje nebesnih teles

astrofotografski -a -o prid. ki se nanaša na astrofotografijo: astrofotografski objektiv

astrofotometrija -e ž astr. merjenje sija nebesnih teles

astrográf -a m astr. naprava za fotografiranje položajev nebesnih teles

astroída -e ž mat. četverokraka hipocikloida

ástrókómpas -a m prom. navigacijska naprava za določanje smeri plovbe, poleta na podlagi opazovanja nebesnih teles

astroláb -a m astr. instrument z umetnim horizontom za merjenje višin nebesnih teles

astrometrija -e ž astr. področje astronomije, ki se ukvarja z ugotavljanjem položaja nebesnih teles glede na nebesno sfero

astronávt -a m kdor je usposobljen za vesoljske polete **S:** kozmonávt, vesóljec

astronávtika -e ž **1.** večšina vodenja umetnih vesoljskih objektov (satelitov, vesoljskih ladij, medplanetarnih raziskovalnih sond) in ravnanja z njimi pri njihovem gibanju v vesolju

2. veda o poletih v vesolje

astronávtski -a -o prid. ki se nanaša na astronavte ali astronavtiko

astronóm -a m strokovnjak za astronomijo **Sp:** zvezdoslôvec

astronomíja -e ž astr. znanost, ki raziskuje vesoljska telesa **Sp:** zvezdoslôvje, zvezdoznánstvo **GL tudi:** sférna astronomíja, stelárna astronomíja

astronómska aberácija -e -e ž astr. navidezna sprememba smeri, v kateri se vidi zvezda, ki nastaja, kadar hitrost opazovalca zaradi gibanja Zemlje ni zanemarljivo majhna v primerjavi s hitrostjo svetlobe

astronómska enôta -e -e ž povprečna razdalja med Zemljo in Soncem, $1,495\,978 \cdot 10^{11}$ m **K:** AE

astronómska refrákcija -e -e ž **1.** fiz. lom svetlobe pri prehodu skozi Zemljino atmosfero

2. astr. navidezna sprememba višine zvezde zaradi refrakcije

astronómska úra -e -e ž ura, ki kaže siderski čas

astronómski -a -o prid. ki se nanaša na astronomo ali astronomijo: astronomska karta; astronomske koordinate; astronomske daljnogled; astronomske instrumenti **Sp:** zvezdoslôvni **GL tudi:** astronómska aberácija, astronómska enôta, astronómska refrákcija, astronómska úra, astronómski ázimit, astronómski meridián, astronómski teodolít, astronómsko léto

astronómski ázimit -ega -a m astr. vodoravni kot med vertikalno ravnino skozi stojišče in severni pol in vertikalno ravnino skozi stojišče in izbrano točko

astronómski meridián -ega -a m astr. meridian nebesne sfere v stojišču opazovalca

astronómski teodolít -ega -a m astr. → áltázimit, áltázimutni teodolít

astronómsko léto -ega -a s čas, v katerem rek-tascenzija Sonca naraste natanko za 360° in je od tropskega leta, ki je podlaga za koledar, krajši za skoraj 1000 sekund **S:** Besslovo léto

ástróspektroskopíja -e ž astr. spektroskopija svetlobe zvezd

at -- [até] m simbol tehniška atmosfera

At -- [até] m simbol kem. astat

átáktični -a -o prid. kem. ki se nanaša na naključno prostorsko razporeditev substituentov nad ravnino polimerne verige in pod njo **GL tudi:** átáktični kôpolimêr

átáktični kôpolimêr -ega -a m kem. stereospecifični polimer, v katerem je prostorska razporeditev substituentov popolnoma naključna nad ravnino polimerne verige in pod njo

atavízem -zma m biol. ponovitev telesnih ali duševnih lastnosti davnih prednikov na potomcih

ateljé -êja m delavnica umetnostnih ustvarjalcev, obrtnikov: fotografski atelje; kiparski atelje; projektivni atelje

ateljêjski -a -o prid. ki se nanaša na atelje

atenuácija -e ž zmanjšanje jakosti signala

atenuacijski -a -o prid. ki se nanaša na atenuacijo **GL tudi:** atenuacijski koeficiênt

atenuacijski koeficiênt -ega -ênta m koeficient, ki podaja zvezo med slabljenjem, npr. zvoka, in dolžino poti v mediju **Si:** α (4)

atenuátor -ja m **1.** stabilni člen v sistemu za prenos signalov **S:** stabilnik **GL tudi:** ločilni atenuátor, stôpenjski atenuátor, upórovni atenuátor, vhôdni atenuátor

2. elektr. enota za zmanjševanje vrednosti električne veličine v skladu z določenim razmerjem, brez spreminjanja faze

aterírati -am dov. in nedov. prom. spustiti se na zemljo, tla

átêrmni -a -o prid. pri katerem se toplota niti ne sprošča niti ne porablja

atést -a m pisno potrdilo ali izjava o ustreznosti ali skladnosti, ki ga za izdelek izda izdelovalec ali ustrezní organ: atest o istovetnosti; prevzemni atest; veljavnost atesta **PRIM.:** certifikát **GL tudi:** atést ustréznosti

atéstírani -a -o prid. ki ima atest: atestirana naprava

atestiranje -a s skupek ukrepov, postopkov za ugotovitev, ali izdelek, storitev ustreza standardom in/ali tehniškim specifikacijam: državni sistem atestiranja; mednarodni sistem atestiranja

atestirati -am dov. in nedov. preskusiti z name-nom, da se pridobi, izda atest

atéstni -a -o prid. ki se nanaša na atest

atést ustréznosti -a -- m → certifikát o skládnosti

ATF ATF-a in -- [ateèf ateèfa] m krat. (Automatic Transmission Fluid) hidravlični fluid za samodej-ne avtomobilske menjalnike

átika -e ž arh. okrasni nazidek nad pročeljem za zakrivanje strehe

atlánt¹ -a m zastar. → átlas¹ (1)

atlánt² -a m arh. kip močnega moškega, ki pod-pira stavbne elemente

átlas¹ -a m **1.** zbirka zemljevidov, slik, načrtov določenega območja v vezani ali nevezani obliki: astronomski atlas; atlas Slovenije **Sp:** atlánt¹ **GL tudi:** bárvni átlas

2. mat. zbirka preslikav, ki prekriva celotno mnogoterost

átlas² -a m tekst. tkanina v atlasni vezavi z lesketajočim se licem **GL tudi:** átlas double face, dvóstránski átlas

átlas double face -a --- [dábl fêjs] m tekst. dvo-stranski atlas

átlasna pletílska vezáva -e -e -e ž tekst. snutko-vina s posebno položenimi nitmi in atlasnim videzom

átlasna vezáva -e -e ž tekst. ena izmed treh temeljnih vezav osnovnih in votkovnih niti v tkanini, ki daje izrazito lesketajoč se videz **Sp:** átlasova vezáva

átlasne izpeljánke -ih izpeljánk ž mn. tekst. različne vezave, izpeljane iz temeljne atlasne vezave

átlasni -a -o prid. **1.** tekst. ki je iz atlasa²: atlasna prevleka; atlasna tkanina

2. tekst. ki se nanaša na atlas²: atlasni lesk **Sp:** átlasov² **GL tudi:** átlasna pletílska vezáva, átlasna vezáva, átlasne izpeljánke

átlasov¹ -a -o prid. ki se nanaša na atlas¹

átlasov² -a -o prid. tekst. → átlasni (2) **GL tudi:** átlasova vezáva, átlasov sijáj

átlasova vezáva -e -e ž → átlasna vezáva

átlasov sijáj -ega -a m tekst. satenast lesk, ki ga dajo tekstilijam nekatere atlasne vezave

atm -- [ateèm] m simbol atmosfera (3)

ATM ATM-a in -- [ateèm ateêma] m krat. (Adaptive Transmission Management) računalniško podprt krmilni sistem samodejnega menjalnika s sposobnostjo učenja in prilagoditve načinu vožnje voznika

ATME ATME-ja in -- [ateémé ateemêja] m krat. (American Textile Machinery Exhibition) Ameriška razstava tekstilne strojne opreme

atmométer -tra m meteor. naprava za merjenje hitrosti izhlapevanja vode v ozračje

atmosfêra -e ž **1.** zračna plast okrog Zemlje **Sp:** ozračje

2. kem. plinsko okolje, v katerem potekajo procesi, obdelovalni postopki, meritve, kemične reakcije: dušikova atmosfera; inertna atmosfera; oksidacijska atmosfera; peč z zaščitno atmosfero; redukcijska atmosfera **GL tudi:** árgonska atmosfêra, eksplozivna atmosfêra, krmíljena atmosfêra, nadzorována atmosfêra, varoválna atmosfêra, zaščitna atmosfêra

3. enota za tlak zunaj SI, 101 325 Pa (= 1,013 25 bar) **Sp:** fizikálna atmosfêra, stándardna atmosfêra **Si:** atm **PRIM.:** téhniška atmosfêra

GL tudi: fizikálna atmosfêra, stándardna atmosfêra, téhniška atmosfêra

4. astr. plinski ovoj nebesnega telesa

atmosfêrik -a m elektr. izolirani element atmosferskega šuma

atmosferilije -lij ž mn. meteor. voda, kisik in ogljikova kislina, ki prihajajo iz atmosfere

atmosfêrska črta -e -e ž **1.** astr. absorpcijska črta v spektru nebesnega telesa, ki nastane pri prehodu svetlobe skozi zemeljsko atmosfero

2. meteor. emisijska spektralna črta, ki nastane v zemeljski atmosferi

atmosfêrska korozíja -e -e ž kem., met. korozija, ki jo povzročajo atmosferski vplivi

atmosfêrska mótnja -e -e ž elektr. elektromagnetna motnja, ki nastane zaradi elektromagnetnih pojavov v atmosferi

atmosfêrska prenapétost -e -i ž meteor. prenapetost, ki se inducira v vodnik zaradi atmosferskih razelektritev

atmosfêrska razelektrítev -e -tve ž meteor. razelektritev elektrostatíčne napetosti oblakov v obliki bliska

atmosfêrska vóda -e -e ž meteor. voda padavin

atmosfêrski -a -o prid. ki se nanaša na atmosfero: atmosferska elektrina; atmosferske razmere; atmosferski pojavi; atmosferski tlak; atmosferski vpliv; atmosferski zrak **GL tudi:** atmosfêrska črta, atmosfêrska korozíja, atmosfêrska mótnja, atmosfêrska prenapétost, atmosfêrska razelektrítev, atmosfêrska vóda, atmosfêrski pogôji, atmosfêrski šúm

atmosfêrski pogôji -ih -ev m meteor. pogoji, ki jih opredeljujejo atmosferski parametri temperatura, tlak, vlaga, sestav

atmosfêrski šúm -ega -a m elektr. radiofre-

kvenčni šum, ki ga povzročajo naravne raz-elektiritve pod ionosfero

ato- prvi del zloženka, ki izraža desetiški manjkratnik, 10^{-18} , znak a

atóm -a m kem. najmanjši delec elementa, ki lahko sodeluje v kemičnih reakcijah, sestavljen iz pozitivno nabitega jedra in negativno nabitih elektronov **GL tudi:** asimétrični ogljikov atóm, Bohrov modél atóma, centrálni atóm, kislínski vodíkov atóm, kvartárni ogljikov atóm, primárni ogljikov atóm, sekundárni ogljikov atóm, terciárni ogljikov atóm

atomizácija -e ž **1.** razprševanje v zelo drobne kapljice **S:** atomiziranje (1)

2. drobljenje v zelo majhne delce **S:** atomiziranje (2)

atomizátor -ja m naprava, ki razprši tekočine, taline v zelo drobne kapljice **S:** meglilnik

atomiziranje -a s **1.** razprševanje v zelo drobne kapljice **S:** atomizácija (1)

2. drobljenje v zelo majhne delce **S:** atomizácija (2)

atomizirati -am nedov. in dov. **1.** razprševati v zelo drobne kapljice

2. drobiti v zelo majhne delce

atómska absorpcíjska spektroskopíja -e -e -e ž kem. spektroskopíja, pri kateri se v drobne kapljice razpršena raztopina preiskovane snovi vnese v brezbarven plamen in meri absorbanca svetlobe pri izbrani frekvenci ter primerja z ustrezno absorbanco v primerjalni snovi **K:** AAS

atómska bómba -e -e ž voj. bomba z jedrskim eksplozivnim polnjenjem, ki sprošča energijo z jedrsko reakcijo **S:** jedrska bómba

atómska energíja -e -e ž → jedrska energíja

atómska fízika -e -e ž veja fizike, ki preučuje atome in molekule kot elektronske strukture

atómska mása -e -e ž **1.** → rélativna atómska mása

2. → absólutna atómska mása

3. → mólska mása

atómska prostornína -e -e ž kem. razmerje med atomsko maso in gostoto elementa **Sp:** atómski volúmen

atómska struktúra -e -e ž fiz., kem. kvantnomehanski model zgradbe atoma

atómska teoríja -e -e ž fiz., kem. nauk o atomski strukturi

atómska téža -e -e ž → rélativna atómska mása

atómska toplóta -e -e ž zastar. mólska toplotna kapaciteta

atómska úra -e -e ž elektronska ura, katere takt

je določen z resonančno frekvenco primernih atomov ali molekul

atómska véz -e vezí ž → kóvaléntna véz

atómski -a -o prid. ki se nanaša na atom **GL tudi:** absólutna atómska mása, atómska absorpcíjska spektroskopíja, atómska bómba, atómska energíja, atómska fízika, atómska mása, atómska prostornína, atómska struktúra, atómska teoríja, atómska téža, atómska toplóta, atómska úra, atómski modél, atómski reáktor, atómski vodík, atómski volúmen, atómsko jédro, atómsko števílo, atómsko varjénje, rélativna atómska mása, varjénje z atómskim vodíkom

atómski modél -ega -a m fiz., kem. kvantni model notranje zgradbe atoma

atómski reáktor -ega -ja m → jédrski reáktor

atómski vodík -ega -a m kem. vodik v atomskem stanju

atómski volúmen -ega -mna m kem. → atómska prostornína

atómsko jédro -ega -a s fiz., kem. pozitivno nalektren središčni del atoma iz protonov in nevtronov

atómsko števílo -ega -a s kem. števílo protonov v atomskem jedru elementa, ki določa njegovo mesto v periodnem sistemu **S:** protónsko števílo **Sp:** vístno števílo

atómsko varjénje -ega -a s met. varjenje z atomskim vodikom

atrápa -e ž posnetek predmeta, maketa za reklamo ali dekoracijo

átrij -a m **1.** arh. nepokrit osrednji prostor starorimske hiše

2. arh. preddverje starokrščanske bazilike

3. arh. starorimskemu atriju podobno dvorišče pri nekaterih tipih zdajšnjih hiš

átrijska híša -e -e ž arh. híša z atrijem

átrijski -a -o prid. ki se nanaša na atrij **GL tudi:** átrijska híša

atrofíja -e ž biol. zmanjšanje obsega organa ali tkiva zaradi zmanjšanja celic: atrofíja rastlin **S:** usíhanje (2)

atropín -a m kem. alkaloid iz volčje češnje

ATY ATY-a in -- [ateípsilon] m krat. (Air Textured Yarn) z zrakom teksturirana preja

Au -- [áú] m simbol kem. zlato

Auer, Carl -ja, -a [áver kárl] m (1858–1929) avstrijski kemik

Auerjev -a -o [áverjev] prid. **GL tudi:** Auerjeva kovína, Auerjeva mréžica

Auerjeva kovína -e -e [áverjeva] ž met. pirofor-na zlitina cerija in železa

Auerjeva mréžica -e -e [áverjeva] ž kem. mre-

žica iz oksidov torija in cerija, ki v plinskem plamenu belo žari

Aur -- [auèr] m okr. (Auriga) Kočijaž

austémpering -a m met. → bainično pobóljšanje

autunít -a m geol. svetlorumen hidratizirani uranov kalcijev fosfat

avanturín -a m geol. okrasni kamen, različek kremená

AVC AVC-ja in -- [avecé avecêja] m krat. (Automatic Volume Control) avtomatsko uravnavanje glasnosti

avdio- prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na zvok, sluh

avdiométer -tra m naprava za merjenje slušnih zmogljivosti

avdiometrija -e ž merjenje slušnih zmogljivosti

ávdion -a m elektr. preprost radijski sprejemnik z eno elektronko

ávdiovizuálni -a -o prid. ki se nanaša na slušno in vidno dožemanje: avdiovizualna naprava; avdiovizualni učni pripomočki **S:** zvokóvno-slikóvni

avditórij -a m **1.** arh. dvorana za poslušalce, predavalnica

2. poslušalci v dvorani, predavalnici

avenija -e ž urb. široka mestna prometnica z drevoredom

aviácija -e ž → letálstvo

aviácijski -a -o prid. → letálski

aviátična knjiga -e -e ž → dnévník leténja

aviátična šóla -e -e ž → letálska šóla

aviátični -a -o prid. → letálski **GL tudi:** aviátična knjiga, aviátična šóla, aviátični strokovnják

aviátični strokovnják -ega -a m → letálski strokovnják

aviátik -a m → letálec

aviátika -e ž → aeronávtika

avión -a m → letálo

aviónika -e ž **1.** prom. elektronika v aeronavtiki in astronavtiki

2. prom. vse elektronske telekomunikacijske in navigacijske naprave v letalu

aviónska báza -e -e ž → letálska báza

aviónska póšta -e -e ž → letálska póšta

aviónski -a -o prid. → letálski **GL tudi:** aviónska báza, aviónska póšta, aviónski bencín, aviónski déli, aviónski motór

aviónski bencín -ega -a m → letálski bencín

aviónski déli -ih -ov m mn. → letálski déli

aviónski motór -ega -ja m → letálski motór

àvitaminóza -e ž biol. stanje, pri katerem v organizmu primanjkuje kakéga vitamina

aviváza -e ž tekst. na tekstilijo naneseno avivirno sredstvo

aviviranje -a s tekst. površinsko nanašanje ali

impregniranje tekstilij z emulzijo avivirnega sredstva

avivírati -am dov. in nedov. tekst. nanesti avivirno sredstvo

avivírna srédstva -ih -tev s mn. tekst. raztopine, disperzije, emulzije mil, olj, maščob, tekstilnih pomožnih sredstev, ki dajejo tekstiliji mehkost, gladkost, antistatičnost, zmanjšajo trenje, sprijemljivost

avivírni -a -o prid. ki se nanaša na aviviranje **GL tudi:** avivírna srédstva

avíza -e ž **1.** PEK sporočilo, obvestilo navadno o poslani pošiljki

2. PEK obvestilo naslovníku o prispeli pošiljki

3. prom. telefonsko ali brzójavno obvestilo, da je vlak odpeljal s postaje

avizírati -am dov. in nedov. obvestiti, opozoriti, sporočiti: avizirati odhod vlaka

avksín -a m biol. naravna ali sintetična organska snov, ki uravnava rast rastlin

avkso- prvi del zloženka, ki izraža, da je kaj povečano, intenzivnejše

avksokróm -a m kem., tekst. → avksokrómna skupína

avksokrómna skupína -e -e ž kem., tekst. atomska skupina v molekuli organskega barvila, ki spremeni nianso barvila in/ali njegovo sposobnost vezanja na vlakno **Sp:** avksokróm

avksokrómni -a -o prid. ki se nanaša na avksokrom **GL tudi:** avksokrómna skupína

ávla -e ž arh. velika veža v javnih zgradbah

Avogádro, Amedêo -a, -a m (1776–1856) italijanski fizik in kemik

Avogádrov -a -o prid. **GL tudi:** Avogádrova konstánta, Avogádrovo števílo, Avogádrov zákon

Avogádrova konstánta -e -e ž fiz., kem. število edink (atomov, molekul) v enem molu snovi, $6,022\ 136\ 7 \cdot 10^{23}$ **Sp:** Avogádrovo števílo

Avogádrovo števílo -ega -a s → Avogádrova konstánta

Avogádrov zákon -ega zakóna m fiz., kem. načelo, da enake prostornine vseh plinov pri enakih pogojih vsebujejo enako število molekul **PRIM.:** mólska prostornína

avrát -a m kem. anionski kompleks zlata (npr. kalijev tetrakloroavrat(III), KAuCl_4)

avreóla -e ž **1.** meteor. sij okrog Meseca, ki nastane zaradi sipanja Mesečeve svetlobe na kapljicah vlage **S:** háto

2. geol. venec mineralov okrog večjega mineralnega zrna

avripigment -ênta m geol. rumen mineral arzenovega(III) sulfida

avstenit -a in **avstenit** -a m met. trdna raztopina ogljika ali še drugih elementov v železu gama
GL tudi: zaostáli avstenitf
avstenitizácija -e ž met. postopek, pri katerem se železova zlitina segreje na temperaturo, pri kateri nastane avstenitna mikrostruktura
avstenitizirati -am nedov. in dov. met. segrevati železovo zlitino na temperaturo, pri kateri nastane avstenitna mikrostruktura: avstenitizirati prehodno cono pri varjenju
avstenitna mikrostruktúra -e -e ž met. mikrostruktura iz avstenitnih zrn **Sp:** avstenitna struktúra
avstenitna struktúra -e -e ž met. → avstenitna mikrostruktúra
avstenitni -a -o prid. ki se nanaša na avstenit
GL tudi: avstenitna mikrostruktúra, avstenitna struktúra, avstenitno jéklo, avstenitno líto želézo, avstenitno obmóčje, avstenitno žarjénje
avstenitno jéklo -ega -a s met. jéklo, ki ima pri temperaturi okolice po topilnem žarjenju avstenitno mikrostrukturo, je nemagnetno in korozijsko odporno
avstenitno líto želézo -ega -ega -a s met. siva litina z grafitovimi luskami v osnovi iz avstenitne mikrostruktura
avstenitno obmóčje -ega -a s met. obmóčje v faznem diagramu, v katerem je v ravnotežnih razmerah avstenit obstojen
avstenitno žarjénje -ega -a s met. → avstenitizácija
avtécični -a -o prid. → avtoécični
ávto -a m → avtomobil
avto¹ in **ávto**- prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na avtomobil ali avtomobilizem
avto² in **ávto**- prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na sam, lastni, sam od sebe, samodejnost
ávtoBUS -a m prom. avtomobil za prevoz oseb z več kot 8 potniškimi sedeži: poštini avtoBUS
PRIM.: ómnibus **GL tudi:** tírni ávtoBUS
ávtoBUSni -a -o prid. ki se nanaša na avtoBUS: avtoBUSna postaja; avtoBUSna proga
ávtoCÉsta -e ž prom. cesta z najmanj dvema pasovoma v vsako smer, po sredi predeljena z varnostno pregrado ter ob straneh ograjena
ávtoCistérna -e ž prom. tovorni avtomobil s cisterno za prevoz tekočin
ávtoDóm -a m prom. cestno vozilo z lastnim pogonom in nadgradnjo za bivanje
avtodopiranje -a s elektr. dopiranje s primesmi iz susceptorja
ávtoDrezína -e ž prom. → motórna drezína
avtoDróm -a m posebno prirejena proga za mo-

torne in avtomobilske dirke, za poskusne in šolske voznje
ávtoDvigálo -a s mobilno dvigalo na avtomobilskem podvozju **Sp:** ávtožerjáv **PRIM.:** avtomobilsko dvigálo
avtoécični -a -o prid. biol. ki ima življenjski cikel na ali v enem samem gostitelju: avtoecična gliva **Sp:** avtécični
ávtoeléktrika -e ž elektr., prom. področje elektrotehnike, ki obravnava električno opremo motornih vozil
ávtoelektrónika -e ž elektr., prom. področje elektrotehnike, ki obravnava elektronsko opremo motornih vozil
ávtofretíranje -a s **1.** voj. samodejno utrjevanje notranjih plasti cevi strelnega orožja zaradi delovanja tlaka smodniških plinov
2. stroj., voj. utrjevanje notranjih plasti strelnega orožja večjega kalibra z delovanjem visokega tlaka vode ali drugih tekočin **PRIM.:** fretíranje (2)
ávtoFurgón -a m **1.** prom. zaprt avtomobil za prevoz blaga, predvsem živil
2. prom. zaprt avtomobil za prevoz mrličev
ávtoGamíja -e ž biol. oploditev jajčeca s semenčico istega ali genetsko enakega osebká pri hermafroditih **S:** sámoopraševánje **PRIM.:** alogamíja, krížanje
ávtoGaráža -e ž prom. garaža za avtomobile
avtogéni -a -o prid. ki nastane, poteka sam od sebe **S:** avtogénski **GL tudi:** avtogéno rézanje, avtogéno varjénje
avtogéno rézanje -ega -a s → plaménsko rézanje
avtogéno varjénje -ega -a s → plaménsko varjénje
avtogénski -a -o prid. ki nastane, poteka sam od sebe **S:** avtogéni
avtoGír -a m prom. rotoplan, ki ga drži v zraku dvižna sila rotorja, prosto vrtečega se okrog navpične osi zaradi vodoravnega gibanja
ávtoHladílnik -a m prom. avtofurgón s hladilno napravo **Sp:** avtomobilski hladílnik (2)
avtohtóna tlá -ih tál s mn. agr. plast tal, ki leži na matičnem substratu, iz katerega se razvije **PRIM.:** alohtóna tlá
avtohtóni -a -o prid. ki ni prinesen, preseljen od drugod, prvoten, domačega izvora: avtohtona drevesna vrsta **PRIM.:** alohtóni **GL tudi:** avtohtóna tlá
ávtoIndustrija -e ž → avtomobilská industrija
ávtoKámp -a m urejen in opremljen prostor s šotori, avtomobilskimi prikolicami ali bivalniki

ávtokár -a m prom. avtobus z odprto karoserijo za krožne turistične vožnje

ávtokárta -e ž prom. zemljevid z vrisanimi cestami za avtomobilski promet

ávtokatalítíčni -a -o prid. ki se nanaša na avtokatalizo **S:** ávtokatalítiski

ávtokatalítiski -a -o prid. ki se nanaša na avtokatalizo **S:** ávtokatalítíčni

ávtokatalíza -e ž kem. pojav, pri katerem kemično reakcijo katalizira njen produkt

avtokláv -a m kem. teh. tlačna posoda za kemične reakcije, ki potekajo pri zvišani temperaturi in zvišanem tlaku: avtoklav za kuhanje in parjenje lesa; avtoklav za sterilizacijo; kontinuirni avtoklav; rotacijski avtoklav **GL tudi:** barválni avtokláv

ávtoklepár -ja m strokovnjak za kleparska dela pri avtomobilih

ávtokolimácija -e ž fiz. vzpostavitev vzporedne vizure dveh nasproti si stoječih daljnogledov

ávtokolimácijski -a -o prid. ki se nanaša na avtokolimacijo **GL tudi:** ávtokolimácijski daljnogled

ávtokolimácijski daljnogled -ega -éda m opt. daljnogled, ki ima nitni križ v gorišču objekta

ávtokolimátor -ja m opt. optična naprava za avtokolimacijo

ávtokompavndírani -a -o prid. elektr. ki se sam avtomatično zmanjšuje, blaži, duši **GL tudi:** ávtokompavndírani tokóvnik

ávtokompavndírani tokóvnik -ega -a m elektr. tokovnik s pomožnim navitjem, zaporedno vezanim s sekundarnim navitjem, namenjen predvsem zmanjševanju fazne razlike med primarnim in sekundarnim tokom

avtokóner -ja m tekst. avtomatski križni navijalnik za previjanje preje s kopsov in drugih navitkov na križne navitke

avtokópser -ja m tekst. avtomatski votkovni navijalnik za previjanje s poljubnega navitka na votkovni navitek

ávtokórd -a m tekst. → avtomobilski kórd

ávtokorelácija -e ž mat. korelacija med parom vrednosti funkcije matematične ali statistične spremenljivke, gledano navadno v konstantnih intervalih, ki kaže stopnjo periodičnosti funkcije

ávtokorelácijska fúnkcija -e -e ž mat. korelacijska funkcija funkcije same s seboj, ki se pogosto tvori zato, da se ugotovi, ali je funkcijski potek v kasnejšem koreliran s potekom v zgodnejšem času

ávtokorelácijski -a -o prid. ki se nanaša na avtokorelacijo **GL tudi:** ávtokorelácijska fúnkcija

avtokóro -a m tekst. avtomatski rotorski predil-

nik, ki nadzira kakovost preje, spaja pretrge, menja navitke in natika prazne cevke

ávtolíčar -ja m strokovnjak za ličarska dela na avtomobilih

avtomácija -e ž → avtomatizácija

avtomát -a m **1.** naprava, stroj ali sistem, ki deluje samodejno, brez neposrednega sodelovanja človeka **Spn:** avtomátski aparát **GL tudi:** navijálni avtomát, obdelovalni avtomát, stopniščni avtomát, varovalni avtomát, zaščitni avtomát

2. met., stroj. avtomatiziran obdelovalni stroj

3. voj. → brzostrelka

avtomátíčna kuhálna plóšča -e -e -e ž kuhalna plošča s termostatom

avtomátíčna nóčna zvéza -e -e -e ž PEK telefonska zveza, ki se vzpostavi avtomatično po določenem številu neodgovorjenih klicev **PRIM.:** preusmeritev klíca

avtomátíčna zavóra -e -e ž prom. zavora, ki se samodejno vklopi

avtomátíčne státve -ih státév ž mn. tekst. različne izvedbe statev za avtomatično menjavo votkovnega navitka in/ali čolnička ter s skrajšanim časom mirovanja pri menjavi votka

avtomátíčni -a -o prid. **1.** ki deluje sam od sebe po določenih zakonitostih, po določenem programu: avtomatična dvigalna naprava; avtomatična regulacija; avtomatična sklopka; avtomatični izklop; avtomatični odklopnik; avtomatični števec; avtomatično dodajanje taline; avtomatično krmiljenje; avtomatično programiranje **S:** samodéjni **GL tudi:** avtomátíčna kuhálna plóšča, avtomátíčna nóčna zvéza, avtomátíčna zavóra, avtomátíčne státve, avtomátíčni menjálnik, avtomátíčni napajálnik, avtomátíčni progóvni blók, avtomátíčno kontrólno prekinjáló, avtomátíčno krmílno prekinjáló, avtomátíčno oróžje, avtomátíčno spenjáló, avtomátíčno stikáló

2. → avtomátski (1)

avtomátíčni menjálnik -ega -a m prom. menjalnik s krmilnim mehanizmom, ki samodejno pretika oziroma prilagaja prestavno razmerje glede na vozne razmere

avtomátíčni napajálnik -ega -a m → sámónapajálnik

avtomátíčni progóvni blók -ega -ega -a m prom. → avtomátski progóvni blók

avtomátíčno prisl. prislov od avtomatičen **GL tudi:** avtomátíčno prestavlív propéler

avtomátíčno kontrólno prekinjáló -ega -ega -a s prom. → avtomátíčno krmílno prekinjáló

avtomátíčno krmílno prekinjáló -ega -ega -a s prom. prekinjalo, ki deluje na avtomatično zavoro **Sp:** avtomátíčno kontrólno prekinjáló

avtomatično oróžje -ega -a s voj. orožje, ki se samodejno polni in strelja (npr. strojnica)

avtomatično prestavljiv propéler -- -ega -ja m prom. propeler s samodejnim uravnavanjem koraka

avtomatično spenjáló -ega -a s naprava za avtomatično spenjanje delov, sestavin, mehanizmov, naprav (npr. vagonov)

avtomatičnost -i ž lastnost, značilnost avtomatičnega **S:** samodejnost

avtomatično stikáló -ega -a s stikalo z avtomatičnim proženjem

avtomatika -e ž **1.** veja tehnike, ki se ukvarja z avtomatičnim krmiljenjem

2. sestav naprav, ki zagotavlja avtomatično delovanje **GL tudi:** diskretna avtomatika, reléjna avtomatika

avtomatizácija -e ž **1.** uvajanje, uporabljanje avtomatike, avtomatov **Sp:** avtomácija, avtomatiziranje **GL tudi:** kompleksna avtomatizácija

2. opremljanje naprav, strojev, postrojov z avtomatičnimi krmilnimi napravami: avtomatizácija cestnega, železniškega prometa **Sp:** avtomácija, avtomatiziranje

3. nadomeščanje človeka z avtomati pri ravnanju s tehniškimi sistemi **Sp:** avtomácija, avtomatiziranje

avtomatizem -zma m kar nastane, poteka samo od sebe, po lastnih zakonih

avtomatizirani -a -o prid. pri katerem so bile krmilne funkcije človeka nadomeščene z avtomati: avtomatizirani transport; avtomatizirana obdelava podatkov; avtomatizirana proizvodnja

avtomatiziranje -a s → avtomatizácija

avtomatizirati -am dov. in nedov. uporabiti avtomate za nadomeščanje ročnih posegov

avtomátni -a -o prid. ki je za obdelavo na avtomatih: avtomatno jeklo

avtomátska telefónska centrála -e -e -e ž PEK telefonska centrala, ki avtomatično sprejema, komutira in oddaja telefonske klice

avtomátski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na avtomatiko kot vejo tehnike **Sp:** avtomátični (2) **GL tudi:** avtomátska telefónska centrála, avtomátski klíc, avtomátski pozív, avtomátski progóvni blók, avtomátski telefónski aparát, avtomátsko uravnáló

2. ki se nanaša na avtomate: avtomátska telefonija; avtomátski natezalnik; avtomátski sortirnik **GL tudi:** avtomátski aparát, avtomátski odzívnik, avtomátski poročeválnik

avtomátski aparát -ega -a m elektr. bolje avtomát (1)

avtomátski klíc -ega -a m PEK programiran signal, ki ga avtomátska naprava pošilja zaradi

preverjanja, preskušanja ali meritev **Sp:** avtomátski pozív

avtomátski odzívnik -ega -a m PEK naprava, ki se na preskušalni klíc programirano odzove in tako omogoča preskušanje delovanja vmesnikov

avtomátski poročeválnik -ega -a m PEK naprava, ki shranjuje sporočila, da jih upravičenci na ustrezni klíc lahko sprejemajo

avtomátski pozív -ega -a m → avtomátski klíc

avtomátski progóvni blók -ega -ega -a m **1.** prom. sestav naprav na progi, ki pred prevozom in po prevozu vlaka postavlja, proži ustrezne vozne signale **Sp:** avtomátični progóvni blók

2. prom. odsek proge z avtomátskimi napravami za samodejno krmiljenje in signalizácijo, ki jih aktivira vlak med vožnjo

avtomátski telefónski aparát -ega -ega -a m PEK telefonski aparát, ki se napaja čez centralno baterijo (CB) in omogoča neposredno izbiranje klicne številke brez posredovanja telefonista

avtomátsko uravnáló -ega -a s tekst. senzor debeline ali mase pramena in regulator za uravnavanje enakomernosti preje

ávto meháníčni -a -o prid. ki se nanaša na avtomehniko: avtomehanična delavnica

ávto meháník -a m mehanik za popraviljanje avtomobilov

ávto meháníka -e ž **1.** → avtomobilska meháníka

2. dejavnost, ki se ukvarja z vzdrževanjem avtomobilov

ávto meháníški -a -o prid. ki se nanaša na avtomehanike: avtomehaniški poklic

ávto mešálnik -a m grad. mešálnik betona na podvozzju tovornega avtomobila **Sp:** hrúška

avtomobil -a m prom. kopensko prometno vozilo, gnano večinoma z motorjem z notranjim zgorevanjem: avtomobil z vitlom; dirkalni avtomobil; dostavni avtomobil; škropilni avtomobil; športni avtomobil **Sp:** ávto **GL tudi:** blindirani avtomobil, dirkálni avtomobil, eléktrični avtomobil, gasilni avtomobil, gasilski avtomobil, oklépni avtomobil, osébni avtomobil, pôltovórni avtomobil, sanitétni avtomobil, škropilni avtomobil, špórtni avtomobil, tovórni avtomobil

avtomobilíst -a m kdor sam vozi avtomobil, predvsem osebni

avtomobilístika -e ž (2) veda o avtomobilski stroki **PRIM.:** avtomobilizem

avtomobilízem -zma m dejavnost, povezana z avtomobili: ljubiteljski avtomobilizem; športni avto-

mobilizem; turistični avtomobilizem **PRIM.:** avtomobilistika

avtomobilska césta -e -e ž cesta za promet z motornimi vozili

avtomobilska gúma -e -e ž → avtomobilska pnevmatika

avtomobilska industrija -e -e ž industrija za izdelavo motornih vozil, motorjev in avtomobilske opreme **Sp:** ávtoindustrija

avtomobilska izohróna -e -e ž prom. črta na zemljevidu, ki veže kraje, dosegljive z avtomobilom iz določenega izhodišča v enakem času

avtomobilska karoserija -e -e ž prom. zgornji del avtomobila za zaščito motorja, potnikov in tovora

avtomobilska mehánika -e -e ž prom. veda o delovanju avtomobilskih mehanizmov ter obnašanju vozila pri vožnji **Sp:** ávtomehánika

avtomobilska oblóga -e -e ž tekstilna, usnjena, plastična ali lesena obloga v notranjosti avtomobila

avtomobilska pločevína -e -e ž pločevina za avtomobilske karoserije

avtomobilska pnevmátika -e -e ž prom. toroidno oblikovan gumen obroč avtomobilskega kolesa v izvedbi samotnega avtomobilskega plašča ali sestavljen iz avtomobilskega plašča z vgrajeno zračnico, napolnjeno s stisnjenim zrakom **Sp:** avtomobilska gúma

avtomobilska prevléka -e -e ž **1.** prevleka za avtomobilski sedež

2. ponjava za zaščitno prekrivanje avtomobila

3. ponjava pri tovornih avtomobilih

avtomobilska šasija -e -e ž **1.** prom. nosilna konstrukcija avtomobila, navadno z dvema vzdolžnima in več prečnimi nosilci

2. prom. podvozje avtomobila s pogonskim agregatom, kolesjem z ovešenjem in zavorno napravo

avtomobilska zračnica -e -e ž toroidno oblikovana gumena notranja cev avtomobilske pnevmatike

avtomobilski -a -o prid. ki se nanaša na avtomobil: avtomobilska antena; avtomobilska sklopka; avtomobilski mehanik; avtomobilski menjalnik; avtomobilski motor; avtomobilski promet **GL tudi:** avtomobilska césta, avtomobilska gúma, avtomobilska industrija, avtomobilska izohróna, avtomobilska karoserija, avtomobilska mehánika, avtomobilska oblóga, avtomobilska pločevína, avtomobilska pnevmátika, avtomobilska prevléka, avtomobilska šasija, avtomobilska zračnica, avtomobilski

akumulátor, avtomobilski alternátor, avtomobilski alternátorski regulátor, avtomobilski dinámo, avtomobilski hladílnik, avtomobilski kórd, avtomobilski párk, avtomobilski plášč, avtomobilski sêrvis, avtomobilski zaganjálnik, avtomobilsko dvigálo, avtomobilsko koló, avtomobilsko ólje

avtomobilski akumulátor -ega -ja m nestrok. → akumulátorska baterija

avtomobilski alternátor -ega -ja m elektr. generator izmeničnega toka za napajanje avtomobilske električne opreme

avtomobilski alternátorski regulátor -ega -ega -ja m elektr. napetostni regulator avtomobilskega alternatorja, ki zagotavlja v zahtevanih tolerancah stabilno izhodno napetost

avtomobilski dinámo -ega -a m elektr. generator enosmernega toka za napajanje avtomobilske električne opreme

avtomobilski hladílnik -ega -a m **1.** prom. hladilnik za hlajenje hladila v motorju avtomobila

2. → ávtohladílnik

3. manjši hladilnik, ki se lahko priklopi na avtomobilov akumulátor

avtomobilski kórd -ega -a m tekst. močno vita preja ali tkanina iz te preje za vgrajevanje v avtomobilske, letalske pnevmatike **Sp:** ávto-kórd

avtomobilski párk -ega -a m prom. vsi avtomobili kakšne organizacije, ustanove **Sp:** ávto-párk

avtomobilski plášč -ega -a m prom. toroidno oblikovan zunanji gumeni obroč avtomobilske pnevmatike, lahko v navadni ali samotenski izvedbi

avtomobilski sêrvis -ega -a m obrat ali delavnica za vzdrževanje, popravljanje in pregled avtomobilov **S:** ávtosêrvis

avtomobilski zaganjálnik -ega -a m prom. agregat za zagon avtomobilskega motorja

avtomobilsko dvigálo -ega -a s **1.** prom. ročno dvigalo v kompletu orodja v avtomobilu za manjša popravila

2. prom. pomožno ročično nakladalno dvigalo na tovornih avtomobilih in mobilnih strojih, navadno s hidravličnim pogonom **PRIM:** ávto-dvigálo

3. prom. dvigalo za dviganje avtomobilov pri vzdrževanju

avtomobilsko koló -ega -ésa s prom. kolo iz platišča in pnevmatike, ki zagotavlja elastično vzmetenje vozila in dober oprijem s cestiščem

avtomobilsko ólje -ega -a s kem. olje za upo-

rabo v različnih agregatih avtomobila (npr. motorno olje, olje za diferencial)

ávtomontáža -e ž sestavljanje avtomobilov

ávtó-móto -- in **ávtomóto** -- prid. ki se nanaša na avtomobile oziroma avtomobilizem in motocikle oziroma motociklizem

ávtomótošpórt -a m tekmovanja z avtomobili in motocikli v hitrosti, spretnosti, zanesljivosti in vzdržljivosti

ávtooksidácija -e ž kem. spontana, avtokatalitična oksidacija s kisikom iz zraka in pod vplivom toplote, svetlobe, kovinskih oksidov (npr. sušenje firmeža, staranje maziv, žarkost maščob)

ávtopárk -a m → avtomobilski párk

ávtopilót -a m prom. naprava za samodejno krmarjenje vozil, plovil, letal

ávtoprevózniik -a m kdor poklicno prevažá blago, navadno s tovornim avtomobilom

ávtoprevózništvo -a s **1.** podjetje za prevažanje potnikov ali blaga z avtomobili
2. dejavnost avtoprevoznikov

ávtopromèt -éta m promet s cestnimi motornimi vozili

ávtorádío -a m radijski sprejemnik, prirejen za vgradnjo v avtomobil

ávtoremónt -a m popravilo, obnova avtomobilov

ávtoremóntni -a -o prid. ki se nanaša na popravilo, obnovo avtomobilov: ávtoremontna delavnica

ávtorotácija -e ž fiz. vrtenje simetričnega telesa zaradi zračnega toka

ávtorska póla -e -e ž graf. enota za merjenje obsega avtorskega dela, 30 000 grafičnih znakov

ávtorski -a -o prid. ki se nanaša na avtorje ali njihovo delo **GL tudi:** ávtorska póla

ávtosêrvis -a m prom. obrat ali delavnica za vzdrževanje, popravljanje in pregled avtomobilov **S:** avtomobilski sêrvis

ávtostabilnost -i ž avtomatično vzdrževanje stabilnosti: ávtostabilnost letala

ávtostòp¹ -ópa m prom. avtomatična zavorna naprava na železniški progi in na lokomotivi, ki z daljinskim delovanjem samodejno zaustavi vlak pred zaprtim signalom ali če lokomotiva ostane brez nadzora strojevodje

ávtostòp² -ópa m brezplačna vožnja z avtomobilom, ki ga voznik ustavi na prosilčev znak

ávtostópar -ja in **ávtóštópar** -ja m kdor potuje z avtostopom

ávtotáksi -ja m prom. osebni avtomobil z voznikom, najet za krajše vožnje

avtotíp -a m **1.** graf. prvi tisk

2. graf. izviren odtisk, posnetek

3. graf. izvorna faksimilirana izdaja knjige

avtotipíja -e ž **1.** graf. tehnika visokega tiska z rastrskim klišejem
2. graf. klišé, ki omogoča prikazovanje poltonov
3. oddelek v tiskarni, v katerem se tiska v tehniki visokega tiska z rastrskim klišejem

avtotipíjski -a -o prid. ki se nanaša na avtotipijo
GL tudi: avtotipíjski papír

avtotipíjski papír -ega -ja m papir. zelo gladek, največkrat brezlesni papir, enakomerno debel, lahko tudi premazan, za tiskanje z zelo drobnimi rastri, za umetniški tisk, ilustracije

ávtotransformátor -ja m elektr. transformator z enim navitjem, pri katerem del navitja služi kot primarno navitje, celotno navitje pa kot sekundarno navitje, ali obratno

ávtotransformátorski -a -o prid. ki se nanaša na avtotransformator **GL tudi:** ávtotransformátorski zaganjálnik

ávtotransformátorski zaganjálnik -ega -a m elektr. zaganjalnik z avtotransformatorjem za asinhronske elektromotorje velike moči

ávtotranspórt -a m prom. prevoz z avtomobili, predvsem blaga

avtotrófni -a -o prid. ki se hrani samo z anorganskimi snovmi: ávtotrofna rastlina; ávtotrofni organizem

ávtožerjáv -áva m → ávtodvigáló

AWG AWG-ja in -- [avegé avegêja] m krat. (American Wire Gage) ameriško žično merilo

azbést -a m geol. vlaknata oblika serpentina in amfibolov

azbéstcemént -ênta m grad. gradbeni material na podlagi azbesta in cementa

azbéstceméntni -a -o prid. ki je iz azbestcimenta **GL tudi:** azbéstceméntni izdélki

azbéstceméntni izdélki -ih -ov m mn. grad. izdelki iz azbestcimenta (npr. cevi, strešna kritina)

azbestín -a m papir. polnilo za papir iz kratko- in drobnovlaknatega azbesta

azbéstkovínski -a -o prid. → azbést-kovínski

azbést-kovínska tkanína -e -e ž tekst. tkanina iz azbestne preje, okrepljena s kovinsko žico

azbést-kovínski -a -o prid. ki je iz azbesta, okrepljenega s kovino **Sp:** azbéstkovínski, azbéstno-kovínski **GL tudi:** azbést-kovínska tkanína

azbéstna lepénka -e -e ž papir. slabo gorljiva lepenka iz azbestnih vlaken in celulozne vlaknine, veziv in polnil, ki se je uporabljala za tesnila in izolacijo v napravah z visoko

- temperaturo, protipožarno zaščito v gradbeništvu
- azbéstna prēja** -e -e ž tekst. preja iz azbestnih vlaken z dodatkom bombaža
- azbéstna tkanína** -e -e ž tekst. težka tkanina iz azbestne preje, ki se je uporabljala za ognje-vzdržne izdelke in izdelke, odporne proti kislina
- azbéstni** -a -o prid. ki je iz azbesta: azbestna lepénka; azbestna obleka; azbestne rokavice; azbestni filter; azbestni papir; azbestno tesnilo **GL tudi:** azbéstna lepénka, azbéstna prēja, azbéstna tkanína, azbéstni papír, azbéstno vlákno
- azbéstni papír** -ega -ja m papir. zvitkovni papir iz dolgovlaknatega azbesta z dodatkom celulozne vlaknine, veziv in polnil, ki se je uporabljal za tesnila in izolacije v napravah z visoko temperaturo, protipožarno zaščito v gradbeništvu
- azbéstnokovínski** -a -o prid. → azbést-kovínski
- azbéstno vlákno** -ega -a s tekst. naravno mineralno vlakno iz azbesta
- azeotrópska destilácija** -e -e ž kem. postopek ločevanja dveh sestavin azeotropске zmesi z destilacijo ob dodatku tretje komponente, ki tvori z eno od obeh prvotnih komponent novo azeotropsko zmes
- azeotrópska zmés** -e zmesi ž kem. raztopina dveh ali več tekočin, katerih sestava in s tem vrelišče se med vrenjem ne spreminjata
- azeotrópski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na pojav, pri katerem zmesi nekaterih tekočin v določenem razmerju vrejo pri stalni temperaturi in dajo pare iste sestave, kot je tekočina **GL tudi:** azeotrópska destilácija, azeotrópska zmés
- azíd** -a m kem. sol dušikovodikove kisline, HN_3 ; natrijev azid **GL tudi:** svínčev azíd
- ázimut** -a m **1.** astr. vodoravní kot med ravnino krajevnega meridiana in ravnino vertikala, ki gre skozi nebesni objekt **GL tudi:** astronómski ázimut, magnétni ázimut
2. geod. kot med smerjo izbranega koordinatnega sistema in smerjo proti iskani točki **GL tudi:** geodétski ázimut
3. geod. vodoravní kot med smerjo proti severu in izbrano točko na Zemlji **S:** topográfski ázimut
- ázimutna projékcija** -e -e ž geod. ekvivalentna projekcija, pri kateri se ohranja enakost površin v določeni smeri
- ázimutni** -a -o prid. ki se nanaša na azimut **GL tudi:** ázimutna projékcija, ázimutni kómpas, ázimutni króg
- ázimutni kómpas** -ega -a m geod. merilni instrument z razdelbo za določanje azimuta
- ázimutni króg** -ega -a m geod. krožna razdelba za določanje kotne vrednosti azimuta
- azín** -a m kem. heterociklična spojina s šestčlen-skim obročem, z enim ali več dušikovimi atomi v obroču (npr. piridin)
- azínakridínski** -a -o prid. ki se nanaša na azin in akridin **GL tudi:** azínakridínsko barvílo
- azínakridínsko barvílo** -ega -a s kem. azínsko barvílo, ki ima v molekuli vgrajen akridin
- azínski** -a -o prid. kem. ki se nanaša na azin **GL tudi:** azínsko barvílo
- azínsko barvílo** -ega -a s kem. bazično, kisló ali direktno barvílo na podlagi fenazina
- ázo-** kem. prvi del v imenih spojin z azoskupino
- ázobarvílo** -a s kem. organsko barvílo z azoskupino v molekuli kot kromoforno skupino **PRIM.:** díszázobarvílo
- azól** -a m kem. heterociklična organska spojina s petčlenskimi obročem, ki vsebuje en dušikov atom ali več dušikovih atomov (triazoli s tremi, tetrazoli s štirimi dušikovimi atomi)
- ázoóksi** kem. prvi del v imenih spojin z azooksiskupino **GL tudi:** ázoóksiskupína, ázoóksispojíne
- ázoóksiskupína** -e tudi azoóksi skupína -- -e ž kem. skupina dveh atomov dušika in enega atoma kisika, vezanega na enega od atomov dušika, $-\text{N}(\text{O})=\text{N}-$
- ázoóksispojíne** -jín tudi azoóksi spojíne -- -jín ž mn. kem. spojíne, ki vsebujejo azooksiskupino (npr. azooksibenzen)
- ázoskupína** -e ž kem. skupina dveh atomov dušika, med seboj vezanih z dvojno vezjo, $-\text{N}=\text{N}-$
- ázospojína** -e ž nav. mn. kem. spojína, v kateri azoskupína povezuje dva radikala (npr. azometan, azobenzen)
- azúren** -rna -o prid. nebesno moder
- azurít** -a m geol. bakrov monoklinski mineral azurne barve, bakrov hidroksid-karbonat **S:** módrí bakrének
- ažúr** -a m tekst. luknjičasta tkanina ali pletenina z vezeninastim videzom, pri kateri tvorijo luknjice ponavljajoč se vzorec ali mrežast okras
- ažurírani**¹ -a -o prid. **1.** usklajen s časovnim načrtom česa
2. sproti obnavljan (npr. podatki v zbirkah, kartotekah)
- ažurírani**² -a -o prid. tekst. ki ima luknjičast, vozličast ali mrežičast vzorec: ažurirana tkanina

ažuriranje -a s **1.** usklajevanje s časovnim načrtovanjem dela, dejanskim stanjem

2. sprotno obnavljanje (npr. podatkov v zbirkah, kartotekah)

ažurirati -am nedov. in dov. **1.** delati kaj ažurno

2. sprotno obnavljati (npr. podatke v zbirkah, kartotekah)

ažurirni -a -o prid. tekst. ki se nanaša na izdelovanje ažura **GL tudi:** ažurirni aparat, ažurirni šivalnik

ažurirni aparat -ega -a m tekst. dodatna naprava na krožnem pletilniku za izdelovanje ažurirane pletiva

ažurirni šivalnik -ega -a m tekst. šivalni stroj s šilom in luknjalom, ki razriva niti v tekstiliji in jih poveže z vbodi

ažurni¹ -a -o prid. ki je pravočasen, brez zaostanka v načrtovanem delu: ažurno poslovanje

ažurni² -a -o prid. tekst. ki se nanaša na ažur **GL tudi:** ažurno vézenje

ažurno vézenje -ega -a s tekst. ročno ali strojno luknjičasto vézenje, pri katerem se delajo luknjice z močnim zategovanjem vezivne niti in razmikanjem niti platna

α -- [álfa] m znak za prvo črko grške abecede

α -- [álfa] m simbol **11.** absorbanca, absorpcijski faktor

2. kot optičnega zasuka, kot optične rotacije

3. kotni pospešek

4. koeficient slabljenja, atenuacijski koeficient

5. prostorninski razteznostni koeficient

6. stopnja disociacije

7. električna polarizabilnost molekule

8. konstanta fine strukture

9. faktor notranje konverzije

10. Madelungova konstanta

11. rekombinacijski koeficient

α-celulóza -e [álfa] ž kem. celuloza z veliko molsko maso, netopna v 17,5-odstotni raztopini natrijevega hidroksida **S:** celulóza álfa
Spn: álfa celulóza

α-délec -lca [álfa] m fiz. → délec álfa

α-naftójska kislína -e -e [álfa] ž kem. 1-hidroksi-2-naftalenkarboksilna kislina

α-naftól -a [álfa] m kem. 1-hidroksinaftalen, pomemben intermediat v proizvodnji katranskih barvil

α-žárki -ov [álfa] m mn. → žárki álfa

B

- b** -- [bé] m simbol fiz. barn
- B** -- [bé] m simbol **1.** kem. bor
- 2.** fiz. bel
- Ba** -- [beá] m simbol kem. barij
- Baaderjev** -a -o [báderjev] prid. **GL tudi:** Baaderjeva preskúсна napráva, Baaderjev tést
- Baaderjeva preskúсна napráva** -e -e -e [báderjeva] ž kem., stroj. standardna naprava za preskušanje staranja olja
- Baaderjev tést** -ega -a [báderjev] m kem., stroj. standardizirani postopek preskušanja odporosti olja proti staranju
- bába** -e ž **1.** agr. podstava ali noga stebra pri kozolcu
- 2.** les. podložek pri kalanju viter
- Babbitt, Isaac** -a, -a [bábit ájzak] m (1799–1862) ameriški izumitelj
- Babbittov** -a -o [bábitov] prid. **GL tudi:** Babbittova kovína
- Babbittova kovína** -e -e [bábitova] ž zlitina kositra in svinca, antimona in bakra za ležajne blazinice **S:** béla kovína
- Babcock, George H.** -a, -a -- [bêbkok džórdž há] m (1832–1893) ameriški izumitelj **GL tudi:** kôtel Babcock & Wilcox
- Babcockov** -a -o [bêbkokov] prid. **GL tudi:** Babcockov fáktor trênja, Babcockov koeficiênt trênja
- Babcockov fáktor trênja** -ega -ja -- [bêbkokov] m koeficiênt trenja za tok pare v cevah **Sp:** Babcockov koeficiênt trênja
- Babcockov koeficiênt trênja** -ega -ênta -- [bêbkokov] m → Babcockov fáktor trênja
- Babcock & Wilcox** -a -- -a [bêbkok in vílkoks] m britanska tovarna parnih kotlov **GL tudi:** kôtel Babcock & Wilcox
- bábica** -e ž **1.** agr. zgornji del klepalnika
- 2.** tekst. del zaponke za zapenjanje ali vtikanje: babica in kaveljček
- Bach, Carl** -a [báh kárl] m (1847–1931) nemški znanstvenik
- Bachov** -a -o [báhov] prid. **GL tudi:** Bachova enáčba, Bachova porušitvena hipotéza, Bachov fáktor, Bachov koeficiênt, Bachov korékcijski fáktor, Bachov poténčni zákon, Bachov razmêrník
- Bachova enáčba** -e -e [báhova] ž meh. enáčba za računanje sestavljenih napetosti pri vzvoju in upogibu
- Bachova porušitvena hipotéza** -e -e -e [báhova] ž meh. hipoteza o največjih normalnih deformacijah
- Bachov fáktor** -ega -ja [báhov] m meh. razmerje med primerjalno napetostjo in čisto upogibno napetostjo za okrogle in kolobarjaste prereze pri sočasni upogibni in vzvojni obremenitvi **Sp:** Bachov koeficiênt
- Bachov koeficiênt** -ega -ênta [báhov] m meh. → Bachov fáktor
- Bachov korékcijski fáktor** -ega -ega -ja [báhov] m meh. faktor, ki upošteva vpliv dopustnih normalnih in tangencialnih napetosti in vrsto porušitvene hipoteze za različne vrste obremenitev, statičnih in dinamičnih
- Bachov poténčni zákon** -ega -ega zákóna [báhov] m → Bach-Schülejev poténčni zákon
- Bachov razmêrník** -ega -a [báhov] m meh. razmerje dovoljene natezne napetosti za trajno trdnost in natezne trdnosti gradiva pri različnih vrstah obremenitve (statične, utripne, izmenične)
- Bach-Schülejev** -a -o [báhšílejev] prid. **GL tudi:** Bach-Schülejev poténčni zákon
- Bach-Schülejev poténčni zákon** -ega -ega zákóna [báhšílejev] m pravilo, ki opredeljuje približno zvezo med raztezkom in napetostjo v neelastičnem območju za različne kovine **Sp:** Bachov poténčni zákon
- bacil** -a m paličasta bakterija, predvsem iz rodu *Bacillus* **GL tudi:** cemêntni bacil
- bagása** -e ž papir. ostanki pri ekstrakciji sladkorja iz trsa, ki se uporabljajo tudi za izdelovanje celulozne vlaknine
- báger** -gra m stroj. delovni stroj za zemeljska dela na kopnem ali pod vodo **GL tudi:** báger s kôrci, báger vedríčar, báger z rezálnim kolésom, báger z vêdri, črpálni báger, eléktromotórni báger, gosénični báger, grabílني báger, hidrávlični báger, kábelski báger, kolésni báger, mámutni báger, mehánični báger, motórni báger, párni báger, pla-

báger s kórci

vajóci báger, plòvni báger, poglabljálni báger, ravnálni báger, rúdníški báger, strgáljni báger, tírnični báger, univerzálni báger, želézníški báger, žlíčni báger

báger s kórci -gra -- -- m bager za zajem in neprekinjen navpični transport materiala s kórci

báger vedričar -gra -ja m bager za zajemanje vodne gošče z vedri **S:** báger z vědri

báger z rezálnim kolésom -gra -- -- -- m rud. bager s korčnim kolesom za dnevni kop

báger z vědri -gra -- -- m bager za zajemanje vodne gošče z vedri **S:** báger vedričar

bágranje -a s opravljanje zemeljskih del z bagrom

bágrati -am nedov. opravljati zemeljska dela z bagrom

bagríst -a m kdor dela z bagrom

Bailey, Donald Colman -ja, -a -a [bêjli dónald kólman] m (1901–1985) angleški inženir

Baileyev -a -o [bêjlíjev] prid. **GL tudi:** Baileyev móst

Baileyev móst -ega mostú [bêjlíjev] m grad., voj. hitro sestavljiv most, zgrajen iz jeklenih modulov v izvedbi paličnih nosilcev, med seboj zamenljivih, čez katere se položijo vnaprej pripravljeni moduli cestišča

Bain, Édgar C. -a -- -- [bén cé] m (1891–1971) ameriški fizik in metalurg

bainít -a m met. metastabilna mikrostruktura sestavina, ki nastane pri toplotni obdelavi jekel s premeno avstenita v temperaturnem območju (pod 550 °C) med premeno avstenita v perlit in začetkom premene avstenita v martenzit **GL tudi:** spódnji bainít, zgórnji bainít

bainítna lítina -e -e ž met. železova litina z bainitno mikrostrukturo

bainítni -a -o prid. ki se nanaša na bainit **GL tudi:** bainítna lítina, bainítno pobóljšanje

bainítno pobóljšanje -ega -a s met. toplotna obdelava jekla, ki obsega avstenitizacijo s hitrim ohlajanjem, in dodatno vzdrževanje temperature jekla nad temperaturo martenzitne premene, pri kateri se avstenit pretvori v bainit

bájalica -e ž pripomoček za iskanje podzemnih vodnih tokov **Sp:** bájanica

bájanica -e ž → bájalica

bájko prêja -- -e ž tekst. bombažna preja, prevlečena s kovinskim prahom

bajonét -a m **1.** navadno kratko vojaško bodalo, ki se da nasaditi na puško

2. neustr. → bajonétna zvéza

bajonétna zvéza -e -e ž vtíčno zasúčna zaskoč-

na zveza za hitro spajanje cevne sklopke, kabelskega konektorja, žarnice, pokrova, fotografskega objektiva **Spn:** bajonét (2)

bajonétni -a -o prid. ki omogoča mehanični spoj z bajonetno ZVEZO: bajonetni zaklep; bajonetno zapiralo **GL tudi:** bajonétna zvéza, bajonétni konéktor, bajonétni okòv, bajonétni vznóžek

bajonétni konéktor -ega -ja m elektr. konektor, ki omogoča bajonetno zvezo

bajonétni okòv -ega -òva m elektr. okov za žarnico z bajonetnim vznožkom

bajonétni vznóžek -ega -žka m elektr. vznožek žarnice za bajonetno zvezo

bájt -a m rač. skupina osmih bitov, procesiranih kot računalniška beseda, predvsem za predstavljjanje alfanumeričnih znakov **Sp:** byte **PRIM.:** bít

bakelít -a m trgovsko ime za fenolformaldehidno smolo

bakelítni -a -o prid. ki se nanaša na bakelit: bakelitni izdelki

báker -kra m kem. element 1. stranske skupine periodnega sistema, zelo pomembna težka kovina rdečkaste barve, z veliko električno in toplotno prevodnostjo, dobro preoblikovalnostjo: rafinirani baker **Si:** Cu **GL tudi:** arzénov báker, báker blíster, báker OFHC, brezoksídni dôbro prevódní báker, črni báker, dezoksídrani báker, elektrolízni báker, eléktrotéhniški báker, katódni báker, konvèrterski báker

báker blíster -kra -tra m → konvèrterski báker

báker OFHC -kra -- [oefhacé] m (oxygen-free high-conductivity) → brezoksídni dôbro prevódní báker

bákla -e ž **1.** svetilo iz lesa ali gorljive snovi na držalu

2. konec cevovoda, na katerem se kuri ne-uporabljeni gorljivi plin: zgoreti na bakli **Sp:** plameníca **PRIM.:** odžíganje **GL tudi:** sónčne bákle

bakrár -ja m delavec ali obrtnik pri proizvodnji bakra ali bakrenih izdelkov

bakrárna -e ž **1.** obrat za pridobivanje ali predelovanje bakra

2. delavnica, v kateri se bakri

bakrárstvo -a s veda o pridobivanju in predelovanju bakra

bákrašti -a -o prid. **1.** ki je tak kot pri bakru: bakrašti barva

2. → bakréni

bakréna prevléka -e -e ž met. tanka plast bakra, nanesena pri postopku bakrenja

bakréneč -nca m **1.** geol. baker vsebujoči mineral **GL tudi:** módrí bakréneč, rdéči bakréneč, zeléni bakréneč

2. met. → bákrov kámen

bakrení -a -o prid. ki je iz bakra: bakrena (kuhinjska) posoda; bakrena cev; bakrena kovica; bakrena pločevina; bakrena žica; bakreni polizdelki; patinasta bakrena pločevina **Sp:** bákrašti (2) **GL tudi:** bakréna prevléka, bakréno kladívo, bakréno spajkalo

bakrenica -e ž rud. rudniška voda, ki vsebuje raztopljen halkantit

bakrenina -e ž izdelki iz bakra

bakrênje -a s 1. prekrivanje s tanko plastjo bakra (npr. z galvanizacijo)

2. tekst. prekrivanje tekstilij s tanko plastjo bakra, elektrostatično, z naparevanjem, z nanašanjem disperzije ali kovinskega prahu in fiksiranjem v visokofrekvenčnem polju

bakréno-apnéna brózga -e -e ž agr. pripravek iz modre galice in apna za zaščito rastlin pred boleznimi in zajedalci, zlasti peronospori na vinski trti **S:** bordójska brózga

bakréno-apnéni -a -o prid. ki vsebuje bakrovo sol in apno **GL tudi:** bakréno-apnéna brózga

bakréno kladívo -ega -a s kladívo z bakrenim čelnim vložkom za občutljiva montažna dela

bakréno spajkalo -ega -a s spajkalo z bakreno konico

bakrílni -a -o prid. s katerim se lahko bakri: bakrílna napráva

bakríti -ím nedov. prekrivati s tanko plastjo bakra

bakronósní -a -o prid. geol. ki vsebuje baker: bakronosna plast

bakroréštvo -a s graf. izdelovanje bakrorezov

bakroréz -a m 1. graf. grafična tehnika, pri kateri graviranje v bakreno ploščo omogoča ostro črtno risbo

2. odtis v tej tehniki

bakrorézec -zca m graf. kdor dela bakroreze

bakrorézni -a -o prid. ki se nanaša na bakrorez: bakrorezni odtis

bakrotísk -a m graf. tehnika globokega tiska z gravirano, kasneje jedkano bakreno ploščo ali valjem **GL tudi:** papír za bakrotísk, strój za bakrotísk

bákrov -a -o prid. ki se nanaša na baker: bakrove zlitine **GL tudi:** bákrova brónsa, bákrova filaméntna prêja, bákrova gálica, bákrova medlíca, bákrova svetlíca, bákrova svíla, bákrove spojíne, bákrov hidroksíd, bákrov hidroksíd-karbonát, bákrov(II) oksíd, bákrov(I) oksíd, bákrov kámen, bákrov křšec, bákrovo jêklo, bákrovo predívo, bákrovo števílo, bákrovo vlákno, bákrov sijájnik, bákrov sulfát, péstra bákrova rúda, písani bákrov křšec

bákrova brónsa -e -e ž bronsa z zlato podobnim sijajem na podlagi medi **Sp:** zláta brónsa **PRIM.:** brónsa

bákrova filaméntna prêja -e -e -e ž tekst. regenerirana celulozna filamentna preja, izdelana po kuoksamskem postopku **Sz:** bákrova svíla

bákrova gálica -e -e ž → módra gálica

bákrova medlíca -e -e ž 1. → tenantít

2. → tetraedrít

bákrova svetlíca -e -e ž → kovelín

bákrova svíla -e -e ž tekst., zastar. → bákrova filaméntna prêja

bákrove spojíne -ih spojín ž mn. kem. spojine bakra (npr. bakrove(I) in bakrove(II) spojine)

bákrov hidroksíd -ega -a m kem. svetlo moder, v vodi netopen prah, $\text{Cu}(\text{OH})_2$, ki se uporablja za pigment

bákrov hidroksíd-karbonát -ega -a m kem. zelen prah, $\text{CuCO}_3 \cdot \text{Cu}(\text{OH})_2$, ki se uporablja za izdelavo bakrovih soli, pigmenta

bákrov(II) oksíd -ega(II) -a [dvá] m kem. spojina bakra s kisikom, CuO , črn prah, ki se uporablja za razžvepljevanje nafte, kot katalizator

bákrov(I) oksíd -ega(I) -a [êna] m kem. spojina bakra s kisikom, Cu_2O , rjavo rdeč prah, ki se uporablja za rdeče obarvanje stekla in emajla, v podvodnih premazih za ladje

bakrovítí -a -o prid. geol. ki vsebuje nekaj bakra: bakroviti sloj

bákrov kámen -ega -mna m met. zmes bakrovega in železovega sulfida, ki nastane pri predelavi bakrovih rud kot vmesni proizvod **Sp:** bakré nec (2)

bákrov křšec -ega -šca m → halkopírít

bákrovo jêklo -ega -a s met. jeklo, legirano z bakrom (do 0,25 % bakra)

bákrovo predívo -ega -a s tekst. rezana bakrova vlakna

bákrovo števílo -ega -a s tekst., papír. merilo za stopnjo poškodbe celuloze po kislih obdelavah kot posledica oksidacijske razgradnje celuloze

bákrovo vlákno -ega -a s tekst. regenerirano celulozno vlakno, izdelano po kuoksamskem postopku **Sp:** kuoksámsko vlákno

bákrov sijájnik -ega -a m → halkozín

bákrov sulfát -ega -a m kem. bakrov(II) sulfat pentahidrat, $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, modri kristali (modra galica), za galvansko bakrenje, zaščito rastlin (npr. vinske trte pred škodljivci)

PRIM.: bordójska brózga, módra gálica

bakteriálna prebáva -e -e ž zoot. razgradnja krme v vampu prežvekovalcev z bakterijami

bakteriální -a -o prid. ki se nanaša na bakterije

S: baktêrijski **GL tudi:** bakteriálna prebáva

baktericíd -a m kemična snov, ki uničuje vegetativne oblike bakterij ali tudi spore

baktericidna sijálka -e -e ž priprava za sterilizacijo z UV-svetlobo z veliko prodorno močjo

baktericidni -a -o prid. ki uničuje bakterije **GL tudi:** baktericidna sijálka

baktèrija -e ž **1.** nav. mn. navadno enocelični mikroorganizem iz debela prokariotičnih cepljivk Bacteriophyta **GL tudi:** anaeróbne baktèrije, denitrificirne baktèrije, denitrifikacijske baktèrije, gnilóbnne baktèrije, mlečnokislínske baktèrije, nitrificirne baktèrije, nitrifikacijske baktèrije, saprogéne baktèrije, vrélne baktèrije

2. mn. cepljivke, povzročitelji gnitja, vrenja in nalezljivih bolezní iz številnih družín 6 redov, kot aerobni in anaerobni parazíti, saprofíti in avtotrofni mikroorganizmi, pomembni v biotehniki in medicini (*Bacteria*)

baktèrijska gnilóba -e -e ž agr. gniloba, ki jo povzročajo bakterije, npr. pri čebuli, korenju, solati

baktèrijska gnilóba krompírja -e -e -- ž agr. nevarna gniloba krompírja, ki jo povzroča bakterija *Bacterium solaniperda*

baktèrijski -a -o prid. ki se nanaša na bakterije **S:** bakteriálni **GL tudi:** baktèrijska gnilóba, baktèrijska gnilóba krompírja, baktèrijski rák

baktèrijski rák -ega ráka m biol. novotvorbe na organizmih, ki jih povzročijo bakterije

bakteriofági -ov m mn. biol. skupina virusov ali virusom podobnih mikroorganizmov s kapsido, ki zajedajo in uničijo bakterije

bakterioidni -a -o prid. podoben bakterijam (npr. sestavni deli ali organizmi nekaterih rastlin): bakterioidni organizmi

bakteriolíza -e ž biol. mehanično (npr. z ultrazvokom), serološko ali encimsko raztapljanje bakterij

bakteriológ -a m strokovnjak za bakteriologijo

bakteriologíja -e ž veja mikrobiologije, ki preučuje bakterije

bakteriolóška analiza -e -e ž agr. analiza snovi glede na vrsto in količino bakterij

bakteriolóška vójna -e -e ž voj. vojna, ki za uničevanje uporablja bakterije

bakteriolóški -a -o prid. ki se nanaša na bakteriologijo: bakteriološka preiskava **GL tudi:** bakteriološka analiza, bakteriološka vójna

bakteriostátični -a -o prid. ki zadržuje ali preprečuje rast bakterij

bakterióza -e ž biol. rastlinska bolezen, ki jo s čezmerno razmnožitvijo povzročajo bakterije: bakterioza macesna

bákula -e ž **1.** agr. gradivo iz trstike za zasenčevanje posevkov in kaličev v drevesnicah

2. grad., nekdanj štukaturno gradivo iz trstike ali z žico v preprogo povezanih lesenih letvic

bála -e ž velik sveženj, svitek ali zavoj blaga, usnja, papirja, vlaken, celulozne vlaknine, pločevinskih odpadkov, steklene volne, sena, hmelja, navit, stisnjen in navadno povezan ali ovít: stiskalnica za bale; stroj za odpiranje bal; volnena bala **GL tudi:** kléšče za bále

balánca -e ž **1.** krmilo za upravljanje kolesa ali motornega kolesa **PRIM.:** balánca

2. elektr. gumb za izravnavanje jakosti obeh zvočnih kanalov pri stereofonskem sprejemniku

balánčni -a -o prid. ki se nanaša na balanco

balánca -e ž → ravnotéžje **PRIM.:** balánca (1)

balansíranje -a s **1.** uravnavanje ravnotežja **S:** uravnoteženje

2. lovljenje ravnotežja

balansírati -am nedov. **1.** uravnavati ravnotežje **S:** uravnoteževáti, uravnovéšati

2. loviti ravnotežje

balansírni -a -o prid. ki je za balansiranje **GL tudi:** balansírni strój

balansírni strój -ega strója m stroj. stroj za dinamično uravnoteženje vrtljivih teles (npr. rotorjev, avtomobilskih koles, brusilnih kolutov)

balánsni -a -o prid. → ravnotéžni

bálar -ja m agr. stroj za baliranje sena, slame

balást -a m **1.** nekoristne, odvečne stvari

2. material (npr. uteži) za obtežitev ladij, balonov, letalnikov, dvigal, transportnih strojev

3. agr. neprebavljive organske snovi v krmi

4. elektr. električni element, ki omejuje velikost električnega toka skozi fluorescenčno sijalko

balástni -a -o prid. ki se nanaša na balast: balastna utež; balastni material

baláta -e ž agr. koagulirani mleček tropskega drevesa z lastnostmi kavčuka in usnja

balátni -a -o prid. ki je iz balate: balatni jermen

baldahín -a m **1.** svila iz Bagdada

2. kos blaga, tkanine, obešen nad prestolom, posteljo

3. navadno kamnita zaščitna in okrasna streha nad kipi, nagrobniki, oltarji

balíranje -a s stiskanje, navijanje v bale in njihovo vezanje, ovijanje **GL tudi:** balíranje vláken

balíranje vláken -a -- s tekst. stiskanje in pakiranje vlaken v bale in njihovo vezanje, ovijanje

balírati -am nedov. stiskati, navijati v bale in jih nato vezati, ovijati s čim: balírati vlakna

balirna stiskálnica -e -e ž posebno oblikovana stiskalnica, navadno hidravlična, za stiskanje v bale

balirni -a -o prid. ki je za baliranje **GL tudi:** balirna stiskálnica

balistična krivúlja -e -e ž fiz. pot (trajektorija) izstrelka, ki jo določajo potisna sila, težnost in zračni upor

balistična rakéta -e -e ž voj. izstrelak dolgega dosega, ki se z lastnim pogonom utiri v balistično krivuljo

balistična tírnica -e -e ž fiz. del poti izstrelka, na katerem preneha lastna pogonska sila in delujeta le težnost in zračni upor

balistični -a -o prid. **1.** ki se nanaša na balistiko **GL tudi:** balistična krivúlja, balistična rakéta, balistična tírnica

2. ki se nanaša na sunke **GL tudi:** balistični galvanómeter, balistični móznar

balistični galvanómeter -ega -tra m elektr. galvanometer z dolgim nihajnim časom za merjenje sunka električnega toka ali električne napetosti

balistični móznar -ega -ja m voj. naprava za določanje moči razstreliva

balístika -e ž fiz. nauk o gibanju izstrelkov **GL tudi:** nótranja balístika, zunánja balístika

balkánski -a -o prid. ki se nanaša na geografsko območje Balkana **GL tudi:** balkánski bòr

balkánski bòr -ega bòra m gozd., les. endemitska vrsta bora osrednjega dela Balkanskega polotoka (*Pinus peuce*), iz debla katerega se pridobiva peristrski balzam

balkón -a m **1.** grad. ograjen pomol iz hišnega zidu, z vrati povezan z notranjimi prostori

2. arh. v gledališču prostor s stopničasto razporejenimi sedeži nad parterjem v dvorani in pod galerijo

balkónska plóšča -e -e ž navadno armirano-betonska plošča z negativno armaturo, praviloma konzolni podaljšek betonske stropne plošče

balkónski -a -o prid. ki se nanaša na balkon: balkonska ograja; balkonska vrata; balkonski sedež **GL tudi:** balkónska plóšča

balón -a m **1.** velika neprepustna vreča, napolnjena s plinom, navadno lažjim od zraka: sidrani balon **GL tudi:** barážni balón, zapórni balón, zrcální balón

2. letalnik, napolnjen s plinom, lažjim od okolnjega zraka, brez pogona in krmilja, s košaro za potnike, instrumente in podobno: toplozračni balon **GL tudi:** meteorolóški balón, registírní balón, sondážni balón

3. velika trebušasta steklenica, navadno nad 10 L, opletena, v plastičnem ovoju ali v zaboji

4. elektr. neprodušno zaprta steklena posoda, v kateri so žarilne nitke, elektrode: stekleni balon; žarnični balon **GL tudi:** matírani balón

5. tekst. pojav ukrivljene poti preje pri predenju z vretenom, dvojenju, navijanju in odvijanju čez vrh navitka

balónar -ja m **1.** kdor leta z balonom

2. pog. plašč iz balonske tkanine

balónska pnevmátika -e -e ž prom. širokoprofilna avtomobilska pnevmatika z majhnim notranjim tlakom, navadno za terenska vozila

balónska svíla -e -e ž tekst. → balónska tkanína

balónska tkanína -e -e ž tekst. gosto tkana, zelo trdna tkanina, navadno v platnovi vezavi, za izdelavo balonov, padal, dežnih plaščev, nekdam iz bombaža, lanu ali svile, prevlečena z gumo, da se zmanjša prepustnost za zrak, zdaj iz visokotrdnostnih poliamidnih ali poliestrskih filamentnih prej, prevlečena s polimerno smolo ali laminirana s sintetičnim filmom **Sp:** balónska svíla, balónsko plátno, blagó za dežne plášče

balónska zapóra -e -e ž voj. zapora z barážnimi baloni

balónski -a -o prid. ki se nanaša na balon **GL tudi:** balónska pnevmátika, balónska svíla, balónska tkanína, balónska zapóra, balónski rokáv, balónsko plátno

balónski rokáv -ega -a m tekst. navadno kratek, zelo širok, ob ramenskem šivu močno naboran, spodaj močno stisnjen rokav

balónsko plátno -ega -a s tekst. → balónska tkanína

bálta -e ž les. → bávta

balustráda -e ž arh. ograja iz modeliranih stebričkov, navadno pri balkonih, stopniščnih ali odprtih hodnikih

balza -e ž **1.** les. najlažja vrsta lesa iz srednje- in južnoameriškega tropskega drevesa balzovec (*Ochroma grandiflora*) za vezane plošče, splave, rešilne pasove, za modele ter za toplotno ali zvočno izolacijo **S:** balzovina, bálzov lés

2. splav iz tega lesa

bálzam -a m **1.** les. smola iglavcev raznih vrst **GL tudi:** kánadski bálzam, kopájski bálzam, narávni bálzam, perújski bálzam, príródni bálzam

2. kem. surovina za pridobivanje terpentinskega olja in kolofonije

balzámov -a -o prid. ki se nanaša na balzam: balzámov vonj **GL tudi:** bálzámov lés

balzámovina -e ž les. les iglavcev raznih vrst,

npr. *Abies balsamea*, *Abies fraseri* **S:** bálgamov lés

bálgamov lés -ega lesá m les. les iglavcev raznih vrst, npr. *Abies balsamea*, *Abies fraseri* **S:** balzamoína

bálgamski -a -o prid. **1.** ki se nanaša na balzam: balzamski duh smrek

2. blago dišeč: balzamske dišave

bálgov -a -o prid. ki se nanaša na balzo **GL tudi:** bálgov lés

balzovina -e ž les. najlažja vrsta lesa iz srednje- in južnoameriškega tropskega drevesa balzovec (*Ochroma grandiflora*) za vezane plošče, splave, rešilne pasove, modele ter za toplotno ali zvočno izolacijo **S:** bálgza, balzovina

bálgov lés -ega lesá m les. najlažja vrsta lesa iz srednje- in južnoameriškega tropskega drevesa balzovec (*Ochroma grandiflora*) za vezane plošče, splave, rešilne pasove, za modele ter za toplotno ali zvočno izolacijo **S:** bálgza, balzovina

bámbus -a m les. visoka tropska trajnica iz 12 rodov družine trav z olesenelimi stebli do 30 cm premera, ki se uporabljajo kot gradbeni material, za izdelavo celulozne vlaknine, pletiva

bámbusna celuloza -e -e ž papir. celuloza v bambusovih steblih

bámbusna celulozna vlaknina -e -e -e ž papir. celulozna vlaknina, navadno beljena, pridobljena s kuhanjem bambusovega sekanca v raztopini alkalij

bámbusna pálica -e -e ž tanjša steblo bambusa za ograje, rogoznice, puščice

bámbusni -a -o prid. ki je iz bambusa **GL tudi:** bámbusna celuloza, bámbusna celulozna vlaknina, bámbusna pálica

bámbusov -a -o prid. ki se nanaša na bambus: bambusova trstenika **GL tudi:** bámbusova korenína, bámbusov líst

bámbusova korenína -e -e ž nav. mn. agr. korenine nekaterih vrst bambusa, surovina za zdravilne izdelke (adstringens, antipiretik, stiptik)

bambusovina -e ž les. bambusova steblovina, tanka za palice, debelejša za gradbeni les, za pohištvo, tudi surovina za celulozo

bámbusovje -a s les. zemljišče, poraslo z bambusom

bámbusov líst -ega -a m nav. mn. agr. listi nekaterih vrst bambusa, surovina za farmacevtske izdelke

banalizácija prométa -e -- ž prom. prehitjevanje

na dvotirni progi brez ustavljanja predhodnega vlaka

banána -e ž **1.** bot. podolgovat, rumen tropski sadež bananovca

2. elektr., žarg. → énopólni vtič

banánin -a -o prid. ki se nanaša na banano

banánov -a -o prid. ki se nanaša na banano ali bananovec: bananov list; bananovo olje; bananovo vlakno

banánovčev -a -o prid. tekst. ki se nanaša na bananovec

banánovec -vca m bot. drevesom podobna zel-nata tropska trajnica z velikimi listi in bananami (*Musa sapientum*), močnatimi sadeži (*Musa paradisiaca*) ali za pridobivanje tekstilnih vlaken (*Musa textilis*)

banánski -a -o prid. ki se nanaša na banano **GL tudi:** banánski vtič

banánski vtič -ega vtiča m elektr., žarg. → énopólni vtič

bandáža -e ž **1.** ovijanje, povijanje, navadno s trakom **GL tudi:** bandáža drevésa

2. stroj. obodni del, navadno nakrčeni obroč, pri kolesih tirnih vozil, ščitni pas za lopatice parnih turbin

bandáža drevésa -e -- ž agr. ovitje dela drevesa ali sadike pri cepljenju ali zavarovanju s kemikalijami

bandažiranje -a s povijanje npr. navitja transformatorja, elektromotorja, snopa električnih vodnikov z izolacijskim trakom: bandažiranje navitja

bandažirati -am nedov. in dov. ovijati, povijati navadno s trakom

bandážna tkanína -e -e ž tekst. tkanina za ortopedske in higienske namene z vtkanimi elastičnimi nitmi

bandážni -a -o prid. ki se nanaša na bandažo **GL tudi:** bandážne tkaníne, bandážni trák

bandážni trák -ega trákú m tekst. trak za izdelavo obvez, povojev

banderóla -e ž tekst. širok eno- ali večbarven trak v ripsovi vezavi za obrobo zastav, za slavnostne pasove ali okrase na ramenih

banja -e ž **1.** → kàd

2. arh. polkrožni obok nad četverokotno talno ploskvijo

banjasti -a -o prid. podoben banji: banjasto svodovje

bánka -e ž **1.** denarni zavod

2. sistematično urejena zbirka (npr. podatkov, bioloških materialov, dednine): genska banka; podatkovna banka

bankét -a m grad. → bankína

Bánki, Donát -ja, -a [báнки dónat] m (1859–1912) madžarski inženir strojnišva

Bánkijev -a -o [bánkijev] prid. **GL tudi:** Bánkijeva enáčba, Bánkijeva turbína

Bánkijeva enáčba -e -e ž stroj. enáčba za enakotlačne parne turbine, ki obravnava odvisnost izkoristka turbine od razmerja obodne hitrosti in hitrosti curka pare v šobi

Bánkijeva turbína -e -e ž stroj. enostavna vodna turbína s prečnim tokom za elektrarne manjše moči (do 300 kW) in padce do 500 m

bankína -e ž grad. praviloma utrjen in nosilen robni del cestnega telesa v nasipu od roba zgornjega ustroja do roba nasipa: neutrijena bankina; peščena bankina; travna bankina **Sp:** bankét

bankíva -e ž zoot. azijska divja kokoš

bánknotni -a -o prid. ki se nanaša na bankovce **GL tudi:** bánknotni papír

bánknotni papír -ega -ja m papir. proti ponarejanju močno zaščiten, mehansko zelo odporen papir, navadno izdelan iz bombažnih vlaknin, vedno z vodnim znakom, za bankovce, vrednostne papirje

bánkovec -vca m papirnati denar

bánkpost -- -- prid. ki se nanaša na trši, močno klejen, gladek pisalni papir **GL tudi:** bánkpost papír

bánkpost papír -- -ja m papir. zelo kakovosten, trd, močno klejen, proti radiranju odporen, strojno gladek pisalni papir, zlasti pisarniškega formata, vedno z vodnim znakom

banlón -a m trgovsko ime za pletene in tkane izdelke iz sintetične teksturirane preje **GL tudi:** tekstúrni postópek banlón

bár¹ -a m enota za tlak zunaj SI, ki se sme uporabljati za fluide, 1 bar = 100 kPa **Si:** bár²

bár² -- m simbol bar

baráka -e ž les. zasilna, navadno lesena stavba: gradbena baraka; skladiščna baraka

baráža -e ž voj. obrambna zapora

barážni -a -o prid. ki se nanaša na baražo **S:** zapórni **GL tudi:** barážni balón

barážni balón -ega -a m voj. balon, ki dvigne in drži v zraku jekleno vrv kot oviro za letala **S:** zapórni balón

barbituráti -ov m mn. kem. derivati barbiturne kisline, ki se uporabljajo za uspavala in pomirila

barbitúrna kislína -e -e ž kem. 2,4,6-trihidroksipirimidin, malonilsečnina, katere derivati se uporabljajo kot uspavala

barbitúrni -a -o prid. ki se nanaša na barbiturno kislino **GL tudi:** barbitúrna kislína

bárda -e ž les. široka gozdarska sekira

barél -a m → sódeček

barétká -e ž tekst. okrogla mehka čepica iz sploštenega volnenega pletiva, po oblikovanju kosmatena in strižena **S:** báskovka

baréž -a m tekst. lahka svilena tkanina, podobna gazi

bárhant -a in bárhent -a m tekst. enostransko kosmatena bombažna tkanina, srednje mase, v keprovi vezavi, za otroška in ženska oblačila **PRIM.:** flanéla

bárhantasti -a -o prid. tekst. ki je podoben barhantu, izdelan iz barhanta **GL tudi:** bárhantasti piké

bárhantasti piké -ega -éja m tekst. pike, ki ima hrbtno stran kosmateno

bariêra -e ž pregrada, ovira, zapora

barígla -e ž 1. → baríglica
2. sod, ki drži približno 600 litrov

baríglica -e ž lesen ročni sodček za nošenje pijske **Sp:** barígla (1)

bárij -a m kem. element iz skupine zemeljskokalijevih kovin, srebrno bela duktilna lahka kovina, ki se uporablja kot geter, za dezoksidacijo bakra, v zlitinah **Si:** Ba

bárijev -a -o prid. kem. ki se nanaša na barij **GL tudi:** bárijeva mást, bárijeve spojíne, bárijev hídrok-síd, bárijev karbonát, bárijev kloríd, bárijev kromát, bárijev nítrát, bárijev oksíd, bárijev pèroksíd, bárijev sulfát, bárijev sulfíd, bárijev títanát

bárijeva mást -e masti ž mazivo na podlagi barijevega stearata in mineralnega olja

bárijeve spojíne -ih spojín ž mn. kem. spojine barija z drugimi elementi

bárijev hídrok-síd -ega -a m 1. kem. monohidrat, Ba(OH)₂·H₂O, bela, v vodi nekoliko topna, v kislinah topna, navadno kristalinična snov, ki se uporablja za izdelavo barijevih masti, za rafinacijo pesnega sladkorja in jedilnih olj, za mehčanje vode, v steklarstvu
2. kem. oktahidrat, Ba(OH)₂·8H₂O, bela, v vodi nekoliko topna, v kislinah topna, navadno kristalinična snov, ki se uporablja za pridobivanje drugih barijevih soli in kot reagent v analizni kemiji

bárijev karbonát -ega -a m kem. barijeva sol ogljikove kisline, BaCO₃, bel, v vodi netopen, v kislinah topen prah, ki se uporablja za pridobivanje drugih barijevih spojin, posebnih stekel in keramike **PRIM.:** witherit

bárijev kloríd -ega -a m kem. barijeva sol klorovodikove kisline, BaCl₂·2H₂O, bela, v vodi topna kristalinična snov, ki se uporablja za pridobivanje drugih barijevih spojin, predvsem barijevega sulfata, in za pigmente

bárijev kromát -ega -a m kem. barijeva sol kromove kisline, BaCrO_4 , rumena, v vodi netopna kristalinična snov, ki se uporablja kot rumen pigment za barve, keramiko in v pirotehniko

bárijev nitrát -ega -a m kem. barijeva sol dušikove kisline, $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$, bela, v vodi topna kristalinična snov, ki se uporablja v pirotehniko za zeleno obarvanje ognja in v elektroniki

bárijev oksid -ega -a m kem. spojina barija in kisika, BaO , bel, težek prah, topen v vodi ob sproščanju toplote (pri čemer nastane barijev hidroksid), ki se uporablja kot sestavina maziv

bárijev péroksid -ega -a m kem. barijeva sol vodikovega peroksida, BaO_2 , bel, v vodi težko topen prah, oksidant, ki se uporablja za beljenje, za razbarvanje stekla

bárijev sulfát -ega -a m kem. barijeva sol žveplove kisline, BaSO_4 , bel, v vodi in kislinah (razen v koncentrirani žveplovi kislini) netopen prah, ki se uporablja kot bel pigment in polnilo v industriji papirja, gume, plastike, kot kontrastno sredstvo pri radioloških preiskavah prebavil ali kot sestavina baritnega betona

bárijev sulfid -ega -a m kem. spojina barija in žvepla, BaS , rumenkasto zelen ali siv, v vodi topen prah, ki se uporablja v usnjarstvu za goljenje kož, za proizvodnjo luminoforov in svetlečih barv

bárijev titanát -ega -a m kem. barijeva sol titanove kisline, BaTiO_3 , svetlo sivojav prah, netopen v vodi, ki se uporablja v elektroniki kot dielektrik, za feroelektrično keramiko, pomnilnike

baríl -a m majhen lesen sodček

barílnik -a m tekst. naprava za barjenje

barisfêra -e ž geol. plast zemeljske oble, ki leži pod litosfêro

barít -a m **1.** mineral barijev sulfat, BaSO_4 **Sp:** téžec

2. papir. pigment na podlagi barijevega sulfata za polnila in premaze v papirništvu

baríti -im nedov. živil. kuhati nekatere vrste klobas v vodi ali pariti pri temperaturi +70 do +80 °C

baritírani -a -o prid. ki je premazan z mešanico barita in veziv **GL tudi:** baritírani papír

baritírani papír -ega -ja m papir. papir, premazan z mešanico barita in veziv, ki se uporablja za izdelavo fotografskega papirja

baritíranje -a s papir. premazovanje papirja z mešanico barita in veziv

baritírati -am nedov. in dov. papir. premazovati papir z mešanico barita in veziv

barítni -a -o prid. ki se nanaša na barit **GL tudi:** barítni betón, barítni papír, barítno belílo

barítni betón -ega -a m grad. beton z dodatkom barijevega sulfata, ki močno absorbira radioaktivno sevanje in se uporablja za sevalne ščite v jedrski tehniki **PRIM.:** težki betón

barítni papír -ega -ja m papir. kakovosten papir, ki vsebuje barit kot polnilo ali pa je premazan z mešanico barita in veziv

barítno belílo -ega -a s kem. bel pigment na podlagi oborjenega barijevega sulfata

barítovica -e ž kem. nasičena vodna raztopina barijevega hidroksida, ki se uporablja za dokazovanje ogljikovega dioksida

barjánska tlà -ih tál s mn. tla z več kot 30 % organske snovi

barjánska želézova rúda -e -e -e ž → bárska želézova rúda

barjánski -a -o prid. ki se nanaša na barje: barjanska prst; barjanska šota; barjanski svet; barjanski travnik

GL tudi: barjánska tlà, barjánska želézova rúda

barje -a s močvirnat svet, na katerem iz rastlinskih ostankov nastaja šota: obrezno barje **GL tudi:** nízko barje, nížinsko bárje, šótno bárje, visóko bárje

barjenje -a s **1.** živil. prekuhavanje na hitro ali obilvanje z vrelo vodo

2. tekst. čiščenje, ravnanje gub, stabiliziranje dimenzij, izboljšanje otipa s pralno raztopino v barilniku: temperatura barjenja

barjevec -vca m → bárska želézova rúda

bárka -e ž večji, delno pokrit čoln, manjša ladja

barkása -e ž **1.** večji čoln vojne mornarice

2. čoln, zlasti za promet v pristaniščih

Barkhausen, Heinrich Georg -sna, -a -a [bárkhauzən hánrih géorg] m (1881–1956) nemški fizik

Barkhausnov -a -o [bárkhauznov] prid. **GL tudi:** Barkhausnov efékt

Barkhausnov efékt -ega -a [bárkhauznov] m fiz. nenadne spremembe magnetne poljske jakosti pri spremembi magnetnega vzbujanja feromagnetnega materiala

bárn -a m fiz. enota zunaj SI za sipalni presek pri jedrskih reakcijah, $1\text{b} = 10^{-28} \text{m}^2$ **Si:** b

baro- prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nanaša predvsem na zračni tlak

barográf -a m fiz. merilna naprava ali inštrument z zapisovalnikom za merjenje zračnega tlaka

Sp: registrírni barométer

barográfski -a -o prid. ki se nanaša na barograf: barográfica krivulja; barográfica zapis

barogram -a m fiz. časovni zapis zračnega tlaka

barometer -tra m fiz. inštrument ali merilna naprava za merjenje zračnega tlaka: sobni barometer **GL tudi:** barometer s kremenovim kristalom, elektronski barometer, Fortínov barometer, kapacitivni barometer, kovinski barometer, mehanski barometer, piezoprovodni barometer, registrirni barometer, živosrebrni barometer

barometer s kremenovim kristalom -tra -- -- m barometer, v katerem je zaznavalo kremenov kristal, katerega resonančna frekvenca je odvisna od zračnega tlaka

barometrija -e ž fiz. merjenje zračnega tlaka

barométski -a -o prid. ki se nanaša na barometer: barométski višinomer; barométsko merjenje višine **GL tudi:** barométski gradiënt, barométski kondenzátor, barométski tlák, barométsko mérjenje višine

barométski gradiënt -ega -ënta m bolje gradiënt zračnega tláka

barométski kondenzátor -ega -ja m kem. kondenzator v obliki dolge navpične cevi, v kateri se doseže kondenzacija pare z vbrizgavanjem hladne vode (pri čemer nastaja podtlak)

barométski tlák -ega -a m → zračni tlák

barométsko mérjenje višine -ega -a -- s merjenje višine z barometrom

baroskop -a m 1. fiz. barometer, ki kaže spremembe zračnega tlaka

2. fiz. naprava, inštrument za merjenje vzgona v zraku

baroskopski -a -o prid. ki se nanaša na baroskop

bárska želézova rúda -e -e ž rud. ruda, ki vsebuje v glavnem limonit, včasih tudi manganove minerale **Sp:** barjárska želézova rúda, bárjevec

bárski -a -o prid. ki se nanaša na barje: barska preslica **GL tudi:** bárska želézova rúda

bárva -e ž 1. fiz. občutek, ki ga vzbudi svetloba, ko pade na očesno mrežnico **GL tudi:** aditivna bárva, aditivno méšanje bárv, béla bárva, béž bárva, čista bárva, dopolnilni bárvi, eféktna bárva, intenzívna bárve, interferénčna bárva, kompenzativni bárvi, komplementárni bárvi, odštevalno méšanje bárv, pastélna bárva, primárne bárve, seštevalno méšanje bárv, spektrálna bárva, subtraktivna bárva, subtraktivno méšanje bárv, žarilna bárva

2. lastnost svetlobe, ki se odbije od telesa, osvetljenega z belo svetlobo: barva lesa; barva mesa; barva vlakna; sprememba barve **GL tudi:** akromatična bárva, berlínsko módra bárva, kromatična bárva, materiálno méšanje bárv, mávrične bárve,

metamérni bárvi, nêmetamérni bárvi, nêpéstra bárva, nêpisana bárva, nêpogójno enáki bárvi, odbójna bárva, odsévna bárva, óptično méšanje bárv, optimálna bárva, osnôvne bárve, péstra bárva, péstrost bárve, pisana bárva, pogójno enáki bárvi, popuščálna bárva, reflektírna bárva, síva bárva, svétlost bárve, témokrómná bárva

3. vsaka snov, nanescena na površino zato, da daje površini pri odsevu določeno barvo: fassadna barva; gosta barva; hidrofobna barva; litografska barva; obstojnost barve; odpornost barve proti mehanskim vplivom; pleskarska barva; redka barva; sled barve; svetleča se barva; tekočnost barve **GL tudi:** akrilna bárva, akvárelná bárva, anilínska bárva, brizganje z bárvo, cínkova béla bárva, grundírna bárva, kazeínska bárva, krítna bárva, lazúrna bárva, minerálné bárve, narávne bárve, óljna bárva, pigmèntna bárva, podvódna bárva, prekrívna bárva, procésna bárva, prosójna bárva, signírna bárva, témeljna bárva, témpera bárva, tiskárska bárva, titánova béla bárva, umétna bárva, zapisoválna bárva

4. → barvílo **GL tudi:** sintétična bárva, zémeljska bárva

5. zvočna obarvanost: barva glasu; barva tona

barválna kopél -e -i ž tekst. raztopina ali disperzija barvil z dodatki za barvanje tekstilij, usnja **Sp:** bárvna flóta, bárvna kopél

barválna pomóžna srédstva -ih -ih -tev s mn. kemična sredstva, ki omogočajo, lajšajo, pospešujejo in izboljšujejo obarvanje, sama pa nimajo afinitete do substrata (npr. topila, omakala, emulgatorji, dispergatorji, vezivna sredstva, egalizatorji)

barválna téhnika -e -e ž postopki, pri katerih barvila prodirajo v snov ali se vežejo na njeno površino

barválni -a -o prid. ki se nanaša na barvanje: barvalna kad **GL tudi:** barválna kopél, barválna pomóžna srédstva, barválna téhnika, barválni aparát, barválni avtokláv, barválni predpis, barválni proces, barválni stròj, barválni válj, parílني barválni postópek

barválni aparát -ega -a m tekst. bolje barválnik

barválni avtokláv -ega -a m ležeči ali stoječi valjasti avtoklav za barvanje pri višjih temperaturah in tlakih

barválnik -a m naprava, stroj za barvanje tekstilij, usnja, papirja z različnimi barvalnimi postopki **Sp:** barválni aparát, barválni stròj

barválni predpis -ega -a m tekst. pisna navodila za potek barvanja s temperaturno in časovno shemo **PRIM.:** diagrámm bárvanja

barválni proces -ega -a m predpisan potek, postopek barvanja

barvalni stroj -ega stroja m → barvalnik

barvalni valj -ega -a m graf. reliefni ali gravirani valj, ki pri valjčnem tiskanju zajema barvo in jo nanaša na podlago **Sp:** bárveni válj

bárvani -a -o prid. ki je pokrit, prepojen z barvo: barvano blago

bárvanje -a s **1.** pokrivanje, prepajanje z barvo: barvanje blaga **GL tudi:** adicijsko bárvanje, bárvanje air-jet, bárvanje jet, bárvanje s pištólo, bárvanje s potápljanjem, bárvanje v gladílniku, bárvanje v kléjni stiskálnici, bárvanje v mási, bárvanje v snóvi, bárvanje v zráčnem tóku, bárvanje z nabrizgávanjem, brizgálno bárvanje papírja, brizgálno bárvanje práden, cúrkovno bárvanje, cúrkovno bárvanje z vpihávanjem zraka, diagráf bárvanja, diferénčno bárvanje, dvóbáravno bárvanje, elektrostátično nabrizgoválno bárvanje, jet bárvanje, nêvôdno bárvanje, párno bárvanje, potópno bárvanje, površinsko bárvanje papírja, prásto bárvanje, prostórsko bárvanje, selektívno bárvanje

2. dodajanje barvila, pigmenta snovi **GL tudi:** bíkolor bárvanje

bárvanje air-jet -a -- [êrdžet] s tekst. → bárvanje v zráčnem cúrku

bárvanje jet -a -- [džèt] s → cúrkovno bárvanje

bárvanje s pištólo -a -- -- s → bárvanje z nabrizgávanjem

bárvanje s potápljanjem -a -- -- s barvanje tekstilij, papirja, pločevine, kovinskih izdelkov s potapljanjem v barvno kopel **S:** potópno bárvanje **Sp:** dip dyeing

bárvanje v gladílniku -a -- -- s papir. enostransko ali obojestransko nanašanje barvila z valji gladilnika na površino papirja ali kartona

bárvanje v kléjni stiskálnici -a -- -- -- s papir. enostransko ali obojestransko nanašanje raztopine barvila na površino papirja ali kartona z valji klejne stiskalnice

bárvanje v mási -a -- -- s papir. → bárvanje v snóvi

bárvanje v snóvi -a -- -- s papir. barvanje z dodajanjem barvil ali pigmentov v keramično, papirno, polimerno, stekleno maso pred oblikovanjem izdelkov **Sp:** bárvanje v mási

bárvanje v zráčnem tóku -a -- -- -- s tekst. barvanje sintetičnih tekstilij pri visokih temperaturah ob vpihanju zračnega curka, ki preprečuje usedanje materiala na dele barvalnika in s tem nastanek poškodb **Sp:** bárvanje air-jet

bárvanje z nabrizgávanjem -a -- -- s barvanje z nanašanjem razpršene barve **Sp:** bárvanje s pištólo

bárvar -ja m kdor se poklicno ukvarja z barvanjem

barvárna -e ž delavnica ali tovarniški obrat za barvanje **S:** barvárnica

barvárnica -e ž delavnica ali tovarniški obrat za barvanje **S:** barvárna

bárvarski -a -o prid. ki se nanaša na barvanje ali barvarstvo

bárvarstvo -a s barvarska obrt, ki se ukvarja z barvanjem tekstila, papirja, kovin

bárvasti -a -o prid. ki je obarvan, vsebuje barvo: barvasti nubuk; barvasti papir **PRIM.:** bárveni, bárvíti

bárvati -am nedov. pokrívati, prepajati z barvo

barvílni -a -o prid. ki obarva, s katerim se da barvati: barvilna glina; barvilna snov **GL tudi:** barvílni bròšč

barvílni bròšč -ega bròšča m agr. → právi bròšč

barvílo -a s **1.** snov, ki kaj obarva **Sp:** bárvá (4)

GL tudi: akridínsko barvílo, alizarínsko barvílo, amfotérno barvílo, anilínsko barvílo, aniónsko barvílo, antrakinónsko barvílo, azínakridínsko barvílo, azínsko barvílo, bázično barvílo, benzantrónsko barvílo, brijíjántno barvílo, cianínsko barvílo, čímžno barvílo, diréktno barvílo, disperzijsko barvílo, heteropolárno barvílo, indantrénsko barvílo, indigozólno barvílo, indiréktno barvílo, kádno barvílo, kátionsko barvílo, katránsko barvílo, kazeínsko barvílo, kovínsko-kompléksno barvílo, kromírno barvílo, narávno barvílo, pigmêntno barvílo, rastlínsko barvílo, reaktivno barvílo, redukcijsko barvílo, rújevo barvílo, sintétično barvílo, substantívno barvílo, umétno barvílo, živílsko barvílo, žólčno barvílo

2. kem. organska barvilna snov, večinoma topna v vodi in drugih topilih **GL tudi:** kinolínsko barvílo, kíslo barvílo, minerálno barvílo, razvijálno barvílo, trifenílmetánsko barvílo, živálsko barvílo, žvêplovo barvílo

barvína -e ž → pigmênt

barvíti -a -o prid. ki je bogat z barvami **PRIM.:** bárvasti, písani

barvljív -a -o prid. ki se da barvati

bárvna aberácija -e -e ž fiz. optična napaka, pri kateri ima leča za svetlobo različnih valovnih dolžin različno velike goriščne razdalje, krajše valovne dolžine imajo krajše goriščne razdalje **S:** kromátična aberácija

bárvna enáčba -e -e ž enáčba, ki omogoča primerjavo enakosti dveh barv

bárvna flóta -e -e ž → barválna kopél

bárvna fotometrija -e -e ž fotometrija, pri kateri se vpadna svetloba razdeli na ozke intervale valovnih dolžin in se določa jakost za vsak interval posebej

bárvna kárta -e -e ž graf. prikaz barvnih učinkov

pri tiskanju, ki jih sestavljajo vnaprej določeni rastrski toni

bárwna kopél -e -i ž → barválna kopél

bárwna kovína -e -e ž bolje neželézna kovína

bárwna kúhinja -e -e ž papir. prostor, v katerem se pripravljajo raztopine barvil z dodatki za barvanje papirja, kartona

bárwna léstvnca -e -e ž **1.** določeno, dogovorjeno zaporedje barv in/ali njihovih odtenkov **S:** bárwna skála (1)

2. graf. odtis posameznih barv pri barvnem tisku, ki se nato sestavijo v barvno sliko **S:** bárwna skála (2)

bárwna léstvnca CMYK -e -e -- [cmík] ž **1.** sistem subtraktivnega mešanja procesnih barv ciana (C), magente (M), rumene (Y) in črne (K) **S:** bárwna skála CMYK (1)

2. graf. barvna lestvnca, ki jo sestavljajo barvni vzorci, avtotipijsko upodobljeni s procesnimi barvami cian, magenta, rumena, črna **S:** bárwna skála CMYK (2)

bárwna občutljivost -e -i ž občutljivost normalnega človeškega očesa za določene valovne dolžine **PRIM.:** bárwna vrédnost

bárwna plóškev -e -kve ž geometrijska predstavitev barv v ravnini, najpogosteje v obliki trikotnika, kroga, kjer je vsaka od barv predstavljena z eno točko **S:** bárwna plóšča

bárwna plóšča -e -e ž geometrijska predstavitev barv v ravnini, najpogosteje v obliki trikotnika, kroga, kjer je vsaka od barv predstavljena z eno točko **S:** bárwna plóškev

bárwna skála -e -e ž **1.** določeno, dogovorjeno zaporedje barv in/ali njihovih odtenkov **S:** bárwna léstvnca (1)

2. graf. odtis posameznih barv pri barvnem tisku, ki se nato sestavijo v barvno sliko **S:** bárwna léstvnca (2)

bárwna skála CMYK -e -e -- [cmík] ž **1.** sistem subtraktivnega mešanja procesnih barv ciana (C), magente (M), rumene (Y) in črne (K) **S:** bárwna léstvnca CMYK (1)

2. graf. barvna lestvnca, ki jo sestavljajo barvni vzorci, avtotipijsko upodobljeni s procesnimi barvami cian, magenta, rumena, črna **S:** bárwna léstvnca CMYK (2)

bárwna televizíjska téhnika -e -e -e ž tehnika snemanja in predvajanja televizíjske slike v barvah z uporabo posebnih snemalnih kamer oziroma televizíjskih zaslonov

bárwna temperatúra -e -e ž fiz. absolutna temperatura popolnega sevala, pri kateri to seva svetloba enake barve kot primerjana površina trdnine

bárwna ubránost -e -i ž medsebojno razmerje vseh barv in odtenkov, ki s čim drugim sestavlja urejeno, prijetno celoto

bárwna valénca -e -e ž → bárwna vrédnost

bárwna vrédnost -e -i ž nabor treh števil, s katerimi se izraža določena barva, kot jo zaznava normalno človeško oko **Sp:** bárwna valénca **PRIM.:** bárwna občutljivost

bárwna vzórnca kárta -e -e -e ž tekst. seznam barvil in vzorcev barvanih tekstilij in podatki o uporabi barvil

bárwna zbríka -e -e ž tekst., graf. nesistematično urejena zbirka barvnih vzorcev z oštevilčenimi etaloni **PRIM.:** bárwni átlas

bárwna zémílja -e -e ž bolj zémeljska bárwna

bárwni -a -o prid. ki se nanaša na barvo: barvna predstavitev; barvna slika; barvni film; barvno steklo

PRIM.: bárvasti **GL tudi:** alkálijska bárwna obstójnost, bárwna aberácija, bárwna enáčba, bárwna flóta, bárwna fotometríja, bárwna kárta, bárwna kopél, bárwna kovína, bárwna kúhinja, bárwna léstvnca, bárwna léstvnca CMYK, bárwna občutljivost, bárwna plóškev, bárwna plóšča, bárwna skála, bárwna skála, CMYK, bárwna televizíjska téhnika, bárwna temperatúra, bárwna ubránost, bárwna valénca, bárwna vrédnost, bárwna vzórnca kárta, bárwna zbríka, bárwna zémílja, bárwni analizátor, bárwni átlas, bárwni déleži, bárwni diagram, bárwni dražljáj, bárwni filter, bárwni fotométer, bárwni índeks, bárwni kontrást, bárwni lák, bárwni lés, bárwni pírométer, bárwni posnétek, bárwni prelív, bárwni próstor, bárwni ráster, bárwni sestávek, bárwni tisk, bárwni tón, bárwni válj, bárwno vezívo, systém televizíjske bárwnne téhnike

bárwni analizátor -ega -ja m naprava za analiziranje barve, navadno spektrofotometer

bárwni átlas -ega -a m tekst., graf. sistematično urejen seznam vzorcev barv z oznakami, v katerem enaka oznaka pomeni enak barvni učinek **PRIM.:** bárwna zbríka

bárwnica -e ž graf. naprava pri tiskalnem stroju za nanašanje barve na stavek

bárwni déleži -ih -ev m mn. deleži posameznih osnovnih barv aditivnega mešanja, izračunani iz izmerjenih in ovrednotenih standardiziranih barvnih vrednosti

bárwni diagram -ega -a m **1.** grafični prikaz razporeditve barv v ravnini ali prostoru **PRIM.:** bárwna plóškev, bárwni próstor, diagram bárvanja

2. diagram, risan v barvah

bárwni dražljáj -ega -a m vpliv, ki ga svetloba določene spektralne sestave in jakosti spodbudi v očesu in povzroči barvni vtis

bárwni filter -ega -tra m fiz. obarvano steklo, obarvana želatina na prozorni plastiki, ki ima

selektivno prepustnost za svetlobo različnih valovnih dolžin

bárvni fotométer -ega -tra m fotometer, ki meri jakost vpadle svetlobe na več izbranih ozkih intervalih valovnih dolžin (npr. jakost rdeče, rumene in zelene komponente svetlobe)

bárvni indeks -ega -a m **1.** kem. mednarodni seznam in klasifikacija sintetičnih barvil enotne kemične sestave

2. astr. mera za barvo zvezde, ki je razlika magnitud, izmerjenih za zvezdo na dveh spektralnih območjih

bárvnik -a m **1.** svinčnik z barvno mino

2. graf. enota tiskarskega stroja za nanašanje barve

bárvni kontrást -ega -a m subjektivna ocena razlik dveh barvnih tonov neposredno dotikajočih se barvnih površin, ki jih oko gleda eno za drugo

bárvni lák -ega -a m **1.** lak z dodanim barvnim pigmentom **S:** emáljni lák

2. kem. intenzivno obarvan pigment, ki nastane iz čimžnega barvila in kovinske soli, anorganske ali organske kisline **PRIM.:** alizarínski lák

bárvni lés -ega lesá m les. les z določeno barvo (npr. ebenovina, mahagonij, palisander)

bárvni pirométer -ega -tra m fiz. pirometer, ki meri temperaturo žareče snovi s primerjavo njene barve z barvo žareče nitke pirometra

bárvni posnétek -ega -tka m posnetek v barvah

bárvni prelív -ega -a m mesto, na katerem ena barva polagoma prehaja v drugo barvo

bárvni prôstor -ega prostóra m prostor, v katerem so barve predstavljene geometrično

bárvni ráster -ega -tra m graf. enakomerna razčlenitev površine papirja s pikami različne velikosti, oblike in gostote, s katerimi se ustvarja ustrezen barvni učinek odtisa

bárvni sestávek -ega -vka m graf. raztopina ali disperzija barvila z vsemi potrebnimi dodatki za določeno barvanje

bárvni tísk -ega -a m **1.** graf., tekst. tiskanje v barvah, pri katerem se poljubna barva doseže s kombinacijo treh osnovnih barv ob dodatku črne barve za kontrast **PRIM.:** ênobárvni tísk

2. graf. tisk v najmanj dveh poljubnih barvah, ki sta lahko osnovni ali mešani, z ustrežno kombinacijo rastrov različnih tonskih vrednosti

3. tekst. tisk v najmanj dveh barvah **Sp:** barvotísk

bárvni tón -ega -a m svetlostna stopnja vsake

od barv iste barvne osnove (npr. svetlomodra, temnomodra, svetlordeča, živordeča)

bárvni válj -ega -a m → barválni válj

bárvnost -i ž **1.** razvrstitev barv po barvnem tonu in spektralni čistosti **Sp:** kromátičnost (1)

2. razvrstitev zvokov po tonu in spektralni čistosti: barvnost tona

bárvno vezívo -ega -a s sredstvo, s katerim se veže barvilo na podlago

barvomér -a m → koloriméter

barvotísk -a m → bárvni tísk

baržún -a m tekst. → žámet

baržúnasti -a -o prid. → žámetasti

baržúnov -a -o prid. → žámetni

basic -a [bêjzik] m (Beginner's All-purpose Symbolic Instruction Code) rač. problemsko orientiran preprost programski jezik za programiranje procesiranja podatkov na elektronskem računalniku

baskíl -a m **1.** grad. pregibni mehanizem z dvema deloma v protitežju (npr. pri dviznem mostu)

2. ohišje zaklepa pri lovski puški

báskovka -e ž tekst. okrogla, mehka čepica iz spolstenega volnenega pletiva, po oblikovanju kosmatena in strižena **S:** barétka

bastárd -a m biol. potomec staršev z naključno različno dedno osnovo **S:** krížanec (1) **PRIM.:** hibrid

bastárdna píla -e -e ž stroj. groba pila, izdelana s frezanjem, za obdelavo lahkih kovin in nekovinskih materialov (npr. lesa, trde gume, kamna)

bastárdni -a -o prid. **1.** biol. ki se nanaša na bastarde: bastardna žival

2. ki je neregularne, nenormalne vrste, oblike ali sorazmernosti **GL tudi:** bastárdna píla

bát báta m **1.** osnovni sestavni del batnih strojev in sestavin, ki se navadno giblje v valju, pri generatorjih in pretvornikih energije (npr. pri motorjih z notranjim zgorevanjem, parnih batnih strojih, hidravličnih in pnevmatičnih valjih), batnih ventilih: čelna stran bata; gibanje bata; hitrost bata; izhodiščna lega bata; končna lega bata; pospešek bata; premer bata; zabijalni bat **GL tudi:** bát brez bátnice, bát s skóznjo bátnico, bát za stópe, deljêni bát, délovno pólje báta, diferenciálni bát, dnò báta, dvódélni bát, dvójni bát, dvóstránski bát, elemènt báta, ênostránski bát, gíb báta, hlajêni bát, hód báta, krmílmi bát, ločilni bát, nótranja léga báta, nótranja mrtva léga báta, nótranja mrtva tóčka báta, ploščína báta, pogrézni bát, potísní bát, potópni bát, prédnja strán báta, prôsti bát, razmérje ploščín báta, sredínski bát, stískálni bát, váljani bát, vrtílmi bát, vrtljívi bát, zádnja strán báta, zavórni bát,

zunánja léga báta, zunánja mftva léga báta, zunánja mftva tóčka báta

2. orodje za udarjanje, tolčenje, razbijanje, nabijanje, zabijanje **Sp:** bêt **PRIM.:** kladívo

GL tudi: láhki bêt, razbijálni bêt, sodárski bêt, téžki bêt, zabijálni bêt

bât brez bálnice báta -- -- m → prôsti bêt

bátek -tka m majhen bat

báter -ja m tekst. → otepálnik

baterija -e ž **1.** skupina enakih funkcijsko povezanih enot: baterija izparilnikov; baterija plinskih jeklenk; baterija stikal; baterija strojev; baterija topov **PRIM.:** akumulátor (2) **GL tudi:** baterija klétk, baterija kolútov, primárna baterija, têrmoelétrična baterija

2. → akumulátorska baterija: člen baterije; polnilnik baterije **GL tudi:** plínjenje baterije, sekundárna baterija, stacionárna baterija, vléčna baterija

3. elektr. več galvanskih členov, vezanih vzporedno ali zaporedno **PRIM.:** akumulátor (2)

GL tudi: akumulátorska baterija, anódna baterija, centrálna baterija, izravnálna baterija, lokálna baterija, mréžna baterija, ogreválna baterija, praznilni preskús baterije, ravnovésna baterija, rezêrvna baterija, trácijska baterija, vskóčna baterija, zaganjálna akumulátorska baterija, zaganjálna baterija, zaščitna baterija

4. žarg. → baterijska svetílka **GL tudi:** žepna baterija

5. več sestavin, ki tvorijo funkcionalno celoto: vodovodna mešalna baterija

baterija klétk -e -- ž zoot. kletke v nadstropjih za gojenje piščancev

baterija kolútov -e -- ž agr. več kolútov na eni osi pri kolutni brani **PRIM.:** kolútar

baterijska posóda -e -e ž navadno plastična posóda s prekati za člene akumulatorske baterije **S:** akumulátorska posóda

baterijska svetílka -e -e ž žepna svetílka z baterijskimi vložki kot virom energije **Sp:** baterija (4)

baterijska škropílnica -e -e ž agr. škropilnica z več škropilniki

baterijski -a -o prid. ki se nanaša na baterijo **GL tudi:** baterijska posóda, baterijska svetílka, baterijska škropílnica, baterijski člen, baterijski parilnik, baterijski sprejémnik, baterijski vlóžek, baterijski vžig, baterijsko vžiganje, baterijsko zagánjanje

baterijski člen -ega -a m → galvánski člen

baterijski parilnik -ega -a m agr. enota baterije parilnikov

baterijski sprejémnik -ega -a m elektr. sprejémnik, ki ga napajajo baterijski vložki

baterijski vlóžek -ega -žka m navadno baterija za baterijsko svetilko, napravo

baterijski vžig -ega -a m nestrok. vžig z akumulatorsko baterijsko vžigalno napravo

baterijsko vžiganje -ega -a s → baterijsko zagánjanje

baterijsko zagánjanje -ega -a s zaganjanje motorja z notranjim zgorevanjem z električnim zaganjalnikom z energijo iz akumulatorske baterije **Sp:** baterijsko vžiganje

batigrafija -e ž opisovanje, raziskovanje morskih globin

batík -a m **1.** tekst. javansko krašenje tkanin in usnja s tiskanjem, pri katerem se vosek nanaša kot rezervirno sredstvo

2. tako okrašena, obarvana tkanina, usnje

batiméter -tra m → globinomér

batimetrija -e ž **1.** nauk o merjenju vodne globine **S:** batometrija (1), globinomérstvo (1)

2. merjenje teh globin **S:** batometrija (2), globinomérstvo (2)

batisfêra -e ž **1.** naprava, plovilo v obliki krogle za raziskovanje večjih vodnih globin

2. območje morskih globin

batiskáf -a m podmornici podobno plovilo za raziskovanje večjih vodnih globin

batíst -a m tekst. fina, mehka, lahka, navadno bombažna ali lanena tkanina v platnovi vezavi za posteljino in osebno perilo: laneni batíst

GL tudi: ánanasov batíst

batístasti -a -o prid. podoben batistu: batístasto blago

batístni -a -o prid. ki je iz batista: batístna obleka

batístov -a -o prid. redko ki je iz batista

bátna črpálka -e -e ž stroj. črpalka z batom ali več bati

bátna hidrostátična enôta -e -e -e ž stroj. po konstrukciji in izvedbi batni črpalki podoben hidrostatični pretvornik energije, ki lahko deluje kot črpalka in/ali kot motor

bátna tesnilka -e -e ž stroj. elastomerni ali kovinski obroček za tesnjenje bata v valju **Sp:** bátno tesnilo

bátni -a -o prid. **1.** ki se nanaša na bat: batna hitrost **GL tudi:** bátna tesnilka, bátni dróg, bátni drsník, bátni gib, bátni obróč, bátni obroček, bátni prekát, bátni razvódnik, bátni sórník, bátni ventíl, bátno tesnilo, délovno pólje bátnega drsníka, krmílno pólje bátnega drsníka

2. ki deluje z batom, bati: batna hidrostatična enota; batni delovni stroj; batni kompresor; batni parni stroji; batni stroji **GL tudi:** aksiálna bátna črpálka, aksiálna bátna enôta, aksiálni bátni kompresor, aksiálni bátni motór, bátna črpálka, bátna hidrostatična

enôta, bátni akumulátor, bátni amortizêr, bátni blažilnik, bátni dušilnik, bátni kompresor, bátni manométer, bátni motór, bátni stroj, ênostránsko delujúci bátni stroji, kompávnidni bátni párni stroj, rádiálna bátna črpálka, rádiálni bátni motór, tandémski bátni párni stroj, zračna bátna črpálka

bátni akumulátor -ega -ja m stroj. hidravlični akumulátor z batom, sestavina za shranjevanje hidravlične energije ali za kompenzacijo prostornine pri zaprtih hidravličnih napravah

bátni amortizêr -ega -ja m stroj. sestavina za dušenje sunkov in udarcev pri kolesnih vozilih in industrijskih strežnih napravah **S:** bátni blažilnik

bátni blažilnik -ega -a m stroj. sestavina za dušenje sunkov in udarcev pri kolesnih vozilih in industrijskih strežnih napravah **S:** bátni amortizêr

bátnica -e ž stroj. del, ki povezuje bat s pogonskim ali odgonskim mehanizmom naprave, stroja (npr. ročičnim mehanizmom pri batnem parnem stroju) **Sp:** bátni dróg, bátnik **GL tudi:** bät brez bátnice, bät s skóznjo bátnico

bátnična tesnilka -e -e ž stroj. tesnilka, ki tesni režo med batnico in njenim vodilom (npr. v pokrovu hidravličnega ali pnevmatičnega valja)

bátnični -a -o prid. ki se nanaša na batnico **GL tudi:** bátnična tesnilka, bátnično vodilo

bátničnik -a m redko → potópní bät

bátnično vodilo -ega -a s stroj. premočrten valjast drsni ležaj, navadno v izvedbi puše, vgrajene v pokrov npr. hidravličnega ali pnevmatičnega valja

bátni dróg -ega -a m stroj. → bátnica

bátni drsník -ega -a m stroj. krmilni del batnega ventila, navadno v obliki vretena z delovnimi polji in utori **PRIM.:** krmilni bät

bátni dušilnik -ega -a m stroj. hidravlični akumulátor, sestavina za dušenje nihanja tlaka in hidravličnih udarcev v hidravličnih napravah

bátni gíb -ega -a m → gíb báta

bátnik -a m stroj., redko → bátnica

bátni kompresor -ega -ja m stroj. kompresor z batom ali več bati

bátni manométer -ega -tra m **1.** fiz. merilnik tlaka z batom in vzmetjo kot zaznavalom za grobe industrijske razmere delovanja

2. fiz. tak merilnik v precizni izvedbi z utežjo za umerjanje manometrov, merilnikov tlaka

bátni motór -ega -ja m stroj. motor z batom ali več bati

bátni obróč -ega -a m stroj., redko → bátni obróček

bátni obróček -ega -čka m stroj. navadno prerezan tesnilni ali mazalni obroček na batu motorja z notranjim zgorevanjem, kompresorja, hidravličnega ali pnevmatičnega valja **Sp:** bátni obróč

bátni prekát -ega -a m stroj. utor med dvema krmilnima poljema na vretenu batnega drsnika

bátni razvódnik -ega -a m stroj. → bátni ventil

bátni sórník -ega -a m stroj. sornik za povezavo bata z ojnico (npr. pri motorju z notranjim zgorevanjem ali kompresorju)

bátni strój -ega strója m stroj z batom ali več bati, katerih gibanje periodično spreminja prostornino delovnega prostora (npr. batna črpálka, motor z notranjim zgorevanjem)

bátni ventil -ega -a m stroj. krmilnik z batnim drsnikom ali vrtljivim batom **Sp:** bátni razvódnik

bátno tesnilo -ega -a s stroj. bolje bátna tesnilka

batokróm -a m kem. atomska skupina v molekuli organskega barvila, ki povzroči premik absorpcijskega spektra spojine proti rdečemu delu **S:** batokrómná skupína **PRIM.:** hipsokró

batokrómná skupína -e -e ž kem. atomska skupina v molekuli organskega barvila, ki povzroči premik absorpcijskega spektra spojine proti rdečemu delu **S:** batokró

batokrómní -a -o prid. kem. ki se nanaša na batokrom **GL tudi:** batokrómná skupína

batométer -tra m → globinomér

batométrija -e ž **1.** nauk o merjenju vodne globine **S:** batimétrija (1), globinomérstvo (1)

2. merjenje vodnih globin **S:** batimétrija (2), globinomérstvo (2)

bät s skóznjo bátnico báta -- -- m stroj. bat, pri katerem sega batnica skozenj na obe strani (npr. pri hidravličnih in pnevmatičnih dvosmernih valjih s simetričnim delovanjem) **Sp:** sredínski bät

bät za stópe báta -- -- m stroj. tolkač v napravah, stroju (npr. za luščenje zrnja)

baud -a [bód] m PEK enota za hitrost prenosa informacij v telegrafski tehniki

Baudot, Jean-Maurice-Émile -a, -a [bodó, žán morís emíl] (1845–1903) francoski izumitelj

Baudotov -a -o [bodójev] prid. **GL tudi:** Baudotov kód

Baudotov kód -ega -a [bodójev] m PEK nabor znakov, ki se je uporabljal za telegrafsko abecedo

Baumé, Antoine -ja [bomé antoán, -êja] m (1728–1804) francoski kemik

Bauméjev -a -o [boméjev] prid. **GL tudi:** Bau-

méjeva léstevica, Bauméjev areométer, Bauméjeva skála, Bauméjeva stopínja, Bauméjev gostotómér

Bauméjeva léstevica -e -e [bomêjeva] ž fiz. lestevica za merjenje relativne gostote tekočin z areometrom **Sp:** Bauméjeva skála

Bauméjev areométer -ega -tra [bomêjev] m fiz. areometer z Bauméjevo lestvico **Sp:** Bauméjev gostotómér

Bauméjeva skála -e -e [bomêjeva] ž fiz. → Bauméjeva léstevica

Bauméjeva stopínja -e -e [bomêjeva] ž fiz. mera za relativno gostoto tekočin, zunaj SI **Si:** °Bé

Bauméjev gostotómér -ega -a [bomêjev] m fiz. → Bauméjev areométer

bávta -e ž les. težka sekira za tesanje **Sp:** báltá

bávvara -e ž zoot. zaklopna vratca pri svinjskem koritu

Bayerjev -a -o [bájerjev] prid. **GL tudi:** Bayerjev postópek

Bayerjev postópek -ega -pka [bájerjev] m kem. postopek za proizvodnjo aluminijevega oksida z izluževanjem boksita z raztopino natrijevega hidroksida

Bayer, Karl Joseph -ja, -a -a [bájer kárl józef] m (1847–1904) avstrijski kemik

báza¹ -e ž **1.** osnova, podlaga, temelj, izhodišče

GL tudi: absorpcijska báza, anorgánska báza, kfmna báza, surovinska báza

2. elektr. elektroda bipolarnega tranzistorja, katere tok krmili kolektorski tok **Sp:** bázna elektróda

3. elektr. → časóvna báza **GL tudi:** časóvna báza, zakasnjéna časóvna báza

4. mat. osnova potence ali logaritma **GL tudi:** báza véktorskega prostóra, ortonormírana báza véktorskega prostóra

5. osnovnica lika ali osnovna ploskev telesa: baza lika; baza telesa

6. geod. osnovni dolžinski podatek **GL tudi:** očésna báza, óptična báza, stereoskópska báza, triangulácijska báza

7. arh., grad. spodnji del stebra, kipa kot prehod k podstavku, talni plošči **PRIM.:** piedestál, podnóžje, podstávek

8. mesto za zbiranje in oskrbovanje, izhodišče za opravljanje kake dejavnosti: alpinistična baza; pomorska baza; raketna baza; vojaška baza **GL tudi:** asfálna báza, aviónska báza, letálska báza

9. rač. → podátkovna zbirka

báza² -e ž **1.** kem. spojina (npr. hidroksid, oksid, karbonat), ki reagira s kislino ter daje vodo in sol **PRIM.:** alkálija (1), lúžina **GL tudi:** jákost

báze, móč báze, móčna báza, orgánske báze, šíbka báza

2. kem. vsaka spojina, ki je donor prostega elektronskega para **S:** Lewisova báza **GL tudi:** Lewisova báza

bazált -a m geol. temnorjava ali črna steklasta predomina, ki se kot gradivo uporablja v gradbeništvu

bazáltni -a -o prid. ki se nanaša na bazalt: bazaltno vlakno

báza véktorskega prostóra -e -- -- ž fiz. niz linearno neodvisnih vektorjev, katerih linearna kombinacija lahko doseže vsako točko v tem prostoru

bazén -a m **1.** navadno odkrit večji prostor z utrjenimi stenami za zbiranje, hranjenje tekočin, živil: betonski bazen; kovinski bazen; namakalni bazen; nasoljevalni bazen; vodni bazen **GL tudi:** akumulácijski bazén, alimentácijski bazén, čistílni bazén, hladílni bazén, požárni bazén, preskuševálni bazén

2. zaokroženo geografsko območje z naravnimi bogastvi ali določenimi dejavnostmi: industrijski bazen; premogovni bazen; rudarski bazen; surovinski bazen **GL tudi:** eksploatacijski bazén

3. geol. pogreznjeno ozemlje, zapolnjeno z usedlinami

bazénski -a -o prid. ki se nanaša na bazen

bázična izzidáva -e -e ž met. obzidava notranje stene metalurške peči, lonca za ulivanje z bazičnim ognjevzdržnim gradivom **Sp:** bázična oblóga

bázična oblóga -e -e ž met. boljše bázična izzidáva

bázična reakcija -e -e ž → alkálna reakcija

bázična sól -e solí ž kem. sol, ki ima v molekuli med anioni tudi en hidroksidni ali oksidni ion ali več hidroksidnih ali oksidnih ionov **PRIM.:** hidroksíd sól, oksíd sól

bázični -a -o prid. **1.** kem. v katerem prevladujejo hidroksidni ioni: bazična raztopina; bazični medij **Sp:** alkálni (1), bázni², lúžnati **GL tudi:** bázična reakcija, bázično barvílo

2. kem. ki ima značilnosti baze²: bazična reakcija raztopine; bazični značaj spojine **Sp:** bázni², bazotvórní **GL tudi:** bázična sól, bázični ionski izmenjálnik, bázični oksíd, bázični svínčev acetát

3. met. katerega glavni sestavini sta kalcijev in magnezijev oksid: bazična šamotna opeka; bazična žlindra; bazično ognjevzdržno gradivo **Sp:** bázni² **GL tudi:** bázična izzidáva, bázična oblóga, bázični plášč

bázični ionski izmenjálnik -ega -ega -a m kem. ionski izmenjálnik z anionskim izmenjalcem

bázični oksíd -ega -a m **1.** kem. oksíd, ki pri reakciji z vodo daje bazično raztopino

2. met. kalcijev ali magnezijev oksíd

bázični plášč -ega -a m met. bazična obloga varilne elektrode

bázični svinčev acetát -ega -ega -a m kem. bazična svinčeva sol očetne kisline, $Pb(CH_3COO)_2 \cdot Pb(OH)_2 \cdot H_2O$, bel, v vodi topen prah, nek-daj za obkladke

bázično barvílo -ega -a s nav. mn. kem. organsko barvílo, katerega kromofor je del kationa, ki se veže na kisle in anionske skupine tekstilnih, papirnih vlaken **Sp:** kátionsko barvílo

bázičnost -í ž **1.** kem. lastnost bazičnega **GL tudi:** bázičnost tál

2. met. razmerje med deležem bazičnih in kislil oksidov, npr. CaO/SiO_2 ali $(CaO + MgO)/(SiO_2 + Al_2O_3)$, v žlindrah: bázičnost žlindre

bázičnost tál -í -- ž agr. značilnost tal, da imajo alkalno reakcijo **Sp:** alkálnost tál

bázilika¹ -e ž bot. prijetno dišeča vrtna ali lončna rastlina (*Ocimum basilicum*)

bázilika² -e ž arh. starokrščanska cerkvena stavba z visoko srednjo ladjo in nižjima stranskima ladjama

bázna črta -e -e ž fiz. črta, ki označuje referenčno vrednost spremenljive fizikalne veličine v grafu (npr. napetosti, toka, intenzitete)

bázna elektróda -e -e ž elektr. → báza¹ (2)

bázna láta -e -e ž geod. precizna, navadno dvometrska lata za posredno ugotavljanje razdalj

bázna mréža -e -e ž geod. sistem precizno izmerjenih trikotnikov, ki omogočajo povečavo triangulacijske baze

bázni¹ -a -o prid. **1.** ki se nanaša na bazo¹ **GL tudi:** bázna črta, bázna elektróda, bázna láta, bázna mréža, bázni tók, bázno olje

2. neutr. → bázični (3)

bázni² -a -o prid. → bázični

-bázni -a -o kem. drugi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na baznost: dvobazni; enobazni; večbazni **PRIM.:** -protónski

bázni tók -ega -a m elektr. tok skozi bazo tranzistorja, ki krmili kolektorski tok

bázno olje -ega -a s stroj. osnovna sestavina tehničnih olj

báznost -í ž kem. lastnost kisline, ki pove, kolikšno je število vodikovih atomov v molekuli kisline, ki lahko disociirajo oziroma se lahko nevtralizirajo z bazo² **GL tudi:** báznost kisline

báznost kisline -í -- ž kem. število vodikovih atomov v molekuli kisline, ki lahko disociirajo oziroma se lahko nevtralizirajo z bazo²

bazofilni -a -o prid. **1.** kem. ki se obarva z bazičnimi barvili

2. agr. ki raste na apnenčastih tleh: bazofilna rastlina

bazotvórni -a -o prid. kem. → bázični (2)

bazúka -e ž voj. ročni protioklepni raketomet

Be -- [beé] m simbol kem. berilij

°Bé -- [boméjeva stopinjja] m simbol fiz. Bauméjeva stopinjja

Beaufort, Francis -a, -a [bofór frênsis] m (1774–1857) britanski admiral

Beaufortov -a -o [bofórov] prid. **GL tudi:** Beaufortova léstevica

Beaufortova léstevica -e -e [bofórova] ž **1.** razvrstitev jakosti vetra v dvanajst stopenj glede na hitrost

2. razvrstitev vzvalovanosti morja v dvanajst stopenj glede na višino valov

béka -e ž **1.** bot. grmičasto razrasla vrba z dolgimi šibastimi vejami (*Salix viminalis*)

2. nav. mn. agr. vrbova šiba za pletarstvo

bekón -a m **1.** zoot. prašič mesnate pasme za pitanje z daljšim trupom in razmeroma tanko plastjo maščobe: danski dolgi bekoni **S:** bekónec

2. živil. navadno posebno oblikovano meso takega prašiča, nasoljena in prekajena polovica prašiča določene mase: prekajeni bekoni **GL tudi:** továrna bekónov

bekonárna -e ž živil. obrat za izdelovanje bekónov **PRIM.:** továrna bekónov

bekónec -nca m zoot. prašič mesnate pasme za pitanje z daljšim trupom in razmeroma tanko plastjo maščobe: farma za bekone **S:** bekón (1)

bekónski -a -o prid. ki se nanaša na bekone ali bekonce: bekonska polovica; bekonska reja; bekonski tip prašiča

bél -a m enota za raven poljske veličine (desetiški logaritem razmerja dveh amplitud) ali raven veličine moči (logaritem razmerja moči)

Si: B (2) **PRIM.:** decibél, fón, néper

béla bárvá -e -e ž kem. nepestra (akromatična) barva, ki enako močno, difuzno odbija vse komponente vidne svetlobe

béla cóna -e -e ž met. → béla plást

béla glína -e -e ž → kaolín

béla gnílobá -e -e ž agr. gniloba številnih vrst gojenih rastlin, ki jo povzroča parazitska gliva z belo vatasto prevleko iz micelija (*Sclerotinia sclerotiorum*) **S:** zínata gnílobá

béla grčá -e -e ž les. ostanek veje v deblu, če je bila v času poseka še živa

béla jágned -e -í ž les. mutacija topola s piramidasto krošnjo, z vejami tesno ob deblu navzgor (*Populus italica*)

béla kerámika -e -e ž izdelki na podlagi bele gline z drobnozrnato strukturo (npr. gospodinjska keramika, sanitarna keramika, zidne ploščice) **PRIM.:** porcelán

béla kovína -e -e ž met. zlitina kositra in svinca, antimona in bakra za ležajne blazinice **S:** Babbitova kovína

béla lesovina -e -e ž papir. lesovina naravne barve

béla lítina -e -e ž met. železova litina, ki ima zaradi ogljika, izločenega kot železov karbid, po strditvi bel prelom **PRIM.:** bélo strjevanje

béla lúžina -e -e ž papir. alkalna raztopina svežih ali regeneriranih kemikalij za pridobivanje celulozne in polcelulozne vlaknine (s kuhanjem) **Sp:** béli lúg

béla plást -e plasti ž met. zunanja plast ulitka iz železove litine, v kateri se je zaradi hitrega ohlajanja ogljik izločil kot železov karbid in ima belo siv videz **Sp:** béla cóna

béla pločevína -e -e ž pokositrena jeklena pločevína

béla prtilíková -e -e ž astr. ena od treh končnih faz v razvoju zvezde, v kateri se ta skrči na velikost Zemlje

béla svetlôba -e -e ž fiz. svetloba, ki vsebuje komponente vseh valovnih dolžin vidnega območja

béla téhnika -e -e ž električni gospodinjski aparati, stroji

béla témprana lítina -e -e ž met. železova litina, ki je žarjena tako, da se na površini razogljíči

béla vrba -e -e ž gozd., les. drevesasto ali grmasto razrasla vrsta vrbe s suličastimi, svilnato dlakavimi listi (*Salix alba*)

beléti -im nedov. postajati bel

bélež -a m **1.** → apnéni bélež

2. tanka prevleka iz apnenega beleža

beléžen -žni ž gozd. z barvo, s kreda ali sekuro narejen znak na drevesu, ki naj se poseka

béli -a -o prid. ki je take barve kot sneg zaradi odboja vseh valovnih dolžin vidne svetlobe **GL tudi:** béla bárvá, béla cóna, béla glína, béla gnilôba, béla grčá, béla jágned, béla kerámika, béla kovína, béla lesovína, béla lítina, béla lúžina, béla plást, béla pločevína, béla prtilíková, béla svetlôba, béla téhnika, béla témprana lítina, béla vrba, béli boksít, béli brést, béli cemént, béli fósfor, béli gáber, béli gródelj, béli índigo, béli kartón, béli lúg, béli papír, béli stándard, béli šúm, béli tópol, béli trń, béli vósek, béli žár, bélo gašênje, bélo mesó, bélo strjeno mésto, bélo strjevanje, bélo zlató, cín-

kova béla, cínkova béla bárvá, standardízirana béla snôv, títanová béla, títanová béla bárvá

béli boksít -ega -a m geol. boksít bele barve z velikim deležem silicijevega dioksida

béli brést -ega -a m gozd., les. vrsta bresta (*Ulmus effusa*) z nižinskih rastišč z manj cenjenim lesom za gradbeništvo, kolarstvo, mizarstvo in kurjavo

béli cemént -ega -ênta m grad. cement, ki je skoraj brez železovih primesi

béli fósfor -ega -ja m kem. bela, voskasta, samovnetljiva, strupena snov, topna v ogljikovem disulfidu, ena izmed alotropskih modifikacij fosforja, ki se uporablja kot vmesni produkt pri proizvodnji fosforjeve kisline in umetnih gnojil, v organski sintezi, v zažigalnih sredstvih **Sp:** brez bárvni fósfor, rumêni fósfor

béli gáber -ega -bra m les. gozdno drevo s temno sivim gladkim lubjem (*Carpinus betulus*)

béli gródelj -ega -dlja m met. grodelj, v katerem je ogljik izločen kot železov karbid (Fe₃C) in ima zato belosiv prelom

béli índigo -ega -a m kem. produkt redukcije indiga

béli kartón -ega -a m papir. voluminozen strojno gladek karton iz papirjevine z zunanjima plastema iz bele lesovine

belílina flóta -e -e ž tekst. → belílina kopél

belílina glína -e -e ž → belílina zémjlja

belílina kopél -e -i ž tekst. raztopina belila z dodatki **Sp:** belílina flóta

belílina stôpnja -e -e ž → stôpnja belíne

belílina zémjlja -e -e ž geol. naravni alumosilikati, ki se uporabljajo za razbarvanje mineralnih in naravnih olj, masti in voskov **Sp:** belílina glína

belílne poškódbé -ih poškódb ž mn. poškódbé, ki nastanejo zaradi nepravilnega beljenja

belílíni -a -o prid. **1.** ki je sposoben beljenja **GL tudi:** belílina glína, belílina zémjlja

2. ki se nanaša na beljenje **GL tudi:** belílina flóta, belílina kopél, belílina stôpnja, belílne poškódbé, belílíni aparát, belílíni holándec, belílíni stôlp, belílíni učínek, belílíno ápno, belílíno srédstvo

belílíni aparát -ega -a m tekst. boljše belílínik

belílínica -e ž prostor, obrat za kemično beljenje

belílíni holándec -ega -dca m papir. holandec za beljenje celulozne vlaknine

belílínik -a m naprava, stroj za kemično beljenje **Sp:** belílíni aparát

belílíni stôlp -ega stôlpa m papir. vsak od stolpov v večstolpni belílínici celuloznih vlaknin

belílíni učínek -ega -nka m tekst. dosežena stopnja belíne

belilno áпно -ega -a s → klórovo áпно

belilno srédstvo -ega -a s → beliló (2)

belilo -a s **1.** bel pigment za prebarvanje v belo, za beljenje: pokrivno belilo **Sp:** bledilo (2) **GL tudi:** antimónovo beliló, apnéno beliló, barítno beliló, bízmutovo beliló, cínkovo beliló, svínčevo beliló, titánovo beliló

2. kemično sredstvo za razbarvanje, za beljenje **Sp:** belilno srédstvo **GL tudi:** óptično beliló

3. papir. anorganski beli pigmenti, ki se dodajo v papirno snov za povečanje beline

béli lúg -ega -a m papir. → béla lúžina

belína -e ž lastnost belega **Sp:** bélost **GL tudi:** stópnja belíne

béli papír -ega -ja m **1.** papir. naravni papir iz beljene celulozne vlaknine

2. papir. papir, premazan s premazno mešanico belih pigmentov

béli stándard -ega -a m papir., tekst. bela ploščica iz stisnjene prahu magnezijevega oksida, pri merjenju beline primerjalni vzorec največje beline

béli šúm -ega -a m fiz. del signala, npr. zvočnega, ki ne daje koristne informacije in katerega spekter je v dovolj širokem frekvenčnem območju zvezen in enakomeren

béliti béli m nedov. **1.** obdelovati z belilom: beliti tkanino **GL tudi:** béliti s kisikom, béliti s klórom

2. gozd. odstranjevati lubje v času, ko je drevje v soku: beliti deblo, hlod

3. povezati liste rastline ali vložiti rastline v žagovino, mivko, da ostanejo, postanejo listi svetli: beliti por; beliti radič; beliti solato **PRIM.:** blanširati

béliti s kisíkom béli m -- -- nedov. papir. v posebnem tlačnem reaktorju delovati s plinastim kisikom na alkalno suspenzijo celuloznih vlaknin

béliti s klórom béli m -- -- nedov. papir., tekst. delovati s plinastim klorom na suspenzijo nebeljene celulozne vlaknine, vlaken, pri čemer lignin preide v klorolignin

béli tópol -ega topóla m les. visoko listnato drevo z jajčastimi ali krpatimi listi (*Populus alba*)

béli trń -ega -a m gozd. → glóg

belívec -vca in belílec -lca m delavec v belilnici: belivec bombaža; belivec platna

belívi -a -o prid. ki se da beliti: beliva celulozna vlaknina

béli vósek -ega -ska m kem. očiščeni čebelji vosk, ki se uporablja za loščila, mazila, sveče

belívost -i ž lastnost materiala, da se da beliti

béli žár -ega -a m met. svetloba bele barve, ki jo oddaja snov, segreta nad 1500 °C

belják -a m agr. prozorna sluzasta snov v jajcu **PRIM.:** albumín

beljakovina -e ž nav. mn. kem. velemolekulska organska snov, ki lahko poleg ogljika, vodika, kisika in dušika vsebuje tudi žveplo, sestavljena iz dolgih verig aminokislin, vezanih med seboj s peptidno vezjo -CO-NH-, glavna sestavina živih organizmov in nosilec življenjskih procesov **S:** proteín **GL tudi:** denaturirana beljakovina, enostávná beljakovina, rastlínska beljakovina, sestávljena beljakovina, skfknjena beljakovina, žívalska beljakovina

beljakovínasti -a -o prid. → beljakovínski

beljakovínska dételja -e -e ž agr. mlada detelja z manj balasta **Sp:** proteínska dételja

beljakovínska hrána -e -e ž agr. hrana z zados-tno količino prebavljivih beljakovin

beljakovínska vlákna -ih vláken ž mn. tekst. skupina naravnih in kemičnih vlaken, ki jih sestavljajo beljakovine (npr. dlaka, svila, ka-zeinska vlakna) **Sp:** proteínska vlákna

beljakovínski -a -o prid. zoot. ki je iz beljako- vin, bogat z beljakovinami: beljakovínska krma; beljakovínsko škrobilo **Sp:** beljakovínasti **GL tudi:** beljakovínska dételja, beljakovínska hrána, belja- kovínska vlákna, beljakovínski koncentrát, beljako- vínsko razmérje, narávno beljakovínsko vlákno

beljakovínski koncentrát -ega -a m agr. indus- trijsko predelana, posušena, zdrobljena in stisnjena krmila živalskega (ribe) ali rastlin- skega porekla (tropine oljnic, otrobi žita, zr- nje in seno stročnic)

beljakovínsko razmérje -ega -a s agr. masno razmerje med prebavljivimi beljakovinami in ogljikovimi hidrati

beljáva -e ž gozd., les. zunanja, še živa plast lesa svetlejšje barve v drevesu **Sp:** albúrnium, óbelno

beljávec -vca m **1.** gozd., les. les z neizrazito raz- liko barve med beljavo in črnjavo

2. mn. gozd., les. vrste drevja z neizrazito razli- ko barve med beljavo in črnjavo (npr. jagned, javor, breza)

béljeni -a -o prid. ki je obdelan z belilom: beljena lesovina; beljena preja; beljeni papir; beljeno platno

beljenje -a s **1.** postopek prebarvanja v belo: beljenje z apnom **GL tudi:** fluorescénčno béljenje, óptično béljenje

2. kemični postopek za razbarvanje barvastih, nebelih materialov: beljenje las; beljenje platna; be- ljenje s kisikom; beljenje s klorom; večstopenjsko be- ljenje **GL tudi:** béljenje lesovíne, énostópenjsko

béljenje papírne snóvi, hipoklorítno béljenje, kémično béljenje, narávno béljenje

3. papír., tekst. povečanje beline z dodatki belih pigmentov, optičnih belil

4. gozd. odstranjevanje lubja v času, ko je drevje v soku

5. povezovanje listov rastline ali vlaganje rastlin v žagovino, mivko, da ostanejo, postanejo listi svetli

béljenje lesovíne -a -- s papír. razbarvanje barvnih komponent v lesu z oksidacijskimi ali redukcijskimi sredstvi, da postane lesovina svetlejša

beljívost -i ž lastnost česa, da se da beliti

bélkasti -a -o prid. ki ni popolna bel **GL tudi:** bélkasti bór

bélkasti bór -ega bôra m gozd. prezimno trdna endemitska vrsta bora Balkanskega polotoka in južne Italije s kakovostnim lesom (*Pinus heldereichii*)

Bell, Alexander Graham -a, -dra -a [bêl aleksándər grêm] m (1847–1922) ameriški iznajditelj škotskega rodu

bélo gašênje -ega -a s met. → bélo strjevánje

belokrárnjska čebúla -e -e ž agr. novejši ustaljeni kultivar čebule iz avtohtone belokranjske populacije čebule

belokrárnjska ôvca -e -e ž zoot. avtohtona pasma ovc iz okolice Črnomlja

belokrárnjski -a -o prid. ki se nanaša na Belo krajino **GL tudi:** belokrárnjska čebúla, belokrárnjska ôvca

bélo mesó -ega -á s meso nekaterih delov kokoši, teleta

beloprsténi -a -o prid. ki je iz bele gline: beloprstena posoda

bélost -i ž → belína

bélo strjéno mésto -ega -ega -a s met. mesto v strjenem ulitku, na katerem se ogljik izloči kot železov karbid

bélo strjevánje -ega -a s met. hitro ohlajanje pri strjevanju železove litine določene sestave, ki povzroči, da se ogljik izloča kot železov karbid in je litina na prelomu belo sive barve **Sp:** bélo gašênje **PRIM.:** béla lítina

bélo zlató -ega -á s met. zlitina platinasto srebrne barve iz zlata, srebra, paladija, včasih tudi bakra, ali zlitina zlata, niklja, bakra in cinka

belúš -a m agr. rod trajnih okrasnih ali zelenjavnih rumeno cvetočih zelik iz družine beluševk z rdečimi plodovi in odebeljenimi podzemnimi poganjki (*Asparagus*)

bencín -a m kem. derivat surove nafte, lahko hlapna, vnetljiva zmes pretežno nasičenih alifat-

skih ogljikovodikov in aromatskih ogljikovodikov s 5–12 ogljikovimi atomi v molekuli in vreliščem 30–220 °C, ki se uporablja kot pogonsko gorivo, topilo za maščobe, smole in voske **Sp:** benzín **GL tudi:** aviónski bencín, bencín za čiščenje, bencín za láke, ekstrakcijski bencín, láhki bencín, letálski bencín, motórni bencín, narávni bencín, navádni motórni bencín, néosvínčeni bencín, osvínčeni bencín, sintétični bencín, súper motórni bencín, suróvi bencín, težki bencín, visôkooktánski bencín

bencínov -a -o prid. → bencínski

bencínska črpálka -e -e ž **1.** črpalka za bencin (npr. pri motorju z notranjim zgorevanjem)

2. prostor, stavba s črpalnimi napravami za oskrbovanje z gorivi in mazivi **PRIM.:** bencínski sêrvis

bencínski -a -o prid. ki se nanaša na bencin: bencínska posoda; bencínski gorilnik; bencínski hlapi; bencínski rezervoar **Sp:** bencínov **GL tudi:** bencínska črpálka, bencínski motór, bencínski sêrvis

bencínski motór -ega -ja m motor z notranjim zgorevanjem, ki uporablja bencin kot pogonsko gorivo in deluje po načelu Ottovega krožnega procesa **PRIM.:** dízelski motór

bencínski sêrvis -ega -a m prostor, stavba s črpalnimi napravami za oskrbovanje z gorivi in mazivi ter oskrbovanje vozil in potnikov **PRIM.:** bencínska črpálka (2)

bencín za čiščenje -a -- -- m kem. bencin z vreliščem 90–110 °C za odstranjevanje madežev

bencín za láke -a -- -- m kem. lahko hlapna in vnetljiva zmes ogljikovodikov, pretežno s 7–8 ogljikovimi atomi v molekuli in vreliščem 100–180 °C za redčenje lakov **Sp:** ligroin **PRIM.:** težki bencín

bencól -a m neutr. → benzén

benéška žága -e -e ž les. → járnska žága samíca

benéški -a -o prid. ki se nanaša na italijansko mesto Benetke **GL tudi:** benéška žága, benéški jarmeník

benéški jarmeník -ega -a m les. → venecijánka (2)

bengalín -a m tekst. tkanina svilenega videza v ripsu podobni vezavi

Bénsonov -a -o prid. **GL tudi:** Bénsonov kôtel

Bénsonov kôtel -ega -tla m stroj. visokotlačni vodocevni kotel s prisilnim tokom pri kritičnem tlaku, brez posebnega bobna, z značilnim cevnim sistemom za predgrevanje, uparjanje in pregrevanje

bentonít -a m kem. glinena usedlina, sestavljena pretežno iz montmorillonita, ki v vodi močno nabrekne

benz-, benzo- (pred soglasnikom) kem. prvi del v nekaterih nesistemskih imenih organskih spojin, ki se izvajajo iz benzena, benzojske kisline ali imajo v molekuli eno fenilno skupino ali več (npr. benzaldehid, benzamid, benzofenon, benzopiren, benzotriklorid)

benzaldehyd -a m kem. brezbarvna oljnata tekočina z vonjem po grenkih mandljih, C_6H_5CHO , surovina pri proizvodnji trifenilmetanskih barvil, uporabljana v parfumeriji

benzantrón -a m kem. aromatska spojina s tremi kondenziranimi obroči, $C_{17}H_{10}O_2$, rumen kristalinični prašek, intermediat pri proizvodnji kadnih barvil

benzantrónski -a -o prid. ki se nanaša na benzantron **GL tudi:** benzantrónsko barvilo

benzantrónsko barvilo -ega -a s tekst. redukcijsko barvilo na podlagi derivatov benzantrona

benzén -a m kem. osnovni aromatski ogljikovodik, C_6H_6 , brezbarvna karcinogena tekočina z vreliščem $80\text{ }^\circ\text{C}$, surovina v organski sintezni kemiji, topilo za maščobe, voske, smole: hidrogeniranje benzena **Spn:** bencól, benzól

benzénov -a -o prid. kem. ki se nanaša na sam benzen: benzenovi derivati **GL tudi:** benzénov obróč, benzénov ogljikovodik

benzénov obróč -ega -a m → benzénski obróč

benzénov ogljikovodik -ega -a m bolje aromatski ogljikovodik

benzénski -a -o prid. ki vsebuje benzen, je značilen za benzen **GL tudi:** benzénski obróč

benzénski obróč -ega -a m kem. šestčlenski obroč iz ogljikovih atomov v molekuli benzena, povezanih med seboj izmenoma z enojnimi in dvojnimi vezmi **Sp:** benzénov obróč

benzénsulfónska kislína -e -e ž kem. bela kristalinična snov, $C_6H_5SO_3H$, topna v vodi in etanolu, pomemben intermediat pri proizvodnji barvil

benzénsulfónski -a -o prid. v zvezi: benzénsulfónska kislina

benzidín -a m kem. beli do rahlo rožnati karcinogeni kristali, 4,4'-diaminobifenil, $H_2N-C_6H_5-C_6H_5-NH_2$, topni v etanolu, netopni v vodi, pomemben intermediat za barvila

benzil kem. prvi del v sistemskih (radikofunkcionalnih) imenih spojin, ki označuje spojino benzilnega radikala (npr. benzil alkohol, benzil klorid) **GL tudi:** benzil klorid

benzil -a m kem. enovalentni radikal $C_6H_5CH_2-$

benzil- prvi del v (pol)sistemskih (substitutivnih) imenih spojin, ki označuje navzočnost benzilne skupine v njej (npr. benzilamin)

benzil klorid -- -a m kem. brezbarvna tekočina z ostrim vonjem, $C_6H_5CH_2Cl$, netopna v vodi, topna v etanolu, pomemben intermediat pri proizvodnji barvil, zdravil

benzilni -a -o kem. ki se nanaša na benzil: benzilna skupina; benzilni radikal

benzín -a m → bencín

benzóa -e ž agr. → benzójska smóla

benzóat -a m kem. sol ali ester benzojske kisline (npr. natrijev benzoat, metil benzoat)

benzofenón -a m kem. organska spojina, difenilketon, $C_6H_5COC_6H_5$, intermediat, ki se uporablja v farmacevtski industriji

benzóil -a m kem. enovalentni radikal benzojske kisline, C_6H_5CO-

benzóil- kem. prvi del v (pol)sistemskih (substitutivnih) imenih spojin, ki označuje navzočnost benzoilne skupine v njej (npr. benzoilfenilhidroksilamin)

benzóiliranje -a s uvajanje benzoila v aromatske spojine

benzóilni -lna -o prid. kem. ki se nanaša na benzoil: benzoilna skupina; benzoilni radikal

benzóilperoksíd -a m kem. bel kristalinični prah, dibenzoilperoksíd, $C_6H_5CO-OO-OCC_6H_5$, skoraj netopen v vodi, topen v etanolu, katalizator za polimerizacijo pri proizvodnji polistirena, akrilnega stekla, sintetične gume

benzójska kislína -e -e ž kem. beli, lesketajoči se lističasti kristali, benzenkarboksilna kislina, C_6H_5COOH , dobro topni v etanolu, etru in vroči vodi, intermediat pri proizvodnji antrakinonskih barvil, v gumarstvu za povečanje trdote gume **PRIM.:** benzóat

benzójska smóla -e -e ž agr. dišéča smola iz nekaterih vrst tropskih dreves, ki se uporablja za parfumerijske izdelke, firneže, lake **Sp:** benzóa

benzójski -a -o prid. kem. ki se nanaša na benzoó **GL tudi:** benzójska kislína, benzójska smóla

benzóil -a m neustr. → benzén

berberín -a m kem. barvilni ekstrakt iz češmina **bergamáška pásma** -e -e ž zoot. pasma velikih in težkih ovc, ki se zelo rade pasejo

bergamáški -a -o prid. ki se nanaša na mesto Bergamo v Italiji **GL tudi:** bergamáška pásma **bergamótka** -e ž agr. vrsta agrumov (*Cytrus bergamia*), iz katere lupin, listov se pridobiva eterično olje

bergamótni -a -o prid. ki se nanaša na bergamotovec **GL tudi:** bergamótno ólje

bergamótno ólje -ega -a s agr. eterično olje iz olupkov bergamotke, ki se uporablja za parfume

- bergamótovec** -vca m agr. vrsta drevesa iz rodu *Citrus*
- Bergmannov** -a -o [bêrgmanov] prid. **GL tudi:** Bergmannova cév
- Bergmannova cév** -e ceví [bêrgmanova] ž → bêrgmanska cév
- Bergmann, Sigmund** -a, -a [bêrgman zígmund] m (1851–1927) nemški industrialec
- bêrgmanska cév** -e ceví ž podometna elektroinstalacijska cev iz katraniziranega kartona s plaščem iz posvinčene jeklene pločevine **Sp:** Bergmannova cév
- bêrgmanske kléšče** -ih kléšč ž mn. klešče s polkrožno oblikovanimi čeljustmi za krivljenje bergmanskih cevi
- bêrgmanski** -a -o prid. ki se nanaša na Bergmanna **GL tudi:** bêrgmanska cév, bêrgmanske kléšče
- beril** -a m geol. heksagonalni berilijev alumosilikat, $\text{Be}_3\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{18}$, najpomembnejši berilijev mineral
- berilij** -a m kem. element iz skupine zemeljsko-alkalijskih kovin, srebrno bela, trda, krhka, strupena lahka kovina, ki se uporablja za okenca rentgenskih cevi, v zlitinah z bakrom za vzmeti in v jedrski tehniki **Si:** Be
- berilijev** -a -o prid. ki se nanaša na berilij: berilijev spojine **GL tudi:** berilijev alumosilikát, berilijev bròn, berilijevo jêklo, berilijev oksid
- berilijev alúmosilikát** -ega -a m geol. najpomembnejši berilijev mineral, $\text{Be}_3\text{Al}_2\text{Si}_6\text{O}_{18}$, v naravi kot mineral beril
- berilijev bròn** -ega bróna m met. zlitina bakra in berilija, ki se uporablja zlasti za vzmeti
- berilijevo jêklo** -ega -a s met. jeklo z dodatkom berilija
- berilijev oksid** -ega -a m kem. zelo strupen bel prah, BeO , netopen v vodi
- berilov** -a -o prid. ki se nanaša na beril
- berkélj** -a m kem. umetno dobljen element iz skupine transuranov **Si:** Bk
- berlína** -e ž prom. večji osebni avtomobil z zaprto karoserijo in s štirimi vrati
- berlinski** -a -o prid. ki se nanaša na nemško mesto Berlin **GL tudi:** berlínsko modrílo
- berlínsko** prisl. prislov od berlinski **GL tudi:** berlínsko módra bárvá
- berlínsko módra bárvá** -- -e -e ž modra barva plavice
- berlínsko modrílo** -ega -a s kem. modra netopna spojina, ki nastane pri reakciji med solmi trivalentnega železa in kalijevim heksacianidoferratom(II) in se uporablja kot pigment za slikarske barve
- Bernoulli, Daniel** -ja, -a [bernúli dániel] m (1700–1782) švicarski matematik in fizik
- Bernoulli, Jacob** -ja, -a [bernúli jákob] m (1654–1705) švicarski matematik
- Bernoullijev** -a -o [bernúlijev] prid. **GL tudi:** Bernoullijeva (D.) enáčba, Bernoullijeva (Ja.) lemniskáta, Bernoullijeva (Ja.) porazdelítev, Bernoullijev (D.) zakon
- Bernoullijeva (D.) enáčba** -e -- -e [bernúlijeva] ž fiz. enáčba, ki opisuje energijska stanja stacionarnega toka idealnega nestisljivega fluida v cevovodu
- Bernoullijeva (Ja.) lemniskáta** -e -- -e [bernúlijeva] ž mat. → lemniskáta
- Bernoullijeva (Ja.) porazdelítev** -e -- -tve [bernúlijeva] ž binomska porazdelitev pri verjetnostnem računu
- Bernoullijev (D.) zákon** -ega -- zakóna [bernúlijev] m fiz. hidrodinamična zakonitost, ki jo opisuje Bernoullijeva enáčba
- Bernoulli, Johann** -ja, -a [bernúli jóhan] m (1667–1748) švicarski fizik
- bérsa** -e ž agr. plesnoba vina, ki jo povzroča gliva *Mycoderma vini* **S:** vínski kámen
- Berthelotov** -a -o [bertelójev] prid. **GL tudi:** Berthelotovo načélo
- Berthelotovo načélo** -ega -a [bertelójevo] s kem. načelo, po katerem poteče od možnih kemičnih reakcij tista, pri kateri se sprosti največ toplote
- Berthelot, Pierre Eugène Marcellin** -a, -a -na -a [berteló pjêr ežên marselên, bertelója] m (1827–1907) francoski kemik
- Bertrand, Joseph Louis François** -a, -a -a -a [bertrán žozêf luí fransoá, luija fransoája] m (1822–1900) francoski matematik, fizik in astronom
- Bertrandov** -a -o [bertránov] prid. **GL tudi:** Bertrandova léča
- Bertrandova léča** -e -e [bertránova] ž fiz. léča v polarizacijskem mikroskopu, ki s konvergentno svetlobo da interferenčno sliko
- beséda** -e ž rač. določeno, omejeno zaporedje bitov, ki jih računalnik obravnava kot enoto (npr. 8-bitna beseda, 16-bitna beseda) **PRIM.:** stávek **GL tudi:** dolžina beséde, instrukijska beséda, kljúčna beséda, računáliška beséda, strôjna beséda
- besedílnik** -a m rač. računalniški program, ki omogoča urejanje in oblikovanje besed, besedil
- besédni** -a -o prid. ki se nanaša na besedo: besedni urejevalnik

besédno prisl. prislov od besedni **GL tudi:** besédno organizirani, besédno orientirani

besédno organizirani -- -a -o prid. rač. pri katerem je pomnilnik računalnika urejen po dolžini besed

besédno orientirani -- -a -o prid. rač. pri katerem je pri obdelavi podatkov osnovna enota računalniška beseda

bésemerka -e ž met. → bésemerski konvêrtor

bésemerska hrúška -e -e ž met. → bésemerski konvêrtor

bésemerski -a -o prid. ki se nanaša na Bessemerja **GL tudi:** bésemerska hrúška, bésemerski gródelj, bésemerski konvêrtor, bésemersko jêklo

bésemerski gródelj -ega -dlja m met. grodelj za predelavo v besemerskem konvertorju

bésemerski konvêrtor -ega -ja m met. pokončni konvertor hruškaste oblike, v katerem se staljeni grodelj pri izdelavi jekla prepihuje od spodaj **Sp:** bésemerka, bésemerska hrúška

bésemersko jêklo -ega -a m met. jeklo, dobljeno po Bessemerjevem postopku

Bessel, Friedrich Wilhelm -ssla, -a -a [bésel frídrih vílhelm] m (1784–1846) nemški matematik in astronom

Bessemer, Henry -ja, -ja [bésemer hénri] m (1813–1898) angleški metalurg

Bessemerjev -a -o [bésemerjev] prid. **GL tudi:** Bessemerjev postópek

Bessemerjev postópek -ega -pka [bésemerjev] m met. postopek izdelave jekla s prepihovanjem raztaljenega grodlja z zrakom v konvertorjih z oblogo iz silikatne opeke

Besslov -a -o [béslov] prid. **GL tudi:** Besslove fúnkcije, Besslov elipsoid, Besslovo léto

Besslove fúnkcije -ih fúnkcij [béslove] ž mn. mat. specialne fúnkcije, ki rešijo Besslovo diferencialno enačbo drugega reda $y'' + 1/(xy') + (1 - m^2/x^2) = 0$

Besslov elipsoid -ega -a [béslov] m geod. prva določitev velikosti Zemljinega rotacijskega elipsoida, ki se prilega Srednji Evropi (velika polos (a) 6 377 397 m, mala polos (b) 6 356 079 m, sploščenost (e) 1 / 299,15)

Besslovo léto -ega -a [béslovo] s čas, v katerem rektascenzija Sonca naraste natanko za 360° in je od tropskega leta, ki je podlaga za koledar, krajše za skoraj 1000 s **S:** astronómsko léto

bèt -a m → bàt (2)

béta -e ž druga grška črka, znak β

béta prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na drugo mesto v zaporedju **GL tudi:** béta celulóza, béta délec, celulóza béta, délec béta, fúnkcija béta, sévanje béta, žárki béta

béta celulóza -- -e in béta celulóza -e ž → β-celulóza, celulóza béta (1)

béta délec -- -lca in béta délec -lca m fiz., neutr. → délec béta

betáin -a m kem. *N*-trimetilderivat glicina, $N(CH_3)_3CH_2COO$, razširjen v rastlinah, zlasti pesi, ki se v medicini uporablja kot donor metilnih skupin

béta trón -a m fiz. pospeševalnik delcev beta

bêtec -tca m → betič

betič -íča m **1.** bot. klasu podobno socvetje na debeli mesnati osi **Sp:** bêtec

2. kladivce za klepanje **Sp:** bêtec

3. elektr. del kapastega izolatorja, ki se namesti v ponovico naslednjega izolatorja v verigi **Sp:** bêtec

betičasti -a -o prid. ki je podoben betiču: betičasta palica

betón -a m **1.** grad. strjena betonska mešanica: krčenje betona; mešanje betona; opažni vibrator za beton; plast betona; polagati v beton; površina betona; površinski vibrator za beton; prekladalni silos za beton; program zagotavljanja kakovosti betona; razpokanost betona; receptura betona; steza za prednapenjanje betona; vedro za beton; vibrator za beton; žica, jeklena vrv za prednapeti beton **GL tudi:** aerirani betón, armatúra za betón, armirani betón, asfáltni betón, baritni betón, brízgani betón, centrifugiranje betóna, ekspanzivni betón, énozrnáti betón, énozrnávi betón, ideálني preréz betóna, jêklo za prédnapéti betón, kakóvost betóna, konsisténca betóna, krčenje betóna, kvalitéta betóna, láhki betón, lézni betón, lézenje betóna, líti betón, lúknjičasti betón, nabíti betón, nabrékanje betóna, néarmirani betón, plástična konsisténca betóna, plástični betón, plóvčev betón, práni betón, prédnapénjanje betóna, prédnapéti betón, segregirani betón, smólni betón, téžki betón, vézanje betóna, vgradljivost betóna, vibrirani betón, zaščitna plást betóna, žlíndrni betón

2. grad. betonska mešanica za betoniranje **GL tudi:** kompaktiliranje betóna, márka betóna

betonárna -e ž grad. obrat za izdelavo betonske mešanice: atestirana betonarna

betonêr -ja m delavec, ki betonira

betonêrski -a -o prid. ki se nanaša na betoniranje

betonírani -a -o prid. ki je izdelan z betoniranjem

betoniranje -a s grad. vgrajevanje betona, navadno v opaž: betoniranje z dvigalom; načrt betoniranja; podvodno betoniranje

betonírati -am nedov. in dov. grad. vgrajevati beton v opaž ali formo

betónska kócka -e -e ž grad. standardizirani preskušanelec za ugotavljanje kakovosti betona

betónska méšanica -e -e ž grad. nestrjena zmes cementa, kamenega agregata in vode

betónska prizma -e -e ž preskušavec za trdnost betona ali za ugotavljanje krčenja betona določene sestave

betónski -a -o prid. **1.** ki je iz betona: betonska cev; betonska plošča; betonska podlaga; betonski oblikovalec; betonski preskušavec; betonski steber; betonski temelj; betonski zid; betonski zidak; betonsko korito; betonsko oporje; betonsko podporje **GL tudi:** armirana betónska cév, betónska kócka, betónska méšani-ca, betónska prizma, betónski pilót, betónski prág, betónski preréz, betónski válj, betónsko gnojíšče, konsisténca betónske méšanice, konsisténca své-že betónske méšanice, rébrasta betónska plôšča

2. ki je za beton: betonska armatura; betonska črpalka; betonski gramoz; betonski mešalnik **GL tudi:** betónski tóp, betónski vibrátor, betónsko jéklo, betónsko želézo

betónski pilót -ega -a m grad. betonski kol, lit na mestu ali pripeljan in zabit v tla

betónski prág -ega prága m grad. železniški prag iz praviloma prednapetega betona

betónski preréz -ega -éza m grad. prerez betonskega elementa

betónski tóp -ega tópa m grad., neustr. → stroj za torkretiranje

betónski válj -ega -a m grad. preskušavec za ugotavljanje trdnosti betona v obliki valja, izrezan iz betonskega elementa ali izdelan iz svežega betona v kalupu

betónski vibrátor -ega -ja m grad. → vibrátor za beton

betónsko gnojíšče -ega -a s agr. gnojíšče z betonskim dnom, s treh strani ograjeno z betonskim obzidkom, za zbiranje hlevskega gnoja

betónsko jéklo -ega -a s grad. mehko jeklo z veliko razteznostjo za armiranje betona **Sp:** betónsko želézo

betónsko želézo -ega -a s grad. → betónsko jéklo

bezég -zga m agr., les. grm ali nizko drevo z zdravilnimi rumenkasto belimi cveti in črnimi jagodami iz rodu *Sambucus* iz družine bezgovk

bezgôv -a -o prid. ki se nanaša na bezeg

bezgovina -e ž les. srednje trd netrežen les iz bezga za preproste strugane ali rezljane izdelke

béž --- -- tudi beige --- [béž] prid. ki je take barve kot naravna volna **GL tudi:** béž bárv

béž bárv -- -e [béž] ž bela barva z nadihom rjave

bežíšče -a s mat. v perspektivni risbi točka, v

kateri se stekajo premice, ki so v resničnosti vzporednice

béžnica -e ž **1.** mat. v perspektivni risbi premica skozi bežíšče

2. grad. → grádbena béžnica

B-formát -a [bé] m papir. po ISO standardizirani osnovni format papirja za tiskanje, označen z B 0 do B 10 (npr. B4-format ima velikost 250 mm × 353 mm)

bhp bhp-ja in -- [behapé behapêja] m okr. (brake horsepower) Z zavoro izmerjena moč, izražena v anglosaški enoti

Bi -- [beí] m simbol kem. bizmut

bi- in bí- prvi del zloženik, ki izraža, da se kaj nanaša na dve, dva, dvoje, dvojno, podvojeno **PRIM.:** di-

biaksiálna tkanína -e -e ž tekst. → dvóosna tkanína, dvósmérna tkanína

biaksiální -a -o prid. ki ima dve osi ali se nanaša nanju: biaksiálni kristal **GL tudi:** biaksiálna tkanína

bíbavica -e ž izmenično naraščanje in upadanje morske gladine **S:** plimováňe

bíbavična elektrárna -e -e ž elektrarna, ki pridobiva električno energijo iz energije bíbavice

bíbavični -a -o prid. ki se nanaša na bíbavico **GL tudi:** bíbavična elektrárna

bíblijski -a -o prid. ki se nanaša na Biblijo **GL tudi:** bíblijski papír

bíblijski papír -ega -ja m papir. fin, tanek, trden, neprosojen papir iz beljenih celuloznih vlaknin, bombažne krpovine, za tiskanje knjig navadno žepnega formata

bíbliotéčni -a -o prid. nanašajoč se na biblioteko: bíbliotéčno građivo

bíbliotéka -e ž → knjížnica

bícikel -kla m pog. → koló (3) **GL tudi:** navóji za bicíkel

bíciiklična spojína -e -e ž kem. spojina, v kateri sta dva obroča ogljikovih atomov med seboj kondenzirana (npr. naftalen)

bíciiklični -a -o prid. kem. ki je iz dveh kondenziranih obročev ogljikovih atomov **GL tudi:** bíciiklična spojína

bíč -a m agr. palica s pritrjenim jermenom ali vrvjo za gonjače, jahače

bíčasti -a -o prid. ki je podoben bíču: bíčasta antena

bíčevnik -a m prožna lesena palica iz koprivovca ali spletena iz zvitiš šib, ki se uporablja kot ročaj bíča: brezov bíčevnik; brinjev bíčevnik

bifilárni -a -o prid. dvoniten, dvožíčen: bifilar-

ni higrometer **GL tudi:** bifilárno navítje, bifilárno obéšenje

bifilárno navítje -ega -a s navítje iz dveh vzporednih izoliranih žic, skozi kateri teče tok v nasprotnih smereh, da se izniči samoinduktivnost

bifilárno obéšenje -ega -a s obešenje česa, npr. senzorja, na dve nitki, žici

bifokálni -a -o prid. → dvógoriščni

bifunkcionalna spojina -e -e ž kem. spojina, katere molekula vsebuje dve funkcionalni skupini (npr. aminokislina)

bifunkcionalni -a -o prid. kem. ki ima dve funkcionalni skupini (npr. aminokislina, ki imajo v molekuli poleg karboksilne skupine -COOH še aminoskupino -NH₂) **GL tudi:** bifunkcionalna spojina

bifurkácija -e ž viličenje, razvejenje: bifurkácija debila; bifurkácija stebila

bijékcija -e ž mat. povratno enolična preslikava med dvema množicama

bijektivni -a -o prid. mat. ki je povratno enoličen: bijektivna preslikava

bijektivnost -i ž mat. lastnost, značilnost bijekcije

bikarbóna -e ž → sóda bikarbóna

bikarbonát -a m neutr. → hidrogénkarbonát

bikolór -- -- prid. tekst. → dvóbárwni **GL tudi:** bikolór bárvanje

bikolór bárvanje -- -a s tekst. → dvóbárwno bárvanje

bikónični -a -o prid. mat. ki ima obliko dvojnega stožca: bikónični hidrostatični ležaj; bikónični krogelni mlin; bikónično hidrostatično vodilo; bikónično navítje **S:** dvóstižčasti **GL tudi:** bikónični navítek

bikónični navítek -ega -tka m tekst. navítek valjaste oblike, ki se na obeh koncih končuje v stožec **S:** kóps

bikonkávni -a -o prid. ki je vbočen na obeh straneh: bikonkávna leča

bikonkávnost -i ž vbočenost na obeh straneh

bikonvéksni -a -o prid. ki je izbočen na obeh straneh: bikonvéksna leča; bikonvéksni profil

bikonvéksnost -i ž izbočenost na obeh straneh

bikromát -a m neutr. → díkromát

bíkša -e ž agr. oranžnordeče barvilo iz zunanjega mesnatega sloja semenske lupine tropškega grma *Bixa orellana* za barvanje živil, zdravil, tkanin

bikvadrát -a m mat. kvadrat kvadrata

bikvadrátni -a -o prid. mat. ki je četrte stopnje: bikvadrátna enačba; bikvadrátni koren

bilánca -e ž **1.** celovit prikaz imovinskega sta-

nja (aktiva, pasiva) ali finančnega poslovanja (prihodki, odhodki)

2. integralni prikaz dotokov in odtokov snovi, energije, informacij v zaključenem tehniškem sistemu **GL tudi:** dušikova bilánca, energíjska bilánca, entalpíjska bilánca, informacijska bilánca, krmna bilánca, mäsna bilánca, množínska bilánca, ogljikova bilánca, podátkovna bilánca, prostornínska bilánca, snóvna bilánca, toplótna bilánca

bilateralna anténa -e -e ž elektr. antena z največjim odzivom v točno nasprotnih smereh (180°)

bilateralna struktúra -e -e ž tekst. struktúra vlaknen z dvema različnima gostotama zloženosti gradnikov (npr. celic skorje pri volni, fibrilov v sekundarni celični steni bombaža)

bilateralna zvóčna sléd -e -e sledi ž elektr. elektromagnetni zapis zvoka na obeh straneh filmskega traku

bilateralni -a -o prid. dvostranski, obojestranski **GL tudi:** bilateralna anténa, bilateralna struktúra, bilateralna zvóčna sléd

bilijárda -e ž tisoč bilijonov, milijon milijard, število 10¹⁵

bilijón -a m **1.** milijon milijonov, število 10¹²

2. v Franciji in Ameriki milijarda, število 10⁹

bilijonínka -e ž del na bilijon enakih delov razdeljene enote, število 10⁻¹²

bilijónti -a -o štev. ki se nanaša na bilijon **GL tudi:** bilijónti dél

bilijónti dél -ega -a m ena bilijoninka

bilinéarni -a -o prid. **1.** ki se nanaša na dve črti: bilinearna perspektiva

2. mat. ki je linearen in homogen v dveh nizih spremenljivk: bilinearni program

bilirubin -a m kem., med. barvilo rdečkaste barve v žolču

biliverdín -a m kem., med. barvilo zelene barve v žolču

bilnica -e ž agr. rod trav (*Festuca*) z več cvetnimi klaski v latju in ozkimi listi, katerega vrste se uporabljajo npr. travniška in trstikasta za krmo, rdeča za parke, grobove in skalnjake

bílo -a s **1.** priprava, mehanizem za bitje, udarjanje **GL tudi:** eléktrično bílo

2. tekst. naprava na statvah, ki z grebenom pribija votek k že stkanemu blagu **GL tudi:** brošírno bílo

bimétál -a m trak iz dveh plasti kovin z različnima temperaturnima razteznostnima koeficientoma

bimétálni -a -o prid. ki se nanaša na bimetal: bimetalna spirala; bimetalna varovalka; bimetalni rele; bi-

metalni termometer; bimetalni trak; bimetalni utripalnik; bimetalno prožilo; bimetalno zaznavalo

binárna fúnkcija -e -e ž → lógična operácija

binárna informácija -e -e ž rač. informácija, kodirana v binarnem kodu

binárna lógika -e -e ž **1.** mat. logika, ki temelji na izjavah da – ne, res – ni res **Sp:** bípólárna lógika

2. elektr., stroj. logika, ki se v matematiki obravnava z Boolovo algebro in je podlaga za izvajanje logičnih (diskretnih) operacij v digitalni računalniški tehniki in krmilni (stikalni) tehniki

binárna operácija -e -e ž mat. operácija med dvema elementoma skupine, ki da tretji element skupine

binárna ós -e -e ž geol. os simetrije, ki povzroči pri zasuku za 180° ponovitev prvotne kristalne ploskve **S:** dvóstévná ós

binárna spojína -e -e ž kem. spojína iz dveh različnih elementov

binárna štévka -e -e ž → bit

binárna zlítina -e -e ž met. zlítina iz dveh komponent, navadno dveh kovin

binárni -a -o prid. **1.** ki je iz dveh enot, sestavin: binarna oblika; binarni fazni diagram **GL tudi:** binárna spojína, binárna zlítina, binárni krmílñi sistém, binárni sistém (1)

2. mat. ki ima za osnovo število dve: binarna aritmetika **S:** dvojíški **GL tudi:** binárna ós, binárna štévka, binárni sistém (2), binárni zapís, binárno število

3. določen z dvema nasprotnima stanjema (da – ne, pravilno – napačno, vključeno – izključeno, 0 – 1) **GL tudi:** binárna fúnkcij, binárna informácija, binárna lógika, binárna operácija, binárni kód, binárni operátor, binárni signál, binárni stikálñi sistém, binárni štévec, binárni števílñi sestáv, binárni števílñi sistém, binárni znák, binárno krmílñe, binárno mésto

binárni kód -ega -a m rač. kod, sestavljen samo iz dveh simbolov (npr. števk 0 in 1)

binárni krmílñi sistém -ega -ega -a m elektr., stroj. krmílñi sistem, ki temelji na prenosu in obdelavi binarnih signalov **S:** binárni stikálñi sistém

binárni operátor -ega -ja m mat. predpis, ki priredi dvema elementoma množice S, na kateri ta operator deluje, tretji element te množice S

binárni signál -ega -a m enoparametrski digitalni signal s samo dvema diskretnima vrednostma **S:** dvótočkóvni signál

binárni sistém -ega -a m **1.** sistem iz dveh

osnovnih elementov, glavnih sestavin **S:** dvókomponéñni sistém

2. mat. → binárni števílñi sistém

binárni stikálñi sistém -ega -ega -a m elektr., stroj. krmílñi sistem, ki temelji na prenosu in obdelavi binarnih signalov **S:** binárni krmílñi sistém

binárni štévec -ega -a m elektr. vezje, gradnik, navadno sestavljen iz štirih preklonnih (bistabilnih) elementov, ki omogoča štetje od 0 do 15

binárni števílñi sestáv -ega -ega -áva m mat. → binárni števílñi sistém

binárni števílñi sistém -ega -ega -a m mat. števílñi sistem z osnovo 2, ki temelji na števkih 0 in 1 **Sp:** binárni sistém, binárni števílñi sestáv

binárni zapís -ega -a m rač., mat. zapis v binarnem kodu

binárni znák -ega -a m vsak znak iz nabora parov nasprotnega pomena, nasprotno vrednosti (npr. 0 in 1, da in ne, + in –)

binárno krmílñe -ega -a s elektr., stroj. krmílñno vezje, ki deluje s prenosom in obdelavo pretežno binarnih signalov

binárno mésto -ega -a s rač., mat. mesto v binarnem zapisu

binárno število -ega -a s mat. število, zapisano v binarnem števílñskem sistemu

binókel -kla m očala, daljnogled za obe očesi

binokulárni -a -o prid. ki se nanaša na obe očesi: binokularna lupa; binokularni daljnogled; binokularni mikroskop

binóm -a m mat. izraz z dvema členoma **S:** dvóčléñik **PRIM.:** polinóm

binómski -a -o prid. ki se nanaša na binom: binomska enačba; binomska porazdelitev; binomska vrsta; binomski diferencial; binomski izrek; binomsko zaporedje **S:** dvóčléñski

binormála -e ž mat. smerni vektor, pravokoten na tangento in normalo prostorske krivulje

bio- in **bío-** prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na življenje, živo

bíóaktívñost -i ž biol. delovanje na organizem ali tkivo

biocenóza -e ž biol. naravna življenjska skupnost rastlin in živali

biocíd -a m kemično sredstvo, ki uničuje živo snov, organizme **PRIM.:** pesticid

bíóčíp -a m elektr. elektronsko mikrovezje iz organskih spojin s polprevodniškimi lastnostmi

biodegradácija -e ž **1.** ekol. postopno slabšanje kakovosti življenjskega okolja

2. → biolóška razgráñja

biodinamični -a -o prid. **1.** ki se nanaša na biodinamiko
2. ki se nanaša na zmerno uporabo sredstev za zaščito in prehrano rastlin in živali **GL tudi:** biodinamično kmetovanje

biodinamično kmetovanje -ega -a s agr. sonaravno kmetovanje z zmerno uporabo kemičnih sredstev za zaščito in prehrano rastlin in živali

biodinamika -e ž veda o silah in gibanju v živih organizmih **PRIM.:** biostatika

biodiverziteta -e ž → biološka raznovrstnost

biodizel -zla m gorivo za pogon dizelskih motorjev, navadno kot dodatek klasičnemu gorivu, ki se dobi iz rastlinskih olj ali živalskih maščob s preestrenjem ali z rafiniranjem in predelavo odpadnih jedilnih olj

bioelektrični -a -o prid. ki se nanaša na električne pojave v živih organizmih

bioelektričnost -i ž električni pojavi v živem organizmu

bioenergética -e ž biol. področje biokemije, ki obravnava pretvarjanje in izkoriščanje energije v živih organizmih

bioetanól -a m etanol, ki se uporablja kot gorivo za pogon motorjev z notranjim zgorevanjem, navadno kot dodatek klasičnemu bencinu, in se dobi iz pšenice, sladkorne pese, sladkornega trsa, koruze

biofenomenologija -e ž nauk o pojavih v rastlinskem in živalskem svetu

biofizika -e ž biol., fiz. veda o fizikalnih pojavih v živih organizmih

biogéni -a -o prid. **1.** ki je potreben za življenje: biogena aminokislina
2. ki nastane, izvira iz živih bitij: biogena rudnina

biogorivo -a s gorivo, ki se pridobiva iz naravnih nefosilnih snovi rastlinskega ali živalskega izvora (npr. bioetanól, biodizel)

biohrána -e ž agr. živila, pridelana s sonaravno metodo pridelovanja

biokatalizátor -ja m biol. v živih celicah nastajajoča snov s fiziološkim vplivom (vitamini, hormoni, fermenti, encimi)

biokemija -e ž biol., kem. področje kemije, ki preučuje kemično sestavo in zgradbo organizmov ter kemične procese v njih: biokemija steroidov

biokemijski -a -o prid. ki se nanaša na biokemijo: biokemijska tehnika

biokibernética -e ž biol., stroj. področje kibernete, ki preučuje komunikacijske in krmilne procese v živih organizmih

bioklimatologija -e ž področje klimatologije, ki preučuje vpliv podnebja na žive organizme

biokmetijstvo -a s → sonaravna agrikultura

biologija -e ž veda o živih organizmih in življenjskih pojavih

biološka kontrola -e -e ž agr. uravnavanje števila škodljivcev z biološkimi mehanizmi, kot so npr. vnos naravnih sovražnikov škodljivcev, odbira za boleznioodpornih sort gojenih rastlin

biološka lastnost -e -i ž lastnost, ki izvira iz genskega zapisa

biološka metoda -e -e ž metoda, ki temelji na biologiji

biološka razgrádnja -e -e ž biol., kem. biokemični procesi, s katerimi organizmi razgradijo kompleksne organske snovi **Sp:** biodegradacija (2)

biološka raznovrstnost -e -i ž biol. raznovrstnost življenja v vseh njegovih oblikah, ravneh in kombinacijah **Sp:** biodiverziteta

biološka téhnika -e -e ž agr., biol. izbiranje živih organizmov po različnih sposobnostih za izboljšanje njihovih funkcij, struktur in koristnosti, posebno pri gospodarsko pomembnih rastlinah in živalih

biološki -a -o prid. **1.** ki se nanaša na biologijo: biološko polnovredna beljakovina **GL tudi:** biološka kontrola, biološka lastnost, biološka metoda, biološka razgrádnja, biološka raznovrstnost, biološka téhnika, biološki rázred drevés
2. ki se nanaša na življenje

biološki rázred drevés -ega razréda -- m gozd. razporeditev drevja v gozdu po medsebojnem razvoju v prostoru

biološko prisl. prislov od biološki **GL tudi:** biološko plítva tlá

biološko plítva tlá -- -ih tál s mn. agr. tla, v katerih se lahko ne glede na svojo morfologijo korenine razvijajo samo do približno 30 cm globoko

bioluminescénca -e ž biol., fiz. pojav svetlenja pri organizmih (npr. nekaterih glivah, žuželkah, morskih živalih)

biomása -e ž **1.** masa vseh organizmov ali organizmov določene vrste na določenem prostoru
2. gorivo, kurivo iz rastlinskih, živalskih odpadkov: lesna biomasa

biomedicina -e ž skupek medicinskih in tistih naravoslovnih ved, ki so njihov temelj

biomedicinska fizika -e -e ž veda, ki povezuje biologijo, medicino in fiziko

- biomedicinska téhnika** -e -e ž tehnika, ki se uporablja v medicini in biologiji
- biomedicinski** -a -o prid. ki se nanaša na biomedicino **GL tudi:** biomedicinska fizika, biomedicinska téhnika
- biomehánika** -e ž biol., meh. veda o delovanju mehanskih telesnih struktur organizma
- biomehánski** -a -o prid. ki se nanaša na biomehaniko: biomehanske raziskave
- biométrični** -a -o prid. ki se nanaša na biometrijo: biometrični podatki
- biometrija** -e ž biol., mat. veda o uporabi matematičnih metod za načrtovanje, zajemanje in vrednotenje podatkov v biologiji, biotehniki in medicini
- biomónitoring** -a m opazovanje in preučevanje stanja in dogajanja v okolju na podlagi indikatorskih organizmov
- biónika** -e ž biol., elektr. metodologija, ki tehniške rešitve, predvsem elektronske, povzema po zgledih iz narave
- bionómika** -e ž biol., elektr. veja biologije, ki obravnava obnašanje in prilagodljivost organizmov v okolju
- bioodpádki** -ov m mn. organski odpadki rastlinskega, živalskega izvora
- bioplázma** -e ž biol. protoplazma živih celic
- bioplín** -a m gorljiv plin, ki nastaja z anaerobnim razkrojem bioloških ostankov
- biopolimêr** -a m biol., kem. polimer, ki nastane v organizmu
- bioreáktor** -ja m reaktor, v katerem nadzorovano potekajo biokemični procesi **S:** ferméntor
- bioritem** -tma m periodična nihanja življenjskih procesov
- BIOS** BÍOS-a m krat. (Basic Input Output System) osnovni, prvi program, ki osebni računalnik po vključitvi usposobi za vnos druge programske opreme z njegovih zunanjih (perifernih) enot (npr. s tiskalnika, vseh vrst diskov)
- bioséncor** -ja m **1.** zaznavalo, ki z živimi organizmi ali njihovimi produkti zaznava prisotnost kemičnih snovi ali fizikalnih parametrov okolja
2. zaznavalo, merilni pretvornik, ki daje podatke o življenjskih procesih
- biosféra** -e ž zemeljska plast, v kateri se pojavljajo živi organizmi
- biosférski** -a -o prid. ki se nanaša na biosfero
- biosintéza** -e ž biol., kem. sinteza spojin v organizmu ali z njegovo pomočjo
- biostátika** -e ž veja biologije, ki obravnava funkcionalne potencialne živih organizmov in njihovih struktur **PRIM.:** biodinámika
- biostímulans** -a m biol. učinkovina, poživilo, ki spodbuja življenjske funkcije celic (npr. vitamini, antibiotiki, encimi, hormoni)
- biostratigrafija** -e ž geol. področje geologije, ki preučuje geološke plasti na podlagi fosilov
- biotéhnika** -e ž biol., kem. znanja, postopki in oprema za koristno izrabljanje bioloških procesov pri proizvodnji živil, kemikalij, zdravil
- biotéhníški** -a -o prid. ki se nanaša na biotehniko: biotehniška fakulteta
- biotéhnologija** -e ž biol., kem. uporaba in spreminjanje mikroorganizmov, celičnih kultur, encimov, bioloških procesov pri proizvodnji živil, kemikalij, zdravil
- Biot-Fourierov** -a -o [bió furjêjev] in Biot-Fourierov -a -o [bió furjêjev] prid. **GL tudi:** Biot-Fourierova enáčba
- Biot-Fourierova enáčba** -e -e [bió furjêjeva] in Biot-Fourierova enáčba -e -e [bió furjêjeva] ž mat. enáčba, ki obravnava nestacionarno prevajanje toplote v trdni snovi
- biótični** -a -o prid. → biótski
- biótika** -e ž medsebojni odnosi živih organizmov v danem okolju in veda o tem
- biotín** -a m vitamin iz skupine vitaminov kompleksa B, kožni faktor H
- biotíp** -a m organizmi s popolnoma enako dedno osnovo
- biotít** -a m geol. temnorjava kalij-magnezij-železova sljuda, ki se uporablja kot sestavina mineralnih gnojil
- biotítov** -a -o prid. ki se nanaša na biotit
- Biot, Jean Baptiste** -a, -a -a [bió žán baptíst, biója] m (1774–1862) francoski fizik, astronom in matematik
- biotóksičnost** -i ž **1.** naravna strupenost živih organizmov
2. strupenost za žive organizme
- biotóp** -a m prostor določenih organizmov ali biocenoze **S:** življenjsko okólje
- Biotov** -a -o [biójev] prid. **GL tudi:** Biotovo števílo
- Biotovo števílo** -ega -a [biójevo] s fiz. razmerje med toplotnima tokoma pri prestopu in prevajanju znotraj trdnega telesa določenih dimenzij **PRIM.:** Nussettovo števílo
- Biot-Savartov** -a -o [bió savárov] prid. **GL tudi:** Biot-Savartov zákon
- Biot-Savartov zákon** -ega zakóna [bió savárov] m fiz. enáčba, ki opisuje jakost magnetnega polja v okolici električnega vodnika

biótski -a -o prid. ki se nanaša na biotiko **Sp:** biótični **GL tudi:** biótski dejávník

biótski dejávník -ega -a okoljski dejavnik, ki vpliva na živo naravo

bípiramída -e ž mat. telo iz dveh enakih piramid s skupno osnovno ploskvijo

bíplán -a m prom. letalo z dvema kriloma, ki sta drugo nad drugim **S:** dvókrílnik, dvókrílno letálo

bípolárna lógika -e -e ž → binárna lógika

bípolárni -a -o prid. **1.** ki ima dva pola: bipolarna elektroda **S:** dvópólni **GL tudi:** bípolárna lógika, bípolárni tranzístor, bípolárno vézje

2. biol. ki ima rastni vršiček in korenine na kalicah dvokaličnic

bípolárni tranzístor -ega -ja m elektr. tranzístor, izdelan s tehnologijo združitve, legiranja dveh polprevodniških diod s kombinacijama NPN ali PNP

bípolárnost -i ž lastnost bipolarnega **S:** dvópól-nost

bípolárno vézje -ega -a s elektr. vezje, gradnik iz bipolarnih elementov

bíprízma -e ž fiz. prizma z enim zelo topim kotom, ki omogoča dvojno sliko (razklon svetlobnega žarka) **GL tudi:** Fresnelova bíprízma

biréta -e ž kem. graduirana steklena merilna cev, navadno s pipico ali ventilom, za natančno merjenje prostornine tekočine pri titraciji

biró -ja m pisarna, urad: konstrukcijski biro; prodajni biro; projektivni biro

bis- kem. prvi del zloženka, ki izraža, da je kaj spojina z dvema enakima radikaloma v molekuli (zlasti pri bolj zapletenih ligandih ali pri ponovitvi števnika): uranov bis(disulfát), U(S₂O₇)₂

bisekcija -e ž mat. razdelitev na dva enaka dela: bisekcija kota **S:** razpolovitev

bíser -a m **1.** kroglasta apnenčasta tvorba, ki nastaja pri bolezenskih procesih v nekaterih školjkah, če zaide vanje tujek: brušeni biser

2. kem. kapljica značilno obarvanega fosfatnega ali boratnega stekla za kvalitativno ugotavljanje prisotnosti kovin **GL tudi:** bóraksov bíser

3. met. → fosfidni bíser

biserast -a -o prid. ki je podoben biseru, se lesketa kot biser

bíserna mática -e -e ž notranja plast lupine nekaterih školjk

bíserna pletenína -e -e ž **1.** tekst. pletenina iz bisernega sukanca

2. tekst. pletenina z močnim kovinskim sijajem zaradi vpletenih kovinskih niti

bíserna svíla -e -e ž tekst. močno vita in sukana svilena preja **PRIM.:** bíserni súkanec

bíserna vezenína -e -e ž tekst. vezenina z našitimi (umetnimi) biseri

bíserni -a -o prid. ki je iz biserov, se lesketa kot biser: bíserna barva **GL tudi:** bíserna mática, bíserna pletenína, bíserna svíla, bíserna vezenína, bíserni lèsk, bíserni súkanec, bíserni tést

bíserni lèsk -ega léska m močen, prijeten, topel lesk razpršeno odbite svetlobe

bíserni súkanec -ega -nca m tekst. močno vit lesketajoč se sukanec iz merceriziranega bombaža ali iz svile **PRIM.:** bíserna svíla

bíserni tést -ega -a m tekst. preiskava odbojnosti ploskih tekstilij za vodo, ki temelji na odtekanju vode z njih v kapljicah, podobnih biserom

biskvíť -a m **1.** pecivo iz moke, jajc in sladkorja

2. dvakrat žgan, neloščen porcelan

bístabil -a m elektr. → bístabilni múltivibrátor

bístabilní -a -o prid. ki ima dve stabilni diskretni stanji **GL tudi:** bístabilní elemènt, bístabilní múltivibrátor, bístabilno vézje

bístabilní elemènt -ega -ènta m rač. pomnilni element z dvema stabilnima stanjema, kjer po ustrezni akciji eno stanje preide v drugo **PRIM.:** bístabilní múltivibrátor

bístabilní múltivibrátor -ega -ja m elektr. elektronsko stikalno vezje, gradnik z dvema stabilnima stanjema **Sp:** bístabil **PRIM.:** bístabilni elemènt

bístabilno vézje -ega -a s elektr. elektronsko vezje z dvema stabilnima stanjema

bíster -tra m **1.** črnilo iz saj za risbe

2. rjavo rumen pigment iz lesnih saj

bístri -a -o prid. ki je prozoren, nima trdnih, tekočih, plinskih vključkov **GL tudi:** bístro stéklo

bístrítí -ím nedov. delati bístro: bístrítí odplake

bístro stéklo -ega -a s steklo brez vključkov in napak

bístveni -a -o prid. **1.** ki je za kaj najpomembnejši

2. agr., med. → esenciálni (2)

bísulfát -a m neutr. → hidrogénsulfát

bísulfít -a m neutr. → hidrogénsulfít

bísus -a m **1.** tekst. do 8 cm dolga svilena nit, s katero se nekatere školjke pritrjujejo na podlago **S:** škóljčna svíla **Sp:** mórska svíla

2. nestrok. zelo fina lanena tkanina

3. tekst. luknjičasta tkanina iz fine, mehke bombažne preje

bít -a m (binary digit) mat., rač. številka binarnega zapisa (z vrednostjo 0 ali 1), osnovna enota informacije **Sp:** binárna štévka **PRIM.:** bájt

bitangénta -e ž mat. premica, ki se dotika krivulje v dveh točkah

bitartrát -a m neutr. → hidrogéntartrát

bitudrobír -ja m grad. bitumenska mešanica s precejšnjim deležem ostrorobih drobljenih zrn peska, navadno za spodnje plasti zelo obremenjenih cest ali kot samostojen asfalt za stranske in manj trajne asfaltno prevleke

bitúmen -mna m kem. gorljiva rjava do črna zelo kompleksna zmes višjih ogljikovodikov, ostanek po destilaciji nafte, tudi v premogih in kamninah

bitúmenska izolacijska lepénka -e -e ž papir. lepénka za hidroizolacijo in toplotno izolacijo, ki se ji med pripravo papirne snovi doda bitúmen v obliki emulzije

bitúmenska karoserijska lepénka -e -e ž papir. trda, zelo gosta, toga, polnoklejena lepénka boljše vlakninske sestave, z bitumnom, dodanim v snov, za zvočno in toplotno izolacijo delov avtomobilske karoserije

bitúmenska lepénka -e -e ž papir. lepénka, odporna proti vodi zaradi bitumenske emulzije, dodane v snov, ali prepojena s staljenim bitumnom **PRIM.:** bituminirana lepénka

bitúmenska méšanica -e -e ž grad. zmes bitumna in mineralnih snovi za izdelavo tlaka

bitúmenski -a -o prid. ki se nanaša na bitúmen: bitumenski premaz **GL tudi:** bitúmenska izolacijska lepénka, bitúmenska karoserijska lepénka, bitúmenska lepénka, bitúmenska méšanica, bitúmenski izolacijski kartón, bitúmenski papír, bitúmenski stréšni kartón

bitúmenski izolacijski kartón -ega -ega -a m papir. karton za hidroizolacijo in toplotno izolacijo, ki vsebuje bitúmen, dodan v obliki emulzije med pripravo snovi za izdelavo kartona **PRIM.:** bituminirani izolacijski kartón

bitúmenski papír -ega -ja m papir. embalažni papir, odporen proti vodi zaradi bitumna, dodanega v obliki emulzije med pripravo papirne snovi za izdelavo papirja **PRIM.:** bituminirani papír

bitúmenski stréšni kartón -ega -ega -a m papir. dobro vpojen surovi karton iz krpovine različne sestave, prepojen s staljenim bitumnom in posut z drobnim peskom **PRIM.:** bituminirani stréšni kartón

bitúmensko prisl. prislov od bitumenski **GL tudi:** bitúmensko zlépljeni papír

bitúmensko zlépljeni papír -- -ega -ja m papir. dvo- ali večplastni embalažni papir, navadno iz kraftcelulozne vlaknine, zlepljen iz dveh ali več papirjev z bitumnom

bituminirana jutovina -e -e ž tekst. z bitumnom

prepojena tkanina iz jutove preje, odporna proti vlagi, za izolacijo podzemnih toplovodov

bituminirana lepénka -e -e ž papir. dobro vpojna lepénka iz krpovine z velikim deležem volne, po izdelavi prepojena s staljenim bitumnom in posuta po površini s peskom **S:** stréšna lepénka **PRIM.:** bitúmenska lepénka

bituminirani -a -o prid. prepojen s staljenim bitumnom **Sp:** bituminizirani **GL tudi:** bituminirana jutovina, bituminirana lepénka, bituminirani izolacijski kartón, bituminirani papír, bituminirani posip, bituminirani stréšni kartón

bituminirani izolacijski kartón -ega -ega -a m papir. karton za hidroizolacijo, po izdelavi prepojen s staljenim bitumnom **PRIM.:** bitúmenski izolacijski kartón

bituminirani papír -ega -ja m papir. močen papir, navadno iz kraftsulfatne celulozne vlaknine, po izdelavi prepojen s staljenim bitumnom **PRIM.:** bitúmenski papír

bituminirani posip -ega -a m s tanko plastjo bitumna prevlečen drobljeni kamniti material ene frakcije

bituminirani stréšni kartón -ega -ega -a m papir. dobro vpojen surovi karton iz krpovine z velikim deležem volne, po izdelavi prepojen s staljenim bitumnom in posut po površini z drobnim peskom **PRIM.:** bitúmenski stréšni kartón

bituminirati -am nedov. in dov. prepajati ali premazovati s staljenim bitumnom **Sp:** bituminizirati

bituminizirani -a -o prid. → bituminirani

bituminizirati -am nedov. in dov. → bituminirati

bituminózni -a -o prid. ki vsebuje bitúmen: bituminozna glina; bituminozni dolomit **GL tudi:** bituminózni skrilavec

bituminózni skrilavec -ega -vca m geol. skrilavec, ki vsebuje tekoče in trdne ogljikovodike **S:** óljni skrilavec

bitva -e ž **1.** prom. nizek steber za privez plovil na obali

2. prom. enojni ali dvojni stebriček na krovu plovila za privezovanje, vleko: privezna bitva; vlečna bitva

bivaléntni -a -o prid. → dvóvaléntni

biválna kúhinja -e -e ž arh. kuhinja, ki vključuje jedilni prostor

biválni -a -o prid. ki je namenjen za bivanje, prebivanje **GL tudi:** biválna kúhinja, biválni čas

biválnica -e ž prom. prenočišče za železničarje na zadnji postaji proge

biválni čas -ega časa m **1.** kem. čas, ki ga prebije

reakcijska zmes oziroma posamezni reaktant v reaktorju od vstopa vanj do izstopa

2. → zadrževalni čas (1)

biválnik -a m **1.** velikemu zaboju podoben, za začasno bivanje prirejen objekt **S:** kontejner (4)

2. premični zabojnik, prirejen za začasno bivanje **S:** kontejner (5) **PRIM.:** ávtodóm, stanovárnska prikólica

bivariántni -a -o prid. kem. ki ima dve prostostni stopnji: bivariantni sistem

bívol -a m zoot. divje ali udomačeno govedo z velikimi rogovi (*Bos bubalus*)

bívolji -a -e prid. ki se nanaša na bivole: bivolje meso; bivolje usnje

bízam -a m tekst. dragoceno črno krzno pižmovke

bizantínski -a -o prid. ki se nanaša na Bizanc: bizantinski slog

bizmít -a m geol. sivozelen bizmutov mineral, bizmutov oksid **S:** bizmutova ókra

bízmut -a m kem. element iz skupine pniktogenov, trda, krhka kovina z močnim diamagnetizmom, majhnim sipalnim presekom za nevtrone, z nizkim tališčem, ki se uporablja za lahkotaljive zlitine, v jedrski tehniki **Si:** Bi

bizmutínít -a m geod. svetlo kovinsko siv bizmutov mineral, bizmutov sulfid **Sp:** bizmutov sijájník

bizmutít -a m geod. bel do siv bizmutov mineral, bizmutov karbonat-oksíd

bízmutov -a -o prid. ki se nanaša na bizmut: bizmutova ruda; bizmutove spojine **GL tudi:** bizmutova ókra, bizmutova spirála, bizmutove zlítnine, bizmutovo bello, bizmutov oksíd, bizmutov sijájník

bízmutova ókra -e -e ž geod. sivozelen bizmutov mineral, bizmutov oksíd **S:** bizmít

bízmutova spirála -e -e ž elektr. spirála za merjenje gostote magnetnega pretoka

bízmutove zlítnine -ih -in ž mn. → lahkó taljive zlítnine

bízmutov(III) -a(III) -o(III) [trí] prid. ki se nanaša na trivalentni bizmut **GL tudi:** bizmutov(III) oksíd

bízmutov(III) oksíd -ega(III) -a [trí] m kem. spojina bizmuta in kisika rumene barve, ki se uporablja za stekla z velikim lomnim količnikom

bízmutovo belílo -ega -a s kem. bel pigment na podlagi bizmutovega bazičnega nitrata, ki se uporablja za doseganje bisernega leska pri steklu in keramiki

bízmutov oksíd -ega -a m spojina bizmuta in kisika, Bi₂O₃ oziroma Bi₂O₅

bízmutov sijájník -ega -a m → bizmutínít

Bk -- [beká] m simbol kem. berkelij

blági -a -o prid. **1.** nežni, mili, neostri: blagi reakcijski pogoji

2. ki se ne pojavlja v izraziti obliki: blaga milnica; blagi ovinek **GL tudi:** blági húmus

blági húmus -ega -a m geol. temeljito preperela organska snov v tleh **S:** sprstenína

blagó -á s **1.** tekst. ploski tekstilni izdelki (npr. tkanina, pletenina, vlaknovina): barvano blago; blago za obleke; blago za prevleke; bombažno blago; čipkasto blago; kosmateno blago; krtačeno blago; parjeno blago; tiskati na blago; volneno blago **GL tudi:** blagó za děžne pláščé, frotírno blagó, gumírano blagó, írhaso blagó, kosmaténo blagó, pepítasto blagó, pohíštveno blagó, polsténo blagó, sêržasto blagó, suróvo blagó, trikotázno blagó, vótló blagó, žámetno blagó

2. izdelek, pridelek, namenjen tržišču: industrijsko blago; raznovrstno blago; seznam blaga; skladišče blaga; standardizirano blago

blagóvna známka -e -e ž zakonsko zaščitena ime in znak izdelka

blagóvni -a -o prid. ki se nanaša na blago **GL tudi:** angléški blagóvni vzórci, blagóvna známka, blagóvni válj

blagóvni válj -ega -a m tekst. lesen ali kovinski valj, na katerega se navije blago po različnih fazah izdelave

blagó za děžne pláščé -á -- -- -- s tekst. → balónska tkanína

blanc fix -- -a [blán fíks] m trgovsko ime za baritovo belilo

blanšírati -am dov. in nedov. živil. na hitro prekuhati v vodi ali popariti, zlasti zelenjavo

blatišče -a s zoot. zadnji del stojišča navadno v hlevu tik za živino oziroma prostor tik za njim

blátník -a m **1.** prom. ščitnik nad kolesi in ob njih za prestrezanje blata in vode

2. bot. rumeno cvetoča zdravilna in okrasna vodna trajnica (*Nuphar luteum*)

bláto -a s **1.** razmočena zemlja **GL tudi:** premo-góvno bláto

2. → glén

3. → gréz

4. → múlj (2) **GL tudi:** anódno bláto

5. neprebavljeni delci hrane, ki jih organizem izloča skozi črevo **GL tudi:** živálsko bláto

blazína -e ž **1.** podlaga, na kateri kaj leži, se giblje: gumena blazína **GL tudi:** várnostna blazína, zráčna blazína

2. podložek pri jermenju konjske opreme

- 3.** podlaga za ležanje, sedenje: grelna blazina; ležalna blazina **GL tudi:** skakalna blazina
- blazínica** -e ž majhna blazina **GL tudi:** blazínica za štampiljke, brusilna blazínica, ležajna blazínica, mazalna blazínica
- blazínica za štampiljke** -e -- -- ž vpojna podlaga, prepojena z barvo za štampiljke
- blazíniti** -im nedov. oblagati z mehko podlago in prevleči s pohištvem blagom: blazíniti pohištvo
- blažilni** -a -o prid. ki kaj omiljuje, blaži, duši
- blažilnik** -a m stroj., prom. sestavina ali naprava za blaženje sunkov in dušenje mehanskega nihanja: avtomobilski blažilnik; gumijasti blažilnik; hidravlični blažilnik; industrijski blažilnik; mehanični blažilnik; pnevmatični blažilnik; pnevmohidravlični blažilnik; tekočinski blažilnik **Sp:** amortizér **GL tudi:** bátni blažilnik
- blažiti** -im nedov. omiljevati, dušiti kaj: blažiti udarce
- bledíca** -e ž agr., gozd. pojav, pri katerem se zelenilo ne razvija zaradi pomanjkanja železa v zemlji: bledica listja **S:** kloróza
- bledílo** -a s **1.** fot. sredstvo za zmanjšanje intenzivnosti barve
2. → bello
- blêzjer** -ja tudi blazer -ja [blêzjer] m tekst. moški ali ženski (klubski) jopič s pošitimi robovi, širokimi obšivi, žepi in z grbom okrašenim levim prsnim žepom
- blêsk** bléska m **1.** odboj slepeče svetlobe
2. pulz razpršene svetlobe
3. les. lesk, ki ga imajo nekatere plemenite vrste lesa na radialnem rezu
- bleščánje** -a s **1.** odbijanje slepeče svetlobe
2. pojav, pri katerem se sposobnost razlikovanja predmetov zaradi prevelike svetlosti zmanjša
- bleščávi** -a -o prid. ki povzroča bleščanje: bleščava luč
- bleščávost** -i ž lastnost bleščavega: bleščavost žarometa
- bleščéči** -a -e prid. **1.** ki odbija slepečo svetlobo: bleščéča belina
2. ki močno sijje: bleščéča svetloba
- bleščica** -e ž **1.** bleščéča se ploščica
2. les. deska, žagana pravokotno na letnice
- blindírani** -a -o prid. voj. ki je obložen z neprebojnim materialom **S:** oklépni (2) **GL tudi:** blindírani avtomobil, blindírani vlák
- blindírani avtomobil** -ega -a m voj. → oklépni avtomobil
- blindírani vlák** -ega -a m voj. → oklépni vlák
- blindírati** -am dov. in nedov. **1.** voj. obložiti z neprebojnim materialom (npr. vozilo)
2. stroj. zapreti konec cevi s stiskanjem ali slepim cevnim priključkom
- blísk** -a m **1.** fiz. svetlobni pojav ob strelí **PRIM.:** stréla **GL tudi:** črtasti blísk, króglasti blísk
2. pojav močne enkratne trenutne svetlobe
- blískava lúč** -e -i ž luč, ki sveti z bliski
- blískavi** -a -o prid. sveteč v bliskih **GL tudi:** blískava lúč
- blískovka** -e ž fot. priprava za močno enkratno trenutno osvetlitev pri fotografiranju: sinhroniziranje blískovke **Sp:** blískovna lúč (2) **GL tudi:** elektrónska blískovka
- blískovna lúč** -e -i ž **1.** fot. umetna svetloba za trenutno osvetlitev pri fotografiranju
2. fot. → blískovka
- blískovna žárnica** -e -e ž fot. žarnica za blískovko
- blískovni** -a -o prid. ki se nanaša na kratkotrajno osvetlitev **GL tudi:** blískovna lúč, blískovna žárnica, blískovni posnétek
- blískovnik** -a m elektr. priprava za posnemanje bliska v gledališču
- blískovni posnétek** -ega -tka m fot. posnetek z blískovno lučjo
- blíster** -tra m → mehúr **GL tudi:** báker blíster
- blížinski** -a -o prid. ki se nanaša na majhno krajevno oddaljenost **GL tudi:** bližinski detéktor, bližinski sénzor, bližinski učínek, bližinsko zaznaválo
- blížinski detéktor** -ega -ja m → bližinski sénzor, bližinsko zaznaválo
- blížinski sénzor** -ega -ja m merilni element, ki zaznava bližino objekta **S:** bližinsko zaznaválo **Sp:** bližinski detéktor
- blížinski učínek** -ega -nka m **1.** spreminjanje fizikalno-kemičnih lastnosti okolice zaradi bližine drugega telesa (induktivnosti, kapacitivnosti, magnetoinduktivnosti, osvetljenosti, tlačnega polja), ki se lahko izkoristi kot podlaga za delovanje zaznavala
2. elektr. povečanje efektivnega visokofrekvenčnega upora prevodnika v bližini drugega prevodnika zaradi indukcije vrtničnih tokov **PRIM.:** površinski pojav
- blížinsko zaznaválo** -ega -a s merilni element, ki zaznava bližino objekta **S:** bližinski sénzor **Sp:** bližinski detéktor
- blížišče** -a s fiz. najkrajša razdalja, na katero se lahko oko prilagodi
- blížnja infrardeča svetlóba** -e -e -e ž fiz. elektromagnetno valovanje z valovnimi dolžinami v kratkovalovnem območju infrarde-

če svetlobe tik pod vidnim delom spektra (0,75–5,4 µm)

blížnja últravijólična svetlôba -e -e -e ž fiz. elektromagnetno valovanje z valovnimi dolžinami v dolgovalovnem območju ultravijólične svetlobe tik nad vidnim delom spektra (380–200 nm)

blížnji -a -e prid. krajevno malo oddaljen **GL tudi:** blížnja infrardeča svetlôba, blížnja últravijólična svetlôba, blížnji sôsed

blížnji sôsed -ega sôsêda m fiz., met. najbližji sosednji atom v kristalni mreži

Bloch, Felix -a, -a [blóh fêliks] m (1905–1983) švicarski fizik

Blochov -a -o [blóhov] prid. **GL tudi:** Blochova sténa, Blochovi energijski pasóvi

Blochova sténa -e -e [blóhova] ž fiz. prehodna plast debeline nekaj sto mrežnih razdalj med sosednjima feromagnetnima domenama

Blochovi energijski pasóvi -ih -ih -ôv [blóhovi] m mn. fiz. v kvantni mehaniki skupina diskretnih, zelo bližnjih energijskih nivojev, ki jih lahko zasedejo elektroni

blóčna valjárna -e -e ž met. valjárna kovinskih blokov

blóčni -a -o prid. ki se nanaša na blok (1) **GL tudi:** blóčna valjárna

blodéči -a -e prid. ki se neusmerjeno giblje **GL tudi:** blodéči tók

blodéči tók -ega -a m 1. elektr. električni tok, ki teče mimo vodnika in lahko povzroči neželeno pojave (npr. korozijo)

2. kem. teh. neželeni električni tok ob razelektritvi naboja, ki se nabere ob pretakanju tekočih goriv, nekaterih kemikalij in zaradi iskrenja lahko povzroči eksplozijo

blodnják -a m agr. vrt iz striženih rastlin s tlorisom zapletenih stezic **Sp:** labirínt

blóg -a m 1. rač. pogosto, sproti dopolnjevana kronološko urejena spletna stran z osebnimi zapisi, ki predstavljajo pogled piščočega na določen dogodek, njegove zamisli, predloge in odziv obiskovalcev nanje ter s tem izmenjavo mnenj **S:** spletni dnévník

2. rač. tak osebni zapis

blóganje -a m 1. pisanje v blog, blogov

2. komuniciranje z blogom

blóger -ja m kdor piše v blog, bloge

blók -a m 1. velik prizmatičen kos kovine, kamna, betona: betonski blok; temeljni blok; ulivanje blokov **GL tudi:** anódni blók, gláva blóka, sláče-nje blóka, spájka v blóku

2. skupek, niz česa iste vrste (npr. znakov, besed, zapisov, elementov, monomerov)

3. → módul (6) **PRIM.:** zlóg (1)

4. osnovna enota blokovne sheme, simbolno prikazana navadno s pravokotnikom

5. del ohišja večvaljnega batnega stroja **GL tudi:** blók motóreja, cilíndrski blók

6. osnovni element za prigradnjo oziroma vgradnjo delovnih oziroma krmilnih sestavin

7. prom. → progóvni blók **GL tudi:** avtomátični progóvni blók, avtomátski progóvni blók

8. prom. stavba s progóvnim blokom **Sp:** blokóvnica

9. večnadstropna stanovanjska zgradba z več stanovanji **S:** stanovánski blók **GL tudi:** stanovánski blók, úlični blók

10. nadzorna zapora, navadno na cesti: mejni blok; policijski blok **PRIM.:** blokáda (1)

11. beležnica, iz katere se lahko trgajo listi **blokáda** -e ž 1. zapora, ovira, preprečitev preto-ka, delovanja **PRIM.:** blók (10)

2. graf. postavitev kakega tiskarskega znaka namesto predvidene črke

blokíranje -a s zaprtje, oviranje, preprečitev gibanja, pretoka, delovanja: blokíranje ceste; blokíranje dislokacij; čas blokíranja

blokírati -am dov. in nedov. 1. zapreti, ovirati, preprečiti gibanje, pretok, delovanje: blokírati cesto; blokírati promet; blokírati televizijski, telefonski sprejem

2. graf. postaviti kak tiskarski znak namesto predvidene črke

blokírni -a -o prid. ki je namenjen blokíranju **GL tudi:** blokírni kondenzátor

blokírni kondenzátor -ega -ja m elektr. električni kondenzator, ki v ustrezni vezavi z drugimi električnimi elementi preprečuje električnim motnjam prehod v občutljivejše dele električne/elektronske naprave

blók motóreja -a -- m prom. osnovni del, ohišje večvaljnega motorja z notranjim zgorevanjem **PRIM.:** cilíndrski blók

blókovna grádnja -e -e ž 1. elektr., stroj. načelo snovanja, dimenzioniranja in gradnje funkcijskih enot naprav, strojev, objektov z modulno urejenimi gradniki **S:** módulna grádnja, zlogóvna grádnja

2. grad. gradnja blokov

blókovna shéma -e -e ž shematski prikaz zgradbe in delovanja tehniškega sistema z dogovorjenimi simboli **Sp:** blókovni diagrámm

blókovni -a -o prid. 1. ki se nanaša na blok **GL tudi:** blókovna grádnja, blókovni kôpolimêr, blókovni razmík, blókovni sistém

2. ki je sestavljen iz blokov **GL tudi:** blókovna grádnja, blókovna shéma, blókovni diagrámm

blokôvnica -e ž prom. → blók

blókovni diagram -ega -a m → blókovna shéma

blókovni kôpolimêr -ega -a m kem. kopolimer, v katerem so med seboj v verigo povezane skupine dveh ali več različnih polimerov **Sp:** blók-polimêr

blókovni razmík -ega -a m prom. odsek proge med blokoma

blókovni systém -ega -a m prom. delitev železniških prog na krajše progovne bloke, s katerimi se upravljajo vlaki

blók-polimêr -a m → blókovni kôpolimêr

bloom -a [blúm] m met. → blúm

blú džíns -- -a tudi blue jeans -- -a [blú džíns] m tekst. → dením džíns

blúm -a m met. grobo valjan ploščat kovinski blok s prerezom okrog 250 cm²: škarje za blume **Sp:** bloom

blúming -a m **1.** met. valjanje blumov

2. met. proga, obrat za valjanje blumov

blúza -e ž **1.** tekst. samostojno, čez boke segajoče žensko oblačilo na zapenjanje, ki se nosi h krilu ali k hlačam

2. tekst. zgornji del službenega oblačila: delavska modra bluza; vojaška bluza

bòb bôba m agr. najstarejša sredozemska belocvetna, v Sloveniji gojena stročnica (*Vicia faba*) iz rodu grašic, bogata z beljakovinami, za hrano, krmo in podorino

bóben -bna m stroj. sestavni del naprave, stroja v obliki votlega, navadno kratkega valja: boben centrifuge; boben parnega kotla; hladilni boben; mikalni boben; napenjalni boben; navijalni boben; obračalni boben; odvijalni boben; plašč bobna; pogonski boben; pralni boben; sitasti boben; stožčasti boben; sušilni boben **GL tudi:** bóben grózdnega mlína, čistilni bóben, gladilni bóben, létveni bóben, magnétni bóben, mlatilni bóben, odskorjeválni bóben, podajálni bóben, posnemálni bóben, prebirálni bóben, presejalni bóben, rahljálni bóben, razkuževálni bóben, razpórni bóben, registrírni bóben, separácijski bóben, snoválni bóben, verižni bóben, vlagálni bóben, vrvni bóben, zavórni bóben, zobáti bóben

bóben grózdnega mlína -bna -- -- m agr. boben za razpecljevanje, ločevanje grozdnih jagod od peclja

bóbenska zavóra -e -e ž prom., stroj. zavóra z zavornim bobnom **Spn:** bóbnasta zavóra

bóbenski -a -o prid. ki se nanaša na boben: bobenski plašč **GL tudi:** bóbnasta zavóra, bóbnasti obračálnik, bóbnasti zgrabljálnik, bóbnasto galvaniziranje

bóbenski obračálnik -ega -a m agr. vlečni ali

priključni stroj za obračanje sena z bobensko razporejenimi vzmetnimi prsti

bóbenski zgrabljálnik -ega -a m agr. zgrabljálnik sena v obliki bobna

bóbensko galvaniziranje -ega -a s kem., met. galvaniziranje navadno majhnih predmetov v vrtečem se bobnu

bobína -e ž **1.** tekst. valjasta, kolutasta ali rahlo stožčasta cevka za navijanje pramenov, predpreje, preje

2. papir. zelo ozek navitek papirja manjšega premera

3. rud. ozek boben za ploščate vrvi

bobinét -a m tekst. mrežasta tekstilija navadno iz dveh osnov, ki ju ovije votkovna nit z bobin **GL tudi:** bobinét strôj

bobinétni -a -o prid. ki se nanaša na bobinet **GL tudi:** bobinétni strôj

bobinétni strôj -ega strôja m tekst. stroj za izdelavo tila, čipk, mrežastih tekstilij iz treh ali več nitnih sistemov z navpičnimi osnovnimi nitmi, ki jih ovijejo votkovne niti z bobin **Sp:** bobinét strôj

bobinét strôj -- strôja m → bobinétni strôj

bobínski -a -o prid. ki se nanaša na bobino **GL tudi:** bobínski izvózni strôj

bobínski izvózni strôj -ega strôja m rud. izvojni stroj s stožčastim vrvnim vretenom

bóbnasta zapórnica -e -e ž grad. vodna zapornica v obliki votlega valja **S:** válčna zapórnica

bóbnasta zavóra -e -e ž neutr. → bóbnasta zavóra

bóbnasti -a -o prid. ki je podoben bobnu: bobnasta jermenica; bobnasta peč; bobnasti drobilnik; bobnasti filter; bobnasti mešalnik; bobnasti mlin; bobnasti pralnik; bobnasti sekalnik; bobnasto sito **GL tudi:** bóbnasta zapórnica, bóbnasta zavóra, bóbnasti filter, bóbnasti gasilnik ápna, bóbnasti odskorjeválnik, bóbnasti prálnik, bóbnasti rahljálnik, bóbnasti sušilnik, bóbnasti škropilni strôj, bóbnasti tiskálnik, bóbnasti zgoščeválnik

bóbnasti filter -ega -tra m **1.** kem. teh. stroj, navadno iz kadi in v njej vrtečega se valja, katerega plašč je preoblečen s finim sitom ali ga obteka fino sito ali filtrska tkanina (klobučevina), za zvezno odvajanje vode ali raztopine, da se trdnina iz suspenzije zgosti na njem in nato odstranjuje s strgalom

2. papir. → filtrácijski loválnik

3. papir. → zgoščeválni filter, zgoščeválnik

bóbnasti gasilnik ápna -ega -a -- m papir. gasilnik apna z vrtečim se, nekoliko nagnjenim sitastim bobnom za gašenje in suspendiranje apna ter izločanje netopnih kosov v regenera-

ciji kemikalij med izdelavo sulfatne in soda celulozne vlaknine

bóbnasti odskorjeválnik -ega -a m → odskorjevální bóben

bóbnasti prálnik -ega -a m papir. → prální filter

bóbnasti rahljálnik -ega -a m **1.** agr. rahljálnik zemlje z vrtečim se bobnom, na katerem so lahko različni nastavki

2. tekst. rahljálnik z rahljálnim bobnom

bóbnasti sušílnik -ega -a m **1.** sušílnik za sušenje v bobnu

2. tekst. kontaktní sušílnik, pri katerem se tkovina vodi čez ogrevane kovinske bobne

bóbnasti škropílní stròj -ega -ega stròja m agr. škropílní stroj z vrtečim se bobnom, ki zagotavlja homogenost škropiva

bóbnasti tiskálnik -ega -a m graf. tiskálnik z bobnom, valjem, na katerega je med tiskanjem pritrjen tiskovni material, navadno papir

bóbnasti zgoščeválnik -ega -a m papir., neutr. → zgoščeválnik

bóbníč -a m geod. del priprave za natančno odbiranje majhnih dolžin

bóbovec -vca m **1.** rud. močvirska železova ruda v obliki majhnih, bobu podobnih zrn limonita

2. agr. sorta jablan in zimskih jabolok z debelo lupino

bóbrovec -vca m grad. gladka, na enem koncu zaokrožena strešna opeka

bóčenje -a s les. pojav, pri katerem se les na soncu krivi tangencialno na branike

bóčna frekvénca -e -e ž elektr. vsaka od obeh mejnih frekvenc spektralnega pasu pri amplitudni modulaciji

bóčna stójka -e -e ž rud. stranski steber podpora v rudniškem rovu

bóčni -a -o prid. ki se nanaša na bok: bóčna ploskev; bóčna sila; bóčna stabilnost; bóčni nagib; bóčni tlak; bóčno vodilo **GL tudi:** bóčna frekvénca, bóčna stójka, bóčni kondenzátor, bóčni ohláp, bóčni pás, bóčni pogánjek, bóčni razstòp, bóčni rís, bóčni zrák, bóčni zvár, bóčno trénje, bóčno zapisovánje

bóčnica -e ž **1.** stranska stena predmeta

2. les. deska, dobljena, izrezana z bočne strani hloda

3. les. furnir, rezan tangencialno ali približno tangencialno na branike

4. prom. bóčna plast avtomobilskega plašča

5. stroj. bóčna ubirna ploskev zoba, mejna krivulja zoba na zobniku

bóčnik -a m agr. meso z goleni ali podlahti goveda

bóčni kondenzátor -ega -ja m kem. kondenzator ob boku destilacijske kolone

bóčni ohláp -ega -ápa m stroj. → bóčni razstòp

bóčni pás -ega pasú m elektr. spektralne komponente moduliranega nihanja, ki imajo višjo ali nižjo frekvenco od nosilne frekvence

bóčni pogánjek -ega -jka m gozd. → stránski pogánjek

bóčni razstòp -ega -ópa m stroj. pri ohlapnem ujemu mera reže med bokoma sosednjih zob zobnikov v ubiranju **Sp:** bóčni ohláp **Spn:** bóčni zrák

bóčni rís -ega -a m neutr. → stránski rís

bóčni zrák -ega zrák m stroj., neutr. → bóčni razstòp

bóčni zvár -ega -a m met. pri prekrovnem spoju vzdolžni kotni zvar ob robu ožje pasnice v smeri delovanja obremenilne sile

bóčno trénje -ega -a s prom. upor proti drsenju vozila prečno na smer vožnje

bóčno zapisovánje -ega -a s elektr. zapisovanje na gramofonsko ploščo, pri katerem se brazda oblikuje pravokotno na smer premikanja in vzporedno z njeno površino

bódalica -e ž bot. rod trav z vrstami, katerih vlakna se uporabljajo za izdelovanje vrvi, košar in papirja (*Stipa tenacissima*)

bodéča néža -e -e ž bot. brezstebelna kompava, vrsta iz družine nebinovk (*Carlina acaulis*), z zdravilnimi koreninami, iz katerih se pridobiva inulin

bodéča smréka -e -e ž les. iglavec z zahoda Severne Amerike (*Picea pungens*) z ostro zašiljenimi iglicami **Sp:** bodíčasta smréka

bodéči -a -e prid. ki ima bodice, trne: bodéča žica **GL tudi:** bodéča néža, bodéča smréka

Bóde, Héndrik Wade -ja, -a -da [vêjd] m (1905–1982) ameriški elektrotehnik

Bódejev -a -o prid. **GL tudi:** Bódejev diagrá

Bódejev diagrá -ega -a m fiz., elektr. diagram, ki ločeno podaja amplitudno-frekvenčno in fazno-frekvenčno karakteristiko kot dve krivulji v odvisnosti od frekvence

bodica -e ž **1.** agr. šilast izrastek pri živalih ali rastlinah

2. temu podoben del strojnega elementa

bodíčasta smréka -e -e ž → bodéča smréka

bodíčasta vólna -e -e ž tekst. stožčasta ali šiljasta volna neenakomerne debeline in kodravosti manjvrednih odprtih run domačih ovc

bodíčasti -a -o prid. ki ima bodice **GL tudi:** bodíčasta smréka, bodíčasta vólna

bodíka -e ž bot. grm ali nizko drevo iz družine

- bodikovk z zelo trdim lesom za gravure, in-tarzije (*Ilex aquifolium*) **Sp:** bôžje drévice
- bodilo** -a s na obe strani brušen nož za delanje zarez pri šivanju obodov sit in rešet
- bogât** -âta -o prid. ki ima dosti določene snovi: bogat z zlatom; bogata ruda; bogato nahajališče
- bogatênje** -a s postopek povečevanja deleža koristne sestavine v snovi: bogatenje mineralnih surovin **GL tudi:** izotópsko bogatênje
- bòh** bòha m živil. slanina v celem, še ne razre-zanem kosu
- bohinit** -a m geol. boksit, odkrit v Bohinju **PRIM.:** boksit
- bohòtek** -tka m gozd. adventivna veja drevesa
- Bohr, Niels** -a, -a [bór niłs] m (1885–1962) danski fizik
- Bohrov** -a -o [bórov] prid. **GL tudi:** Bohrova teo-rija, Bohrov modél atóma, Bohrov postulát
- Bohrova teorija** -e -e ž [bórova] fiz. teorija zgradbe atoma, ki predpostavlja, da elektron lahko kroži okrog jedra po orbiti z diskretni-mi vrednostmi polmera **Sp:** Bohrov postulát
- Bohrov modél atóma** -ega -a -- [bórov] m fiz. model atoma, v katerem se elektroni gibljejo po krožnih tirih okrog jedra
- Bohrov postulát** -ega -a [bórov] m fiz. → Bo-hrova teorija
- bòj** bòja m **1.** oborožen spopad
2. prizadevanje za doseg določenega name-na: boj proti onesnaževanju okolja
- bója** -e ž prom. zasidran plovec za signalizacijo in/ali za privezovanje manjših plovil: svetilna boja; usmerjalna boja **S:** plòvka
- bòjler** -ja m grelnik vode: električni bojler; plinski bojler; pretočni bojler **GL tudi:** tláčni bòjler
- bòjni** -a -o prid. ki se nanaša na boj (1): bojna ladja; bojni strupi; bojno letalo **GL tudi:** dvókomponéntni bòjni strúp
- bók** -a m stranski, vzdolžni del predmeta, stvari, zlasti prevoznega sredstva: bok navoja; bok seki-re; ladijski bok **GL tudi:** bók zobá
- bokálnica** -e ž **1.** gozd. drog za popravljanje, urejanje žerjavice v oglarski kopi
2. agr. okrogla stiskalnica iz hrastovega lesa za stiskanje zmlatega sadja in grozdja
- bókast** -a -o prid. ki ima izrazito poudarjene boke: bokasta ladja; bokasta posoda
- bókati** -am nedov. **1.** dajati čemu vzbočeno obli-ko
2. gozd. uravnavati dogorevajočo oglarsko kopo, da se enakomerno useda
- bokobrán** -a m prom. odbojnik za zaščito bokov plovila
- bóks**¹ -a m boljše usnje z obdelano površino: go-veji boks; konjski boks; telečji boks
- bóks**² -a m manjši, ločen ali zaprt prostor, pre-delek
- bóks** prvi del zloženek, ki izraža, da se kaj nana-ša na manjši, ločen ali zaprt prostor, predelek **GL tudi:** bóks kámera
- bóksarski** -a -o prid. prom. ki se nanaša na na-sprotno postavitve valjev pri motorju z notra-njim zgorevanjem **GL tudi:** bóksarski motór
- bóksarski motór** -ega -ja m prom. motor z na-sproti ležečimi valji
- bóksasti** -a -o prid. ki je iz boksa: boksasti čevlji
- boksít** -a m geol. aluminijeva ruda iz aluminije-vih mineralov, predvsem oksida, in primesi železovega, silicijevega, titanovega oksida: razklop boksita **PRIM.:** bohinit
- boksítni** -a -o prid. ki se nanaša na boksit: boksitni rudnik; boksitno ležišče **GL tudi:** boksítni cemènt
- boksítni cemènt** -ega -ênta m neustr. → alu-minátzni cemènt
- bóks kámera** -- -e ž fot. preprost škatlast foto-grafski aparat s stalno slikovno razdaljo
- bók zobá** -a -- m stroj. pri zobniku ploskev zoba za ubiranje z drugim zobnikom
- bolézen** -zni ž bioteh. motnja v delovanju orga-nizma z značilnimi simptomi, znaki in po-sledicami: poklicna bolezen; rastlinske bolezni **GL tudi:** endémíčna bolézen
- bólhe** bólh ž mn. zoot. majhni zajedavci z daljši-mi zadnjimi nogami, ki zajedajo toplokrvne živali **GL tudi:** leséna bòlha
- bolíd** -a m **1.** astr. velik bleščeč meteor, viden tudi podnevi
2. prom. dirkalni avtomobil
- bolométer** -tra m fiz. instrument za merjenje vpadle sevalne energije na podlagi povišanja temperature zaznavala
- bolométerski** -a -o prid. ki se nanaša na bolome-ter
- Boltzmann, Ludwig Edward** -a, -a -a [bólcmán lúdvig édvard] m (1844–1906) avstrijski fizik
- Boltzmannov** -a -o [bólcmánov] prid. **GL tudi:** Boltzmannova enáčba, Boltzmannova konstanta, Boltzmannova porazdelítev, Boltzmannova statistí-ka, Boltzmannov H-teorém, Boltzmannov zákon
- Boltzmannova enáčba** -e -e [bólcmánovaj] ž fiz., kem. enáčba, ki opisuje, kako se Boltz-mannova porazdelitev pri neravnovesnih pro-cesih spreminja s krajem in časom
- Boltzmannova konstanta** -e -e [bólcmánovaj] ž fiz., kem. osnovna fizikalna konstanta, ki pove-zuje kinetično energijo delca v plinu s tempe-raturo plina, $k = 1,380\ 650\ 3 \cdot 10^{-23}$ J/K **Si:** *k*

Boltzmannova porazdelitev -e -tve [bólcmanova] ž fiz., kem. porazdelitev, ki opisuje verjetnost, da je atom ali molekula pri dani temperaturi v danem energijskem stanju **PRIM.:** Maxwell-Boltzmannova porazdelitev

Boltzmannova statistika -e -e [bólcmanova] ž fiz., kem. → Maxwell-Boltzmannova porazdelitev

Boltzmannov H-teorém -ega -a [bólcmanova há] m fiz., kem. matematični dokaz 2. zakona termodinamike z metodami statistične mehanike **Sp:** Boltzmannov zákon

Boltzmannov zákon -ega zakóna [bólcmanova] m fiz., kem. → Boltzmannov H-teorém

bómba -e ž **1.** voj. z razstrelivom napolnjeno navadno kovinsko telo večinoma za metanje ali spuščanje: sprožilo bombe; tempirana bomba; tromblonska bomba; zažigalna bomba **GL tudi:** atómska bómba, dímná bómba, jédrska bómba, plínska bómba, plutónijeva bómba, rōčna bómba, vodíkova bómba

2. → jeklénka

3. debelostenska tlačna posoda za ugotavljanje energijske vrednosti goriv, živil s sežigom v čistem kisiku **GL tudi:** kalorimérska bómba

bombardírati -am nedov. in dov. voj. metati ali spuščati bombe iz letala

bombáž -a m enocelično celulozno vlakno, ki se pridobiva iz osemenja bombaževca: odpadni bombaž **GL tudi:** čistí bombáž, dolgovláknati bombáž, kratkovláknati bombáž, lísasti bombáž, mádežasti bombáž, mercerizírani bombáž, odzrnjevánje bombáža, strélni bombáž

bombážasti -a -o prid. **1.** ki je tak kot pri bombažu

2. → bombážni

bombážev -a -o prid. ki se nanaša na bombaž: bombažev škodljivec **GL tudi:** bombáževo ólje

bombáževčev -a -o prid. ki se nanaša na bombaževca: bombaževčev cvet; bombaževčev plod; bombaževčevo seme

bombáževcec -vca m agr. rod (*Gossypium*) subtropskih rastlin iz družine slezenovk s semenskimi vlakni, katerega vrste se uporabljajo za pridobivanje bombaža, olja **GL tudi:** amériški bombáževcec, drevésasti bombáževcec, egíptovski bombáževcec, grmíčasti bombáževcec

bombaževína -e ž **1.** tekst. tekstilija iz bombaža **2.** papir. vlaknata snov iz bombažnih odpadkov in bombažnih krp za izdelavo zelo kakovostnega papirja **Sp:** bombážna pólsnôv

bombáževo ólje -ega -a s agr. rumeno, viskozno sušljivo olje iz bombaževčevih semen, ki se uporablja v kemijski, prehrabni, farmacevtski industriji

bombážna celulóza -e -e ž papir. celuloza z visoko stopnjo polimerizacije v bombažnih celicah

bombážna flanéla -e -e ž tekst. mehka flanela za posteljno perilo, spalna oblačila, tople srajce, podloge

bombážna klobučevína -e -e ž papir. polst, tkana iz bombažnih niti v različnih vezavah in v obliki brezkončnega traku za odcejanje vode iz papirnega kartonskega traku v mokrih stiskalnicah **S:** bombážna pólst

bombážna krpovína -e -e ž papir. navadno beljena bombaževina iz kakovostnih bombažnih krp, tekstilnih ostankov, dobljena s kuhanjem v raztopini natrijevega hidroksida, pranjem in beljenjem

bombážna pólsnôv -e -snoví ž → bombaževína **bombážna pólst** -e -í ž papir. polst, tkana iz bombažnih niti v različnih vezavah in v obliki brezkončnega traku za odcejanje vode iz papirnega kartonskega traku v mokrih stiskalnicah **S:** bombážna klobučevína

bombážni -a -o prid. ki je iz bombaža, se nanaša na bombaž: bombažna industrija **Sp:** bombážasti (2) **GL tudi:** bombážna celulóza, bombážna flanéla, bombážna klobučevína, bombážna krpovína, bombážna pólsnôv, bombážna pólst, bombážni línters

bombážni línters -ega -a m papir., tekst. zelo kratka vlakenca, ki ostanejo na bombaževem semenu po odzrnjevanju, za izdelavo papirja in kemičnih celuloznih vlaken **S:** línters

bombírana konzérva -e -e ž konzerva z izbočenim dnom ali pokrovom zaradi pokvarjene vsebine

bombírani -a -o prid. ki ima izbočeno, zaobljeno dno, izbočen, zaobljen plašč: bombirana jermenica; bombirana posoda; bombirani valj; bombirano dno kotla **GL tudi:** bombírana konzérva

bombíranost -i ž izbočenost, zaobljenost dna posode, plašča valja valjarniških, izžemalnih in podobnih strojev, strojnih delov (npr. bobna, jermenice): bombíranost valja

bombírati -am dov. in nedov. izbočiti, zaobliti dno posode, plašč valja valjarniških, izžemalnih in podobnih strojev, strojnih delov (npr. bobna, jermenice)

bómbna cév -e céví ž kem. steklena debelostenska cev za razklop organskih snovi z dušikovo kislino

bómbna péč -e pečí ž kem. peč za segrevanje bombne cevi

bómbni -a -o prid. ki se nanaša na bombo **GL**

- tudi:** bómbna cév, bómbna péč, bómbni kaloriméter
- bómbnik** -a m voj. letalo za bombardiranje
- bómbni kaloriméter** -ega -tra m bolje eksplozijski kaloriméter
- bonderiranje** -a s met. fosfatiranje jeklenih površin za zaščito pred korozijo
- bonderirni** -a -o prid. ki je za bonderiranje: bonderirni postopek
- bondiranje** -a s tekst. povezovanje dveh slojev blaga in/ali medvloge v celoti ali točkasto z lepljenjem ali s termično obdelavo **PRIM.:** kaširanje (1)
- bondirati** -am nedov. in dov. elektr. z bakreno, aluminijasto ali zlato žico povezovati čipe integriranega vezja z zunanji priključki
- bonificirati** -am dov. in nedov. dajati popust pri ceni ali določilih glede na mero ali kakovost (npr. blaga pri prodaji)
- bonifikacija** -e ž popust pri ceni ali določilih glede na mero ali kakovost (npr. blaga pri prodaji)
- boniteta** -e ž agr. kakovost tal glede na stopnjo rodovitnosti
- bonitetni** -a -o prid. ki se nanaša na boniteto: bonitetni razred
- bonitiranje** -a s agr. določanje kakovosti ali vrednosti česa, razvrščanje v razrede po uporabni vrednosti, ocenjevanje in presoja po izbranih merilih **GL tudi:** bonitiranje hmélja, bonitiranje zemljišča
- bonitiranje hmélja** -a -- s agr. ocenjevanje posušenih hmeljnih storžkov po mednarodnih merilih in uvrščanje v bonitetne razrede
- bonitiranje zemljišča** -a -- s agr., gozd. razvrščanje zemljiščnih parcel po uporabni vrednosti v razrede, upoštevajoč kakovost tal, velikost, nagnjenost in odročnost
- bonitirati** -am nedov. in dov. razvrščati po boniteti, ocenjevati kakovost: bonitirati gozdno zemljišče
- Boó** -- okr. (Bootes) Volar
- Boole, George** -a, -a [búl džórdž] m (1815–1864) angleški matematik
- Boolov** -a -o [búlov] prid. **GL tudi:** Boolova algébra, Boolova spremenljivka, Boolove fúnkcije, Boolovi eleménti, Boolov operátor
- Boolova algébra** -e -e [búlova] ž mat., rač. algebrska struktura, ki nastane na pravih logičnih operacij in operacij med množicami, katerih elementi so Boolove spremenljivke **Sp:** algébra lógičnih vézij, algébra stikálnih vézij, preklópná algébra
- Boolova spremenljivka** -e -e [búlova] ž mat. → lógična spremenljivka
- Boolove fúnkcije** -ih fúnkcij [búlove] ž mn. mat. fúnkcije, katerih argumenti so Boolove spremenljivke, rezultat pa je Boolova spremenljivka
- Boolovi eleménti** -ih -ov [búlovi] m mn. elektr. elementi vezja, ki omogočajo logične operacije Boolove algebre (osnovni elementi: DA – identiteta, NE – negacija, IN – konjunkcija, ALI – disjunkcija)
- Boolov operátor** -ega -ja [búlov] m mat. logični operator, ki deluje na Boolove spremenljivke
- bòr**¹ bóra m bot., les. drevesni rod iglavcev (*Pinus*, fam. Pinaceae) z več kot 70 vrstami (v Sloveniji 4 samorasle (cemprin, črni in rdeči bor, rušje) in 4 uvožene gojene vrste (pinija, alepski, gladki in žlahtni bor)), za pridobivanje lesa, terpentina in smole **GL tudi:** alépski bòr, balkánski bòr, bélkasti bòr, črni bòr, obmòrski bòr, rdéči bòr
- bòr**² -a m kem. pretežno nekovinski element, zelo trda snov, namesto diamanta za rezanje in kot brusivo, uporablja se (izotop ¹⁰B) v jedrski tehniki kot absorber za nevtrone, v metalurgiji kot reducent, za fotovoltaične člene **Si:** B
- bórax** -a m kem. natrijev tetraborat heptahidrat, Na₂B₄O₇ · 10H₂O, ki se uporablja za lahko taljiva stekla, emajle, glazure in praške za varjenje, lotanje
- bóraxov** -a -o prid. ki se nanaša na boraks **GL tudi:** bóraxov bíser
- bóraxov bíser** -ega -a m kroglica staljenega boraksa, ki se zaradi sledov kovinskih oksidov značilno obarva, kar se uporablja v kvalitativni analizi kemiji
- boráni** -ov m mn. kem. spojine bora in vodika, ki se uporabljajo kot raketno gorivo **S:** bórovi hidridi **Spn:** borovodiki
- borát** -a m kem. sol ali ester borove kisline
- borazón** -a m kem. polirno sredstvo in brusivo iz kubične modifikacije borovega nitrida **PRIM.:** bórov nitríd
- bordirati** -am nedov. in dov. tekst. obrobļati, obšivati
- bordójska brózga** -e -e ž agr. pripravek iz modre galice in apna za zaščito rastlin pred boleznimi in zajedavci, zlasti peronospori na vinski trti **S:** bakréno-apnéna brózga **PRIM.:** bákrov sulfát, módra gálica
- bordójski** -a -o prid. ki se nanaša na francosko mesto Bordeaux **GL tudi:** bordójska brózga
- bordonál** -a m les. na kvadratni preoz tesan ali žagan les večjih dimenzij za ladjedelništvo
- bordúra** -e ž tekst. okrasni rob **S:** obróbek, obšítek

bordúrni -a -o prid. tekst. ki se nanaša na borduro

GL tudi: bordúrni trák

bordúrni trák -ega trakú m tekst. enobarvni, vezeni, luknjasto tkani ali tiskani trak ali ozek pas usnja navadno za obrobe

boreál -a m 1. geol., gozd. suho in vroče obdobje približno 7000–6000 pr. n. št.

2. stopnja holocena, v kateri so se gozdovi pomaknili na sever (tajga)

boreálni -a -o prid. značilen za severno poloblo, z dolgo zimo in kratkim poletjem: borealno podnebje

bórgis -a m graf. tiskarska črka velikosti 3,385 mm, ki je med petitom in garmondom

Bórg-Warner -ja [várner] m ameriška strojna tovarna

Bórg-Warnerjev -a -o [várnerjev] prid. **GL tudi:** Bórg-Warnerjev menjálnik

Bórg-Warnerjev menjálnik -ega -a [várnerjev] m stroj, prom. samodejni hidravlično-mehanični avtomobilski menjalnik s planetnimi prenosniki, imenovan po ameriški strojni tovarni

boríd -a m binarna spojina bora s kovino

bórkarbídni -a -o prid. ki se nanaša na borov karbid **GL tudi:** bórkarbídno vlakno

bórkarbídno vlákno -ega -a s tehnično ogljikovo vlakno iz borovega karbida

borneól -a m kem. kafri podobna spojina iz skupine terpenov v obliki belih, lističastih hlapnih kristalov, ki se uporablja v organski sintezni kemiji

bornít -a m geol. kovinsko siv kubični mineral, bakrov železov sulfid z različnimi barvnimi otenki, Cu_3FeS_4 **Sp:** péstra bákrova rúda, písani bákrov kršec

bórnitridni -a -o prid. ki se nanaša na borov nitrid **GL tudi:** bórnitridno vlákno

bórnitridno vlákno -ega -a s fino, belo vlakno iz borovega nitrida BN za termično, električno izolacijo, vroče filtriranje in za uporabo v raketni, vesoljski in jedrski tehniki

bórosilikátni -a -o prid. ki se nanaša na silikatno steklo z dodatkom borovega oksida **GL tudi:** bórosilikátno stéklo

bórosilikátno stéklo -ega -a s kem. silikatno steklo z dodatkom bora za laboratorijsko steklenino

bórov -a -o prid. ki se nanaša na element bor **GL tudi:** bórova kislína, bórov diamánt, bórov fluord, bórovi hidríd, bórov karbíd, bórov nitrid, bórovo jéklo, bórovo vlákno, bórov trifluoríd

bórov -a -o prid. ki se nanaša na drevo bor: boro-

va smola **GL tudi:** bórova mehúrjevka, bórov lés, bórov prélec

bórova kislína -e -e ž kem. lističasti beli kristali z masnim otipom, šibka kislina, H_3BO_3 , ki se uporablja kot blag antiseptik v medicini, v mazilih, za proizvodnjo borosilikatnega stekla

bórova mehúrjevka -e -e ž gozd. borova in ribezova rja (*Cronartium ribicola*), bolezen iglic in listov na obeh gostiteljih

bórov diamánt -ega -a m geol., kem. kubična modifikacija borovega nitrida **PRIM.:** bórov nitrid

bórov fluoríd -ega -a m → bórov trifluoríd

bórovi hidríd -ih -ov m nav. mn. kem. spojine bora in vodika, ki se uporabljajo kot raketno gorivo **S:** boráni

borovína -e ž les. les manjše gostote iz raznih vrst bora, surovina za izdelavo sulfatne celulozne vlaknine ali kot mizarski ali gradbeni les **S:** bórov lés

boróvje -a s gozd. gozd, porasel z borovim drevjem katere koli vrste

bórov karbíd -ega -a m kem. spojina bora in ogljika, B_4C , zelo trda, kemično in temperaturno odporna snov, za brusivo in rezalna orodja, kot absorber nevtronov v jedrski tehniki

bórov lés -ega lesá m les. les manjše gostote iz raznih vrst bora, surovina za izdelavo sulfatne celulozne vlaknine ali kot mizarski ali gradbeni les **S:** borovína

borovnica -e ž bot. nizka grmičasta gozdna rastlina ali njene črnomodre jagode (*Vaccinium myrtillus*), uporabna v živilstvu za sušenje, sokove, marmelado, alkoholne pijače, čaj iz listov pa za sladkorne bolnike

bórov nitrid -ega -a m kem. spojina bora in dušika, BN, ki je v amorfní modifikaciji bela, v vodi netopna snov z grafitu podobno strukturo, temperaturno odporna, za toplotne in električne izolatorje, za maziva, odporna proti vročini, za obloge zgorevalnih komor, v kubični modifikaciji pa trša in bolj temperaturno odporna kot diamant, za rezanje in poliranje **PRIM.:** borazón, bórov diamánt

borovodíki -ov m mn. neutr. → boráni

bórovo jéklo -ega -a s met. jeklo z zelo majhnimi dodatki bora, okoli 0,001 % do 0,003 %, ki poveča kaljivost jekla in s tem njegovo trdoto, poveča pa tudi varivost nerjavnih jekel

bórovo vlákno -ega -a s vlakno, izdelano z nanosom bora na tanko volframovo žico, kot jedro za toplotno obremenjene konstrukcije

- bôrov prélec** -ega -lca m gozd. žuželka (*Dendrolimus pini*), katere ličinke zajedajo borove liste in storže
- bórov trifluoríd** -ega -a m kem. spojina bora in fluora, BF₃, brezbarven plin z ostrim vonjem, ki se na vlažnem zraku močno kadi, je topen v organskih topilih in se uporablja kot katalizator v organski sintezni kemiji **Sp:** bórov fluoríd
- bórt** -a m geol. drobnozrnat moten diamant, ki se uporablja v industriji kot brusivo
- bósenska prepróga** -e -e ž tekst. preproga z geometrijskimi vzorci različnih barv, ki se tkejo vsak zase tako, da nastajajo med njimi po sestavljanju po osnovi reže
- bósenska sekíra** -e -e ž gozd., les. gozdna sekira s podaljšanim sprednjim rilcem
- bósenski** -a -o in bosánski -a -o prid. ki se nanaša na Bosno **GL tudi:** bósenska prepróga, bósenska sekíra, bósenski konjič
- bósenski konjič** -ega -íča m zoot., prom. edina avtohtona pasma konj na Balkanu, ki se uporablja predvsem kot tovorna žival za nošenje
- bosírati** -am dov. in nedov. površinsko grobo obdelati kamen ali les v kvadrasto obliko
- botánični** -a -o prid. bot. ki se nanaša na botaniko **GL tudi:** botánični vřt
- botánični vřt** -ega -a m bot. ustanova z vrtom za zbiranje in opazovanje rastlin, gojenje za raziskovalne, izobraževalne in razstavne namene ter za izmenjavo semen in sadik
- botánika** -e ž veda o rastlinah, njihov opis in razvrščanje v sistem **Sp:** fitologija, rastlinoslovje
- botíti** -ím nedov. agr. navlaževati seme pred setvijo, da boljše kali: botiti seme
- bougram** -a [bugrám] m tekst. lahka tkanina iz bombaža ali kemičnih vlaken za medvloge
- bouls** -a [búls] m les. neobžagane deske ali plohi dragocenejšega lesa, po žaganju zloženi kakor v deblu
- Bourdon, Eugéne** -a, -a [burdón ežén] m (1808–1884) francoski izumitelj
- Bourdonov** -a -o [burdónov] prid. **GL tudi:** Bourdonova cév, Bourdonov učínek
- Bourdonova cév** -e céví [burdónova] ž fiz. zaznavalo tlaka v kovinskem manometru v obliki ukrivljene sploščene (ovalne) cevi
- Bourdonov učínek** -ega -nka [burdónov] m fiz. pojav, pri katerem se krivina Bourdonove cevi zmanjša, če se v njej poveča tlak
- bournonít** -a [burnonít] m geol. svinec-bakrov mineral, antimon-baker-svinčev sulfid, 3(Pb,Cu₂)S·Sb₂S₃, ki spremlja bakrove rude
- v nekaterih rudiščih (v Nemčiji, Čilu, Boliviji, Romuniji)
- Boussinesque, Joseph** -a, -a [businésk žozéf] m (1842–1929) francoski fizik
- Boussinesqueov** -a -o [businéskov] prid. **GL tudi:** Boussinesqueova enáčba
- Boussinesqueova enáčba** -e -e [businéskova] ž mat. nelinearna parcialna diferencialna enáčba, katere lastnosti so poznane in omogoča študij nelinearnih pojavov, npr. turbulence
- bôvška ôvca** -e -e ž zoot. avtohtona pasma ovce z Bovškega
- bôvški** -a -o prid. ki se nanaša na Bovec, Bovško **GL tudi:** bôvška ôvca
- Bowden, Hárold** -dna -- [bávden] m (1880–1960) angleški izumitelj
- Bowdenov** -a -o [bávdenov] prid. **GL tudi:** Bowdenov vlék
- Bowdenov vlék** -ega vléka [bávdenov] m stroj., prom. žica ali tanka jeklena vrv v gibki zaščitni cevki za premočrtni prenos sile, premočrtno premikanje
- Boyle-Mariottov** -a -o [bôjl marjótov] prid. **GL tudi:** Boyle-Mariottov zákon
- Boyle-Mariottov zákon** -ega zakóna [bôjl marjótov] m zakon, ki pravi, da je zmnožek prostornine in tlaka idealnega plina pri stalni temperaturi stalen
- Boyle, Róbert** -la, -a [bôjl] m (1627–1691) irski fizik in kemik
- Bôžíc, Dóbrivoje** -a, -ja m (-1967) srbski inženir in iznajditelj
- Bôžicev** -a -o prid. **GL tudi:** Bôžiceva zavóra
- Bôžiceva zavóra** -e -e ž prom. posebna izvedba samodejne zavore s stisnjenim zrakom za tirnična vozila
- božjakovína** -e ž les. zelo trd les božjega drevca, ki se uporablja v strugarstvu in rezbarstvu, za intarzije, ročaje, palice, nadomestek za ebe-novino
- bôžje drévece** -ega -a s → bodíka
- BP** BP-ja in -- [bepé bepéja] m krat. (British Petroleum) Britanska naftna družba
- bps** bps-a in -- [bepeèš bepeèša] m krat. (bits per second) rač. bití na sekundo
- Br** -- [beèr] m simbol kem. brom
- brabántski** -a -o prid. ki se nanaša na pokrajine severozahodne Holandije **GL tudi:** brabántski kónj, brabántski plúg
- brabántski kónj** -ega kónja m zoot. pasma težkega delovnega konja
- brabántski plúg** -ega -a m agr. četverokotni vprežni plug z zasakano strmo desko

bráda -e ž **1.** stroj. del ključa, ki prijemlje v ključavnico **Sp:** bradôvnica

2. stroj. nastavek za izdiranje pri bradati zagozdi

3. met. → grebén, obróbek: brada na ulitku

4. tekst. snop paraleliziranih vlaken, postavljenih na skupno izhodišče, za določitev dolžine in dolžinske porazdelitve **S:** vlaknena bráda **GL tudi:** vlaknena bráda

5. gozd., les. zatrgani del lesa, ki nastane ob podiranju dreves ali ob žaganju lesa **GL tudi:** bráda dóge

bráda dóge -e -- ž agr. del doge nad utorom

bradáta zagózda -e -e ž stroj. zagozda z bradatom nastavkom za izdiranje

bradáti -a -o prid. ki ima brado **GL tudi:** bradáta zagózda, bradáti viják

bradáti viják -ega -a m les., stroj. lesni vijak z nastavkom, ki preprečuje sukanje

bradavica -e ž **1.** gozd. majhen izrastek na deblu iz veziva in povrhnjice

2. met. tvorba na stični ploskvi varjenca pri uporovnem varjenju, kjer deluje večja pritiska sila in teče večji tok

bradavičasta pločevina -e -e ž met. pločevina z narejenimi izrastki raznih oblik in razporeditev na površini

bradavičasti -a -o prid. poln bradavic **GL tudi:** bradavičasta pločevina

bradavični -a -o prid. ki se nanaša na bradavico **GL tudi:** bradavični zvár, bradavično upórovno varjénje

bradavični zvár -ega -a m met. zvar, narejen z bradavičnim uporovnim varjenjem

bradavično upórovno varjénje -ega -ega -a s met. uporovno varjenje, pri katerem so na stičnih ploskvah varjencev narejeni izrastki, na katere delujejo pritiskne sile in čez katere tečejo tokovi, pri varjenju pa se potem stalijo

brádica -e ž tekst. majhna brada

brádlja -e ž gozd., les. enoročna tesarska sekira z nesimetričnim kovinskim delom in nesimetričnim toporiščem

bradôvnica -e ž → bráda (2)

brájda -e ž agr. ogradje brajdnika iz cevi, betonskih gredic, lat ali okroglic za vzpenjanje visoke trte

brájdnik -a m agr. mreža iz letev ali cevi za brajdo **S:** látник

brálni -a -o prid. ki se nanaša na branje **GL tudi:** brálni pomnílnik

brálnik -a m naprava za branje različnih vrst zapisov, slik, posnetkov (skenov), ki jih nato

obdeluje avtomat ali računalnik: bralnik črtne kode; bralnik dokumentov; bralnik kartic **Sp:** čítálnik

brálni pomnílnik -ega -a m rač. pomnilnik, ki omogoča enkratni zapis in poljubno število branj istih podatkov **K:** ROM

brážno-vpisoválni -a -o prid. rač. ki se nanaša na branje in vpisovanje **GL tudi:** brážno-vpisoválni pomnílnik

brážno-vpisoválni pomnílnik -ega -a m rač. pomnilnik, ki omogoča neomejeno število vpisovanj in branj podatkov **K:** RAM **Sp:** vpisoválno-brálni pomnílnik

brámor -ja m agr. vrtni škodljivec (*Gryllotalpa gryllotalpa*) iz družine žuželk, s čokatim, do 5 cm dolgim, temnim žametnim telesom in kratkimi krili, ki živi v zgornji plasti tal **Sp:** mrámor

brána -e ž **1.** agr. orodje z zobmi, koluti ali zvezdami za drobitev grud na njivi, zagrebanje semen, rahljanje tal, brazd, ravnanje krtin in uničevanje plevela **GL tudi:** brána iz trnja (vejévja), brána mlatílnika, cikcákasta brána, členkasta brána, členkovita brána, členkovita žična brána, diagonálna njívská brána, dvódelna cikcákasta brána, dvójna prikljúčna kolútna brána, enójna prikljúčna kolútna brána, kolútna brána, krózna brána, láhka poravnálna brána, leséna brána, njívská brána, poravnálna brána, prikljúčna brána, rezílina brána, sestávljena brána, sévena srédnje téžka brána, srédnje téžka brána, sfpasta brána, strójna brána, téžka brána, téžka njívská mréžna brána, téžka prepeh(ov)álna brána, trapézna brána, trávniška brána, vpréžna brána, zóbcasta brána, zvézdasta brána, želézna brána, žlíčasta brána

2. grad. sistem vzdolžnih in prečnih nosilcev v ravninski rešetki, tudi nad zabitimi piloti **GL tudi:** brána kozólca

brána iz trnja (vejévja) -e -- -- (--) ž agr. naprava iz vej robinije ali trnja, vpetih v štirioglat lesen okvir za zagrinjanje drobnega (travnega) semena

brána kozólca -e -- ž agr., grad. na zgornji del dvojnega kozolca pritrjena mreža iz poševno križajočih se vezanih tramičev za zaščito poda pred vetrom, snegom

brána mlatílnika -e -- ž agr. zobati plašč na mlatilnem bobnu mlatilnika

bránasti -a -o prid. ki je podoben brani: branasti nosilec mostu

braník -a m **1.** grad. poševen lesen ščit na mostni kozi pred stebrom mosta v smeri vodnega toka

2. prom. okrepljen zgornji rob oplate ladijskega trupa

- 3.** agr. navpično ali poševno na oklep čvrsto pritrjen raven ali ukrivljen, okrogel tri- ali štirioglat kovinski kratak ali daljši koničast, dletast ali lopatičast delovni del brane **S:** zob
(4) **Sp:** rôgeļj bráne
- 4.** voj. ščitnik sprožilca pri strelnem orožju (npr. pri puški, pištoli)
- branika** -e ž les. enoletni prirastek lesa na debelu, na prečnem prerezu viden kot kolobar **S:** létnica
- branišče** -a s agr. leseno ali železno ogrodje brane **Sp:** okvír bráne
- bráška** -e ž les., gozd. zelo drobno oglje, ki ostane na dnu oglarske kope
- braunit** -a m geol. tetragonalni manganov oksid, Mn_2O_3 , ki je v rudnih žilah skupaj s kremenom, manganova ruda
- Braun, Kárl Fêrdinand** -a, -a -a [brávn] m (1850–1918) nemški fizik
- Braunov** -a -o [brávnov] prid. **GL tudi:** Braunova elektrónka, tóčka pri Braunovi elektrónki, trapézna napáka Braunove elektrónke, zasílón Braunove elektrónke
- Braunova elektrónka** -e -e [brávnova] ž elektr. elektrónka, v kateri spremenljivo elektromagnetno polje fokusira in usmerja curek elektronov na fluorescentni zaslon, da tvori svetlobno točko, in mu s spreminjanjem lege in jakosti omogoča risanje slik in črk **Sp:** katódna cév
- bravína** -e ž zoot. ovčje meso
- brázda** -e ž **1.** agr. plast zemlje, ki jo odreže in obrne plug pri oranju
2. bot. vrhnji del pestiča kritosemenk za oprashiťev
3. les. zarez v lesu, narejena z brazdalnikom, element brazdne vezi
4. met. na površini nastala zarez ali v površino vtisnjen žlebič, utor **GL tudi:** tesnílna brázda, valjárska brázda
5. sled mehanskega zapisa zvoka na gramofonski plošči, valju
- brazdálni** -a -o prid. ki se nanaša na brazdanje **GL tudi:** brazdálni strôj
- brazdálnik** -a m les. stroj za vrezovanje brazd v les **S:** brazdálni strôj
- brazdálni strôj** -ega strôja m les. stroj za vrezovanje brazd v les **S:** brazdálnik
- brázdanje** -a s met., stroj. nastajanje brazd na stični površini dveh gibajočih se strojnih delov
- brázdasti** -a -o prid. ki ima brazde
- brazdáti** -a -o prid. ki je poln brazd, zarez: brazdata vlečena kovina; brazdato lito steklo **GL tudi:** brazdáti váļjar
- brazdáti váļjar** -ega -ja m → zobáti váļjar
- brázdica** -e ž agr. z brazdnico ali razčrtalnikom napravljena sled na setvenici, pripravljena za setev drobnih semen
- brázditi** -im nedov. agr. delati brazde ali jarke za sajenje
- brázdnica** -e ž agr. deska za vtiskovanje brazdic v grede
- brazílka** -e ž → bražíļjka (1)
- bražíļjka** -e ž **1.** bot., les. listnato drevo, ki raste v Braziliji in daje dragocen les (*Caesalpinia brasiliensis*) **Sp:** brazílka
2. rdeče barvilo iz lesa tega drevesa
- brádar** -ja m tekst. izdelovalec brd
- brádo** -a s tekst. skupina listov, ki so potrebni za tkanje določene vezave **GL tudi:** listno brádo, sukļjálno brádo, vdév v brádo, žakársko brádo
- break** -a [brêjk] m prom. osebni avtomobil s podaljšano, prisekano obliko karoserije
- bréča** -e ž geol. kamnina iz oglatih drobcev starejših kamnin ali rudnin, zlepljenih med seboj
- brék** -a m **1.** bot., gozd. jerebiki podobna rožnica, gozdno drevo (*Sorbus torminalis*)
2. prom. lahek odprt voz na štirih kolesih
- brékov** -a -o prid. ki se nanaša na brek **GL tudi:** brékov lés
- brekovina** -e ž les. gost, težak trd les breka, dobro uporaben v kiparstvu, strugarstvu in za pohištvo **S:** brékov lés
- brékov lés** -ega lesá m les. gost, težak trd les breka, dobro uporaben v kiparstvu, strugarstvu in za pohištvo **S:** brekovína
- brême** -éna s **1.** kar obremenjuje tehnični sistem: gibljivo brême; osno brême **PRIM.:** obremenítev, obtéžba, tóvor **GL tudi:** gibļjívno brême, premíčno brême
2. predmet določene mase, ki ga kaj nosi: porazdelítev bremena
3. grad., stroj. sila, s katero telo, tovor deluje na podlago oziroma nosilno enoto (npr. kolo, os, podvozje) **GL tudi:** zrušílno brême
4. elektr. impedanca, priključena na izvor električne napetosti (generator, transformator)
5. elektr. celotna električna moč, s katero porabnik obremeni izvor električne napetosti (generator, transformator)
6. finančni dolg
- breménska plôškev** -e -kve ž ploskev nasedanja bremena
- breménska veriga** -e -e ž stroj. veriga za nošenje bremena
- breménski** -a -o prid. ki se nanaša na brême **PRIM.:** tovrní **GL tudi:** breménska plôškev,

breménska veríga, breménski eléktromagnét, breménski kávelj, breménski pás, breménski tlák, breménski tók, breménski upòr, breménsko stikálo

breménski eléktromagnét -ega -a m elektr. eléktromagnetno prijemalo za nošenje bremena

breménski kávelj -ega -vlja m stroj. kavelj za nošenje bremena: dvokraki breménski kavelj; enokraki breménski kavelj **Sp:** kavelj za breme

breménski pás -ega pasú m stroj. trak za nošenje bremena

breménski tlák -ega -a m → tlák obremenítve

breménski tók -ega -a m 1. elektr., stroj. tok skozi breme

2. elektr., stroj. tok pri obremenitvi

breménski upòr -ega -òra m elektr. upor v električnem tokokrogu, ki deluje kot breme, obremenitev

breménsko stikálo -ega -a s elektr. stikalo za vklapljanje in izklapljanje električne obremenitve, bremena oziroma porabnika električne energije

brenčáč -a m elektr. elektrodinamična sestavina, ki oddaja brenčoč zvok in se uporablja kot varnostno-opozorilna priprava **S:** brenčálo

brenčálo -a s elektr. elektrodinamična sestavina, ki oddaja brenčoč zvok in se uporablja kot varnostno-opozorilna priprava **S:** brenčáč

brénta -e ž agr. lesena nahrbtna posoda polkrožnega, ovalnega prereza, zgoraj razširjena, za prenašanje vode, sadja, grozdja, navadno brez pokrova

brést -a m gozd., les. listnato drevo iz rodu *Ulmus* iz družine brestovk, ki daje venčasto prozoren les z rjavkasto črnjavo

bréstje -a s gozd. gozd, v katerem prevladuje katera od vrst bresta

bréstov -a -o prid. ki se nanaša na brest: brestov gozd **GL tudi:** bréstov lés

brestovína -e ž les. trd, zelo trajen les za furnir, parket, pohištvo in iz nekaterih vrst bresta za strgarske izdelke **S:** bréstov lés

bréstovke -ovk ž mn. bot., les. družina (*Ulmaceae*) dveh tribusov s 16 drevesnimi rodovi za pridobivanje lesa in okrasno drevje

bréstov lés -ega lesá m les. trd, zelo trajen les za furnir, parket, pohištvo in iz nekaterih vrst bresta za strgarske izdelke **S:** brestovína

bréza -e ž gozd., les. listnato drevo z belim do belosivim lubjem, v Sloveniji samorasle navadna breza (*Betula pendula*), pritlikava breza (*Betula nana*) in puhasta breza (*Betula pubescens*)

brezalkálijski -a -o prid. kem. ki ne vsebuje alkalij: brezalkalijski porcelan **Sp:** brezalkálni

brezalkálni -a -o prid. → brezalkálijski

brezalkohólni -a -o prid. kem. ki ne vsebuje alkohola: brezalkoholna pijača

brezbárvni -a -o prid. ki je brez barve ali brez izrazite barve: brezbarvna rudnina; brezbarvno steklo

GL tudi: brezbárvni fósfor

brezbárvni fósfor -ega -ja m → béli fósfor

brežčólnične státnve -ih státnve ž tekst. státnve, pri katerih se votek ne vnaša s čolničkom, temveč z drugimi vnašali

brežčólnični -a -o prid. pri katerem se votek ne vnaša s čolničkom **GL tudi:** brežčólnične státnve

brezdimenzíjska veličína -e -e ž veličína z dimenzíjo 1

brezdimenzíjski -a -o prid. ki ima dimenzíjo 1

GL tudi: brezdimenzíjska veličína, brezdimenzíjsko števílo

brezdimenzíjsko števílo -ega -a s kombinacíja fizikalnih veličín z dimenzíjo 1 (npr. Reynoldsovo števílo (*Re*), Prandtlovo števílo (*Pr*))

brezdímni -a -o prid. ki ne daje dima ali je brez dima: brezdímno zgorevanje **GL tudi:** brezdímni smodník

brezdímni smodník -ega -a m smodník, izdelan iz celuloznega trinitrata, ki zgoreva brez dima

brezdímnost -i ž lastnost snovi, da se pri zgorevanju ne dimi

brezdušične ekstraktívne snoví -ih -ih -- ž mn. agr. zmes različnih organskih snovi (npr. maščobe, ogljikovi hidrati), ki se pri ekstrakciji raztapljajo v topilu in ne vsebujejo dušika

brezdušični -a -o prid. agr. ki je brez dušikovih spojin **GL tudi:** brezdušične ekstraktívne snoví

brezdušičnost -i ž agr. lastnost krmila, da v svoji sestavi nima dušika (npr. maščobe, ogljikovi hidrati)

brezhíbni -a -o prid. ki je brez napake, motnje, okvare, kakršne koli pomanjkljivosti: brezhíbnost delovanje stroja

brezhíbnost -i ž lastnost, značilnost brezhíbnega: spričevalo o brezhíbnosti ladijske opreme

brézje -a s gozd. zemljišče, zaraslo z brezovim grmovjem ali drevjem **Sp:** brézovje

brezkónčna klobučévina -e -e ž papir. brezkončna polst za ožemanje papirja, kartona v mokrih stiskalnicah ali sušenje na sušilni skupini papirnega, kartonskega stroja

brezkónčni -a -o prid. ki nima koncev, se ne konča, je sklenjen: brezkončni jermen; brezkončna veriga; brezkončna vrvc; brezkončni trak **PRIM.:** neskončni **GL tudi:** brezkončna klobučévina, brezkončni papir, brezkončno síto, brezkončno vlákno

- brezkônčni papír** -ega -ja m papir. papirni trak nedoločene dolžine na navitku, zvitku
- brezkônčno síto** -ega -a s papir. síto iz bronastih niti za oblikovanje, odvodnjavanje papirnega lista ali iz sintetičnih niti za sušenje papirja, kartona
- brezkônčno vlákno** -ega -a s tekst. → neskončno vlákno
- brezkonični** -a -o prid. stroj. ki se ne vpenja med konice **GL tudi:** brezkonično brúšenje
- brezkonično brúšenje** -ega -a s stroj. vzdolžno brušenje valjastih delov med dvema kolutnima brusoma brez vpenjanja obdelovanca **Sp:** brúšenje brez koníc
- brezkontáktna kártica** -e -e ž elektr. bančna, identifikacijska kartica z vgrajeno anteno za sprejem in oddajanje določenih znakov, signalov
- brezkontáktna preklópna téhnika** -e -e -e ž elektr. preklopna tehnika, pri kateri so diskretni, elektromehanski kontakti zamenjani z elektronskimi
- brezkontáktni** -a -o prid. elektr. pri katerem se informacija prenaša brez mehanskega stika, z radijskim signalom **GL tudi:** brezkontáktna kártica, brezkontáktna preklópna téhnika
- brezlésna papírna snôv** -e -e snôví ž papir. papirna snov samo iz celulozne vlaknine, navadno beljene, za izdelavo brezlesnega papirja
- brezlésni** -a -o prid. papir. ki se nanaša na papirno snov ali vlakna brez olesenelih celíc **GL tudi:** brezlésna papírna snôv, brezlésni papír
- brezlésni papír** -ega -ja m papir. pisalni ali tiskovni papir, izdelan iz celulozne vlaknine, navadno beljene, brez lesovine
- brezmaščôbni** -a -o prid. ki je brez maščobe ali ima zelo malo maščobe: brezmaščobno meso
- brezmotórni** -a -o prid. ki nima motorja **GL tudi:** brezmotórno letálo
- brezmotórno letálo** -ega -a s → jádrálno letálo
- breznapétostni** -a -o prid. **1.** meh. v katerem ni (mehanske) napetosti **GL tudi:** breznapétostno stánje (2)
- 2.** elektr. ki ni pod (električno) napetostjo **GL tudi:** breznapétostno stánje (1)
- breznapétostno stánje** -ega -a s **1.** elektr. stanje električnega vezja, omrežja, sistema brez potencialnih razlik (električne napetosti)
- 2.** meh. stanje materiala, dela ali konstrukcije brez (mehanske) napetosti, brez obremenitve
- brezoblíčni** -a -o prid. ki nima določene oblike **PRIM.:** amórfni, nekristalíníčni
- brezodrívna emisíja** -e -e ž fiz. emisíja kvantnega delca iz snóvi, pri kateri prevzame sunek sile makroskopski del snóvi in zato njegovega učinka na makroskopski del ni zaznati
- brezodrívni** -a -o prid. fiz. pri katerem ob emisiji delca, projektila ni zaznati učinka sunka sile, ki je potreben za to, da se projektilu podeli začetna hitrost **GL tudi:** brezodrívna emisíja
- brezoksidni** -a -o prid. ki ne vsebuje oksidov **GL tudi:** brezoksidni dóbro prevódni báker
- brezoksidni dóbro prevódni báker** -ega -- -ega -kra m met. elektrolizno rafiniran baker, pretaljen v zaščitni atmosferi ali vakuumu za električne vodnike **Sp:** báker OFHC
- brézov** -a -o prid. ki se nanaša na brezo ali brezovino **GL tudi:** brézova celulózna vlaknína, brézov lés, brézovo ólje
- brézova celulózna vlaknína** -e -e -e ž papir. kratkovlaknata celulozna vlaknina iz brezovine, pridobljena po enem od alkalijskih postopkov, navadno obeljena
- brézovína** -e ž les. prožen, žilav, upogljiv, mehek srednje težek les rdečkasto bele barve brez **Sp:** brézov lés
- brézovje** -a s → bréžje
- brézovke** -ovk ž mn. **1.** bot. družina s šestimi rodovi (breze, trije rodovi gabrov, jelše in leske) (Betulaceae)
- 2.** brezove šibe
- brézov lés** -ega lesá m les. prožen, žilav, upogljiv, mehek srednje težek les rdečkasto bele barve brez **S:** brézovína
- brézovo ólje** -ega -a s les. olje iz brezovega lubja za impregniranje juhte, za zdravilna in aromatična sredstva
- brezpetelínka** -e ž puška, pri kateri proži naboj udarna igla namesto petelina
- brezpogójna verjétnost** -e -i ž mat. verjetnost, ki ni odvisna od dodatnih okoliščin **PRIM.:** pogójna verjétnost
- brezpogójni** -a -o prid. ki je brez pogojev, pridržkov, izjem **GL tudi:** brezpogójna verjétnost
- brezrazrédni** -a -o prid. ki ni prebran in razporejen v razrede **GL tudi:** brezrazrédni lés
- brezrazrédni lés** -ega lesá m agr. žagan les, neprebran po kakovostnih razredih, kakor se kopiči na žagah
- brezrébrni** -a -o prid. ki nima reber za povečanje trdnosti in/ali togosti: brezrebrni ulitek; brezrebrni zvarjenec
- brezrépnik** -a m prom. letalo brez repa, s kabino in krmiljem na krilu **S:** letéče krílo
- brezróžni** -a -o prid. agr. ki je brez rogov **GL tudi:** brezróžno govédo
- brezróžno govédo** -ega -a s agr. skupina gove-

jih pasem brez rogov, nastala v dobi udomačevanja

brezrúdni -a -o prid. ki ne vsebuje rude: brezrudna kamnina **PRIM.:** jálovi (4)

brezstopenjska regulácija -e -e ž elektr., stroj. regulacija, ki je zvezna, brez stopenj **PRIM.:** analógna regulácija, digitálna regulácija, diskrétna regulácija, zvezna regulácija

brezstopenjski -a -o prid. ki poteka zvezno, brez stopenj, stopnjevanja: brezstopenjski menjalnik **PRIM.:** kontinuírni, zvezni **GL tudi:** brezstopenjska regulácija

brezšívna cév -e cévi ž neustr. → nèvarjéna cév

brezšívni -a -o prid. neustr. → nèvarjéni **GL tudi:** brezšívna cév

brezšúmni -a -o prid. **1.** → tíhi

2. elektr. ki pri zvokovnih napravah (ojačevalniki, zvočniki ipd.) ne povzročá zvočnega, elektromagnetnega šuma **GL tudi:** brezšúmni ték stroja

brezšúmni ték stroja -ega -a -- m → tíhi ték stroja

brezšúmnost -i ž elektr. lastnost zvokovne naprave (ojačevalnika, zvočnika ipd.), da pri svojem delovanju ne povzročá zvočnega, slišnega šuma

breztokóvni -a -o prid. ki se nanaša na stanje, ko ne teče električni tok **GL tudi:** breztokóvni dél impúlza, breztokóvno pokovínjenje

breztokóvni dél impúlza -ega -a -- m elektr. del izmeničnega impulza ob prehodu skozi ničelno vrednost

breztokóvno pokovínjenje -ega -a s elektr., met. → nègalvánsko pokovínjenje

brezvódni -a -o prid. kem. ki ne vsebuje vode: brezvodni kalcijev klorid **GL tudi:** brezvódni alkohol

brezvódni alkohol -ega -a m → absolútni alkohol

brezvrtníčni -a -o prid. fiz., meh. v katerem ni vrtnicev **PRIM.:** laminárni

brezvrvična pogovórka -e -e ž PEK pogovorka (slušalka in mikrofón), ki ima anteno in baterijo za lastno napajanje

brezvrvična posredoválna míza -e -e -e ž PEK posredovalno mesto telefonista, pri katerem se za posredovanje telefonskih zvez ne uporabljajo telefonske vrvice

brezvrvični -a -o prid. PEK ki za prenos radiokomunikacijskih signalov ali električno napajanje ne uporablja priključne vrvice: brezvrvično posredovanje zvez **GL tudi:** brezvrvična pogovórka, brezvrvična posredoválna míza, brezvrvični časóvni vžigálnik, brezvrvični telefón

brezvrvični časóvni vžigálnik -ega -ega -a m

rud. vžigálnik za daljinski vžig detonatorja pri odstreljevanju rude

brezvrvični telefón -ega -a m PEK telefonski aparat z brezvrvično pogovorko

brezvráčni -a -o prid. ki je brez zraka, v katerem ni zraka **GL tudi:** brezvráčni próstor

brezvráčni próstor -ega próstóra m próstor, v katerem ni zraka

brezžíčni -a -o prid. elektr. ki ne potrebuje žičnih vodov za električno zvezo med posameznimi aparati: brezžíčna telefonija; brezžíčna zveza; brezžíčni telegraf

brežína -e ž grad. različno strma in oblikovana poševna stran pri nasipu, useku

brežnják -a m agr. kotni plug, pri katerem na gredelj privarjeni glavi stojita pravokotno druga na drugo, uporabljan za oranje na zelo nagnjenem zemljišču **Sp:** gornják, kotnják

brig -a m prom. dvojbornica s križnimi jadrí

brigáda -e ž organizirana skupina ljudi s posebno delovno nalogo: delovna brigada; gasilska brigada

brigantína -e ž prom. hitra, lahka jadrnica z dvema jamboroma

Briggs, Henry -a, -ja [brígs hénri] m (1561–1631) angleški matematik

Briggsov -a -o [brígsov] prid. **GL tudi:** Briggsov logarítem

Briggsov logarítem -ega -a [brígsov] m mat. logarítem z osnovo 10 **Si:** lóg² **PRIM.:** narávni logarítem

brightstock -a [brájtstok] m kem. zelo viskozna, rafinirana in razparafinjena frakcija nafte za zelo viskozna strojna olja

brikét -a m **1.** v opekasto ali jajčasto obliko z dodatkom veziva stisnjen droben material (premogov drobir, ruda, žagovina): industrijski briket; jajčasti briket; kockasti briket; premogov briket; žlindni briket

2. agr. stisnjeni drobir, moka ali zrna raznih oblik in velikosti iz mešanic močnih krmil

briketárna -e ž obrat za izdelovanje briketov: briketarna za črni premog **Sp:** brikétnica

briketírani -a -o prid. ki je izdelan z briketiranjem: briketirana krma; briketirana ruda; briketirana žagovina

briketíranje -a s izdelovanje briketov: briketiranje plavžnega prahu; briketiranje soli

briketírati -am nedov. in dov. stiskati droben material v brikete

brikétna mást -e másti ž stroj. v brikete stisnjena mást za vroče ležaje

brikétni -a -o prid. ki se nanaša na briket **GL tudi:** brikétna mást

brikétnica -e ž → briketárna

briljánt -a m **1.** na poseben način brušen čisti diamant

2. graf. najmanjša tiskarska črka velikosti 1,128 mm

briljántina -e ž tekst. svetleče blago iz česanke bombaža in kamelje dlake

briljántna prěja -e -e ž tekst. preja iz obarvane jedrne niti, ovita s sploščenimi kovinskimi nitmi, skozi katere se svetlika obarvano jedro

briljántni -a -o prid. **1.** ki se nanaša na briljant

2. ki ima lesk kot briljant **GL tudi:** briljántna prěja, briljántno barvílo

briljántno barvílo -ega -a s nav. mn. kem. barvílo, ki se odlikuje po jasnosti svojih odtenkov (npr. briljantni indigo, briljantno zeleno)

Brillouin, Louis Marcel -a, -a -a [brijuèn luí marsél, luíja] m (1854–1948) francoski fizik

Brillouinov -a -o [brijuènov] prid. **GL tudi:** Brillouinove cóne

Brillouinove cóne -ih cón [brijuènov] ž mn. met. področja možne energije valenčnih elektronov v kristalni zgradbi kovin

brin brína m bot., les. rod okoli 60 grmastih drevesnih vrst iz družine cipresovk (na Slovenskem samorasle samo navadni (*Juniperus communis*), rdečeploдни (*Juniperus oxycedrus*), sibirski ali prtljkavi (*Juniperus sibirica*) in smrdljivi (*Juniperus sabina*))

Brinell, Johann August -a, -a -a [brinél jóhan ávgust] m (1849–1925) švedski inženir **GL tudi:** trdóta po Brinellu

Brinellov -a -o [brinélov] prid. **GL tudi:** Brinellova trdóta, Brinellovo število

Brinellova trdóta -e -e [brinélova] ž → trdóta po Brinellu

Brinellovo število -ega -a [brinélovo] s → trdóta po Brinellu

briniranje -a tudi bruniranje -a s met. prevlečenje jeklenih površin z oksidno plastjo za zaščito pred rjavenjem, za preprečevanje odbleska

brinirati -am tudi brunirati -am nedov. in dov. met. prevleči jeklene površine z oksidno plastjo za zaščito pred rjavenjem, za preprečevanje odbleska

brinjevina -e ž gozd., les. trden in trajno aromatičen les brina **S:** brinov les **Sp:** brinovína

brinov -a -o prid. ki se nanaša na brin: brinov grm; brinova jagoda **GL tudi:** brinov les

brinovec -vca in brinjevec -vca m živil. žganje iz brinovitih jagod navadnega brina

brinovína -e ž gozd., les. → brinjevína, brinov les

brinov les -ega lesá m gozd., les. trden in trajno

aromatičen les brina **S:** brinjevína **Sp:** brinovína

brilogija -e ž biol. veda o mahovih

brisáča -e ž tekst., papir. izdelek določene velikosti iz vpojne tkanine s posebno vezavo, papirja **GL tudi:** kúhinjska brisáča, papirna brisáča, papirnata brisáča

brisálec -lca m naprava za otiranje vetrobranskega stekla, opazovalnih lin, oken

brisálka -e ž tekst., papir. izdelek manjše velikosti iz vpojne tkanine, papirja, ki se uporablja v gospodinjstvu, kozmetiki **GL tudi:** kozmético brisálka

brisálna gláva -e -e ž rač. naprava, ki briše magnetne zapise

brisální -a -o prid. ki je za brisanje **GL tudi:** brisálna gláva, brisální obróček

brisální obróček -ega -čka m stroj. posebno oblikovana tesnilka za posnemanje umazanih z batnice hidravličnega ali pnevmatičnega valja

bristol prvi del zloženk, ki izraža, da se kaj nanaša na mesto Bristol v jugozahodni Angliji **GL tudi:** brístol kartón

bristol kartón -- -a m papir. karton, izdelan z zlepljenjem dveh zelo kakovostnih belih brezlesnih krovnih kartonov in srednje plasti iz manj kakovostnega papirja, za kakovostno zelo zahteven tisk (npr. igralne karte)

británija-kovína -e ž met. korozijsko odporna kositrova zlitina s 4,5–9 % Sb in 1 % Cu, ki se je prvotno uporabljala za gospodinjsko posodje

británska toplótna enóta -e -e -e ž enota za toploto zunaj sistema SI, toplota, potrebna, da se temperatura 1 funta vode dvigne za 1 °F (Fahrenheita), 1 Btu = 1055,056 J **K:** BTU

británski -a -o prid. ki se nanaša na Veliko Britanijo **GL tudi:** británska toplótna enóta

brívnik -a m električni aparat za britje **Sp:** brívski aparát

brívski -a -o prid. ki se nanaša na britje **GL tudi:** brívski aparát

brívski aparát -ega -a m bolje brívnik

brizánca -e ž kem. rušilna moč razstreliva **GL tudi:** kóličnik brizánce

brizántni -a -o prid. ki ima veliko rušilno moč: brizántno razstrelivo

brizg -a m **1.** hiter, kratek curek tekočine

2. tekoča kovina, ki brizgne iz posode ali je potisnjena skozi šobo

brizgajóci -a -e prid. ki brizga, škropi **GL tudi:** brizgajóci oblòk

brizgajóci oblòk -ega -óka m met. oblok, ki pri

obločnem varjenju povzroča brizganje staljene kovine

brizgálka -e ž priprava za nanašanje, vnašanje tekočin z brizganjem: barvati z brizgalko; injekcijska brizgalka

brizgálna -e ž naprava ali stroj za gašenje ognja: gasilna brizgálna

brizgálna gláva -e -e ž **1.** met. ploščata glava za izdelovanje livarskih jeder z brizganjem

2. glava brizgalnega tiskalnika, napolnjena s tekočo tiskarsko barvo, z majhnimi šobami, skozi katere brizga kapljice na podlago, tiskovni material

brizgální -a -o prid. ki je namenjen brizganju: brizgálna cev; brizgálna naprava; brizgálna šoba; brizgálno barvanje **GL tudi:** brizgálna gláva, brizgální tisk, brizgální tiskálnik, brizgálno bárvanje papírja, brizgálno bárvanje práden

brizgálnica -e ž → škropílnica

brizgální tisk -ega -a m graf., tekst. postopek tiskanja, pri katerem na podlago, tiskovni material skozi šablono pada usmerjen curek barve

brizgální tiskálnik -ega -a m rač. tiskalnik, ki omogoča upodabljanje besedila, slik z brizganjem kapljic tiskarske barve na tiskovni material

brizgálno bárvanje papírja -ega -a -- s papir. barvanje papirja z nabrizgavanjem

brizgálno bárvanje práden -ega -a -- s tekst. barvanje preje, pri katerem se barvalna kopel brizga skozi perforirane nosilce preden

brízgani -a -o prid. narejen, izdelan z brizganjem: brízgani ulitek **GL tudi:** brízgani betón, brízgani omèt

brízgani betón -ega -a m grad. hitro sušeči se betón z razmeroma veliko trdnostjo, npr. za prvo zaščitno plast, ki se nabrizga takoj po odkopu pri izdelavi predorov, za zavarovanje brežin pred krušenjem v inženirskih gradnjah, na armaturno mrežo na kalupih za izdelavo betonske lupine (npr. ladje) **Sp:** torkrétbetón

brízgani omèt -ega -éta m grad. → stròjni omèt

brízganje -a s **1.** iztekanje tekočine pod tlakom v kratkem, močnem curku

2. nanašanje razpršene tekočine, taline, drobnih trdnih delcev, redke gošče na podlago: pocinkanje z brizganjem **S:** nabrizgávanje **GL tudi:** brízganje z bárvo, brízganje z jeklénimi króglicami, elektrostátično brízganje, pláménsko brízganje, plázemsko brízganje, prášno brízganje, tláčno brízganje

3. oblikovanje izdelka v formi, orodju z visokotlačnim vnašanjem staljene kovine, pla-

stične mase, keramike **GL tudi:** stiskálnica za brízganje

brízganje z bárvo -a -- -- s nanašanje barvnega premaza na trdno podlago z brizganjem

brízganje z jeklénimi króglicami -a -- -- -- s stroj. čiščenje, raziglenje, utrjevanje kovinskih površin s curkom jeklenih kroglic

brízgati -am nedov. **1.** iztekati v kratkih, močnih curkih

2. nanašati, razprševati tekočino

3. met. nanašati razpršeno talino ali redko goščo na trdno podlago

břkasta slepíca -e -e ž gozd. grča na lubju bukve, podobna brkom

břkasti -a -o prid. ki ima brke **GL tudi:** břkasta slepíca

břki -ov m mn. les. viseče iverje na robu desk pri žaganju na polnojarmeniku

břna -e ž agr. s humusom bogata vrhnja temna plast tal **S:** črnica **GL tudi:** glínasta břna

brnístra -e ž bot. → navádna žúka

bród -a m prom. splav ali čoln za prevoz čez reko

brodárski -a -o prid. ki se nanaša na brodarja, brodarstvo

brodárstvo -a s opravljanje brodarskega poklica

brójler -ja m zoot. šesttedenski farmski pitovni piščanec mase nad 1 kg, namenjen za cvrtje **Sp:** piščánc pítanec

brokát -a m tekst. težka tkanina iz svile ali drugih vlaken z bogatimi vzorci različnih barv, pogosto pretkana z zlatimi ali srebrnimi nitmi, za večerne obleke, dekorativno blago, tapiserije **GL tudi:** pólsviléni brokát

brokátní -a -o prid. **1.** ki je iz brokata: brokatna tkanina

2. ki je tak kot pri brokatu: brokatni vzorec

bróm -a m kem. element iz skupine halogenov, temnojava, težka, jedka tekočina z rjavimi, strupenimi parami, ki se uporablja v organski sintezi **Si:** Br

bromát -a m kem. sol bromove kisline: kalijev bromat, KBrO₃

bromatologíja -e ž živil. veda o prehrani

bromélija -e ž bot. zelnata epifitska trajnica iz tropske Amerike z ananasu podobnimi užitnimi plodovi in listi, iz katerih se pridobivajo vlakna za tekstil: vlakno iz bromelije

bromelín -a m živil. zmes proteolitičnih encimov iz ananasa proti vnetjem in za hujšanje

bromíd -a m kem. sol bromovodikove kisline **GL tudi:** amónijev bromíd, káljiev bromíd, vodíkov bromíd

bromidni -a -o prid. ki se nanaša na bromid: bromidni ion **GL tudi:** bromidni papir

bromidni papir -ega -ja m papir. z emulzijo srebrovega bromida v želatini prevlečen svetlobno občutljiv papir za izdelavo fotografij

bromirati -am nedov. in dov. kem. uvajati brom v molekulo navadno organske spojine

brómoacetón -a m kem. bromopropanon, $\text{BrCH}_2\text{C}(\text{O})\text{CH}_3$, brezbarvna hlapna tekočina, katere pare močno dražijo oči, solzivec

brómoetán -a m kem. brezbarvna, lahko hlapna tekočina s prijetnim vonjem, BrCH_2CH_3 , za izdelavo tetraetilsvinca **S:** etil bromid

brómov -a -o in brómov -a -o prid. ki se nanaša na brom kot element, zlasti v spojini: bromov trifluorid **GL tudi:** bróмова kislína, bróмова vóda

bróмова kislína -e -e ž kem. bromova(V) kislina, HBrO_3 , močen oksidant, obstojna samo v vodni raztopini in v soleh, uporabljana kot oksidant v analizni kemiji

bróмова vóda -e -e ž kem. → brómovica

brómovica -e ž kem. nasičena vodna raztopina broma **Sp:** bróмова vóda

bromovodík -a m kem. → vodíkov bromíd

bromovodíkov -a -o prid. ki se nanaša na vodikov bromid **GL tudi:** bromovodíková kislína

bromovodíková kislína -e -e ž kem. raztopina vodikovega bromida v vodi, brezbarvna tekočina, ki se koncentrirana na zraku kadí in je močna kislina

bromtimól módro -- -ega s kem. rožnat prašek, dobro topen v etanolu, ki se uporablja kot indikator v analizni kemiji s preskokom pri $\text{pH} = 6,0-7,6$ (rumeno v modro)

brón bróna m zlitina bakra in kositra ali druge kovine (razen cinka) namesto kositra, po kateri se bron tudi imenuje, ter možnih dodatkov drugih kovin **GL tudi:** alumínijev brón, alumínij-níkelj-želézov brón, alumínij-želézo-mangánov brón, alumínij-želézov brón, berlíjev brón, fósforjev brón, grafitni brón, kosítrov brón, mangánov brón, níkljev brón, pomórski brón, silícijev brón, síntrani brón, svínčev brón, svíneec-kosítrov brón, topóvski brón, vólfrafov brón

brónasta dóba -e -e ž prazgodovinska doba, ki je sledila bakreni dobi

brónasti -a -o prid. ki je iz brona, se nanaša na bron: **GL tudi:** brónasta dóba

bronéni -a -o prid. ki je iz brona: broneni denar; bronena posoda

bronovina -e ž izdelki iz brona

brónsa -e in brónca -e in brónza -e ž zmes laka in kovine v prahu za premazovanje predme-

to, predvsem kovinskih **GL tudi:** alumínijeva brónsa, bákvrova brónsa, zláta brónsa

brónsírati -am in brónsírati -am in brónzírati -am nedov. in dov. prekrivati, premazovati z bronso

brónsni -a -o in brónčni -a -o in brónzni -a -o prid. ki je iz bronse: bronsna barva

bròšč bròšča m barvilo iz barvilnega brošča **GL tudi:** barvílni bròšč, právi bròšč

bróšé -êja m tekst. vezeni podobna tkanina, katere vzorec se izdeluje z broširnim votkom na broširnih statvah **GL tudi:** osnóvni bróšé, vótkov bróšé

brošírana knjíga -e -e ž graf. mehko vezana knjiga s platnicami iz debelejšega papirja, tanjšega kartona

brošírana tkanína -e -e ž tekst. tkanina z vtkanimi, vezeninam podobnimi vzorci, tkana z broširnim votkom

brošírani -a -o prid. **1.** graf. vezan v mehke platnice **GL tudi:** brošírana knjíga

2. tekst. tkan na broširnih statvah **GL tudi:** brošírana tkanína, brošírani voál

brošírani voál -ega -a m tekst. vzorčasta, lahka, prosojna tkanina z žakarskim vzorcem

brošírati -am nedov. in dov. **1.** graf. vezati natisnjene pole v knjigo z mehкими platnicami

2. tekst. tkati na broširnih statvah

brošírne státve -ih státév ž mn. tekst. statve, ki imajo za votkov broše posebno bilo

brošírni -a -o prid. ki se nanaša na broširanje: brošírna nit **GL tudi:** brošírne státve, brošírni čólniček, brošírni trák, brošírni vótek, brošírno bílo, brošírno tkánje

brošírni čólniček -ega -čka m čólniček, vgrajen na broširno bilo, ki ga krožno premika zobnik ali zobati drog

brošírni trák -ega trakú m tekst. trak, tkan v žakarskem vzorcu

brošírni vótek -ega -tka m vótek za broširne statve

brošírno bílo -ega -a s tekst. bilo z vgrajenimi čólnički, ki jih delno krožno premika zobati drog ali zobnik

brošírno tkánje -ega -a s tkanje na broširnih statvah

brošúra -e ž graf. natisnjene pole papirja, vezane v mehke platnice

bróvning -a in browning -a [brávning] m revolver, pištola, puška, strojnica ameriškega izvora

browning -a [brávning] m → bróvning

Browning, John Moses -a, -a -a [brávning džón móuzes] m (1855–1926) ameriški iznajditelj

Brownov -a -o [brávnov] prid. **GL tudi:** Brownovo gibanje

Brownovo gibanje -ega -a [brávnovo] s fiz. ključno gibanje mikroskopskih delcev v tekočini ali plinu, ki je posledica trkov delcev s posameznimi molekulami ali atomi

Brown, Róbert -a, -a [brávn] m (1773–1858) škotski botanik

brózga -e ž **1.** zmes zrnate trdnine in tekočine **GL tudi:** grózdna brózga, vínska brózga

2. agr. gosta zmes več sredstev za škropljenje proti boleznim in škodljivcem rastlin **GL tudi:** apnéna brózga, bakréno-apnéna brózga, bordójska brózga, burgúndska brózga, kalifórnijska brózga, žveplénoapnéna brózga

bríst -a m bot., agr. razvijajoči se poganjek listov in cvetov **S:** pópek **PRIM.:** okó

brsténje -a s agr., bot. nastajanje novih poganjkov pri višjih rastlinah

brstič -íča m **1.** bot. brst, ki še ni razvit

2. bot. nespolna spora gliv kvasovk

břstnice břstnic ž mn. bot. rastline, ki razvijejo korenine, steblo in liste **Sp:** kormofiti

bršlín -a m → bršlján

bršlján -a m bot. vednozelená plazeča se vzpenjalka iz družine bršljanovk (*Hedera helix*) z zdravilnimi listi in strupenimi plodovi, zajeđavka drevja **Sp:** bršlín

BRT BRT-ja in -- [bərətə in beertə beertēja] m krat. brutoregistrska tona

brtvílni -a -o prid. → tesnílni

brtvílo -a s → tesnílo

brtvíti -ím nedov. → tesníti

brucín -a m kem. alkaloid, derivat strihnina, beli, zelo strupeni kristali, ki se uporabljajo v medicini in kot reagent v analizni kemiji

brucít -a m geol. magnezijev mineral, magnezijev hidroksid, Mg(OH)₂

brúhanje -a s pojav močnega, sunkovitega izhajanja plinov, tekočin iz odprtine, žrela **PRIM.:** izbrúh

brúnarica -e ž hiša ali kočá iz brun

brúnasti -a -o prid. ki je iz brun: brunasta pot

brúncati -am nedov. z brunci obložiti, pomostiti močvirna tla

brúnce -a s tanko bruno

brúno -a s les. na dveh ali treh straneh obtesano, obžagano deblo **GL tudi:** četrtínsko brúno, plóhasto brúno, pôlno brúno, polovíčno brúno, tesáno brúno, trámasto brúno

brús -a m odrezovalno orodje za brušenje, največkrat valjaste oblike, iz naravnih ali umetnih brusilnih sredstev **GL tudi:** brús za kóse, diamántni brús, kamníti brús, kolútni brús, króžnika-

sti brús, motórni brús, namízni brús, narávni brús, nôžni brús, prenósní brús, prenósní brús z gibljívo gredjó, profilírani brús, profilní brús, róčni brús, sklédasti brús, umétni brús, váljasti brús

brusáč -a m **1.** → brusílec

2. obrtník, ki brusí nože, škarje, rezíla: potujoči brusáč

brúsar -ja m izdelovalec brusov

brusárna -e ž delavnica, obrat za izdelovanje brusov

brúsarstvo -a s obrat, dejavnost, ki se ukvarja z izdelovanjem brusov

brusílec -lca m kdor z brusom, brusilnikom obdeluje, ostrí predmete, izdeluje bruševino **Sp:** brusáč (1)

brusílka -e ž **1.** delavka pri brusilniku

2. ročni električni ali pnevmatični brusilni stroj **S:** orodjárski brusílník

brusílna blazínica -e -e ž les. s polstjo ali lesom obložena vodilna blazínica pri tračnem brusilnem stroju

brusílna píla -e -e ž píla za ostrenje rezilnih orodij (npr. zob žage)

brusílna plóšča -e -e ž stroj. plošča za vpenjanje obdelovanca pri ravninskem (planem) brušenju (npr. elektromagnetna brusilna plošča)

brusílne razpóke -ih razpók ž mn. met., stroj. površinske mrežaste mikrorazpoke na obdelovancu zaradi toplotnih preobremenitev pri brušenju

brusílni -a -o prid. ki se nanaša na brušenje: brusilna naprava; brusilna pasta; brusilna ploskev; brusilna priprava; brusilni obroč **Sp:** brúsni (2) **GL tudi:** brusílna blazínica, brusílna píla, brusílna plóšča, brusílne razpóke, brusílni kámen, brusílni kolút, brusílni papír, brusílni segménti, brusílni stròj, brusílni trák, brusílno plátno, brusílno sředstvo, brusílno vreténo, brusílno zřno

brusílnica -e ž stroj. delavnica, obrat za brušenje, izdelavo bruševine

brusílnik -a m **1.** stroj. stroj za brušenje z ročnim ali samodejnim podajanjem za različne postopke in namene brušenja (npr. za zunanje, notranje brušenje, za ravninsko (plano) brušenje, za brezkoníčno brušenje, za brušenje orodij): viseči brusilnik **Sp:** brusílni stròj, brúsni stròj **GL tudi:** orodjárski brusílník, oródní brusílník, pláni brusílník, ravnínski brusílník, róčni brusílník, tráčni brusílník

2. papir. stroj za izdelavo bruševine iz naravnega ali parjenega lesa **GL tudi:** kolútni brusílník

3. les. tračni ali kolutni stroj za glajenje lesa **brusílni kámen** -ega -mna m **1.** večji kamen za

brušenje lesa, kovin, stekla z brusilno površino iz trdega, ostrorobega, zrnatega silicijevega karbida ali aluminijevega oksida različne zrnivosti delcev

2. papir. naraven ali umeten brusilni kamen premera ok. 1,5 m, širine 1 m, vgrajen v brusilnik za izdelavo bruševine

brusilni kolút -ega -a m kolutast brusilni kamen, osnovna enota kolutnega brusilnika

brusilni papír -ega -ja m papir. močno klejen, mokromočen papir, na katerega je nalepljeno brusivo za brušenje, glajenje kovin, lesa **S:** brúsni papír

brusilni segmènti -ih -ov m mn. stroj. brusilni vložki sestavljenih orodij za brušenje, honanje, lepanje

brusilni stròj -ega stròja m → brusilnik

brusilni trák -ega trakú m brezkončni trak za brušenje

brusilno plátno -ega -a s tekst. platno, na katero je naneseno brusivo

brusilno sredstvo -ega -a s naravni ali umetni material z zelo trdimi ostrorobimi zrnji kot osnovna sestavina brusa **S:** brusívo **Sp:** brúsno sredstvo **PRIM.:** abrazív

brusilno vretèno -ega -a s stroj. vreteno brusilnika z brusom

brusilno zřno -ega -a s zrno brusilnega sredstva v izrazito izometrični, lamelasti ali igličasti obliki

brusílo -a s manjša priprava za brušenje

brusílstvo -a s obrt, dejavnost, ki se ukvarja z brušenjem

brusína -e ž **1.** sled brusa na obdelovancu

2. les. prah, ki nastane pri glajenju lesa z brušenjem **Sp:** brusovína

brusíti brúsím nedov. **1.** obdelovati z brusom, da se doseže gladka in/ali geometrijsko natančna površina, točna mera ali ostrina robov pri rezilnih orodjih: čelno brusíti; fino brusíti; grobo brusíti **PRIM.:** nabrusíti, obrusíti, prebrusíti, zbrusíti **GL tudi:** brusíti iglo, hládno brusíti, mōkro brusíti, nótranje brusíti, óstro brusíti, pláno brusíti, ravnínsko brusíti, rávno brusíti, rōčno brusíti, zunánje brusíti

2. papir. razvlaknjevati les na brusilnem kamnu brusilnika za izdelavo bruševine

brusíti iglo brúsím -- nedov. stroj. z brušenjem odstranjevati ostre robove po obdelavi z odrezovanjem **S:** razígliti z brúšenjem

brusívo -a s naravni ali umetni material z zelo trdimi ostrorobimi zrnji kot osnovna sestavina brusa **S:** brusilno sredstvo **Sp:** brúsno sredstvo **PRIM.:** abrazív

brúsni -a -o prid. **1.** ki se nanaša na brus **GL**

tudi: brúsni kámen, brúsni papír, brúsno sredstvo

2. → brusilni **GL tudi:** brúsni stròj

3. ki je primeren za brušenje **GL tudi:** brúsni lés

brusníca¹ -e ž voda za močenje pri brušenju

brúsnića² -e ž bot., gozd. vednozelená grmičasta vresovka (*Vaccinium vitis-idaea*) z užitnimi zdravilnimi rdečimi jagodami (za sokove in marmelado)

brúsni -a m geol. naravno brusilno sredstvo, glinasti skrilavec z mnogo kremena

brúsni kámen -ega -mna m brus iz brusnika ali drugih naravnih brusilnih sredstev **S:** kamniti brús, narávni brús

brúsni lés -ega lesá m papir. očiščen les smreke ali mehkih listavcev v obliki 1 m dolgih okroglic ali cepanic za izdelavo bruševine na brusilniku

brusnína -e ž les. v brusilniku razcefran les **PRIM.:** bruševína

brúsni papír -ega -ja m papir. močno klejen, mokromočen papir, na katerega je nalepljeno brusivo za brušenje, glajenje kovin, lesa **S:** brusilni papír

brúsni stròj -ega stròja m → brusilnik

brúsno sredstvo -ega -a s → brusilno sredstvo, brusívo

brusovína -e ž → brusína (2)

brús za kōse -a -- -- m posebno oblikovan brus za ročno brušenje, ostrenje kose, nožev, srpov, navadno iz brusilnega kamna **S:** ósla

brúšeni -a -o prid. obdelan z brušenjem: brúšeni (stekleni) zamašek; brúšeni zob; brúšena površina; brúšeno zrcalo **GL tudi:** brúšeno stěklo

brúšenje -a s **1.** obdelovanje predmetov z brusom, brusilnikom: brušenje navojev; brušenje stekla; brušenje svedrov; brušenje ventilov; brušenje zobnikov; ročno brušenje; stroj za brušenje ventilov; stroj za brušenje zobnikov; suho brušenje lesa **GL tudi:** brezkoníčno brúšenje, brúšenje brez koníc, brúšenje lesá, nótranje brúšenje, óptično brúšenje, razígliti z brúšenjem, zunánje brúšenje

2. neutr. → ostrénje

brúšenje brez koníc -a -- -- s stroj. → brezkoníčno brúšenje

brúšenje lesá -a -- s papir. razvlaknjevanje okroglic ali cepanic naravnega ali parjenega lesa z brusilnikom ob dodajanju majhne količine vode: suho brušenje lesa

brúšeno stěklo -ega -a s z brušenjem obdelano steklo, steklenina

bruševína -e ž papir. lesna snov, bela iz naravnega ali rjava iz parjenega lesa smreke, mehkih

listavcev, izdelana z brušenjem, uporabljana za izdelavo papirjev, kartonov **PRIM.:** brusnina

brúto 1. prvi del zloženka, ki izraža, da je kaj surovo, brez podrobnosti **GL tudi:** brúto fórmula

2. prvi del zloženka, ki izraža, da je kaj skupaj z ovojnino, brez odbitkov, v celoti **Sp:** kosmät

GL tudi: brúto prerèz, brúto promèt, brúto téža, brúto téža vláka

brúto fórmula -- -e ž kem. formula, ki podaja samo vrsto atomov, ki sestavljajo spojino, in njihovo razmerje, ne pa dejanske formule molekule (npr. vodikov peroksid H_2O_2 ima bruto formulo HO) **S:** empirična fórmula

brúto prerèz -- -éza m ploščina prereza, ki upoštevata le ovojnico lika (brez ploščine lukenj, izrezov ipd.)

brúto promèt -- -éta m prom. zmnožek dolžine poti in mase, prepeljane na tej poti

brútoregistrska tóna -e -e ž → registrska tóna **K:** BRT

brútoregistrska tonáža -e -e ž prom. → nosilnost ládje

brútoregistrski -a -o prid. ki se nanaša na nosilnost ladje **GL tudi:** brútoregistrska tóna, brútoregistrska tonáža

brúto téža -- -e ž blago z embalažo vred **S:** kosmáta téža

brúto téža vláka -- -e -- ž prom. skupna masa pripetih vagonov s tovorom vred, brez mase lokomotive

brútotónski -a -o prid. ki se nanaša na stroške prevoza glede na maso tovora **GL tudi:** brútotónski kilométer

brútotónski kilométer -ega -tra m prom. enota za obračunavanje stroškov prevoza blaga, skupaj z embalažo, za maso 1 t na razdalji 1 km

břv brví ž ožji most, navadno za pešce

břzda -e ž zoot. kovinski del uzde, ki ga ima konj v gobcu **S:** žvála

břzi -a -o prid. → hitri **GL tudi:** břzi vlák

břzica -e ž mesto v potoku ali reki s hitrim tokom vode, pri večjem padcu, v tesni, čez kamenje, med skalami

břzina -e ž pog. → hitróst **GL tudi:** progóvna břzina

břzinómér -a m → merílnik hitrósti

břzi vlák -ega -a m prom. potniški vlak s pospešeno hitrostjo in s postanki samo na pomembnejših postajah: brzi tovorni vlak **S:** hitri vlák **Sp:** břzovlák

břznik -a m → napróžilo

brzo- in **břzo-** prvi del zloženka, ki izraža, da se kaj nanaša na hitrost, hiter **S:** hitro-

brzofiksína sôl -e solí ž fot. sol, navadno natrijev tiosulfat, $Na_2S_2O_3$, ki s filma hitro odstrani za svetlobo občutljiv srebrov bromid

brzofiksírni -a -o prid. fot. ki hitro odstrani za svetlobo občutljiv srebrov bromid s filma **GL tudi:** brzofiksína sôl

brzogrélna kuhálna plôšča -e -e -e ž → hitrogrélna kuhálna plôšča

brzogrélni -a -o prid. → hitrogrélni **GL tudi:** brzogrélna kuhálna plôšča

brzójäv -áva m PEK električna naprava za prenašanje dogovorjenih znakov na daljavo **S:** telegráf

brzójáviti -im dov. PEK sporočiti po brzójavu **S:** telegrafírati

brzójávka -e ž PEK sporočilo, preneseno po brzójavu **S:** telegrám

brzójávna abecéda -e -e ž → Mórsejeva abecéda

brzójávni -a -o prid. ki se nanaša na brzójav **GL tudi:** brzójávna abecéda

brzoklepálnik -a m agr. naprava za hitro klepanje kos, srpov

brzoparílnik -a m agr. navadno prekucni kotel za hitro parjenje ali preparjanje krme, sodov, pranje perila

brzorézni -zna -o prid. → hitrorézni **GL tudi:** brzorézno jéklo

brzorézno jéklo -ega -a s → hitrorézno jéklo

brzotrélka -e ž voj. avtomatsko lahko pehotno orožje za streljanje v rafalih **Sp:** avtomát (3)

brzotrélni -a -o prid. ki je za hitro streljanje: brzostrelni top **S:** hitrostrélni

brzotrúžni -a -o prid. → hitrorézni **GL tudi:** brzotrúžno jéklo

brzotrúžno jéklo -ega -a s → hitrorézno jéklo

brzotekóči -a -e prid. zastar. → hitrotekóči

brzotiskální -a -o prid. graf. ki je za avtomatsko tiskanje: brzotiskalni stroj

brzovézni -a -o prid. → hitrovézni **GL tudi:** brzovézni cemènt

brzovézni cemènt -ega -ênta m → hitrovézni cemènt

břzovlák -a m → břzi vlák, hitri vlák

BSI BSI-ja in -- [beesí] m krat. (British Standards Institution) Britanska ustanova za standardizacijo

BTU BTU-ja [beteú] m krat. (British Thermal Unit) britanska toplotna enota

Büchner, Eduard -ja, -a [bíhner édvard] m (1860–1917) nemški kemik

Büchnerjev -a -o [bíhnerjev] prid. **GL tudi:**

Büchnerjev līj

Büchnerjev līj -ega -a [bíhnerjev] m kem. laboratorijski lij za vakuumsko filtracijo, navadno iz porcelana, valjaste oblike, s perforiranim dnom, na katero se namesti filtrirni papir **S:** núča (1)

búcika -e ž kratka igla z glavico: pripeti z buciko

búča -e ž **1.** agr., bot. enoletna vrtnina ali poljščina iz družine bučevk (Cucurbitaceae) z bučnicami za pridobivanje jedilnega olja

2. kem. steklena laboratorijska posoda, navadno kroglaste oblike, z okroglim ali ravnim dnom **GL tudi:** búča po Kjeldahlu, destilacijska búča, Erlenmeyerjeva búča, Hêronova búča

búča po Kjeldahlu -e -- -- [kjéldalu] ž kem. okrogla buča hruškaste oblike z dolgim vratom, ki se uporablja za razklope s koncentrirano žveplovo kislino

búčka -e ž kem. manjša steklena laboratorijska posoda, navadno kroglaste oblike, z okroglim ali ravnim dnom, ozkim ali širokim vratom **GL tudi:** merilna búčka

búčni -a -o prid. ki se nanaša na bučo: bučno olje; bučno seme

budílka -e ž ura, ki buči ob določenem času

búkev -kve ž gozd., les. listnato drevo iz rodu z 10 gozdnimi drevesnimi vrstami, iz družine bukovk (v Sloveniji samorasla samo vrsta *Fagus sylvatica*), katerega les se uporablja za kurjavo in pri proizvodnji kisa, plodovi za krmo in olje

buklé -êja tudi bouclé -êja [buklé] m tekst. grobo strukturirana tekstilija iz bukule preje za ženska težja oblačila, preproge **PRIM.:** buklet **GL tudi:** buklet prêja

buklé prêja -- -e ž tekst. vozličasta ali zankasta preja, navadno le za osnovo, za oblačila, preproge, tekače

buklét -a tudi bouclette -a [buklét] m tekst. grobo strukturirana tkanina z votkom iz bukule preje za težja ženska oblačila **PRIM.:** buklet

búkov -a -o prid. ki se nanaša na bukev: bukov furnir; bukov parket; bukov oglje **GL tudi:** búkova celulózna vlaknína, búkov celulózni lés, búkov lés, búkovo súkno

búkova celulózna vlaknína -e -e -e ž papir. navadno beljena celulozna vlaknina za izdelavo papirja

búkov celulózni lés -ega -ega lesá m papir. les bukve za izdelavo celulozne vlaknine

bukovina -e ž les. les bukve, ki se uporablja za upognjeno pohištvo, vezane plošče, meha-

nično in kemično predelavo: parjena bukovina **S:** búkov lés

búkov lés -ega lesá m les. les bukve, ki se uporablja za upognjeno pohištvo, vezane plošče, mehnično in kemično predelavo: parjena bukovina **S:** bukovína

búkovo súkno -ega -a s tekst. → lóden

buksin -a m tekst. volnena ali polvolnena tkanina v keprovi vezavi, lahko tudi s sukano osnovo, valjana in obojestransko kosmatena, ki se uporablja za letne in zimske obleke

búldođer -ja tudi buldózer -ja m grad., stroj. gosenični traktor s plužno desko za rinjenje, razgrebanje, ravnanje zemlje, terena, sipkih materialov **S:** rínež

bulk -- -- [báلك] prid. tekst., papir. → voluminózni **GL tudi:** bulk prêja

bulk prêja -- -e [báلك] ž tekst. → voluminózna prêja

búna -e ž kem. elastomer, prvotno dobljen s polimerizacijo butadiena v navzočnosti natrija kot katalizatorja, zdaj s kopolimerizacijo s stirenom (buna-S) ali akrilonitrilom (buna-N oziroma perbunan), ki se uporablja kot umetna guma, odporna zlasti proti naftnim derivatom, za električne izolacije, pnevmatike, transportne trakove, tesnila, gibke cevi, gumiranje **PRIM.:** butadién

búngalov -a m arh. manjša pritlična, navadno počitniška hiša s teraso, z verando

búunker -ja m **1.** posoda, naprava, prostor za zbiranje, hranjenje razsutega (sipkega ali kosovnega) materiala: bunker za koks; bunker za premog; bunker za rudo; skladiščni bunker **S:** zalogóvnik

2. zavarovan skladiščni prostor za nevarne (vnetljive, eksplozivne, radioaktivne) snovi ali izdelke

3. arh. ustrezno okrepljen in navadno klimatsko opremljen prostor za osebno zaščito **S:** zakloníšče

búnerski -a -o prid. ki se nanaša na bunker **GL tudi:** búnerski zapirálnik

búnerski zapirálnik -ega -a m element, priprava za zapiranje bunkerja

Bunsenov -a -o [búnzənov] prid. **GL tudi:** Búnsenov gorílnik

Búnsenov gorílnik -ega -a [búnzənov] m kem. laboratorijski plinski gorilnik, ki omogoča uravnavanje dotoka zraka in s tem temperaturo ter vrsto plamena, od svetečega (redukcijskega) do svetlo modrega (oksidacijskega)

Bunsen, Róbert Wilhelm -a, -a -a [búnzən, vílhelm] m (1811–1899) nemški kemik in fizik

buré -êja m tekst. → burét

burét -a in bourette -a [burét] in buré -ēja m **1.** tekst. zrnčasta preja iz ostankov in izčeskov pri predelavi svile

2. tekst. tekstilije iz te preje za oblačila, dekoracije

burgúndska brózga -e -e ž agr. raztopina modre galice in sode, ki se uporablja kot škropivo proti nekaterim boleznim rastlin

burgúndski -a -o prid. ki se nanaša na pokrajino Burgundija **GL tudi:** burgúndska brózga

búrkle -kel ž mn. **1.** orodje za premikanje loncev v kmečki peči

2. met. orodje, priprava za prenos in nagibanje livarskih loncev

bus -a [bás] m rač., žarg. → vodílo (2)

búsola -e ž geod. enostavna naprava za ugotavljanje smeri magnetnega meridiana v stojšču in ugotavljanje magnetnih azimutov na merske točke **S:** rōčni kōmpas **GL tudi:** deklinacijska búsola, inklinacijska búsola

búsolni -a -o prid. ki se nanaša na busolo **GL tudi:** búsolni poligón, búsolni tahiméter

búsolni poligón -ega -a m geod. poligon, pri katerem so smeri stranic določene v sistemu Zemljinega magnetizma

búsolni tahiméter -ega -tra m geod. geodetski merski instrument za hitro merjenje dolžin v sistemu Zemljinega magnetizma

búster in booster [búster] neustr. prvi del zloženk, ki izraža, da se kaj nanaša na dodatno veličino **GL tudi:** búster rakéta, búster transformátor

búster rakéta -- -e in booster rakéta -- -e [búster] ž neustr. dodatna potisna, pospeševalna raketa

búster transformátor -- -ja in booster transformátor -- -ja [búster] m neustr. → dodatni transformátor

búšel -šla m agr. angleška (36,35 L), ameriška (35,24 L) prostorninska mera za merjenje žit, zrnja stročnic

butadién -a m kem. dien s štirimi ogljikovimi atomi, $\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}_2$, glavna surovina za sintezo umetnega kavčuka **PRIM.:** búna

bután -a m kem. alkan s štirimi ogljikovimi atomi, C_4H_{10} , ki se uporablja (navadno v zmesi s propanom) kot plin za gospodinjstvo, taborjenje, kot surovina v organski sintezni kemiji

butanál -a m kem. aldehyd butanojske kisline, $\text{C}_3\text{H}_7\text{CHO}$, brezbarvna, vnetljiva tekočina z značilnim vonjem aldehydov, ki se uporablja v gumarstvu kot pospeševalec vulkanizacije, za plastične mase, strojila, arome **Sp:** butiraldehyd

butándiól -a m kem. diol, izpeljan iz butana z zamenjavo dveh vodikovih atomov s hidroksilnima skupinama, $\text{C}_4\text{H}_8(\text{OH})_2$, ki se kot 2,3-butandiol uporablja kot topilo, 1,3-butandiol kot vlažilo za tobak, celofan

butanoát -a m kem. sol ali ester butanojske kisline: etil butanoat; natrijev butanoat **Sp:** butirát

butanojska kislína -e -e ž kem. alkanosjska kislina, izpeljana iz butana, $\text{C}_3\text{H}_7\text{COOH}$, brezbarvna tekočina z neprijetnim vonjem, ki se uporablja za sintezo estrov za arome **Sp:** masléna kislína

butanojski -a -o prid. ki se nanaša na alkanosjsko kislino, izpeljano iz butana **GL tudi:** butanojska kislína

butanól -a m kem. alkohol, izpeljan iz butana z zamenjavo enega vodikovega atoma s hidroksilno skupino, $\text{C}_4\text{H}_9\text{OH}$, ki se uporablja za mehčala, kot topilo, za sintezo estrov za umetne arome **S:** butíl alkohól

butanón -a m kem. keton, izpeljan iz butana, $\text{CH}_3\text{C}(\text{O})\text{C}_2\text{H}_5$, ki se uporablja kot topilo, dodatek letalskemu bencinu **S:** etíl metíl ketón

butánov -a -o prid. kem. ki se nanaša na butan: butanov plamen **GL tudi:** butánova kislína

butánova kislína -e -e ž → butanojska kislína

butánski -a -o prid. kem. ki se nanaša na butan: butanska jeklenka

butéljčni -a -o prid. ki se nanaša na buteljko: buteljčni zamašek

butéljka -e ž živil. ozka vinska steklenica s postopno zoženim, dolgim vratom, navadno 0,7 L, za kakovostna vina

butén -a m kem. alken s štirimi ogljikovimi atomi, C_4H_8 , ki se uporablja za proizvodnjo butadiena oziroma umetne gume, heksametilendiamina in adipinske kisline za proizvodnjo najlona **Sp:** butilén

butíca -e ž agr. odebeljeni spodnji del cepa za udarjanje po snopju

butíl kem. prvi del v adicijskih imenih spojin z butilno skupino **GL tudi:** butíl acetát, butíl alkohól, butíl stearát

butíl -a m kem. enovalentni radikal butana, C_4H_9-

butíl acetát -- -a m kem. ester butanola in očetne kisline, $\text{CH}_3\text{COOC}_4\text{H}_9$, brezbarvna, hlapna, vnetljiva tekočina, ki se uporablja kot topilo za nitrocelulozo, umetne smole

butíl alkohól -- -a m kem. alkohol, izpeljan iz butana z zamenjavo enega vodikovega atoma s hidroksilno skupino, $\text{C}_4\text{H}_9\text{OH}$, ki se uporablja za mehčala, kot topilo, za sintezo estrov za umetne arome **S:** butanól

butilén -a m → butén

butilkávčuk -a m kem. vrsta umetne gume, posebno neprepustne za zrak, kopolimerizat iz 95–98 % izobutena in 2–5 % butadiena, ki se uporablja za zračnice, tesnila

butilni -a -o prid. kem. ki se nanaša na butil: butilna skupina; butilni radikal

butil stearát -- -a m kem. ester butanola in stearinske kisline, $C_{17}H_{35}COOC_4H_9$, brezbarvna, težko hlapna tekočina, ki se uporablja za izdelavo mehčal za lake

butiraldehid -a m kem. → butanal

butirát -a m kem. → butanoát

butírolaktón -a m kem. ciklični ester hidroksibutanojske kisline, $C_4H_6O_2$, ki se uporablja za proizvodnjo poliamidov, mehčal, tekstilnih pomožnih sredstev, umetnih smol, vrtalnih olj

BV BV-ja in -- [bevé bevêja] m krat. (Bureau Veritas) francoski register ladij, klasifikacijska in certifikacijska družba

BWG BWG-ja in -- [bevegé bevegêja] krat. (Birmingham Wire Gauge) angleško žično merilo

byte -a [bájt] m → bajt

β -- [béta] m znak za drugo črko grške abecede

β -- [béta] m simbol **1.** → fázni koeficiént

2. → tláčni koeficiént

β-celulóza -e [béta] ž papir. celuloza z manjšo molsko maso, topna v 17,5-odstotni raztopini natrijevega hidroksida **S:** celulóza béta (1)
Spn: béta celulóza

β-délec -lca [béta] m fiz. → délec béta

β-fáktor -ja [béta] m stroj. standardizirana značilna vrednost, ki opredeljuje učinkovitost filtrskega vložka, filtra **S:** filtracijsko razmêrje, β-vrédnost

β-hidroksinaftójska kislína -e -e [béta] m kem. 2-hidroksi-3-naftalenkarboksilna kislína, rumeni kristali, topni v etanolu in etru, netopni v vodi, za barve in pigmente **PRIM.:** naftól AS

β-naftól -a [béta] m kem. 2-hidroksinaftalen, pomemben intermediat v proizvodnji katranskih barvil

β-razpád -áda [béta] m → razpád béta

β-vrédnost -i [béta] ž stroj. standardizirana značilna vrednost, ki opredeljuje učinkovitost filtrskega vložka, filtra **S:** β-fáktor, filtracijsko razmêrje

13 €

ISBN 978-961-254-012-8

9 789612 540128

<http://zalozba.zrc-sazu.si>